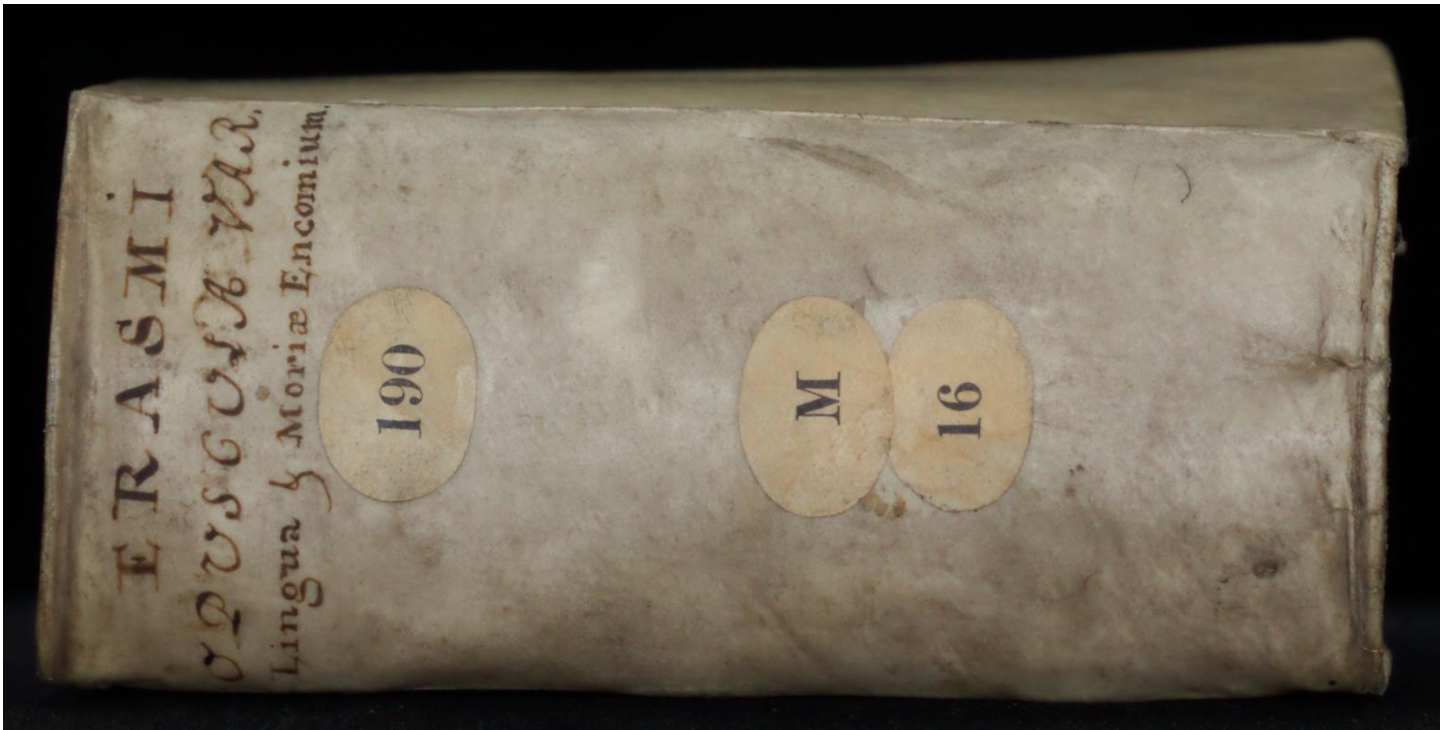
MR.

nium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

190 M 16

DESIDERII
ERASMI
Roterodami
LINGUA,
SIVE,
De Linguæ uſu atque abuſu Liber utiliſſimus.

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officina IOANNIS MAIRE,
ANNO cIↃ IↃ C XLIX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Illuſtri

D. CHRISTOPHORO à SCHYDLOVIETZ

Palatino & Capitaneo Cracovienſi, regni Poloniæ Cancellario,

ERASMUS ROT.

S. D.

TOt tantiſque malis undique contaminata eſt vita mortalium, Vir non imaginibus tantum illuſtris, ut Homerus conferens ſortem noſtræ conditionis cum ſingulis animantium generibus, pronuntiarit, nullum eſſe animal homine calamitoſius: Silenus judicarit, optimum aut non naſci, aut quam ocyſſime aboleri: Plinius exiſtimarit, nullum munus homini datum à ſuperis maius aut melius, quam vitæ brevitatem, & interim nulli negatam facultatem abrumpendi vitam, ſi videatur. Apud Lucianum Pythagoras, cuius anima fingitur ſubinde mutato domicilio, per omnia virorum ac mulierum, bipedum & quadrupedum

corpora fuiſſe peregrinata, fatetur ſe longe ſuavius vixiſſe cum eſſet rana, quam cum eſſet rex. Atque hæc quidem licet abſurda dictu, non ita multum abeſſent à vero, niſi cœleſtis ille philoſophus nobis perſuaſiſſet, æternam felicitatem eſſe paratam his, qui totius felicitatis proram ac puppim, ut ajunt, in ipſo collocarint. Ea ſpes tantam habet vim, ut in maximis etiam malis, ſervet ac tueatur alacritatem animi ſibi bene conſcij, præſertim cum hic interim adſit arrhabo ille mirificus & arcanus, qui quicquid habet hæc vita fellis, vertit in mel. Ad hæc quoniam homo, ſicuti corpore conſtat & animo, ita duplici genere malorum affligitur, quæſitum eſt & illud à ſapientibus viris, utrum graviora ſint mala corporis an animi: & pronuntiatum eſt ab animi malis plus eſſe calamitatis. Quanquam ab hac ſententia multum diſcrepat vulgus. Quotus enim quiſque eſt, qui non miſerius eſſe ducat hydropicum eſſe quam avarum? Sed idem felicius eſſe ducunt habere corpus formoſum, quam animum honeſtis diſciplinis ac virtutibus

exorna-

exornatum. Nec mirum ſi præpoſtere judicant de malis ac bonis, qui corpus præferunt animo. Antiquitas præter caſus & vitia, numeravit trecenta morborum genera: quibus acceſſerunt & indies accedunt ignotæ novæq; morborum ſpecies, veluti cum arte medicorum ex inſidiis bellum gerentes. Quis autem enumeret animorum vitia? Atque utinam numero tantum vincerēt. Superant proh dolor, ſuperant & aliis multis nominibus. Primum quod vitiant meliorem noſtri partem: deinde quod cum corporis mala tantum afflictos reddant, animorum morbi, reddunt etiam malos & infelices, eo quod à nobis accerſantur. Iam ſunt quædam corporum ægritudines, quæ cruciatum neſciunt, veluti phthiſis. An vero eſt ullus hydrops, ulla febris, quæ ſic diſcruciat corpus, ut pecuniæ ſtudium, ut amor impotens, ut zelotypia, ut livor torquet animum? Ad hæc corporis morbi crebro medentur animi malis, cum ex animi vitio fere naſcantur & corporis mala. Graviores exiſtimantur corporis morbi, qui præter moleſtiam

habent & turpitudinem. At huiuſmodi ſunt omnes animorum morbi. Non enim ſolum adimunt animi tranquillitatem, verumetiam infamiam adferunt. Medici nullum morborum genus putant formidabilius, quam quod ægroto mali ſenſum eripit. Sanabilior enim eſt podagricus, qui ſe miſerum clamitat, & medicum accerſi jubet, quam phreneticus aut lethargicus, quorum hic ſibi videtur ſanus, ille medicum opitulari cupientem invadit. At hujuſmodi fere ſunt omnes animorum morbi. Quo quiſque gravius ægrotat, hoc minus admittit opem medicantis. Nam in his quoque varietas eſt. Longe facilius medemur, luxui, libidini, & profuſioni, cæteriſque craſſis, ut ita dicam, animi morbis, quam ambitioni, quam invidiæ, quam philautiæ, quam hypocriſi. Videas multos, quibus non poſſis objicere ſtuprum, aut temulentiam, ſed toti madent amore ſui, ad hunc gnomonem examinant omnia. Si quis obſiſtat, nullum vindictæ genus non moliuntur, ſceleratiſſimis interim cupiditatibus prætexentes honeſtos titulos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

tulos. Quo quidem hominum genere nihil nocentius neque deploratius. De corporis morbis judicat animus. Idem in animi morbis fieri non poteſt, cum ea pars noſtri laboret, quæ judicamus. Proinde quo remedio ſuccurras illi, qui ſitim inexplebilem habendi vocat providentiam, qui livorem appellat honeſti zelum, aut cæcum amorem ſui nominat prudentiam, maledicentiæ morbum fucat titulo libertatis? Accedit ad hæc quod cui pedes alligavit podagra, tamen oculis & auribus ſanus eſt. At unus quiſpiam animi morbus, totum vitiat animum. Rurſum cui res eſt cum calculo, cæteris morbis caret. At nullus eſt animi morbus, qui non ſecum trahat agmen vitiorum. Iam ſi par eſt ex contagii noxia morborum æſtimare, à peſtilentia tuti ſunt ſenes, ſi Plinio credimus: nec ea quovis demigrat, ſed ab auſtrinis regionibus orta, fere demigrat ad occidentales. Sunt morbi qui non attingunt pueros, ſunt qui parcunt ſexui fœminino, ſunt qui potentes impetunt, plebi parcentes, cuiuſmodi ferunt lichenas: Sunt qui ſuis tantum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ætatibus aut etiam regionibus ſæviunt. Elephantiaſis & gemurſa, cum immigraſſent in Italiam, celeriter extinctæ ſunt. Sudorem lethiferum ante annos triginta non novit Anglia, nec ea lues fere tranſilit eius inſulæ fines. Habent hæc mala tractus ſuos, habent vices ſuas, habent perſonarum atque etiam membrorum delectum. Animorum peſtes nec ordini, nec ſexui, nec ætati parcunt ulli, nec ullis ſe limitibus continent, incredibili celeritate pervagantur orbem, nec invicem ſibi cedunt, quemadmodum viciſſitudine ſæviunt, nunc peſtilentiæ, nunc anginæ, nunc tuſſes, ſed morbum morbus, velut anſam anſa trahit: nec facile cedunt ubi ſemel incubuêre. Iam ſi quis percontetur, inter corporum morbos, cui debeatur principatus: me judice facile tribuetur ei malo, quod incerta origine, tot jam annos per omnes orbis plagas impune graſſans, nondum certum nomen invenit. Plerique vocant poſcas Gallicas, nonnulli Hiſpanienſes. Quæ lues unquam pari celeritate percurrit ſingulas, Europæ, Africæ, Aſiæque

partes?

partes? Quæ penitius ſeſe inſerit venis ac viſceribus? quæ tenacius hæret, aut pervicacius repugnat arti curæque medicorum? quæ faciliore contagio tranſilit in alterum? quæ crudeliores habet cruciatus? Vitiligo præter cutis deformitatem nihil habet noxæ, & curationem recipit. Lichenes fœdo quidem furfure, primum faciem, deinde reliquum corpus operiunt, ſed citra cruciatum, nulloque vitæ diſcrimine, etiamſi remedium non admittunt, niſi cui mors ſit anteferenda. Hæc lues, quicquid in aliis eſt horrendum, una ſecum defert. fœditatem, cruciatum, contagium, vitæ periculum, curationem difficillimam pariter ac fœdiſſimam, & tamen utcunque cohibita, ſubinde repullulat, non aliter quam podagra. Poſtremo ſi quis ſciſcitetur, inter animi morbos, cui nocendi primatus tribuatur, nihil addubitem hanc illaudatam laudem, & ingloriam gloriam, tribuere linguæ effreni. Peſtis hæc neque ſimplex eſt neque recens, univerſos animi morbos complectitur, nec ulla fuit ætas tam ſanis moribus, ut de hoc malo non fuerit

queſta. Verum ut febres ac peſtilentiæ quædam, cum nunquam prorſus intermoriantur, tamen aliquando ex intervallo velut erumpentes inundatione, latius & acrius ſæviunt, perinde quaſi internecionem humano generi minitentur: ita videmus nunc hunc fatalem linguæ morbum miro contagio totum orbem occupaſſe: ſeſeque per aulas principum, per domos idiotarum, per ſcholas theologorum, per ſodalitates monachorum, per collegia ſacerdotum, per militum cohortes, per agricolarum caſas ſparſiſſe, tanta violentia, ut honeſtis diſciplinis, ut integris moribus ut publicæ concordiæ, ut eccleſiæ procerum, ut profanorum principum auctoritati panolethriam quandam ac perniciem moliri videatur. Dormitatum eſt initio, adverſus orientem peſtem de qua modo diximus: nec adhuc vigilatur adverſus contagium, cum attacti lepra, leviore malo, ſemoveantur ab hominum commercio: Sed maiore rerum humanarum exitio ceſſatum eſt hactenus, adverſus linguarum intemperias, & adhuc ceſſatur. Interim malum indies

gliſcens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

gliſcens fit immedicabile. Extitêre quidem nonnulli, qui quod ſolent imperitè medici, morbum ſiniſtra curatione nihil aliud quam exacerbarunt. Hæ partes erant epiſcoporum, qui Chriſtianam prudentiam, qui euangelicam eruditionem, cum animi moderatione conjunxerunt. Vſturis, ſectionibus, & compedibus quid hactenus profectum ſit videmus. Nos tametſi nec auctoritate nec eruditione prudentiaque præditi ſumus, quantam morbi fatalis magnitudo requirit, tamen ad publicam orbis Chriſtiani calamitatem ingemiſcentes, qualecunque pharmacum attulimus, quo ſi malum hoc funditus tolli non poteſt, certe mitigetur. Ex ornatiſſimo viro Iohanne à Laſco cognovi plurimum priſcæ integritatis apud veſtram gentem reſidere: ut Aſtræa, loquar enim poetarum more, fugiens è terris iſthic ultima preſſiſſe veſtigia videri poſſit: nec mediocriter florere rectis inſtitutis, ſub integerrimo vigilantiſſimoque præſule Iohanne à Laſco archiepiſcopo, qui priſcorum præſulum exemplum in hanc corruptiſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

mam ætatem refert. Id eo faciliùs credo, quod in ipſo qui hæc narrat, eam morum ſynceritatem modeſtiamque perſpiciam, ut parem hactenus non temere in quoquam alio repererim. Quod ſi communis hæc linguæ peſtilentia nondum veſtram attigit Poloniam, viſum eſt hoc ſcripto veſtræ gratulari felicitati. Sin & iſtuc aliqua pars contagij ſerpſit, miſimus antidotum. Id ut tui nominis auſpiciis evulgaremus vir illuſtris, fecit modo dictus Iohannes à Laſco, qui non deſinit, admirabili quodam affectu, tuas dotes ac virtutes eximias prædicare, ut ipſe quoque ſuccenſus admiratione laudum tuarum cogar primum te tibi, deinde toti Poloniæ regno, talem negotiorum adminiſtratorem gratulari. Hæc qui perſuaſit, juvenis quidem eſt, ſed provectis moribus, ſed ſenili judicio. Nec fallitur tam oculatus, nec fingit, qui hæc tam conſtanter, tanto pectoris ardore de te prædicat. Quod ſi hunc homuncionem non gravaberis in tuorum numerum aſcribere, gratulabor & mihi,

talem

talem vel patronum vel amicum. Non me pudet hujus ambitionis. Talium virorum amicitiam in præcipua felicitatis parte numerare ſoleo. Quanquam cum principum virorum favores ambimus, non tam nobis ambimus, quam optimis ſtudiis, quam pietati, quæ nunc quorundam ſeditioſis tumultibus ubique periclitantur: collapſura, niſi tui ſimilium auctoritate, ſtudioque fulciantur. Ridiculus eſſem ſi nunc ambirem dignitates aut opes, propediem hinc emigraturus. Sarcinæ ſunt iſta, quæ gravant evolare meditantem, nec tamen comitantur exeuntem. Si quid lucubrationibus meis, ſi quid per bonos viros noſtris hortatibus extimulatos, juvimus, vel honeſta ſtudia, vel pietatem Chriſtianam, hoc viaticum lubens mecum extulero. Sed nimium diu te remoror à lingua, in qua vereor necubi tua prudentia deſideret ordinem magis digeſtum. Argumentum erat infinitæ varietatis, itaque dum ſingula cogor attingere, miſcens interim ſacra profanis,

vix

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

vix effugi rerum confuſionem , præ-ſertim cum non vacaret expolire quod erat congeſtum. Bene vale. Baſi-leæ , poſtridie Idus Auguſt. Anno M. D. XXV.

LIN-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

LINGVA

Per

ERAS. ROTER.

DIcturus non de aſini, quod aiunt umbra, ſed de his quæ præcipuum habent momentum ad humanæ vitæ vel felicitatem vel perniciem, precor ut omnes, quandoquidem ad omnes hæc oratio pertinet, his auribus atque animis auſcultetis, quas in rebus graviſſimis maximiſque bene conſulenti præbere ſoletis. Atque illud in primis ſuo quiſque cum animo perpendat, ſi quis veſtrum venenum deferat præſentaneum, quod vel ipſo contactu ſubitam mortem afferret, idque ſic deferat incluſum vaſculo ut non poſſet abjicere, nonne is, quamlibet aliis in rebus incurius, hic ſumma ſolicitudine caveret, ne per imprudentiam aut incuriam exitium conſciſceretur, vel ipſi qui teneret, vel aliis

quibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

quibus bene vellet, veluti liberis aut uxori? Quanta cura ſeponeret eam pyxidem, quam religioſe caveret ne quid efflueret, aut ne quis ſpiritus le-talis exhalaret, ne quis imprudens at-tingeret. Rurſus ſi quis pharmacum circumferret, adverſus omnia mor-borum genera præſens habens reme-dium, quo vel juventus revocari poſſet, vel mors iam urgens propel-li, an non is anxie ſolicitus eſſet, ne qua pars rei tam pretioſæ periret, ex qua bene diſpenſata tam admirabilis utilitas eſſet reditura, non ſolum ad ipſum qui teneret, verumetiam ad omnes, quibus vellet communicare? Non arbitror quenquam tam ſocor-dem eſſe, ut hic ſit futurus incogi-tans. Qui fit igitur, ut mortalibus nullius rei minor cura ſit quam lin-guæ, cum in hac circumferamus u-trumque, & lethale venenum, & ſalu-berrimum pharmacum? Nihil enim inter homines mala lingua nocen-tius, nihil eadem ſalubrius, ſi quis, ut oportet, utatur. Intellectum eſt, atque etiam poſteris proditum, à pri-

ſcis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ſcis illis ſapientibus, qui cum Chriſti philoſophiam ignorarent, tamen humana ratione plurima deprehenderunt, quæ non mediocrem adferunt utilitatem ad vitam honeſte feliciterque tranſigendam. Olim enim cum nondum opera Platonis, Carneadis & Chryſippi didiciſſet eſſe loquax ſapientia, ſed brevibus dictis, velut oraculis traderetur, aut factis etiam veluti ſymbolis aphonis ſignificaretur, Amaſis rex Ægypti miſit Pittaco, qui celebratur inter ſeptem Græciæ ſapientes, hoſpiti pecudem immolatitiam, poſtulans ut inde ſibi remitteret partem quam judicaret eſſe peſſimam, ac rurſus quam exiſtimaret optimam, ratus futurum, ut duas partes diſſimillimas remitteret. Is exectam linguam miſit regi, ſignificans in homine nihil eſſe melius bona lingua, mala nihil nocentius. Nam in cæteris animantibus nec peſſima pars eſt lingua, nec optima. Age iam illud quiſque ſecum reputet, ſi quis haberet pyxidem, qualis fuiſſe fertur Pandoræ, in qua plus eſſet inclusum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

cluſum mali, quam illic erat, hoc eſt omnium corporum exitia, nec pauciora ſed graviora animorum: tum in eadem eſſent totidem commoda quot incommoda, totumque diſcrimen in hoc eſſet, ſi quis non in tempore promeret, aut non ea moderatione qua oporteret, nonne is ſumma cura daret operam, ut diſceret tam periculoſi theſauri diſpenſationem, præſertim ſi tale periculum eſſet, ut lues ad neminem certius perveniret quam ad promum condum? Etenim mala lingua, non raro prodeſt iis quos ſtudet lædere, ſed fieri non poteſt, quin lædat auctorem, ſi non damno rerum corporalium, quod & ipſum fere ſolet, certe graviore jactura bonæ mentis. Ac pyxidem quidem eiuſmodi ſi quis poſſideret, liceret vel in pelagus abjicere, ſic ut nec læderet quenquam mortalium, nec juvaret. At linguæ theſaurum velimus nolimus, nobiſcum circumferimus. Quo religioſior eſt adhibenda cura, ut ſobria moderatione quam minimum mali nobis inde naſcatur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ſed quam plurima ad omnes dimanet utilitas. Nam hoc ita fere natura cõparatum videmus, ut quibus ex rebus ſumma proficiſcitur utilitas, ex iiſdem naſcatur extrema pernicies. Quid corporibus cœleſtibus ſalubrius aut magis neceſſarium? At ex iiſdem ſi quando parum commode jungantur, quanta mortalium calamitas? Aëre ſpiramus, verum is infectus quantam ſtragem infert animantibus? flumina & maria, præter alimoniam & opes quas affatim porrigunt, quantum habent commoditatum ad itinera vitæque commercia? Verum ex iiſdem concitatis aut exundantibus, quantum damni, quantum periculi? Unde major uſus quam ex igni? Sed rurſum unde formidabilius diſcrimen? Terra parens & altrix rerum omnium, habet tamen ſuas concuſſiones, hiatus, ruinas, exhalationes peſtiferas. Nec alia parit plus venenorum, quam quæ frugum ac medicarum herbarum fertiliſſima eſt, qualem ferunt eſſe Africam. Atticæ mella celebrantur præ cæteris,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ſed eadem gignit mel maxime toxi-
cum. Itaque quod de viris Atticis di-
ctum eſt, eos aut inſigniter probos
eſſe aut inſigniter malos, idem con-
veniet in mel Atticum. Adeo late pa-
tet illa ſententia, ubi mel, ibi fel: ubi
uber, ibi tuber. In remediis nihil
olim judicatum eſt utilius elleboro,
at idem ſecus quam oportet ſumptũ,
certum affert exitium. Quid vipera
nocentius? Sed hinc habemus ſalu-
tiferam theriacam. Iam olim apud
omnes nationes male audit fortuna,
quod volubili rota, quoſcunque lu-
bitum eſt in ſummum evehat, alios
ad ima præcipitet. At idem facit ho-
minis lingua. Veteres unicuique
mortalium duos addidere genios, à
quorum altero veniat felicitas, ab al-
tero calamitas. An hoc verum ſit ne-
ſcio, certe veriſſimum eſt, in linguis
ſingulorum utrumque genium ineſſe.
Idem à prudentibus viris obſervatum
eſt, quod Plato dixit in feliciſſimis &
heroicis ut ita loquar ingeniis, ut vel
ſummo bono vel ſummo malo ſint
reip. Perſpexit hoc in Themiſtocle
puero

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

puero præceptor illius, prædicens illum nihil mediocre, ſed aut ingens aliquod bonum aut inſigne malum futurum patriæ. Ejuſdem ingenii fuit Alcibiades, Caius Cæſar, Alexander Magnus, aliique complures. Cato Uticenſis cum Cæſaris adventus magnum terrorem incuſiſſet univerſo ſenatui, jamq; omnium oculi in ipſum eſſent coniecti, ſi quid opis adferret, qui primus hoc mali prædixiſſet, cenſuit in eo temporum ſtatu, Pompeio ſummam rerum eſſe committendam, cum hac clauſula, ut videret ne quid detrimenti caperet reſpub. quod judicaret fieri ſolitum, ut ab iiſdem viris ingentia mala depellerentur, qui invexiſſent. Ac reges fere aut magno orbis malo mali ſunt, aut magno orbis bono, boni. Porro tametſi mala quæ veniunt ab aſtris aut elementis, in totum à nobis arceri non poſſunt, illud tamen efficit humana cura, ut levius certe lædant. Atqui ſi ex nocentiſſimis beſtiis invenimus remedia, ſi feras & immanes belluas ſtudio cicuramus, ſi terram hirtam vepribus

ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ac noxiis herbis obſitam cultu reddimus frugiferam, & uſibus hominum obſequentem, ſi pullos equorum ſic inſtituimus, ut quo ſuapte natura ferociores ſunt, hoc domiti ſint aptiores obſequiis noſtris, ſi juvenum indolem erectam ac ferocem, & ad ſummam rerum perniciem evaſuram inſtitutione revocamus ad ſummam frugem, quid obſtat quo minus idem faciamus in cicuranda lingua? Quoniam autem nemo poteſt recte uti re quapiam, niſi vim ac naturam illius cognitam habeat, ne quod pleriſque mortalibus cæteris in rebus uſu venit ut ingenti ſuo malo dignoſcant à noxiis ſalubria, vobis accidat in lingua: primum aperiam vobis quantas vitæ peſtes afferat lingua ſi male gubernetur: rurſus quãtas utilitates ſi non laxetur niſi in eos uſus, in quos nobis à Deo donata eſt: poſtremo tradam velut artem ac rationem, huius membri moderandi. Hortarer hic potiſſimum mulieres, quæ vulgo male audiunt hoc nomine, niſi viderem ubique tot eſſe viros nocentiſſimæ lin-

gnę.

guæ, ut præ his mulieres ſobriæ moderatæque videantur. Par eſt igitur, ut parem attentionem, in re tam neceſſaria cognitu, tamque ad omnes pertinente requiram ab omnibus. Primum igitur quemadmodum ipſa natura, ipſo corporis habitu videtur in multis hominem admonuiſſe quid ipſum deceat, velut erecto in cœlum corpore, docuit contemptis humilioribus ac perituris rebus, ad quas eadem reliquas animantes abiecit; altiora quædam nec ullis mutationibus obnoxia eſſe quærenda. Præterea quod hominem finxit nudo mollique corpore, monet nos non ad bella more ferarum, quas variis armis inſtruxit, ſed ad concordiam mutuamque benevolentiam natos eſſe. Adhæc quod ratioñe in cerebro velut in arce corporis ſedem habere voluit, nimirum admonuit, omnes cupiditates rationis imperio moderandas eſſe. Sic linguam ita finxit, ut ſi quis diligenter animadvertat, perſpicere queat, naturam illud admonere voluiſſe, nullum eſſe corporis membrũ

exitia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

exitiabilius, ſi quis abutatur, nullum ſalubrius, ſi adſit diligens cautaque moderatio. Etenim naturæ providentia cuiq; corporis parti ſuum dedit locum, ſive pro dignitate, ſive pro uſus commoditate. Nam cum in cerebro velut in arce ſedem dederit menti, cor in præcordiis, hoc eſt, ſupra diaphragma ſub lęva mamilla locum ſortitum eſt, cui iunctus tergo ſpinæ imminet pulmo, flabelli ritu ſpiritus hauſti redditique viciſſitudine cor præcipue refocillans, quod frigore modico recreatur. Cor autem totum muſculoſum, ac velut ex nervaceis filis contextum duos habet ſinus aut ſpecus ſive receſſus, arcana ſpirituum ac ſanguinis receptacula. Pulmo ſpongiæ in morem levis & cavernoſus, ungulæ bubulæ forma in duas fibras dividitur, quo magis capax ſit ſpiritus, motuque alterno reddat ac recipiat. Ventriculus ſub ipſis præcordiis eſt, cui à dextris proximum eſt jecur, jecori annexum fel eſt. Ad lævam eſt lien. Inferiori ventriculo adhæret inteſtinum quod je-

junum

junum appellant, propterea quod nihil eorum quæ accipit, retinet, ſed protinus in tenuius inteſtinum, ſed ſinibus vehementer involutum tranſmittit. Huic annexum eſt aliud inteſtinum tranſverſum quod cæcum appellant, hujus extrema pars eſt inteſtinum quod rectum dicitur, per quod excernuntur craſſiores ciborum reliquiæ. Nam à renibus per venulas albas quas ureteras dicunt urina diſtillat in veſicam. Iam ea pars corporis qua coitus peragitur infra ventrem ſortita eſt velut extremum locum. Linguæ vero veluti cordis ac mentis interpreti, in medio locum dedit, nimirum ut & cerebro ſubjaceret, ac procul abeſſet à corde, ſuperne in propinquo habens ſenſuum omnium organa, oculos, aures, ac nares: nam guſtandi vis linguæ peculiaris eſt, tametſi quidam, in quibus Ariſtoteles, tactum eſſe volunt. Et prorſus extra controverſiam eſt guſtum abſque contactu non fieri, cæterum an guſtum à reliquo tactu pecularis aliqua differentia ſeparet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

non admodum ad hunc locum pertinet. Certe tactus, qui per omneis corporis parteis ſparſus eſt, adeo non deeſt linguæ, ut vix uſquam ſit hæc ſentiendi vis ſubtilior. Ab ima vero ſui parte religata eſt à pręcordiis, domicilio cordis. Nec attinet hic in quæſtionem vocare, utrum in cerebro an in corde ſit mentis humanæ ſedes, cum tanta ſit utriuſque cognatio, ut altero vitiato, protinus & alterum deficiat. Proinde cum naturæ providẽtia linguæ ſedem in altiſſima corporis parte tribuerit, nonne ſatis declaravit nobis hujus membri dignitatem? deinde quod in confinio cordis & cerebri ſitã eſſe voluit humanæ mentis interpretem, an non evidenter docuit eam non oportere diſcrepare à corde, ſed obtemperantem eſſe rationi, cui ſubjecta eſt, nec prius in vocem debere prorumpere, quam adhibitis in conſilium vicinis ſenſibus, præcipue auribus atque oculis, quibus inter corporis ſenſus principatus tribuitur? Sed multo magis conſulendæ ſunt interiores animæ

vires,

vires, intellectus ſeu ratio, ac memoria, quibus & ipſis ſedes & officinæ ſunt in cerebro. Unde ſatis liquet quam præpoſtere faciant hi, qui prius linguam laxant in verba, quam audierint aut viderint, aut quam animo perpenderint, quale ſit hoc de quo velint loqui: aut quales hi ſint apud quos verba facienda ſunt, cum oporteat huius membri miniſterium omnium eſſe poſtremum. Quoniam autem hoc membrum non in ſimplicem uſum nobis addidit, ſed organum eſſe voluit, primum ſumendi potus ac cibi, deinde vocis proferendæ, tertio ſermonis articulati, videre eſt operæ pretium quam exiguam & informem corporis portionem, rudique carnis maſſæ ſimilem, ad tam varium miniſterium finxerit accommodam. Primum ipſam finxit carnoſam, membranulis ac venulis interſperſam admixta pinguedine, ſed levem tamen, ac facile quovis volubilem, ſuperne aſperiorem, præſertim in medio ceu dorſo, quo palatum maxime contingit, etiamſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

hac quoque parte homini minus aſpera eſt, quam animantium pleriſque, inferne vero tota levis, quoque volubilior ſit, adeſt illic perpetuus humor, ut ipſa uda ac lubrica in udis ac lubricis quodammodo natare videatur. Ad imam partem qua latiſſima eſt, & in ſpeciem vicinæ carnis deſinit, duo coëunt itinera tenuiſſimo diſcrimine, quorum exterius, Græci vocant ἀρτηρίαν τραχεῖαν, ſpiritum tranſmittit pulmoni, ac viciſſim reddit: Alterum interius quod à quibuſdam ſtomachus dicitur mollius eſt, ac cibum tranſmittit in ventriculum. Ipſi viarum confinio imminet caruncula, quæ Græcis hinc dicitur epiglottis. Hujus officium eſt claudere meatum vocis, quo cibus ac potus citra noxam tranſmittatur in ventriculum. Rurſus alio ſe movens ſpiritui commeanti viam aperit. Iam additus eſt linguæ peculiaris quidam humor, qui niſi miſceatur cibo, deinde accedat contactus linguæ ac palati non fit guſtus. Eam vim licet per omnem linguam

ſparſam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ſparſam, tamen in poſteriore ejus parte tradunt eſſe acerrimam. Unde hanc Græci quidam dixere γεῦσιν. Communi quidem tactu dijudicat quid aſperum, quid leve, quid calidum aut frigidum, tanta ſubtilitate, ut ne tenuiſſimus quidem pilus cibo admixtus illam fallat. Cæterum innumera ſunt ſaporum diſcrimina, quæ peculiari contactu diſcernit. Quot ſunt vini ſapores? Hos omnes primo guſtu agnoſcit ac dijudicat. Quid igitur hic attinet commemorare piſcium, pecudum, avium, herbarum, frugum, & aromatum infinitas differentias? Servit accipiendo cibo linguæ mobilitas, quæ ſe cum vult, dilatat, contrahit, demittit, erigit, ſupinat, ac repandam facit, in cæteris animantibus longior ſed anguſtior, quorum nonnullis vice manus eſt, ut bubus in carpendo gramine, canibus in bibendo, homini brevior eſt ſed latior, ob formandas voces, unde fit ut aves quæ imitãtur voces humanas fere linguam habeant cæteris proportione latiorem. Quin & ipſa lin-

guæ forma facit ad vocem promendam, unde piſces, quoniam linguam habent à terreſtribus animantibus differentem, omnino muti ſunt. Noſtra lingua qua contingit dentes primores, ac profertur, acutior eſt, ea pars proglottis Græcis dicitur. Ad formandos vero vocum ſonos ſervit illi palatum quoq; ac dentes, quibus ſeſe variis modis afflectit, nunc diductis, nunc contractis. Serviunt & labra, contracta, diducta, porrecta. Denique ſerviunt & fauces cum ſuis & arteriæ muſculis, quorum miniſterio vox exit grandior, acutior, obtuſior, blandior, auſterior. Porro cum ſingulis animantibus terreſtribus natura peculiarem dederit vocem, ſolus homo unico linguæ plectro omnium voces imitatur, tanta ſimilitudine, ut ſi tantum audias imitatorem, credas vagire puerum, grunnire porcum, hinnire equum, uxorem cum marito rixari, coccycem certare cum luſcinia. Expende nunc mihi literarum, ſyllabarum, ac vocum differentias, linguarum peculiares

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

liares hiatus, ſtridores, ac ſibila. Has tantas varietates unicum illud plectrum effingit ac reddit in diverſarum gentium compluribus linguis. Nam ferunt Mithridatem regem viginti duas linguas ſic tenuiſſe, ut unicuique jus redderet ſine interprete. Si hoc potuit homo Barbarus & regni negotiis diſtentus, quid faceret Atticus nulli rei vacans niſi formandæ linguæ? Itaque non omnino temere ſic hominem notavit ænigma vetus, primum quadrupes, deinde bipes, mox tripes, per omnes terras volitat, & omnium animantium linguis loquitur. Sunt autem muſices harmoniæ quædam ac numeri modique, qui ſecreta quadam energia ſedant, aut movent diverſos hominum affectus. Ea res cum diverſis organis peragatur ab artificibus, omnium vim ac potentiam unicum linguæ plectrum complectitur. Hæc ad bellum tuba eſt aut cornu, eadem receptui canit cum libet, ad hilaritatem tibia eſt, ad voluptatem cithara, eadem cum vult lugubre canit. Mira-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

mur piſcem remoram, corpuſculo puſillo navim ingentem plenis velis citatam repente ſiſtere, & non miramur linguam haud ita multo majorem remora, tot hominum millia quocunque lubitum eſt vocare, revocare, concitare, ſopire, nec civitatem modo cum civitate, verum etiam Africam, Aſiam, & Europam inter ſeſe committere. Quid igitur hoc membro felicius, quid potētius? Sed rurſum quid periculoſius? Proinde natura talem addidit temperaturam, ut ſi quando res moram non patitur, ſed præſentem orationem poſtulat, in promptu ſit uſus linguæ. Sic Crœſi filius ſervavit patrem, & gladium in caput illius vibratum inhibuit. Cęterum quemadmodum natura voluit linguam humanæ vitæ moderatricem eſſe promptam officio, ita diligenter admonuit, ne præcipiti petulantique facilitate perniciem afferret pro utilitate, exitium pro officio, venenum pro remedio, eoque cum oculos binos, aures binas, nares binas addiderit, unicam dun-

duntaxat linguam dedit, cumque aures ſic finxerit homini, ut velit nolit ſemper habeat patulas, quæ nec claudi poſſunt nec averti, quod tamen videmus multis animantibus non eſſe negatum, nimirum ipſa re clamitans quod docet Iacobus in epiſtola: Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum: Tum oculos cum non niſi tenui pellicula texerit ad ſomnum duntaxat, linguam velut in ſpecum abdidit, eamque tot vinculis alligatam, ſuperne ſub extremis palati partibus, deinde ad utrumque latus faucium extremarum, tum retinaculis ad pectus tendentibus, inferne vero in mandibula inferiore uſque ad vallum dentium quæ pars Græcis hypoglottis dicitur, ſic aſtrictam, ut nonnullis inciſione ſit opus, quo loquantur explanate: atque adeo Varro putat linguam à ligando dictam eſſe. Ad hæc oppoſuit geminum vallum ac repagula dentium triginta duorum. Nam & Homerus ſignificanter ἕρκος ὀδόντων appellat, quo vel morſu vul-

nereque coërcere queat ſi minus obtemperet rationi. Nam & in prima ſtatione collocavit dentes ad vulnerandum aptiores, quos ob id Græci *τομεῖς* appellant. Neque raro uſu venit, incautius inter edendum volventibus linguam ut dolore admoneantur non temere proferendum hoc membrum. Mox & valvas objecit labiorum, videlicet docens in lingua pretioſum eſſe theſaurum, quam ſic recondiderit, ſed cujus intempeſtivus atque immoderatus uſus ſummum habeat periculum, quam tot retinaculis cohibitam, non ſimplici munimento præſepſit, adverſus effrenem petulantiam, non promendi verba ſed fundendi temere quicquid in buccam venerit. Quo vitio vix aliud fuit apud ethnicos etiam homines deteſtabilius, quod graviter M. Cato ſummi probri loco objicit. M. Celio, non vitium appellans ſed morbum, qui ſi quem teneat, non aliter illam vexet inſatiabili libidine garriendi, quam veternus bibendi atque dormiendi. Huius autem morbi tam

impotentem ait eſſe vim, ut qui eo laborat, non ſolum ad quamvis occaſionem indulgeat vitio ſuo, verumetiam ſi deſit qui audiat, ipſe ultro conducat convocetque quorum aures oneret inani loquacitate, non aliter quam ſolent circumforanei pharmacopolæ, qui poſita menſa populum ad ſe pelliciunt ingentibus promiſſis. Atque hos magna linguæ volubilitate multa miraque jactanteis, audiunt quidem aliqui, nemo tamen illis auſcultat, quod fide careat illorum oratio. Itaque verba quidem illorum audiuntur ab his quibus nihil eſt quod agant domi: nemo tamen eſt omnium qui ſe illis, quamlibet prodigioſa remedia pollicentibus, auſit committere ſi ægrotet. Eidem Celio M. Cato exprobat parem facilitatem vel loquendi vel tacendi: Fruſto, inquiens, panis conduci poteſt, vel uti taceat, vel uti loquatur, ſignificans homini nihil eſſe turpius quam habere linguam vilem pauloque venalem, vel ad dicendum quidlibet, vel ad ſilendum cum res poſtu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

lat orationem, quod genus homines Græci non ineleganti vocabulo γλωσσογάστορας appellant. Verum de Catone fortaſſe nemo magnopere mirabitur, ſi viro mere Romano, nec ullis græcanicarum artium deliciis effœminato diſplicuit inepta garrulitas, cum M. Tullius qui totam ætatem conſumpſit in eloquentiæ ſtudio, cujuſque celebratur illud, Concedat laurea linguæ, malit indiſertam prudentiam, quam ſtultam loquacitatem, neque quicquam arbitretur furioſius, quam verborum vel optimorum atque ornatiſſimorum inanem ſonitum, nulla ſubjecta ſententia. Etenim qui ſic loquuntur neſcire videntur ſe loqui, ſed quemadmodum de furentibus vatibus dictum eſt, dant ſint mente ſonum, cum nec cogitent quid loquantur, nec intelligant ſuas ipſorum voces, quæ non proferuntur ſed excidunt, eoque ſæpenumero fit, ut quemadmodum non præcogitant quid dicturi ſint, ita nec meminerint quid dixerint, adeo ut nonnunquam quæ

temere

temere dixerunt, pari impudentia ſe dixiſſe pernegent. Homerus autem cum Therſiten proponeret omnium deterrimum turpiſſimumq;, qui ad obſidionem Trojæ venerant, nihil in eo deſcribit accuratius, quam immodicam, citraque delectum, inconditam, clamoſam pariter ac rabioſam loquacitatem. Sic enim habet carmen:

Θερσίτης δ' ἔτι μοῦνος ἀμετροεπὴς ἐκολῴα,
Ὅς ῥ' ἔπεα φρεσὶν ᾗσιν ἄκοσμά τε πολλά τε ᾔδη
Μάψ.

Modus in re quavis optimus etiam proverbio dicitur, qui tamen nuſquam indecentius aut periculoſius abeſt, quam in dicendo, unde Therſiten ἀμετροεπῆ vocat, nec eum dicit loqui ſed tumultuari, ἐκολῴα. Multa noverat dicere potius quam apta, eaq; nullo delectu, nulloq; ordine profundebat, unde & ἄκοσμα vocat poëta. Quoniam autem huiuſmodi linguæ volubilitas intempeſtiva fructu caret, ſed officit magis, addit μάψ. Fere fit autem ut qui ſtultiſſime loquaces ſunt improbiſſime vociferentur, nec hoc vitium tacuit poëta:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ὀξέα, inquit, λεκληγὼς. Ac mox:

Αὖταρ ὁ μακρὰ βοῶν Ἀγαμέμνονα νείκεε μύθῳ.

Quod vitium ſalſiſſime taxaſſe ferunt Ciceronem, qui dixerit oratores argumentis impares ſic ad clamorem ut claudos in equum conſcendere. Iam poëta Therſitæ dictionem, contentionem & irritationem appellat non orationem, & ideo non tacet Therſiten præ cæteris infenſum fuiſſe Achilli & Ulyſſi, quorum uterque fingitur, & ad dicendum inſtructus, & ad rem gerendam ſtrenuus. De Ulyſſe non eſt opus ut doceam. De Achille, quoniam rerum geſtarum gloria, eloquentiæ ſuæ laudem obſcuravit, proferam Homeri teſtimonium, ſiquidem Ilia. ι. de Phœnice qui Achillis adoleſcentiam inſtituerat, ſic loquitur:

Διδασκέμεναι τάδε πάντα,

Μύθων τε ῥητῆρ' ἔμμεναι, πρηκτῆρά τε ἔργων.

Iam eloquentiam Neſtoris, Ulyſſis & Menelai, quanquam diverſis virtutibus placuerunt, tamen diſſimilem facit Therſitæ loquacitati, Neſtori tribuens orationem melle dulcius fluentem ex ore ſenili, Ulyſſi

tribuit

tribuit grandem ac vehementem, ſed hunc diu cogitabundum facit, antequam incipiat dicere, & addit ingentem vocem è pectore depromi. Menelao tribuit argutam breviloquentiam, ac dictionem nuſquam aberrantem à re, contra Therſitæ affingit orationem amarulentam, deinde nullo rerum ac verborum delectu, ſed temere profuſam, ut lingua cogitationem præveniret, poſtremo rabioſe clamoſam, & inani verborum ſtrepitu radentem aures. Proinde cum aliis oratio ſuavis, cordata graviſque, copioſa ubi res poſtulat, brevis & arguta cum opus eſt, apta rebus, tempori ac perſonis ſummam laudem parere ſoleat: Therſites dum ſceptro percuſſus fundit lachrymas, riſui eſt exercitui, ſuo malo diſcēs tacere, qui loqui non didicerat, ne non verum eſſet quod ſcripſit Euripides: Ἀχαλίνων ϛομάτων, ἀνόμȣ τε ἀφρoσύνας τὸ τέλος δυϛυχίαν. Non potuit ſignificantius exprimere linguam temere vagam ac liberam, incogitanter effutientem quidlibet, nullo certo conſilo perpenden-

pendentem, quid deceat, quid expediat, quid non, quam quod ſic garrientis os dixit effrene, quodque incogitantiam eius dixit exlegem. Quemadmodum autem equus nullo freno coërcitus, ſæpenumero tum ſeſſorem tum ſeipſum in pręcipitium aliquod, aut in paludem defert, perdens ſimul & periens: ita lingua niſi rectæ rationis moderatione coërceatur, exitium adfert, non ſolum his qui auſcultant creduntque dicenti, verum multo ſæpiſſime ei qui ſic temere deblaterat. Qualem fructum affert ager natura quidem bonus ſed neglectus, talem affert lingua ſuæ permiſſa libidini. Nam ego τέλος in hoc Euripidis verſiculo, non finem ut hactenus literatis viſum eſt, ſed vectigal arbitror ſignificare. Unicuique membro corporis ſuus uſus eſt deſignatus, qui, ſi rectus ſit, nonnullam adfert commoditatem: ſin minus, incommodo quidem aliquo mulctatur qui abuſus eſt, veluti qui perperam cernit fortaſſis impingit, & aut tibiæ livorem, aut fronti tuber conciliat.

ciliat. Verum ut linguæ moderatio ſummam affert & gloriam & utilitatem, ita ſi quis abutatur, pro fructu recipit exitium. Fortaſſe leve damnum, eſt pecuniæ diſpendium, verum ut in primis pretioſa poſſeſſio eſt honeſta fama, ita graviſſimum eſt damnum hujus jactura. Sed hoc quoque gravius damnum amiſſio vitæ, vel ob id quod ſemel amiſſa nullis artibus queat reparari cum pecuniæ jactura facile ſarciatur, famæ, licet ægre, tamen aliquo modo corrigi poteſt. Sed omnium graviſſimum eſt animæ jacturam facere, hoc eſt, æternam perdere felicitatem, ac ſempiternam mortem lucrifacere. Hæc omnia mala, cum potiſſimum nobis proficiſcantur ab intemperantia linguæ, nonne videtur hoſtis ſuæ ſalutis, qui tam frugiferi, ſed ejuſdem tam pernicioſi membri curam negligit? Quoniam autem famæ iactura levior habetur quam pecuniæ, præpoſtero quidem judicio, ſed plurium: hac de re prius dicam. Sunt vitia quæ conciliant odium aut invidiã, veluti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

arrogantia & violentia, ſunt quæ contemptum, veluti luxus & libido, ignavia & ſtultitia, nullum tamen omnium reddit hominem vel viliorem, vel magis aſpernabilem, ac magis etiam inviſum, quam futilis & importuna loquacitas. Id arguunt tot probroſa veterum cognomina, tot dicteria, proverbia, fabulæ, quibus taxarunt homines huic obnoxios morbo, ut cum loqui non didicerint, tamen tacere non poſſint. Eupolis enim illos non loqui ſed garrire dixit, depingens hujus generis quempiam, λαλεῖν, inquit, ἄριστος ἀδυνατώτατος λέγειν. Sic poëta diſtinxit λαλεῖν & λέγειν, quemadmodum Salluſtius loquentiam ab eloquentia: Satis inquit loquentiæ, ſapientiæ parum. Nam ut eloquentia nunquam abeſt à ſapientia, ita loquacitatis vitium ſemper cum ſtultitia conjunctum eſt. Celebris eſt & Epicharmi verſiculus, quo notavit hominem, impendio garrulum, qui cum non valeret dicendo, tamen ob linguæ vitium tacere non poſſet: Οὐ λέγειν, inquit, δεινὸς, ἀλλὰ σιγᾶν

ἀδύνα-

ἀδύνατος. Ariſtophanes poëta multis inſignibus vocabulis, ac velut in hoc ipſum confictis depinxit hominem improbę loquacitatis: ἄνθρωπον, inquit, ἀγρειωπὸν αὐθαδόστομον, ἔχοντα ἀχάλινον, ἀκρατὲς, ἀπύλωτον στόμα, περιλάλητον, κομποφακελορρήμονα. Sunt quos etiamſi ratio non cohibet à ſtulta grarrulitate, tamen coërcet pudor, & idcirco poſuit agreſtem improbitatem, ἀγρειωπὸν appellans. Deinde quoniam iſti ſolent magnis clamoribus aſſeverare omnia, neque cuiquam concedere, ut ſemper inſcitiæ comes eſt confidentia, αὐθαδόστομον vocavit. Porro effrenem linguæ petulantiam, & quandam ut ita dixerim, garriendi temulentiam, denique futilitatem nihil quamvis arcanum continentis, tribus aptiſſimis verbis denotavit, ἀχάλινον, ἀκρατές, ἀπύλωτον στόμα, quorum primum ſumptum eſt ab equis freno carentibus, alterum à vino indiluto, tertium ab ædibus, quæ carent foribus, quod malum Græci ſimili verbo dicunt, ἀθυρογλωττίαν, καὶ ἀθυροστομίαν. Orationem exuberantem, ac ſuperfluis redundantem, Græci dicunt

περιττο-

περιττολογίαν, quod vitium in erudito-
rum etiam ſcriptis & deprehenditur
& excuſatur. Iam περιλάλητον, ſignifi-
canter dixit Ariſtophanes hominem
qui præter modum eſſet garrulus, ut
intelligas eũ duplici nomine intole-
rabilẽ, partim quod meras nugas effu-
tiret, quod ipſum puerile ac muliebre
eſt, vel inſani potius, partim quod
hoc ipſum faceret immodice. Tertia
vox eleganter ex tribus dictionibus
eſt compoſita, ex κόμπος, quod ſonat
faſtum & arrogantiam, & φάκελος,
quod declarat faſciculum ſive conge-
riem, & ῥέω, quod fluo ſignificat, unde
& ῥῆμα & ῥῆσις, ut intelligas ſermo-
nem citra delectum temere profluen-
tem non ſine arrogantia. Quin & a-
liis probroſis appellationibus Græci
genus hoc hominum denotant. Ete-
nim cum dicendi gnaros appellent
ῥήτορας ac λογίους, iſtos moleſte loqua-
ces vocant λάλους, φλυαροὺς, ἀδολέσχους,
nec minus ignominioſis vocibus de-
ſignant hos Latini, linguaces, locu-
tuleios, garrulos, verboſos. vanilo-
quos, nugones, blaterones, ac rabu-
las

as appellantes, nec loqui dicuntur, ſed nugari, garrire, blaterare, loquitari, rudere, gannire, obſtrepere, obtundere, obturbare, coaxare, rugire, latrare, mugire, grunnire, cornicari, crepitare, tinnire. Quin & ſophiſtarũ loquacitas, tametſi non indocta, magno odio fuit apud veteres. Iam vero quod proverbiis exagitatus eſt olim hic hominum morbus, ſumptis undique metaphoris ab omni rerum & animantium genere, quæ ſtrepitu ſuo moleſtiam afferunt auribus. Hinc illa: Turture ajunt loquacior eſt, pica, graculo, ſturnove loquacior, Magis obſtreperus anſere, Cicada vocalior, Caute aut littore loquacior, Magis garrulus quam Citeria. Quin & ipſum hominem garrulum & obſtreperum vocamus Architæ crepitaculum: qui finem loquendi facere neſcit, Dodonæum æs, Arrhabium tibicinem, Spermologon, Dauliam cornicem, Tellenitiam echo, balneatorem: Quin & nihil non effutientem, ſi quid arcani creditum ſit, dolium pertuſum appellant. Morbum

bum autem ipſum ſignificanter ἄοινον μέθην dixere Græci, quod quemadmodum vulgus hominum vino calefa-ctum ſolet effutire ſilenda, ita qui-dam loquendi libidine veluti temulenti redduntur, quoque diutius garriunt, hoc effutiunt ineptiora. Battologię convitium habent etiam euangelicæ literæ, licet à fabula natum, nimirum à Batto paſtore, cui Mercurius qui boves abegerat, vaccam dedit ne furtum proderet, ille promiſit ſe ſumma fide taciturum, mox reverſus mutata ſpecie ſimul cum voce, pollicitus eſt, taurum cum vacca ſi furtum proderet, ac protinus ille: Sub illis montibus inquit erant, & erant ſub montibus illis: Riſiſſe traditur Mercurius ac Batti battologiam imitatus, & me mihi perfide prodis, me mihi prodis ait, ſimulque infidæ linguæ hominem vertit in lapidem, qui Latinis index dicitur, quo aurifices explorant aurum, atque ut hic feſtiviter adjecit poëta:

In nihil merito vetus eſt infamia ſaxo.

Ad hæc quemadmodum balneatores

ob

ob morbũ garrulitatis iam olim male audiũt, ita male audiunt & tonſores, quod ad utroſq; conveniant homines otioſi & loquaces, quorũ contagio redduntur ipſi quoque tales. Affićta eſt & huic rei fabula. De Midæ auribus frequenter audiſtis, eas cum rex purpureis tiaris tegeret, tonſorem tamen famulũ fallere non potuit. Is cum arcanum nec auderet proferre ob metum domini, nec tacere poſſet ob naturæ vitium, ſeceſſit in agrum deſertum, & in effoſſam terram depoſuit voces, quas continere non poterat: Auriculas Aſini Mida rex habet: mox regeſta terra foſſam operuit, ne qua poſſent venire in publicum, ipſe abiit exoneratus. In eo loco poſt enatum eſt arundinetum: itaque arundines vocem ex ima terra hauſtam ſparſerunt in vulgus, ſic ut nihil iam eſſet notius quam illud: Auriculas aſini Mida rex habet. Nihil vetat ridere fabulã, modo quod ſubeſt vere ſerium figamus animo. Quot hodie videmus huic tonſori ſimiles, quibus ſi quid arcani credideris,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ris, ſic parturiunt quaſi rumpendi, niſi rurſus in aliquem effutiant quod acceperunt? Quærunt aliquem ſui ſimilem, & multis obteſtationibus ſtipulati perpetuum ſilentium, deponunt onus. Ille rurſus quærit alterum, & hic rurſus alium, ita fit denique, ut intra paucos dies populus ſciat, quod uni creditum erat. Interdum & vulgus verum videt, eſt ubi peccet. Attamen inſignis & evidens morbus ſit oportet, & à quo naturæ ſenſus vehementer abhorrent, quem imperita multitudo tot ſcommatis, tot proverbiis, tot conviciis ac fabulis proſcindendum exiſtimavit, quot nec furtum, nec adulterium, nec inceſtum lapidavit. Si leve pondus habet unius cujuſpiam è populo calculus, certe tot nationum ac ſeculorum conſenſus non poteſt videri levis momenti. Denique non hæc populi ſuffragia ſunt, ſed oraculum potius naturæ. Iam vero perlongum futurum ſit, ſi referre pergam, quot dicteriis, quot apophthegmatis viri graves ac ſapientes hunc intemperantis linguæ

morbum

morbum taxaverint. Inter omnia dicendi genera laudatiſſimum eſt quod Atticum appellant, quod id longiſſime recedat ab inani tumultu verborum. Lacedæmonii vero, quorum aliis in rebus præ cæteris Græciæ nationibus laudatur integritas, cum primis inviſam habebant inanem garrulitatem; factis ſtrenui, verbis parciſſimi, adeo ut nullum linguæ artificium reciperent, quod artificio vicina ſit fraudulentia, ſic exiſtimantes oportere ſermonem bonorum virorum è pectore proficiſci, non ab arte. Quanquam & apud Romanos ſero contigit honos rhetoribus, diuque controverſum fuit, utrum orandi facultas ab arte proficiſcatur an à prudentia, & rhetorum pręcepta, quæ poſt à Græcis tradita ſunt, plusne conducant ad bene dicendum, an officiant. Certe Ciceronis ætate non defuerunt, quibus diſplicebat ea forma, qua perfecti oratoris velut exemplar quoſdam propoſuerat. Sane Bruto viro ſingulari prædito integritate probata non eſt. Atque adeo in ipſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Athenarum urbe omnium curioſarum artium vel parente vel nutrice mire inviſum erat nomen ſophiſtarum, qui tum temporis rhetoricen profitebantur, ſed magis ad oſtentationem quam ad res ſerias obeundas. Non hæc eo tendunt ut damnem artem, quam non gravatus eſt & Ariſtoteles, philoſophus tantus & tam ſerius accurate tradere: ſed ut intelligamus quam ſit omnium ſenſui moleſta, futilis loquacitas, cum ars omnium fere pulcherrima, ob hujus affinitatem apud pleroſque male audierit. Sed ad Lacedæmonios redeo, quibus adeo fuit inviſa loquacitas, ut Cteſiphontem, virum alioqui facundum ac diſertum, qui ſe prædicarat de re quavis vel totum diem poſſe dicere, apud ſe vivere paſſi non ſint, quod boni oratoris eſſe dicerent, habere ſermonem rebus parem, ut nec brevior ſit in dicendo quam res poſtulat, nec prolixior. Siquidem utrumque theatricum eſt, quod profitebantur quidam loquaces verius quam eloquentes, & res ampliſſimas in ar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

in arctum contrahere, & res minutiſſimas in immenſum verbis attollere. Quinetiam iuxta rhetorum ſententiam inter oratoris vitia vix aliud nocentius, quam ſuperflua verborum congeries. Quid enim agas apud judicem, vel audiendo defatigatum, vel ob turbam verborum non tenentem quæ dixeris? Proinde merito laudatur illud Cleomenis, apud quem cum Samiorum orator, oratione verboſiore conatus eſſet perſuadere, ut adverſus Polycratem bellum ſuſciperet, hunc in modum reſpondit: quæ principio dixiſti, non memini, eoque nec media intellexi: Cæterum poſtrema mihi non placent. Nec huic diſſimile eſt, quod ferunt de Cleomene quodã altero Cleombroti filio, apud quem cum quidam haberet orationem æquo prolixiorem, ille offenſus dicentem interpellans: quorſum inquit mihi de rebus puſillis magna tetis prooœmia? Decet enim ut oratio congruat rebus, de quibus verba facis. Nec infeſtiviter huiuſmodi morbum taxavit Ariſtoteles, apud quem

cum quidam diu multumque locutus ſubjeciſſet velut excuſans ſuam loquacitatem apud philoſophum: Nugatus ſum, inquiens, apud te philoſophe. Non per Iovem reſpondit, apud me quidem. Nã ego ad nihil omnium quæ dixiſti adverti animum. Nihil à philoſopho dici potuit gravius, nihil in locutuleium acerbius. Feſtivum & illud Archelai regis, à quo cum tonſor impendio loquax, circumponens lintea, ſubinde rogaret quomodo vellet radi: Silendo inquit. Neque vero Lacedæmoniis tantum placuit breviloquentia, quanquam ab his Laconiſmus nomen invenit, ſed & Phocion vir apud Athenienſes incorruptiſſimus, cum ambularet in foro cogitabundo ſimilis, & ex amicis quidam illi dixiſſet: Videris cogitabundus ô Phocion. Iſtuc vero recte conjectas inquit. Nam apud me perpendo, num quid ex his quæ dicturus ſum apud Athenienſes reſecare poſſim, aut prætermittere. Mire taxavit obiter aliorum ſtudium, qui magna ſolicitudine meditantur ut quam copioſiſſi-

pioſiſſima ſit oratio. Qui mihi videntur non minus inepta facere, quam qui ſoliciti ſunt non ut lautum, ſed ut longum ſit convivium. Eam curam vir prudens juxta ac probus, ad ſermonis compendium tranſtulit. Idem Leoſthenis orationem, qua conabatur multis magnificiſque promiſſis populum Athenienſem ad bellũ concitare, dixit ſimilem eſſe cupreſſis, quæ cum pulchræ ſint ac proceræ, fructum tamen nullũ adferunt. Herculem in primis colebant Lacedęmonii, nimirum potius exemplum bene gerendæ rei, quam bene dicendi. Itaq; cum rhetor quiſpiam encomium Herculis, quod ingenti ſtudio compoſuerat, recitare vellet apud Antalcidam Lacedęmoniorum ducem, tanquam initurus ampliſſimam gratiam, ille non paſſus eſt. Quis, inquiens, illum vituperat? Adeo judicabat omnem orationem eſſe repudiandam, quæ non fieret de rebus neceſſariis. Siquidem apud eos qui de præclaris viris male ſentiunt, nonnunquã opus eſt oratione. Cæterum in eo laudan-

do, quem nemo vituperat, ſermonem abſumere, perinde eſt, ac ſi quis patrocinetur alicui, quem nemo peragit reum. Quam vir hic non tuliſſet rabulam linguæ petulantia debacchantem in mores proborum, qui Dei ſui laudationem ideo non tulit, quia non putabat neceſſariam? Huc pertinent & illa, quæ de Agide Archidami filio prodita ſunt. Hic Abderitarum legatum, poſt vix finitam loquaciſſimam orationem rogantem, quid ſuis civibus eſſet renunciaturus, ita taxavit: Renuntia, inquit, illis te mihi tantum temporis patienter auditum fuiſſe, quantum tu dicendo conſumpſiſti. Simili dicto percuſſit oratorē Perinthiorum, qui cum uſus oratione prolixiore, rogaſſet, quid reſponſi relaturus eſſet ad ſuos Perinthios, Quid aliud, inquit, quam te vix feciſſe finem dicendi, me vero tacendi? Nonne legationis huius fructum omnem intercepit linguæ loquacioris intemperantia? Huius generis fere ſunt orationes illæ ſolennes, quibus hodie principes torquentur ve-

rius quam honorantur, dum ſuas laudes nonnunquam & falſas vel cum rubore, vel cum tædio coguntur audire, ne pereat oratori ſuus labor fortaſſe trimeſtris elaborandæ orationi impenſus. Ageſilaus cuidam prædicanti ſophiſtam quempiam, tãquam admirandum artificem, quod ras minutas verbis amplificaret: Ego, inquit, ne ſutorem quidem bonum dixerim, qui magnum calceum inducat exiguo pedi. Uſque adeo cordatis ac prudentibus viris grave tormentum eſt inanis linguæ volubilitas. Et in hoc vitium fere incidunt qui dialecticorum ac rhetorum præceptis, declamatoriiſque palæſtris, linguam potius armant verbis, quam pectus honeſtis rationibus. Unde non injuria celebratur à ſapientibus illud Agaſiclis dictum, apud quem cum quidam diceret ſe mirari, quod Philophane ſophiſta non uteretur dicendi magiſtro: Decet, inquit, me eſſe illorum diſcipulum, quorum ſum & filius. Quid didicerat vir cordatiſſimus à ſuis majoribus? non epichere-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

mata, aut enthymemata, aut ſchemata, aut amplificādi rationes, ſed exemplo fortiter integreque gerendi principatum. Quam credimus huic animo diſplicuiſſe ſtultam ac muliebrem loquacitatem, qui dicendi rationem ſuapte natura frugiferam gravatus eſt ab artifice celebri diſcere? Quid ſi hic incidiſſet in talē rabulam qualem nobis depingit Flaccus in ſermonibus, ſic hærentem, ut excuti non poſſet, ſic obſtrepentem, & quibuſlibet de rebus immodice garrientem, ut ferri non poſſet? Cum ſudor, inquit, ad imos manaret talos, dum quidlibet ille garriret, vicos, urbem laudaret: Denique fatalem diem ſibi judicabat inſtare, qui in hominem garrulum incidiſſet, & Apollinis ope ſe ſervatū exiſtimabat, quod tandem adverſarius forte obvius ad tribunalia diſtraxiſſet jugulatorem. Itaque cum ſermo nobis potiſſimum in hoc datus ſit à Deo, ut homini cum homine convictus ſit jucundior: garrulitas facit, ut quod ſuapte natura ſuaviſſimum eſt, ſi quis ſicut oportet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

utatur, id ſummam afferat vitæ moleſtiam. Videmus autem naturam in hoc maxime fuiſſe ſolicitã, ut omnia conciliaret, quamlibet in ſpeciem pugnantia. Huic conciliationi, velut eſcam, adhibuit voluptatẽ: Per hanc commendavit gignendæ prolis amorem, per hanc fovendi educandique ſtudium: per hanc effecit, ut ſenex ſeni, puer puero, puer ſeni, ſenex puero ſit amicus. Quin & leonum luporumque catulos fovemus, quamdiu nobis voluptati ſunt. Hoc naturæ lenocinium in re omnium optima, perdit garriendi morbus. Itidem & vinum quod natura peculiariter indulſit, ad diſcutiendam triſtitiam, & exhilarandos mortalium animos, vitio noſtro verſum eſt in fontem rixarum ac cædium, nec aliunde plus oritur moleſtiarum, quam ex eo, quod in moleſtiarum remedium datum eſt. Quis autem non horret hominem phreneticum? Nihilo jucundius arbitror adeſſe temulento. Nihil enim furioſo ſimilius quam ira commotus, & ebrius. Et utraque res adeo cogna-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ta eſt inſaniæ, ut non raro furor perpetuus excipiat iram pariter atque temulentiam. Quanquam & alias philoſophi nihil intereſſe putant inter iram & inſaniam, niſi quod ira furor brevis eſt. Nam bile defervefcente, redit animi ſanitas: & vino concocto, redit ſobrietas. Nihil autem ſimilius ebrietati quam garrulitas, adeo ut vulgus de hujuſmodi ſoleat dicere: Iſte ſibi conciliat ebrietatem loquendo. Atque hoc videlicet turpior eſt nugacitas quam ebrietas, quod ultro noſtroque vitio ſit accerſita, cum ad bibendum ſæpenumero cogantur homines, cum ſæpius obrepat imprudentibus temulentia, velut inexpertis: nonnunquam & vinum imponat, violentius quam ſuſpicabatur is qui bibit. Ita adoleſcens ille Terentianus, quæritur ſibi data verba: Vicit, inquit, vinum quod bibi. At dum accumbebam, quam mihi videbar pulchre ſobrius! Ideoque quæ effutiuntur inter pocula, ſolent Bacchi violentiæ condonari, & vino
inſcribi.

inſcribi. Quemadmodum Pyrrhus Epirotarum rex petulantiæ gratiam fecit militibus, quorum unus reſpondit: Etiam occidiſſemus te ô rex, niſi lagena nos defeciſſet. Nec in omnibus tamen ebrietas gignit linguæ petulantiam, ſunt quos mutos efficiat, & ſomni magis appetentes quam garriendi, ut jam non ſit perpetuo verũ, quod proverbio dicitur: In ebrii lingua natare, quod latebat in corde ſobrii. At quiſquis ſuopte vitio linguæ temulentiã accerſit, quid habet quod prætexat, aut quo titulo culpam deprecabitur? Et tamen vinolentius garrit, homo futilis, ſobrius, quam quiſquam ebrius qui ſuapte natura non ſit obnoxius huic malo. Iam habet ebrietas quæ vino conciliatur, cõmoda quædam, ob quæ laudari quoque meruit à Platone. Diſcutit pudorem ſtupidum, ſerenat ingenii triſtitiam, excitat animi torporem, rumpit inutile ſilentium, aperit quædam vitia, quæ profuerat in hoc prodi, ut per hilaritatem circa gravem offenſam ſolvantur: Denique quemadmo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

dum inter Lapithas & horum ſimiles nonnunquam bellum naſcitur ex poculis, ita inter multos ex compotatiunculis nata eſt firma benevolentia, ex inepta loquacitate quid poteſt decerpi commodi? Imo ſi philoſophis credimus, vinolentia non eſt temulentia, niſi adſit linguæ petulantia. Pronuntiant enim definiendo, nihil aliud eſſe temulētiam, quam nugacitatem ex immodico vini potu. Proinde non omnino reprehendunt vinolentiam, ſi adſit ſilentium, verum accedens ſtulta laquacitas ex vinolentia facit temulentiam. Quin & vulgo qui vino facti ſunt hilariores bene poti dicuntur, ebrii non dicuntur, niſi lingua deliret. Atque hæc nugacitas, hoc quoque nomine levior eſt, quod ſimul cum vino deferveſcit, nec unquam moleſta eſt niſi inter pocula, cum nihil agitur ſeriæ rei. Garrulus autem nullo non tempore, nullo non loco moleſtus eſt ſua temulentia, nuſquam non obſtrepit, in coronis, in conciliis, in tribunalibus, in viis, in ædibus, in navibus,

in vehiculis, in conviviis, in rebus
afflictis dolorem conduplicans, in re-
bus lętis ceu nubes ac tempeſtas quæ-
dam exorta contriſtat omnia. In ve-
ctatione plus affert vertiginis quam
ipſa jactatio, in navigatione ſuo tæ-
dio ſuperat ipſam nauſeam. In itinere
pedeſtri facundus comes pro vehicu-
lo eſt, at garrulus pro ſarcina eſt et-
iam in vehiculo. In compotationibus
in quibus laudantur loquendi tacen-
dique vices, moleſtiam affert pro vo-
luptate, dum per illum nec citharam
audire nec fabulam ſpectare licet, nec
aliorum accipere ſermones viciſſim
ac reddere. In theatro enecat juxta
aſſidentem, in foro male perdit bo-
nas cauſas, vel quia tædio judicem
occidit, abſque delectu modoque
verba profundens, vel quia tales fide
carent, etiam cum vera loquuntur.
In ſeriis conſultationibus diem exi-
mit. Irrūpit in ædes moleſtus ſaluta-
tor, occurrit in triviis, deducit, aſſe-
ctatur, inhæret pice tenacius, ſemper
interim aliquid auribus obganniens.
In morbo totos dies ac noctes aſſidet
ęgrotis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ægrotis, ipſa ægritudine moleſtior, nonnunquam & mortem accelerat alioqui victuris. Quietis turbat otiũ, occupatis impedimento eſt, quo minus quod agunt peragant. Quin in mediis bellis ac periculis, ubi res præſentaneam opem poſcit, nihil aliud quam garrit otioſas fabulas. Nonnunquam & dormientibus narrat fabulam impatientia ſilentii. Moderate monentem ferunt homines, garrulus & jam cum laudat moleſtior eſt vituperante. Quin obſervatum eſt eos quos hic habet morbus, cum toto die moleſti fuerint vigilantibus, etiam in ſomnis multa garrire, nonnunquam effutientes quæ præſtiterat reticuiſſe. Itaque cum ex gentium conſenſu cubiculo debeatur ſilentium, utpote loco quieti dedicato, garrulus etiam eodem in lecto accubantem fabulis enecat, dulcem ſomnum oculis obrepentem avertens, occupantem interrumpens, ac ne noctem quidem quæ rebus omnibus quietem adducere ſolet, patitur eſſe tranquillam, cum juxta Maronis deſcriptionem:

... Pla-

--- Placidum jam carpunt feſſa
ſoporem
Corpora per terras, ſylvaque & ſæva
quierunt
Æquora, cum medio volvuntur ſide-
ra lapſu,
Cum tacet omnis ager, pecudes, pictæ-
que volucres,
Quæque lacus late liquidos, quæque a-
ſpera dumis
Rura tenent, ſomno poſitæ ſub nocte
ſilenti
Demulcent curas, & corda oblita la-
borum.

Nec luſcinia nec graculus, nec ullum omnino genus avium tam loquax & obſtreperum eſt, quin noctu conſileſcat. Cicada quamlibet garrula, non auditur niſi per ſolem diſcuſſis auroræ nebulis, ſub veſperam obmuteſcit. Ranæ ſerius garriunt, ſed his quoque nox imponit ſilentium. Garrulus ne eam quidem noctis partem ſinit eſſe tacitam, quæ à profundo omnium ſilentio conticinium dicitur, nec putat ad garriendum intempeſtivã, quæ ideo dicitur intempeſta, quod nullis nego-

negotiis gerendis, ſed ſoli quieti ſic accommoda. Nullus locus nullum tempus quietem impetrat ab intemperanti lingua. Nec ſemper impune eſt garrulo, dum nec ſub novacula ſilens vulnus accipit, & inter edendum aſſidue nugans, cibo in arteriam aſperam illapſo ſtrangulatur. Ridetur Matho quidam apud Martialem, qui dum in febri declamat, pro diſerto habebatur inſanus. Ridetur & Phryx quidā qui maluit nihil videret, quam parcius bibere. At garriendi libido nonnunquam & animam eripit, dum qui decumbit ex vulnere, aut apoſtemate juſſus à medico quietem ac ſilentium dies aliquot agere, non temperat à fabulis, ſibiq; pro ſalute quam pollicebatur curator, exitium accerſit. Dodonæi lebetes non tinniunt niſi impulſi, & licet ſimul moti tinnitum in longum proferant, tamen aliquando deſinunt. Porticus illa loquaciſſima quam hinc, ut dixi, vocant heptaphonon, poſt ſepties redditam vocem obticeſcit, garrulus ultro tinnitum ſuum incipit, & ſi tribus

verbis

verbis detur anſa loquendi, nullum omnino garriendi neque modum facit neque finem. Arrhabius ille tibicen, pluris erat conducendus ut deſineret, quam conductus fuerat ad canendum. At nulla mercede poteſt cõduci ut deſinat qui ſemel loquendo factus eſt ebrius. Si Flacco credimus habet hoc vitium fere cantorum ſicut & poëtarum ἀοιδῶν γένος, Inter amicos, Ut nunquam inducant animum cantare rogati, Injuſſi nunquam deſiſtant. Garrulus & juſſus & injuſſus cantionem incipit, nunquam finiendam. Famæ domus apud poëtas non reſonat niſi tacta rumore. Garrulus immenſam fabularum vim ex ſeſe gignit velut araneus. Certis horis diei coaxant ranæ, non ſemper obſtrepunt anſeres, non omni parte anni moleſta eſt garrulitate hirundo, non omnibus menſibus canit coccyx, cicadis humeſcens cœlum imponit altum ſilentium, & luſcinia feſſa canendo deſinit tandem. Garrulus nullo non loco, nullo non tempore moleſtus eſt. Non miſſura cutem, ni plena cruoris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

cruoris hirudo. Garrulus inſatiabilis nunquam inhęrere deſinit, donec occiderit quem ſemel apprehendit. Si quis immodico ſilentio moleſtus ſit, mirum videri non debet admodum, cum ſermo datus ſit ad conſuetudinis humanæ jucunditatem. At quiſquis hoc ipſo quod diſcutiendæ moleſtiæ datum eſt, moleſtiam affert, quid aliud, quam ſuo vitio mel vertit in aloën? Vehementer inamabilis ſit oportet quæ cum Veneris ceſtum circumferat, tamen inviſa ſit omnibus, ob morum inelegantiam: ita muſis omnibus iratis natus videtur, qui ſermone in hoc hominibus à ſuperis dato, ut amoris ac benevolentiæ ſit conciliator, odium ſibi parit apud omnes. Habet autem hoc vitium quiddam præ cæteris infelicitatis, propterea quod avarus, aut libidinoſus, aut ambitioſus, utcumque fruitur ſua cupiditate, ſolus garrulus maxime fruſtratur eo quod expetit. Studet eſſe voluptati, & ſe reddit inviſum omnibus: avet audiri, nemo minus invenit qui præbeant aures.

Quoniam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Quoniam autem fere garrulitati juncta eſt curioſitas, & hic infelices ſunt, quod omnia ſitiant cognoſcere, nemo quicquam illis credit. Etenim qui colloquuntur de rebus arcanis, ſi procul conſpexerint garrulum, dimiſſo ſenatu fugiunt, quod ſi forſitan ille intervenerit, dicas ſuperveniſſe Mercurium, aut lupum eſſe in fabula, ita ſubitum oboritur ſilentium. Diſcedit igitur ille lupus, ut ajunt, hians, aut ſi nihil pudet, & ultro garrire cœperit, non aliter quam nautæ ſimulatque viderint è ſcopulo quopiam ſpirare boream, ſuſpicantes imminere iactationem, ac nauſeam, priuſquam veniat tempeſtas in tutum ſe conferunt, ita diffugiunt qui convenerant, ac mox ut garrulus ad dicendum os diduxerit, antequam ordiatur nunquam finiendum ſermonem, alius alio ſeſe ſubducunt. Porro ſi præſenſerint alicunde loquacis hominis interventum, ilico ſolvitur conciliabulum, nec aliter quam ſi nuntiato hoſtium adventu ſubito caſtra movenda ſint, quiſque ſibi circumſpi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

cumſpicit qua fugere liceat. Quod ſi quãdo non licet effugere, veluti cum incidunt in eandem navem, aut in idem vehiculum, aut in idem convivium, nemo libenter aſſidet illi, qui norit hominem. Imo nemo lubens mercetur domum cui vicinus ſit homo immodice loquax, ac ne fundum quidem qui laboret eadem infamia. In tantum hic quoque verum eſt, quod dixit Heſiodus, πῆμα κακὸς γείτων. Itaque Themiſtocles cum cuperet agrum vendere, quo redderet eum vẽdibiliorem, juſſit præconem cæteris commendationibus & illud addere, quod haberet bonum vicinum. At peſſimum habet vicinum qui garrulum ac futilem habet. Si tantum habet mali, ſermonis immodicus & intempeſtivus uſus, etiamſi nihil habeat præter inanes & ocioſas fabulas; quis feret iſtos, qui præter loquacitatis tædium, jactant pluſquam Thraſonicas glorias, obtrectant, deferunt, mentiuntur, effutiunt arcana, voces evomunt, ipſis etiam qui coguntur audire periculoſas? Verum hæc alias.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

alias. Nunc tantum hoc vitium tractamus, quod nonnunquam & viris alioqui probis adeſſe videmus. Quod enim garrulus peccat dicendo, hoc docti nonnunquam peccant immodico ſcribendi recitandive ſtudio. Eiuſmodi quando nobis eleganter depinxit Martialis,& operæ pretiũ arbitror ipſum carmen referre: eſt enim cum primis elegans. Sic igitur habet:

Occurrit tibi nemo quod libenter,
Quod quacunque venis fuga eſt, & ingens
Circa te Ligurine ſolitudo,
Quid ſit, ſcire cupis, nimis poëta es.
Hoc valde vitium eſt periculoſum.
Nec Tigris catulis citata raptis,
Non dipſas medio peruſta ſole,
Non ſic ſcorpius improbus timetur.
Nam tantos rogo quis ferat labores?
Et ſtanti legis, & legis ſedenti.
Currenti legis, & legis cacanti.
In thermas fugio, ſonas ad aurem.
Piſcinam peto, non licet natare,
Ad cœnam propero, tenes euntem.
Ad cœnam venio, fugas ſedentem.
Laſſus dormio, ſuſcitas jacentem.

Vis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Vis quantum facias mali, videre?
Vir juſtus, probus, innocens, timeris.

Res per ſe frugifera eſt recitare quæ elucubraveris, ſed nimietas & intempeſtivitas facit, ut recitator ægre ſibi paret auditores corrogatos, atque etiam mercede conductos, etiamſi juxta Perſium norit comitem horridulum trita donare lacerna, & calidum ponere ſumen. Talem deſcribit Regulum Plinius. Item Horatius in arte poëtica, ſimilem huic quendam deſcribit, cui judices maluerunt ultro capſas cedrinas deferre quam audire recitantem. Huiuſmodi malum quoties urget, nihil eſt pretioſius quam pedes, quemadmodum ſcripſit Archilochus, quandoquidem in ſola fuga ſalutis ſpes repoſita eſt. Philoxenus in lapidicinas reduci maluit, quam audire Dionyſii carmina. Et Horatius optat citius iugulari, quam garrulum audire perorantem: Conſice me. Atque interim accidit, ut frequenter eadem ſint audienda, vel quia non ſemper ſuppetit nova dicendi materia, vel quia non meminit homo lo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

no loquax, quid apud quos dixerat. Nunquam, inquit, tibi dixi de Rhc-io adoleſcente? Plus millies audi-i, ſed narra obſecro. Δὶς καὶ τρὶς τὰ καλά, t tamen hoc ipſum vix fert aurium enſus, quo non alius faſtidioſior. Quis autem ferat eaſdem nugas, idē-idem inculcantem ac moleſtis cen-onibus onerantē aures non otioſas? Ciceronis orationes ſi quis frequen-er relegat eaſdem, ſentiet tædium. Et Lyſiæ oratio, cum prima lectione vehementer placuiſſet, iterum ac ter-io lecta frigere viſa eſt ei cui ſcripſe-at, cum tamen affirment, huic nihil Veneris ac gratiarum in dicendo de-eſſe. Ad quod ille ſalſe reſpondit: An plus quam ſemel dices apud judices? Solus Homerus admirabili fabula-rum varietate videtur effugiſſe ſatie-tatem, tametſi non ubique, quando-quidem multa reſecuit Virgilius, nec caret alicubi tædio, quoties lector ea-dem cogitur audire, à mandante & rurſus à referente, quod apud Virgi-lium rariſſimum eſt. Laconibus au-tem uſque adeo placuit verborum

parſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

parſimonia, ut Anaxandridas quendam reprehenderit, quod apud Ephoros recta quidem locutus eſſet, & utilia, ſed pluribus quam oportuit: Hoſpes, inquit, re opportuna, non opportune uteris. Hinc colligi poteſt, quantum habeat mali, de rebus frivolis immoderata loquacitas, quãtum etiam tædii, apud probos ac cordatos viros, cum vitio data ſit oratio frugifera, non ob aliud, niſi quod æquo prolixior. Quin in univerſum perſpicitur eſſe verum, ubicunque minus eſt cordis ac roboris, ibi plus eſſe linguæ. Avibus natura garritum & vocum alienarum imitationem dedit, tauris & leonibus non item. Et in pueris, ſenibus ac mulieribus, quoniam imbecillior eſt animi vigor, lingua eſt intemperantior. Ciceronis facilitatem copiamque nemo ferret, niſi tam eſſet felix, quanquam & is dictus eſt Aſianus. Et tamen qui hujus linguam & ingenium probabant, animi robori non ſunt auſi fidere, cũ res conſtantem ac fortem virum deſideraret. Demoſthenes in dicẽndo non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

aulo aſtrictior eſt M. Tullio, & tamen non tam probatū eſt pectus hominis quam oratio. Invicta quædam nimi vis aderat utrique Catoni, & trunque legimus in hoc fuiſſe miraulo, quod paucis verbis magnam ententiarum vim complecterentur. iquidem cum Cato ſenior apud Athenienſem populum verba faceret, llud in primis admirati ſunt, quod uæ ille latine paucis verbis abſolviſſet, interpres, nam per interpretem loquebatur, vix lõgo verborum mbitu potuerit reddere. Unde cœpit omnes hæc opinio, Græcis orationem è labiis, Romanis è pectore roficiſci. Etenim qui certo judicio perſpectum habet quid ſit honeſtum, deque honeſto certum habet animĩ decretum, nihil opus habet multis verborum laciniis, quibus quod ſentit ac vult explicet. Nulli enim loquacius dicunt, quam qui vel non intelligunt de quo diſſeruerunt, vel parum attente cogitarunt de re quam tractant, velut inter dicendum meditantes quid ſit dicendum. Proinde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

nulli paucioribus verbis explicant causam, quam qui exactiſſime tenent dicendi rationem. Etenim quibus maxime cognitum ac perſpectum eſt, quibus capitibus tota cauſa nitatur, & quibus argumentis potiſſimum confirmari poſſit, his facillimum eſt omiſſis ſupervacaneis neceſſaria dicere. Quod ſi arti accedat prudentia cum integritate conjuncta, facile vitatur loquacitatis vitium. Talis erat & Cato junior cognomento Uticenſis, qui ſententiarum pondere commovebat animos hominum magis quã orationis ubertate, nec unquam proſiliit ad dicendum niſi cum res ipſius orationem flagitaret. Tales erat & apud Athenienſes Phocion, de quo nobis alio loco dictum eſt. Talis omnium ferme dictio quorũ integritatem cum prudentia conjunctã admirata eſt antiquitas. Horum enim oratio ſimilis eſt aureo numiſmati, quod cum minimum habeat magnitudinis ac ponderis, tamen valet plurimum, cum loquacium ſermo ſic onerat auditoris aures verbs multis

quidem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

quidem ſed infrugiferis, quemad-
modum qui ferreis obolis, aut æreis
nummis oneratur, non multum affe-
rentibus ad rationem. Nullis igitur
moleſtior eſt loquacitas quã iis, qui-
bus placuiſſe dicendo pulcherrimum
ſit. Graviter Ariſtoteles delaſſatus
cujuſdam ineptis ſermonibus, cum
ille, ceu rem egregiam peroraſſet,
ſubinde repeteret, An non hoc mi-
rum Ariſtoteles? Non iſtud, inquit,
quod narras mirum eſt, ſed illud po-
tius mirum, ſi quis cum pedes ha-
beat te perpeti queat. Habet enim &
hoc tædii loquacitas, nec ſilere pati-
tur auditorem, nec admittit ſermo-
num vices, ſed poſtulat ut identidem
ſuccinas aliquid velut applaudens,
aut exigens ut pergat. Euge, pulchre.
Quid tum poſtea? Admodum. Quid
audio? Novi quendam pileo ἱερῷ πρεπεῖ
μεγαλοῤῥοῦντα, ſed eundem plus quam
ſcurrili loquacitate, qui ad quodvis
nugamentum denarratum, mirum
quam indecore occinit illud ex Ari-
ſtophanis fabula, ῦ ῦ ῦ ῦ ῦ, veluti exigẽs
ab auditoribus applauſum, ac ipſe ſibi

 quodam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

quodã modo plaudens. Qui bonam fabulã recitat, non ante poſcit plauſum quam dicat, Valete: garrulus cum nunquam dicat valete, ſubinde jubet ad nugaciſſimas nęnias plaudere. Nec eſt contentus unica fabula, ſed aliam ex alia veluti linum è lino contexit. Talibus Ligurinis poterimus & nos dicere: Vis quantum facias mali videre? orationem rem omnium jucundiſſimam corrumpis, linguam, qua non aliud membrum utilius aut ſalubrius, fruſtra deteris, jacturam interim faciens tantorum bonorum, quæ moderato linguæ uſu parari poterant, ac theſaurum omnium pretioſiſſimum profundis. In foribus, ajunt, hydriam, nihil enim aqua vilius. At quæ pretioſa ſunt non uno ſervantur oſtio. Neque quiſquam theſaurum domui credit, cujus oſtia ſeras non habent, neque pecuniam opinor credis marſupio, quod claudi non poteſt, & tu tam inæſtimabilem theſaurum circumferens, ore ſemper hiante obambulas? Et interim cum nihil ſit facilius quam tacere, tu exerces

rtem & ad rem & ad famam inutiem. Moleſtus es omnibus, ſed præcipue cordatiſſimo cuique, nemo tibi credit, ne vera quidem dicenti, teipſum propinas deridendum, naſoque ſuſpendendum, nec aliter excutis teipſum ab hominum conſortio, quam ſi parricidium admiſiſſes. Quis enim non malit cum homine ſceleroſo, ſed linguæ moderatæ, conſuetudinem habere, quam cum homine nugaci, licet alias innocenti? Nec ipſe frueris tuo morbo, & alios enecas tædio. Iam infelicius etiam eſt rideri, quam haberi odio. Nihil enim in ſe habet durius infelix paupertas, quam quod ridiculos facit, quemadmodum ait ille: Ad ſummum enim malorum venit ille, qui cum ſit calamitoſus, nec favorem nec miſericordiam promeretur, ſed riſum lucrifacit. Hoc tibi prorſus uſu venit. Sed haud ſcio, an hanc operã fruſtra ſumamus, dum oratione cupimus mederi garrulo, qui quoniam tacere non poteſt, non recipit pharmacum, haud diſſimilis ægrotis, qui medicinam revomunt,

priuſquam totam hauſerint. At Stertinius ille dum apud Flaccum oratione philoſophica mederi ſtudet Damaſippo, primum audire atq; togam jubet componere. Proinde cum ſint multa vitia ſceleratiora, tamen haud ſcio, an ullum ſit immedicabilius, quam loquacitas. Nunc itaque videamus quantum habeat fructus & auctoritatis, vel ſilentium, vel parcus ac modicus linguæ uſus. Quanquam & hanc in partem à nonnullis peccatur interim. Eſt enim ubi præſtiterat locutum fuiſſe, quam tacuiſſe. Multis probro datum eſt, quod linguam haberent venalem: rurſum aliis dedecori fuit, ſilentium habuiſſe venale, quibus dictus eſt bos inſidere linguæ, & Demoſthenes dictus eſt argentanginam pati, & proverbiis etiam nobilitatum eſt, Amyclas ſilentio periiſſe. Sed arbitror perpaucos eſſe mortales qui non poſſint vere dicere quod Simonides: Sæpe locutum fuiſſe pœnituit, ſiluiſſe nunquam. Quanquam hujus reſponſi gloriam Valerius Maximus ad Xeno-
cratem

ratem refert. Iam quod ſilendo pec-
atum eſt, ſarciri poteſt oratione: At
emel emiſſum volat irrevocabile
erbum. Optimus quidem, ut ha-
ent proverbia, modus eſt, cum in
ebus omnibus, tum vero potiſſimum
n oratione. At ſicut ex his qui aber-
arunt à medio, levius reprehendi-
ur qui vergit ad profuſionem, quam
ad avaritiam: ita contra minus pec-
cat, qui immodice taciturnus eſt,
quam qui intemperanter loquax. Il-
lud etiam vitium nō modo tutius eſt,
verum etiam honeſtius. Certe corda-
ta breviloquentia, nihil eſſe poteſt
divinius. Eoque graviter dictum eſt
à quodam, loquendi magiſtros ha-
bere nos homines, tacendi deos.
Raro produntur oracula, eaque pau-
ciſſimis verbis comprehenſo: atque
hanc ob cauſam plurimum habent
auctoritatis, ac deorum voces eſſe
creduntur. His ſimillima ſunt vete-
rum ſapientum dicta, qualia multa
feruntur Pythagoræ, multa Socratis
& aliorum ſapientum titulo. Quid
autem mirabilius præſtantium viro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

rum apophthegmatibus ? In tanta verborum parſimonia, quanta ſententiæ fœcunditas? Priſcorum ætas paucis legibus erat contenta. Atque hæ quandam oraculorum breviloquentiam referebant. Hujuſmodi ſunt Solonis leges apud Athenienſes: Lycurgi, apud Lacedæmonios: ac Romanis in omnes caſus ſufficiebant duodecim tabulæ, & ad excludendum in omnibus cõtractibus dolum malum ſatis erat unica formula: Inter bonos bene agier oportet. Plato dixit reges deorum filios, & princeps nihil aliud eſt, quam viva lex, unde reges maxime decet oratio verbis aſtricta, ſed ſententiarum pondere efficax, cujuſmodi ſunt oracula numinis, ac priſcæ leges. Quin & reliquæ diſciplinæ liberales una cum moribus hominum à ſimplicitate priſca degenerarunt factæ loquaciores, ſed minus ſynceræ. Declamatoria garrulitas corrupit eloquentiam. Quid autem hodie operoſius noſtra muſica? Tot vocibus multarum avium garritum imitans? Quid diceret Emerepes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

le Laconum Ephorus, qui Phryni-
is muſici duas è novẽ chordas inci-
it bipenni, dicens, ne corrumpas
nuſicam, ſi nunc audiret in templis
eadem organa referre, tubas, cornua,
ituos, tibias apertas, tibias obſcu-
iores, tibias raucas, tonitrua, voces
ominum, & volucrum? Qualis eſt
muſica noſtra, talis eſt cultus, talis
victus, talis ædificatio. Priſca ſimpli-
citas nuſquam eſt, indies augeſcunt
operoſæ deliciæ. Proinde quamdiu
mores hominum erant incorrupti,
ſermo quoque fuit parcior, id quod
facile deprehendat, qui priſcos ſcri-
ptores cum recentioribus conferat,
velut Hippocratem cum Galeno: So-
cratem cum Chryſippo. Nunc omnis
ſapientia in pluſquam ſophiſticam
garrulitatem degeneravit, & ob id
ſapientiæ nomen amiſit, atque in
contemptum venit, nec fere colitur,
niſi ab ingeniis parum felicibus. Ne
quid interim attingam de noſtris le-
gibus ſine modo loquacibus. Itaque
ſi ex oratione quæritur delectatio,
hanc perdit aſſidue garriens. Siqui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

dem hic quoque verũ eſt, quod ſcripſit Iuvenalis: Voluptates commendat rarior uſus: ob hoc enim reges ferè ignorant delectationem, quæ ex gemmis, ex purpura, è cibis ac vinis capitur, quod in his aſſidue verſentur. Quod ſi quis caſus illos adigat ad famem ac ſitim, tum fatentur intelligere ſeſe quanta voluptate per omnem vitam fraudati ſunt, cum vehemente ſitienti ſimplex aqua ſuavior ſit quovis mulſo, & glandes quoque placentas ſuperent: Ita jucundior eſt illorum oratio, qui raro loquuntur ac paucis. Sin fructus petitur, nullus eſt orationis fructus, niſi audiatur. At id facit garrulitas, ne quis audire vel poſſit, vel velit. Et ſi forſitan audiatur, nihil perſuadet, qui fide caret. Nullus enim habet fidem ei, qui non ex judicio, ſed ex morbo diſertus eſt, ne dicam interim quod loquacitatis vitium ſemper comitatur opinio ſtultitiæ. Hinc illud vulgo jactatum: Vaſa quæ ſunt inania plurimum ſonare. Silentium vero tametſi non ſemper è prudentia naſcitur,

tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

tamen gravitatis ac ſapientiæ ſpecimen habet. Unde cuidam in convivio ſilenti, non ineleganter dictum eſt à quodam: Si ſapiens es, rem ſtultam facis: ſi ſtultus, rem ſapientem facis. Et in alium quendam, Philoſophus hic videri poterat, ſi ſiluiſſet. Nihil enim impatientius ſilentii quam ſtultitia. Ita cum Demaratus Lacedæmoniorum rex in conſeſſu quodam ſilens, interrogaretur, utrum ſtultitia ſileret, an ob ſermonis inopiam: Atqui, inquit, ſtultus tacere non poteſt. Huic ſimillimum eſt, quod de Biante proditum eſt: qui cum in convivio quodam taceret, ac propterea tanquam inſciens & inelegans taxaretur à garrulo quopiam: Imo quis inquit, natura fatuus inter vina ſilere poſſit? Graviter nimirum ſtultitiæ convitiũ à ſe depulſum in ipſum detorſit calumniatorem. Scitum eſt & illud Zenonis, Athenis quidam regios oratores accepturus, quoniam ſciebat eos eruditis ſermonibus oblectari, quo jucundius eſſet convivium curavit & philoſophos aliquot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

adhiberi, qui cum inter ſeſe viciſſim ſermonibus colloquerentur, ſuum quoque veluti ſymbolum in medium conferente, Zeno ſolus omnium nihil dicebat. Quod admirantes legati, cum illum comiter appellaſſent, propinaſſentque, de te, inquiunt, Zeno quidnam renuntiaturi ſumus regi? Et ille: Nihil, inquit, aliud, quam Athenis eſſe ſenem, qui norit inter pocula ſilere. Tribus argumentis exaggeravit ſilentii pertinacis miraculum, quod ſenex, cum ætas ea ferme ſit garrulitatis malo obnoxia: quod inter pocula, ubi vinum & exempla garrientium ad loquendum provocant: denique quod Athenis, videlicet in urbe omnium loquaciſſima. Eleganter itaque Hecatæo rhetori patrocinatus eſt Archidamidas, cui cum quidam vitio verteret, quod admiſſus in ipſorum convivium nihil dixiſſet: Imo videris, inquit, ignorare, & hanc eſſe partem artis dicendi, dicendi tempus cognoſcere. Ejuſdem enim artis eſt, apte tacere, & apte dicere. Quemadmodum Alcibiades in Plato-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Platonis convivio, non exiſtimat in bello minoris eſſe virtutis bene fugere, quam pugnare gnaviter. Cantores enim qui peccant in ſilentiis, quibus viciſſim interrumpunt voces, declarant ſeſe muſices imperitos eſſe, ac ne voces quidem ex arte depromere. Itaque qui judicio poteſt ſilere, declarat ſeſe quoties loquitur, judicio loqui. Atque ea demum oratio frugifera eſt, quæ non effluit, ſed promitur ac diſpenſatur. Docent autem phyſici fere ſteriles eſſe, quibus genitale ſemen profluit, quem morbum gonorrhœam appellant medici. Neque minus ſterilis eſt illorum oratio, qui morbo loquuntur, nec tacere poſſunt etiam ſi velint. Obſervatum eſt hoc à doctis, pueros qui ſerius incipiunt fari, evadere lingua firmiore: Contra qui præcoces ſunt ad dicendum, imbecilliore eſſe plectro. Sic & herbæ, quæ ſubito grandeſcunt, minus habent vigoris, & materiæ quæ cito ſuccreſcunt in altum, minus habent roboris. Natura taciturnior erat Horatius: verum is adhuc

nobis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

nobis loquitur. Vergilio Maroni ſolitus eſt inſultare Philiſtus linguax & improbus, cujus impudentia cum eo proceſſiſſet ut Auguſto præſente Vergilium vocaret elinguem, poëta modeſtiſſimus, qui ſemper illum patientiſſime tulerat, juſſit tacere rabulam, ſe cum vellet ea tuba locuturum, quæ latiſſime foret audienda. Mox converſus ad Auguſtum: Si hic, inquit, Cæſar tempus loquendi noſſet, raro loqueretur. Tacendum enim ſemper eſt, niſi cum aut taciturnitas tibi non noceat, aut oratio aliis proſit. Tacet nunc inſulſus Pero, tacet Carbilius, tacet Petilius, tacet Avitus, tacent omnes Vergiliomaſtiges, ſolus Maro loquitur. Evanuit illorum temporaria loquacitas, Maronis lingua nunquam ſilebit. Sermo igitur qui pauciſſimis verbis multam ſententiæ vim complectitur, ſimillimus eſt ſemini ſicco, minutoque & in ſpeciem contemptibili, quod terra conditum ingentem arborem effundit. Quin & in his qui ex dicendi copia laudem affectant, ſolæ breves argutæque ſen-

ſententiæ, quas quoniam rei denarratæ, aut argumentationi abſolutæ ſolent accini, epiphonemata vocant, plauſus & acclamationes excitant apud multitudinem: Velut in ſagittariorum certaminibus, non ille laudatur qui quam plurimum emittit jaculorum, ſed qui vel uno ſcopum ferit. Jam & apud philoſophos breves ſententiæ ceu decreta quædam, propter auctoritatem appellantur ἀξιώματα. Nec auctoritate caruerunt, qui factis veluti mutis ſymbolis quam verbis indicare maluerunt, quod perſuaſum eſſe volebant. Heracletus cum in ſeditione rogaretur à civibus, ut pro concione ſuaderet concordiam, aſcendit pulpitum, & calicem implevit frigida, ac farinam infuſam indice miſcuit, ac bibit, itaque diſceſſit, videlicet ipſa re loquens, plerunque ſeditiones ex luxu ſuperfluarumque rerum appetentia naſci: Concordiam autem facile conſtare inter eos, qui modicis tantum ac naturæ neceſſariis contenti forent. Simili compendio Scylarus rex Scytharum filiis ſuis,

quos octoginta reliquiſſe dicitur, commendavit concordiam. Iam morti vicinus miſſilium faſcem adferri juſſit, mandavitque adoleſcentibus robuſtis, ut qui poſſet, faſciculum ut erat colligatum frangerent: cum ſinguli tentaſſent, jamque fatigati ac deſperantes conari deſiſterent, ipſe ſingulas haſtas eductas è faſciculo, nullo negotio fregit. Non potuiſſet oratione quamlibet prolixa juvenibus efficacius perſuadere, potentiam illorum invictam futuram, ſi in fraternæ concordiæ fœdere perſeveraſſent: Sin diſſidiis alius ab alio disjungerentur, facillime poſſe ſuperari. Aut quando Sertorius oratione quantumvis meditata perſuaſiſſet inconditæ barbaræque Luſitanorum multitudini, ne cum Romanis copiis univerſa acie Martis aleam experirentur, quod exemplo perſuaſit: Exhibitis duobus equis, altero validiſſimo, altero imbecilli, huic admovit juvenem viribus præſtantem, illi ſeniculum invalidum, iuſſitque ut uterque caudam equi, cui fuerat admotus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

motus, velleret. Id cũ juvenis totam
qui caudam complexus fruſtra ten-
tando defatigaretur, ſenex paulatim
evellens, facile totam caudam depi-
lavit. Rurſus Lycurgus qui duos ca-
nes produxit ad populum, alterum è
generoſis venatoribus prognatum,
ſed domi ad ignaviam alitum, alte-
rum ingeneroſum, ſed venationibus
exercitatum: deinde emiſſa eſt è ca-
veis fera, ſimul & cibus projectus,
generoſus ille conſuetudinem refe-
rens potius quam naturam, ad ci-
bum accurrit: alter ut erat educatus,
omiſſo cibo in feram inſiliit, an po-
tuiſſet ullo ſermone efficacius per-
ſuadere multitudini, quantum ha-
beat momenti recta inſtitutio? Simi-
li commento Tarquinius, Tarqui-
nio Sexto filio, per nuntium miſſum
roganti quid de Gabiis faceret quos
haberet in manu, nihil quidem re-
ſpondit, ſed nuntium cujus fidei pa-
rum credebat in hortum ſeduxit, eo-
que præſente velut aliud agens, altiſ-
ſima papaverum capita, baculo quem
forte manu tenebat, decuſſit, qui cũ
rever-

reverſus renuntiaſſet quid vidiſſet, intellexit callidus juvenis patris ſententiam, nimirum ut primores Gabiorum aut in exilium ageret, aut decollaret. Cleanthes interrogatus quid intereſſet inter dialecticam & rhetoricam, pugnum oſtendit, ac mox eandem manum explicatã protulit. Quantis verborum ambagibus hoc alius explicuiſſet? Nemo tamen potuiſſet abſolutius. Ex hac dictorũ ſententioſa brevitate præcipuam laudem ſibi tulere Lacedæmonii, quẽadmodum antea dicere cœpimus. Archidamus enim cum audiſſet quod Elei ſuppetias ferre vellent Arcadibus, nihil aliud ſcripſit per epiſtolam, niſi: ἀρχίδαμος ἠλείοις, ἡσυχία καλόν· Archidamus Eleis, quietem agere bonum. Sed illud λακωνικότερον etiam. Etenim cum Philippus à Lacedæmonibus petiſſet, utrum vellent ipſum in civitatem recipere an non: illi nihil aliud reſcripſerunt in charta, quam unicam ſyllabam grandioribus literis οὐκ, id eſt, non. Iidem cum ad eos Philippus miſiſſet epiſtolam plenam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

lenam minis, inter quas erat illud:
i Laconicum agrum invaſero, fun-
itus vos delebo:unica tantum vocu-
a reſponderunt, αἴκα, id eſt, ſi: brevius
tiam reſponſuri, ſi communi Græ-
orum lingua dixiſſent εἰ, quæ dictio
n Apollinis templo dicata multorum
ruditorum ingenia exercuit. Eidem
trocia minanti nihil aliud reſcripſe-
unt quam Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, ſubindi-
antes illi cavendum, ne dum alio-
um fines invadit, ipſe ſuo regno pel-
eretur: quod acciderat Dionyſio,
qui ex tyranno factus eſt ludi literarii
magiſter. Iidem ad Demetrium re-
gem unicum tantum legatum miſe-
ant: qua de re cum vehementer in-
dignaretur, ſubinde repetens, quod
unum tantum miſiſſent: Orator La-
cedæmoniis nihil commotus reſpõ-
dit: unum ad unum. Ageſilaus Me-
necrati cui cognomen erat Iupiter,
cum is ad ipſum ſcribens, non abſti-
nuiſſet ab ambitioſo titulo, ſic exor-
ſus epiſtolam: Menecrates Iupiter
Ageſilao χαίρειν, reſcripſit hunc in
modum: Rex Ageſilaus Menecrati

ὑγιαί-

ὑγιαίνειν, hoc eſt ſanitatem, unius verbi mutatione exprobrans illi inſaniam qui Iovis cognomine gloriaretur, cũ nihil aliud eſſet quam homo, fortaſſe cæteris deterior. Quinetiam in bellis capitalibuſque periculis ſemper plus valuit ſermo brevis, quam oratio verboſiſſima valuiſſet. Periclitarant Tarentini milites de quibus antea meminimus, qui delati fueran quod inter pocula fanda, atque infanda in Pyrrhum regem dixiſſent ni quidam illorum compendio ſi cauſam expediſſet: Ni nos, inquit, rex lagena defeciſſet, occidiſſemus te Dux autem ille qui milites commiſ ſuros ſic adhortatus eſt: Curate nun corpora, apud Proſerpinam cœnaturi, brevi dicto efficacius excitavit animos omnium ad fortiter rem gerendam, quam ſi idem tentaſſet verboſa diuque meditata oratione. Habet enim ſimplex ac nuda veritas genuinam energiam, & aculeos ſuos quibus multo plus efficitur quam tu multu verborum. Quemadmodun qui palæſtricen callet, citius minore

qu

que negotio dejicit hominem, quam
lius ejus artis ignarus quamlibet vi-
ibus pollens, ac vehementer tumul-
uans. Crœſus Lydorum rex cum ca-
tus eſſet à Cyro rege Perſarum con-
piciens exercitum victorem huc &
lluc per urbem diſcurrere, perconta-
us eſt Cyrum quidnam illius milites
anto tumultu agerent. Quid, inquit
lle, aliud, niſi quod victores ſolent
n victos. Diripiunt tuam civitatem.
Ad quem Crœſus: Imo tua, rex, diri-
piunt, quandoquidem hic jam meum
nihil eſt. Tam brevis oratio regis a-
nimũ veritate commovit, ut cœptam
direptionem inhiberet, vetaretque
quod ſublatum erat exportari. Epa-
minondas dux Thebanorum capitis
poſtulatus eſt cum collegis, quod im-
perium Bœotiæ quatuor menſes cō-
tra legem tenuiſſet. Atque illis qui-
dem ſuaſit, ut crimen in ipſum tranſ-
ferrent, quaſi coacti feciſſent. Ipſe
autem apud judices paucis verbis
cauſam abſolvit, negans ſeſe habere
verba rebus meliora, tantum hoc ſi-
bi videri æquum, ut ſi pronuntiarent
ipſum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ipſum eſſe necandum, crimen inſcri-berent columnæ, quo cunctis Græcis notum eſſe poſſet, Thebanos ab Epaminonda fuiſſe coactos, Laconicam 10 antea annis intactam depopulari, Meſenem, ccxxx annis perpetuis ſeditionibus vexatam componere. Arcades item inter ſe diſſidentes in concordiam redigere, Græciæ reſtituere libertatem. Nam hæc erant geſta per Epaminondam in imperio contra legis præſcriptum retento. Hæc brevis oratio tantum valuit, ut judices, ne ſuffragiis quidem collectis multo cum riſu ſurgerent ac diſcederent, videlicet rem vehementer impudentem eſſe judicantes agere de condemnando eo, qui ſic eſſet de ſuis bene meritus. De Scipione Majore referunt quiddam non diſſimile: cum enim Petilius & Q. tribuni plebis eum apud populum detuliſſent reum, multiſque & gravibus criminibus onerarent: Hic dies eſt Quirites, inquit, quo Carthaginenſes, & Hannibalem dejeci: coronatus in capitolium eo, rem divinam facturus:

Qui

Qui de me ſuffragia ferre volent, fe-
rant. His dictis petebat capitolium:
euntem totus populus conſecutus
eſt, relictis accuſatoribus. Ita non
dicendo cauſam dixit efficacius. Tra-
ditum eſt & illud ab his qui rhetori-
ces præcepta reliquerunt, frequenter
quæ nullis argumentis dilui poſſint
brevi joco expediri. Objiciebatur Ci-
ceroni quod accepta pecunia reum
defenderet, eaque pecunia deſtinaſ-
ſet mercari domum. Is reſpondit: A-
gnoſcam crimen, ſi domum emero.
Cũ eas ædes mercatus eſſet, & impin-
geretur manifeſta vanitas, eluſit jo-
co: An neſcitis, inquiens, prudẽtis eſ-
ſe patrisfamilias, diſſimulare, ſi quid
velit emere. Quorundam ea probitas
eſt, ut vel ipſo aſpectu, ſoloque nutu
moveant auditorem. Poſt Seianum
unco tractum multi periclitabantur
apud Tiberium Cæſarem. Cumque
cæteri ſeſe variis argumentis ac tech-
nis excuſarent, Criſpinus ingenue
faſſus eſt ſe faviſſe Sejano. Quid ni,
inquit, faverem illi, cui videbam te-
ipſum tantũ tribuere? Perſuaſit nuda
brevi-

breviloquaque veritas, quod ægr
perſuaſiſſet prolixa elaborataque o
ratio. Cum Themiſtocles apud popu
lum Athenienſem diceret ſeſe haber
præclarum conſilium, ſed quod tu
tum non eſſet efferri apud multitudi
nem, permiſit populus ut Ariſtidi di
ceret in aurem, & ejus unius judici
vel probaretur, vel rejiceretur. Era
autem de claſſe Græcorum exurend
Id cum eſſet factum, Ariſtides ad po
pulum: Nihil, inquit, audivi utiliu
conſilio Themiſtoclis, ſed eoder
nihil injuſtius. Tanta verborum par
ſimonia reprobatum eſt, hominis i
republica ſummi conſilium. Narrar
& piratam quendam cum ad Alexar
drum Magnum adductus, rogaretu
qua fiducia fuiſſet auſus infeſtare ma
re: Ego, inquit, quoniam id parv
navigio facio, pirata vocor, tu cur
idem facias numeroſa claſſe, rex ap
pellaris. Pirata dicebat, Tyrannu
audiebat, & tamen verbis tam pau
cis perſuaſit veritas. Magnus Pompe
jus deſtinarat omnes Mamertinc
interficere, quod Marii partibus ac
hæſiſſen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

[p]æſiſſent. Hunc adiit Sthenius eius [c]ivitatis princeps ultro cõfitens quic[q]uid factum eſſet, ipſius impulſu fa[c]tum eſſe. Nam ego, inquit, & ini[m]icis perſuaſi, & amicos coëgi ut [M]arii partibus accederent. Pompeius [a]miratus hominis animum, qui ci[u]ium ſalutem anteponeret ſuæ, & [i]pſum in amicitiam recepit, & Ma[m]ertinis in huius gratiam condona[u]it defectionis culpam. Si tantum [v]aluit ſuccincta veritas apud homi[n]em factioſum, quid non efficeret a[p]ud integros viros? Reperta eſt & in [f]œminis hæc animi præſentia. Etenim [c]um accuſaretur à fratre Teſtha Dio[n]yſii tyranni ſoror, quæ Polyxeno [n]upſerat, quod conſcia fugæ mariti [n]on eum prodidiſſet, ſimpliciter ac [f]ortiter reſpondit expoſtulâti fratri: Num uſque adeo me putas omnium [m]ulierum peſſimam & abiectiſſimam, [u]t ſi ſenſiſſem maritum hoc agere, [n]on fuerim illi perpetua comes exilii [f]utura? Hoc dicto non ſolum ampu[t]avit omnem conſcientiæ ſuſpicionẽ, [v]erum etiam pudicæ probæque ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

tronæ laudem abſtulit. Æmyl. Scau-
rus homo ſenex, multæque in repub.
auctoritatis, apud populum Roma-
num à Vario quodam non ejuſdem
exiſtimationis homine, proditionis
accuſabatur. Is paucis cauſam ab-
ſolvit: Varius, inquit, Sucronenſis ait
Æmylium Scaurum rempub. prodi-
diſſe: Æmylius Scaurus negat: utri
creditis? Ad hanc vocem totius po-
puli ſuffragiis atque etiam tribuni
ſententia abſolutus eſt. Itidem Iphi-
crates dux egregius, cum apud po-
pulum Athenienſem proditionis reus
perageretur, percontatus eſt Ariſto-
phontem accuſatorem, num ipſe pro-
diturus fuiſſet rempub. ſi quis pecu-
niam dediſſet; cumque is ſe facturum
negaſſet; quod igitur tu facturus non
eras, ego feci? Tam brevis apolo-
gia reum abſolvit à crimine. Proinde
Græcis ita viſum eſt Demoſthenem
quidem fuiſſe ſummum oratorem
Phocionem autem ad dicendum effi-
caciſſimum, non ob aliud opinor
niſi quod Phocion pauciſſima quidē
ſed vera & ad rem pertinentia loque-
retur

retur, cum Demoſthenes multa ſimularet ad gratiam populi. Unde factum ut unum Phocionem metueret Demoſthenes, cum reliquos oratores facile contemneret. Cæterum ubi Phocion aſſurgeret dicturus, ſolitus eſt amicis in aurem dicere ἡ τῶν ἐμῶν λόγων κοπὶς πάρεστιν, id eſt, mearum orationum ſecuris adeſt: videlicet efficacem ac vividam ejus breviloquentiam, facile diſſecantem arte cōtorta enthymemata, ſecurim appellans. Nec ſine cauſa vulgo dictum eſt, mendaces eſſe multiloquos, cum juxta tragici dictum ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ. Sed exemplorum hujuſmodi tanta vis eſt apud ſcriptores, ut ſupervacaneum videatur ea velle perſequi. Hæc quæ diximus arbitror ſufficere ad declarandum, quam deceat magnos viros vel ſilentium, vel orationis brevitas, quantoque plus obtineat auctoritatis & gravitatis brevis & conciſa ſententia, quam loquacium immenſa garrulitas, etiam ſi nihil habeat vitii, præter immodicam dicendi copiam. Nunc is mor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

bus ingens malorum agmen ſecum adducit, inſatiabilem de rebus frivolis garriendi libidinem, de negotiis alienis, quæ nihil attinent, nec ad illum qui refert, nec ad eos qui audiunt, periculoſos linguæ lapſus quos vitare difficillimum eſt ſemper garrienti, futilitatem in efferendis arcanis, plerunque cum periculo dicentis, nonnunquam & illorum apud quos efferuntur, vanitatem, quæ ferè comes eſt loquacitati, obtrectationem alienæ famæ, delationem ac ſycophantiam. Ad hæc enim mala paulatim proficit intemperantia linguæ, etiam ſi initio nihil aliud ſit, quam puerile garrulitatis vitium, & riſu quam odio dignius. Prima laus orationis eſt, ut apta ſit, habita rei, temporis, loci, ac perſonarum ratione. Hæc quomodo poteſt obſervare, qui tacere non poteſt? qui non judicio loquitur, ſed morbo fundit verba? Feſtivitas orationis, ac joci ſobrii tempeſtivique plurimum habent momenti, ad humanæ conſuetudinis iucunditatem, ac moderata dicendi liber-

libertas inter amicos plurimam habet gratiam: verum hæc non ſuo loco adhibita frequenter in grave diſcrimen pertrahit. Neque enim paſſim ludendum dicteriis, neque ubivis licet, τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην λέγειν. Bene ceſſit adoleſcenti, qui rogatus num mater ipſius ſolita ſit aliquando ventitare in aulam Cæſaream, nam adoleſcens oris lineamentis Octavium referebat: Mater (inquit) nunquam, ſed pater ſæpe. Hoc apud Auguſtum licuit, civili præditum ingenio ac feſtiviter argutęque dictis impenſe gaudentē. Apud Caligulam & Neronem non fuiſſet impune. Captus quidam cum ad Antiochum regem duceretur, qui ducebant hominem, jubebant eſſe bono animo, experturum enim regis clementiam, poſteaquam ad illius oculos veniſſet. At ille, nullam igitur, inquit, mihi ſpem ſalutis eſſe prædicatis, alludens ad regem luſcum. Is jocus per ſe lepidus, ſed intempeſtivus exitio fuit homini. Rex enim offenſus eo dicto, ſuſtulit eum in crucem.

Apud Adrianum Cæſarem peſſimam iniit gratiam ſcurra, qui venienti a-pio coronatus occurrit: cumq; juſſu Cæſaris ſubmoveretur à congreſſu, procul his verbis adulatus eſt: Totum feciſti, totum viciſti, nunc Deus eſto. Apud alium hæc adulatio tuliſſet præmium, apud Imperatorem ſuperſtitioſum erat ingrata. At garrulus mavult amicum perdere quam dictum: mavult pro re leviſſima, graviſſimas dare pœnas, quã non obſequi morbo ſuo. Cum Philippus Alexandri pater præſideret in auctione, unus ex his qui vendebantur exclamavit: Parce mihi Philippe, nam ſum tibi paternus amicus: Philippo reſpondente: unde nam, aut qui nam, ô homo? Dicam, inquit, ſi propius admittar. Admiſſus, clam dixit Philippo: dimitte pallium, nam illo modo parum decore ſedes. Rex tempeſtiva hominis admonitione delectatus, Hunc, inquit, volo eſſe liberum, nam me latebat eum mihi tam benevolum & amicum eſſe. Prudenter itaque monuit ſuum Calliſthenem

Ariſto-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

riſtoteles, ad Alexandrum Ma-
num proficiſcentem, ut cum rege
ut raro loqueretur, aut iucunda. Sed
um hic parum meminit huius ad-
onitionis, ſibi calamitatem accer-
vit. Nec omnino muliebre fuit con-
ilium quod dedit Paryſatis Cyri &
Artaxerxis mater, quæ monere ſo-
et, ut qui regem aditurus eſſet,
um libertate byſſinis verbis utere-
ur. Etenim ſi quando res ipſa poſcit,
it rex admoneatur, veritatis amari-
udo, multa verborum dulcedine
iluenda eſt. Quanquam hic non ſa-
is eſt ſpectare dignitatem aut æta-
em hominis, verum etiam temporis
ac loci habenda eſt ratio. Nec ipſi
Platoni tanto philoſopho, feliciter
ceſſit ſua libertas apud Dionyſium
Siciliæ tyrannum, ac ne Dioni qui-
dem, & tamen feliciter ceſſit anui,
quæ cum frequenter interpellaret
Philippum regem, uti cauſam ſuam
cognoſceret, atque ille fatigatus re-
ſpondiſſet ſibi non vacare: Ergo, in-
quit, nec rex eſſe velis. Philippus eo
dicto tactus audivit cauſam. Simile

quiddam referunt de Adriano Cæſa-
re, ſic multis prædito virtutibus, u
eas vitiis pene ſuperaverit. Diogenes
ingreſſus caſtra Macedonũ, cũ eo ad-
ducto clamaret Philippus, κατάσκοπος:
Rem, inquit, conjectas: Nam prorſus
huc veni exploraturus num vere ſi
deſipias, ut rumor eſt, qui cum poſ-
ſis tuo regno tranquille frui, malis
Græcos laceſſendo etiam de ſalute
tua periclitari. Verum non idem li-
cuerit cuilibet, quod licuit Diogeni;
nec temere reperias, qui Philippi
moderationem, ac civilitatem refe-
rant. Imo ne mediocris quidem for-
tis homines tutum eſt laceſſere di-
ctis. Accidit enim non raro, ut fragi-
li quærens illidere dentem, infringat
ſolido, ac male dicens, peius audiat.
Stultiſſimum autem eſt eos dictis &
cavillis inceſſere, quibus in promptu
eſt τῷ ξίφει ἀντιμυκτηρίσαι. Cum Poly-
xenus dialectices profeſſor, Diony-
ſio juniori dixiſſet ex more dialecti-
corum: Ego te redarguam, verbis
quidem retulit ille: At ego rebus ipſis
te refello. Ita Cleomenes Anaxan-

(r)ridæ filius, Argivis ipſum ut perju-
(r)um & impium lacerantibus, Vobis
quidem, inquit, in manu eſt male lo-
qui: at mihi in manu eſt maleſacere.
Cohibita eſt legibus veteris comœ-
diæ licentia, poſteaquam luſus exie-
rat in rabiem, & Cynici vulgo pro ca-
nibus habiti ſunt, non ob aliud niſi
quod recte quidem arguerent vitia
mortalium, ſed abſque delectu per-
ſonarum temporis ac loci. Porro ut
non aliud hominum genus inviſius
eſt his qui quibuſlibet de rebus per-
contantes obtūdunt aures omnium:
ita multo magis omnibus inviſus eſt,
qui linguam pro auribus habet per-
foratam, & cum omnium arcana cu-
rioſiſſime ſcrutetur, nihil tamen po-
teſt continere, etiam ſi capitis peri-
culum immineat, non aliis ſolum,
verum etiam ipſi qui nullo negotio
tacere poterat, niſi morbo tam gravi
teneretur. Eoque ſummum inter ho-
mines plauſum meruere, qui ſilentii
fide præſtitere cæteris. Quod enim
facinus celebrius, quam Papyrii præ-
textati, qui nec blanditiis, nec minis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

matris adduci potuit, ut effutiret quid eſſet agitatum in ſenatu. Cumque illa iam adornaret virgas, puer extemporali commento parentem eluſit. At illa fabulam protinus in vulgus efferens, ridiculos concitavit tumultus, ſuamque futilitatem denobilitavit. Pueri continentiæ honos habitus eſt. Conſimili de re non inamœnam fabulam refert Plutarchus in libello de nugacitate. Romæ compluribus diebus quiddam ſerium & arcanum agitabatur in ſenatu, de quo cum variaſſet hominum ſuſpicio, mulier quædam alias quidem proba & pudica, mulier tamen, cœpit maritum precibus ac blanditiis ſolicitare, ut arcanum impartiret taciturę, ſilentii fidem lachrymis, jureiurando, diriſque imprecationibus pollicens. Addidit querimonias illas ſolennes quod maritus uxori fidem non haberet. Ibi Romanus quo mulierculæ ſtultitiam redargueret, ſimulat ſe victum uxoris precibus, decreveram, inquiens, tacere, ſed vincor. Audi igitur, ſed tacitura: Portentum

ntum horribile, quod à ſacerdoti-
us nunciatum eſt: Coturnix auream
aleam in capite geſtans, lanceam-
ue ferens, volare viſa eſt, & hac de
: conſultat ſenatus, ambigentibus
uguribus, utrum boni quippiam, an
nali monſtrum hoc portendat. Tu
ero cave ne cui dixeris. Hoc dicto,
bat in forum. At mulier, velut ur-
eret aborſus, nacta ex ancillis unam
uæ prima occurrerat, cœpit ea præ-
ente verberare pectus, vellere capil-
os, clamans obiter: Heu mi vir, heu
atria, quid calamitatis imminet no-
is? His rebus ancillam ultro pro-
ocans, ut quid eſſet mali perconta-
etur. Percontatur illa, hæc narra-
vit ordine rem omnem, & addidit
clauſulam ſolennem garrulis omni-
bus: Cave quiſquam ex te ſciat, ſed
ſile. Mox ancilla dominæ ſimilis u-
nam è conſervis nacta rem illi denar-
rat de coturnice. Illa viciſſim amato-
ri ſuo, qui forte aderat communicat.
Itaque brevi fabula ab aliis ad alios
tranſiliens devenit in forum, tanta
celeritate ut præveniret eum qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

commentus fuerat. Cum enim quidam notus illi factus eſſet obvius: Modone, inquit, è domo venis in forum? Modo admodum. Nihilne igitur audiſti? Nihil, ſed eſtne novæ rei quippiam? Conturnix, inquit, cum lancea galeaque aurea volare viſa eſt, atque hac de re ſenatus cogitur. Ille vero ridens: Euge, inquit, uxor mea, quam probe abs te curatum eſt, ut arcanum tibi creditum me præcurreret in forum. Mox igitur adit primores, & expoſita fabula civitatem ac ſenatum inani trepidatione liberat. Deinde domum reverſus expoſtulat cum uxore: Heus bona mulier, perdidiſti me: Senatus enim reſcivit arcanum hoc ex ædibus noſtris prodiſſe in vulgus. Itaque cogor incontinentis linguæ tuæ dare pœnas, & abire in exilium. Illa vero conturbata primum inficiari; mox, nonne hoc, inquit, cum trecentis audiſti? Quos mihi, inquit, trecentos narras inepta? Cum tu me defatigaſſes precibus & lachrymis, ut indicarem arcanum, ex tempore com-
mentus

entus ſum quicquid tibi credidi, vi-
elicet quo periculum facerẽ, quam
ſſes linguæ continentis. Prudenter
le quidem, qui citra grande pericu-
um ſumpſit experimentum uxoriæ
dei, non aliter quam qui nova va-
ula volentes explorare num qua
erfluant, aquam infundunt, non
inum aut oleum, ne magno conſtet
xperientia. Eadem cautione ſi fuiſ-
et uſus Fulvius, non ſe pariter &
xorem conjeciſſet in exitium. Is e-
at Auguſto Cæſari familiaris. Quem
um audiſſet jam ſenio gravem, ob
leſertam orbatamque domum inge-
niſcentem, eo quod duobus nepo-
ibus ſuis præmaturo funere elatis,
d hæc Poſthumo qui reſtabat per ca-
umniam in exilium ejecto, uxoris fi-
ium imperii ſucceſſorem inſtituere
ogeretur: ideoque pietate motus de
nepote ab exilio revocando cogita-
et, reverſus domum, quod audie-
at, uxori ſuæ retulit. Illa mox Li-
viæ. Livia graviter cum Cæſare ex-
poſtulavit. Si iſta, inquit, jampridem
verſabas in animo, quin nepotem
revo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

revocas? Cur me in odium conjicis eorum qui in principatum ſucceſſuri ſunt? Poſtridie cum Fulvius harum rerum ignarus ex more veniſſet ad Cæſarem, eique dixiſſet χαῖρε, ille reſpondens, non retulit χαῖρε, ſed ὑγίαινε, id eſt, ſanus ſis, velut inſaniam exprobrans, non precans ſalutē. Quod ſalutandi genus quid ſibi vellet, cum non falleret Fulvium, recta ſe domū recipit, & uxori: Senſit, inquit, Cæſar arcanum, cuius me ſciebat eſſe conſcium per me tacitum non eſſe. Proinde decretum eſt, mihi ipſi mortem conſciſcere. Tum mulier, & merito quidem inquit, qui mulieris tot jam annis tecum viventis incontinentiam aut non noris: aut ſi noras, non caveris. Sed age quanquam tu culpæ fueris auctor, ego tamen in exemplo moriendi dux ero: ſimulque arrepto enſe ſeipſam confodit. Graves pœnas dedit Fulvius neglecti proverbii quod monet, Nec ſinui, nec mulieri credendum eſſe, celebriſque ſententiæ: Quod tacitum velis, nemini dixeris. Atque adeo ſi prover-

is credimus, mulieri ne mortuæ
uidem fidendum eſt. Utinam autem
mulieribus tantum eſſet periculum.
uſquam non eſt tempeſtivum illud
picharmi, νῆφε κ̀ μέμνησ' ἀπιςεῖν, ta-
etſi fœmineum genus magis la-
orat huius mali infamia. Cato ſe-
ior dicere conſuevit inter amicos,
trium duntaxat rerum per omnes
itæ gradus pœnitentiam agere: Pri-
ıum ſi quid arcani credidiſſet mulie-
. Secundum, ſi quo pedeſtri itine-
e proficiſci licuiſſet, eo navigio per-
eniſſet: Tertium, ſi quem diem per
ncuriam abſque fructu paſſus fuiſſet
labi. Felix quidem Cato: cum nunc
leroſq; diſcruciet pœnitentia, quod
rctiſſimis etiam amicis auſi ſint ali-
quid arcanæ rei committere, parum-
que meminerint quod prudenter ad-
nonet Chilo: Sic habe amicum, tan-
quam aliquando futurum inimicum.
Non probat hanc ſententiam Cice-
o, verum huic tutum non fuit vel
ratri credidiſſe. Sunt enim amici,
quibus etſi non adſit perfidia, tamen
deeſt prudentia, aut animi conſtan-
tia,

tia, & ſuperat animi propoſitum n
turæ vitium, qualis inducitur in H
cyra Terentiana Parmeno ſervus
lioqui non malus, niſi quod cum
veret omnia ſcire, non poterat co
tinere quod reſcierat, cumque neg
ret ſe prolaturum quod rogabat
audit à puella: Ah noli Parmeno, qu
ſi tu nō multo malis narrare hoc m
hi, quam ego quæ percont er ſcir
Et agnoſcit quidē ille morbum ſuun
Nihilo ſecius tamen ſtipulatur ſiler
tium, ſi mihi fidem das te taciturar
Nullus autē eſt mortalium tam co
tinentis linguæ aut animi tam ci
cunſpecti, quin habeat vel unum c
tantum auſit credere, quantum ip
creditum eſt. Rurſus hic alterum ha
bet, hic rurſus alium, itaque ſim
atque diceſſum eſt ab unione, cit
res ad plurimos propagatur. Simple
enim eſt & ſingulare quicquid unur
eſt, nec excedit terminos ſuos, und
& μονὰς dicitur. Verum δυὰς initiun
eſt infinitæ differentiæ. Mox ut unun
uno conduplicaveris, ſequitur infi
nita numeroſitas: Ita ſecretū quam
dii

diu permanet apud unum qui primus & ſolus novit, revera ſecretum eſt: ubi ſe ſemel in alterum propagarit, in rumorem vertitur. Neque enim in tua jam manu eſt revocare quod emiſſum eſt, aut cohibere quod aliunde alio tranſvolat ſuo arbitratu. Proinde Homerus ſubinde verba dicit πτερόεντα, hoc eſt pennata, ſive volatoria. Habet & ſagitta pennas ſuas, eam qui tenet cohibere poteſt: qui ſemel miſit, revocare non poteſt, quo minus celeres commovens alas, huc & illuc circumvolet. Atqui telum emiſſum, non ſeſe propagat, ſed ut maxime ſit nocuum, unum aut alterum interimit: At ſermo ſemel emiſſus cum reticendus erat, totas ſæpe regiones in extremas calamitates inducit: & avis emiſſa ſic vagatur, ut una maneat, ſermo pullulat ac multiplicatur & increſcit, vireſque acquirit eundo, quemadmodum ait Maro. Navis quæ ſemel portum egreſſa pelago ſe credidit, jactis ancoris, utcunque cohibetur, & patet in portum reditus: Cæterum nihil eſt quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ſermonem alteri creditum vel coë
ceas, vel revoces unde prodiit. Ru
ſum telum emiſſum non recidit i
mittentē, ſed aliis potius adfert ex
tium. Verbum emiſſum, nulli certiu
exitium affert, quam ei, unde fu
tat emiſſum. Hæc ita cum habean
qua fronte de ſilentii fide cum ali
expoſtulat, qui ſibi ſilentii fidem nc
ſervavit? An non huic expoſtulato
merito dicetur: Quid me incuſas in
pudens? Si quod credidiſti effer
non oportuit, cur mihi communic
bas? An putabas alium tibi magis f
dum futurum, quam ipſe fueris tib
Ego ſi quid peccavi, tuo exemplo pec
cavi. Quid ſtultius, quam ubi tua
ipſe fidem proſtitueris, ad aliena
confugere? Sed dices, apud amicu
depoſui arcanum. At ſciebas & illi
mico, eſſe amicos. Et primū ipſe tib
debebas amicum præſtare. Si tui ſi
milis eſt, cui credis arcanum, meri
to periclitaris: Sin melior, hoc el
ſi continet quod creditum eſt, feli
cior es quam promereris, quippe qu
repereris aliquem tibi fideliorem
quan

nam ſis ipſe tibi. Ne debet quidem
dem ſilentii, cui tu morbo non ju-
icio credis arcanum. Ut enim juxta
ntentiam Epicharmi : Nulla debe-
ur gratia prodigo, qui largitur non
x benignitate, ſed animi morbo:
a non debetur ſilentii fides, ei qui
rimus ſilentii fœdus violavit. Ante
omplures annos cœnabam cum vi-
o prudenti juxta ac docto, qui tum
pud noſtros regis ſui nomine lega-
um agebat. Intervenit quidam Do-
minicanus, qui Romani pontificis
egotia procurabat. Expetiit arca-
um colloquium. Seceſſum eſt. Do-
minicanus ajebat arcanum eſſe quod
ellet communicare, non commu-
icaturus tamen, niſi juraret ſe taci-
urum. Alter negabat ſe juraturum in
e, cuius ipſe cognoſcendæ deſiderio
on teneretur. Si mihi, inquit, diffidis,
e communica: ſin fidis, quid opus
ſt jureiurando? Quod etiamſi in-
erceſſiſſet, & referret principem
meum ſcire quod credidiſſes, non ce-
arem. Neque enim juſiurandum hoc
nimo ſuſcipitur à bonis viris, ut
dum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

dum alteri fidem ſervat, principi ſu
fidem violet, cui ego, inquit, non ſin
plici nomine fidem debeo: Primu
ut civis, deinde ut legatus. Si ta
fuerit ut citra impietatem & crim
violati officii ſileri queat, pollice
ſilentium, non juro: neque enim ſ
leo jurare temere, & is ſum qui ſil
re poſſim: Sin ſecus, ſerva tibi myſt
rium. Hac oratione victus ille co
municavit nugamentum, quod n
ad principem, nec ad legatum qui
quam attinebat Quin & mihi n
raro venit uſu, ut ab eo qui comn
ſerat arcanum ſerio multumque m
nitus, rogatus, obſecratus, adjur
tus, ne cui dicerem, præſertim ta
mox idem à compluribus audieri
& ab his ipſis quibus nominatim v
ritus eram communicare. Ego adn
rans unde reſciſcerent, fingebam
non credere, rogabamq; quis iſti
fabulæ fuiſſet auctor. Affirmaba
ac fidem etiam faciebant, ſeſe ab e
dem accepiſſe, qui mihi credider
Atque hæc quidem futilitas, in reb
non magni momenti, ridetur. S
tam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

men hic guſtus nos debet admo-
re, ne quid cui credamus, quod
m exitio noſtro proferretur. Ete-
m quem morbus hic habet, etiam
aiore tuo periculo peccaret, ſi detur
caſio. Eſt quidem utrunque vitio
tum. Nam omnino nulli fidere ty-
nnicum eſt: quibuſlibet credere,
ltitiæ & levitatis, ſed præſtat ut di-
mus in latus deflectere, ubi & mi-
ıs eſt periculi, & ſarciendi quod
ccatum ſit, facultas reliqua eſt.
erte qui ſibi conſcii ſunt, quod affi-
s ſint huic morbo, à conſiliis publi-
s, & à principum negotiis ac fami-
ritatibus abſtinere debent, ne non
o tantum ſed multorum exitio pec-
nt, ſi minus contineant, quod re-
cendum erat, atque illis uſu veniat
ıod ſolet viperis, quæ & ipſæ fe-
ntur in partu perire, dum à fœtu
ſrumpuntur, & aliis nocituras be-
ias effundunt: aut quod evenire ſo-
t auribus tenenti lupum, aut pue-
s gremio geſtantibus ſerpẽtes, quos
ım continere non poſſunt, & pe-
unt ipſi, & alios in periculum vo-

cant

cant qui cum ipſis verſantur. Hier
qui poſt Gelonem Syracuſis tyrann
dem geſſit, negabat eos ſibi moleſt
eſſe, qui liberius apud ipſum loqu
rentur, ſed qui ſermonem arcanu
apud ſe efferrent: ab his dicebat
iam illos lædi, quibus arcana proc
rent aliorum, propterea quod non
lum odimus eos qui ſecretum qu
tacitum volebamus efferunt, veru
etiam illos qui quæ nolimus audi
rint. Itaque judicabat ſibi plus o
conflari apud cives, per eos qui d
ferrent clanculum aliena ſecret
quam ipſum liberioribus dictis inc
ſerent. Sed majore periculo à pote
tibus accipimus arcanum, quam
illos deferimus. Lyſimachus rex ad
mavit ingenium Philippidis comi
poëtæ, cumque inter familiares ſu
habitum omni benevolentiæ gene
proſequebatur. Huic cum aliquanc
dixiſſet rex: Quid rerum mearu
tibi impartiam Philippides? ſcite r
ſpondit, quidvis, inquiens, ô rex, m
do ne quid arcani. Quin & in bell
ut plurimum habet ad victoriam m
men

menti taciturnitas, ita frequenter in-
gentes adfert calamitates incontinen-
tia linguæ. Laudatur à doctis vox
illa Cecilii Metelli, quem cum qui-
dam è tribunis militum junioribus
interrogaſſet, quid acturus eſſet, gra-
viter reſpondit: Si ſcirem hanc ve-
ſtem eſſe conſciam mei conſilii, pro-
tinus exuerem & in ignem conjice-
rem. Antigonus rex, cui cognomen-
tum fuit Magno, ſciſcitāti filio, quan-
do conflicturus eſſe: Quid? inquit,
num metuis, ne ſolus tubæ ſignum
non audias? Fortaſſe poterat tuto vo-
cem credere cui crediturus erat re-
gnum, vel juvenem volebat erudire
quantopere deceat imperatorem ta-
citurnitas. Eumenes etiam fucum ad-
didit ſilentio: etenim cum illi clam
indicatum eſſet, Craterum adverſus
ipſum cum acie venire, nulli ſuorum
rem indicavit, ſed finxit Neoptole-
mum advenire. Nam hunc ut igna-
vum ducem milites contemnebant.
Crateri vero virtutem & auctorita-
tem ſuſpiciebant. Itaque milites com-
miſſo prælio non prius intellexerunt
Crate-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Craterum fuiſſe ducem, quam illu
inſcientes occiderant. Tantam vict
riam peperit ſilentium ducis. Eum
nis autem calliditas miraculo fuit
mnibus, ſiquidem ipſa res perſuaſi
nequis illi ob eum fucum ſuccenſ
ret. Et ſi quis indignaturus erat, pra
ſtabat ut cautum ac nemini fidente
reprehendi, parta victoria, quam a
cepta clade, merito vituperari ob i
continentiam ſecreti. Nullum mil
tum genus, bello minus idoneu
eſt, quam loquaces. Aut enim intem
peſtivis convitiis, & ante victoria
(ut ajunt) actis encomiis hoſtem i
ritant, aut proditis conſiliis præmo
nent hoſtem ut ſibi caveat, & offici
juvant dum ſtudent lædere. Itaqu
fit, ut imprudentes aut obſtent v
ctoriæ, aut eam reddant magis cruen
tam. Agathocles ex figuli filio re
Siciliæ factus eſt, quod ipſe quide
in tantum non inficiabatur, ut in cō
viviis aureis, gemmatiſque poculis
fictilia quædam ſoleat admiſcere, ho
argumento juvenes ad virtutem ex
timulans: Ego, inquit, qui prius tali
finge

gebam, oſtenſis fictilibus, nunc ob
gilantiam ac fortitudinem talia fa-
o. Is cum urbem Syracuſas obſide-
t, quidam è muris convitia in eum
culabantur: Figule, quando ſolves
pendium militibus tuis? Ille ſubri-
ens, cum iſtam, inquit, cepero.
uiuſmodi voces quid aliud, quam
ſtem accendebant ad rem acrius
rendam? Et Agathocles quidem
oderate tulit eam petulantiam,
ntentus dictum dicto retaliaſſe.
um enim urbe capta venderentur,
ui jaculati fuerant è muris convi-
a, Si me rurſus, inquit, laceſſieritis
nvitiis, conquerar apud dominos
ſtros. Verum ea petulantia Nero-
em, aut Hannibalem animaſſet ad
tius urbis internecionem. Id quod
opemodum accidit civitati Athe-
rum, cui cum alioqui non eſſet ad-
odum infenſus Sylla, tamen ine-
is convitiis quæ dicaces quidam è
uris in ipſum jaculabantur, ſic exa-
rbatus eſt, ut minimum abfuerit,
uin florentiſſimam totius Græciæ
vitatem funditus deleret. Proinde

merito laudatus eſt Memnon dux
qui Darium juvit adverſus Alexa
drum, quod quendam è mercenar
militibus, dira convitia jaculante
in Alexandrum lancea percuſſeri
Ego, inquiens, in hoc alo te ut pugn
adverſus Alexandrum, non ut mal
dicas. Quemadmodum apud Pla
tum audit coquus loquacior, man
tua huc conducta eſt, non lingu
Multiſque convitiis proſciſſi ſunt, q
lingua belligerantur. Audit apud Ve
gilium Drances: An tibi Mavors ve
toſa in lingua pedibuſque fugacib
iſtis ſemper erit? Et apud eunde
audiunt procaces Rutili, Bis cap
Phryges, hæc Rutilis reſponſa r
mittunt. Nam ignominia plerunq
potentius habet calcar, quam colla
datio. Epamonidas vir alioqui m
ti ingenio Cteſippum Chabriæ que
unice dilexerat filium, ob amici d
functi memoriam moderatiſſime t
lit, tametſi multum degenerantem
paternis moribus. Semel duntax
ejus lenitas adoleſcentis importu
loquacitate ſuperata eſt. Cum eni
hun

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

unc in expeditione quadam occu-
atum adoleſcens ineptis ſermoni-
us obtunderet, percontans, conſu-
ens, quædam etiam corrigens, ac
eluti collegam ducis agens, tandem
ffenſus ait: O Chabria, Chabria,
go tibi pro noſtra amicicia ingens
erſolvo præmium, qui filium tuum
ſtineam. Adeo vir egregius, qui ju-
enis ſtultitiam ac luxum alibi pa-
ientiſſime tulerat, loquacitatem in
ello ferre non potuit, vel hoc ipſo
ræſagiens inutilem futurum rebus
erendis, quod ibi linguam moveret,
bi manibus potius & auribus erat
tendum. Similis militum loquacitas
tomachum movit laudatiſſimo du-
i, cui cum milites obſtreperent, a-
iis aliud conſilium adferētibus: mul-
os, inquit, hic imperatores video,
ed paucos milites. Videbat in pugna
uturos ignavos, qui tam ſtrenuos
eſe præbebant in cōſultatione. Haud
ubens digredior à Phocione. Poly-
uctus prolixam orationem habebat
pud populum Athenienſem de bello
uſcipiendo adverſus Philippū. Hunc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

cum Phocion videret, inter orat
dum ſudantem & anhelum identi
dem ſorbillare aquam ad refocillan
dos deficientes ſpiritus, erat enim a
ſtas media, & is qui dicebat obeſ
corpore, Par eſt vero, inquit, Athen
enſes ut huic bellum ſuadenti fidem
habeamus? Quid enim hic facere
in prælio thorace & galea onuſtus
cum loquens tantum de bello ſic la
boret, ut periclitetur ne exhalet an
mam? Præclarum eſt, quod de Sci
pione minore narrant hiſtorici. Cum
enim juvenis quidam eo tempore
quo Carthago oppugnabatur, placen
tam in ſimilitudinem urbis compoſi
tam, cui nomen indiderat Carthago
propoſuiſſet convivis diripiendam
veluti ſymbolo præludens urbis exci
dium, dux illum equo mulctavit, &
roganti cauſam ob quam equo ſpolia
retur: Quoniam, inquit, me prio
Carthaginem diripuiſti. Nunc pen
ſolenne eſt ſi quando principes inte
ſe belligerantur, invicem illos exa
ſperare delationibus, picturis, titulis
& actiunculis veteris comœdiæ li

centiam

ntiam referentibus. Vidimus atrox
llum inter Iulium pontificem ejus
ominis ſecundum, & inter Lodovi-
m Galliæ regem, eius nominis duo-
ecimum. Nec alia re magis alter in
terum ſic exarſit, quam utrinq; de-
tis aliquot voculis liberius effuſis.
ex enim, ut erat militari libertate,
xit illum ebrioſum, id quod nemo
omæ neſciebat eſſe verum. Ponti-
ex irritatus reſpondit, ſe tũ fuiſſe e-
rium, cum Gallos vocaret in Ita-
am, velle rurſus inebriari ſemel, &
mnes propellere ex Italia, deinde
ore ſobrium. Hujuſmodi dictis ſic
trinque irritati ſunt animi, ut totus
rbis duorum ſenum diſſidio concu-
eretur. Iiſdem fere temporibus, cum
Henricus Anglorum rex eius nomi-
is octavus Romani pontificis pa-
trocinium ſuſcepiſſet adverſus Gal-
os, apud Pariſios actæ ex more co-
nœdiæ, maiorem in modum provo-
carunt Anglorum animos ad matu-
randum bellum, & odium vetus quod
empore factum erat mitius, renova-
runt. Neque ſatis feliciter ceſſit Ner-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

viis, quos hodie Tornacos vocant,
quod dicaces quidam in Cæſarem
Maximilianum prætereuntem ſcom-
matum neſcio quid torſerint. Agebā-
mus id temporis in Anglia, cum Ita-
lus quidam homo mire dextri inge-
nii ſed parum felix eo legatus venire
Iulii nomine, quo regem ad bellum
in Gallos accenderet. Is poſteaquam
in concilio peroraſſet ex more, eiqu
regis nomine reſponſum eſſet: regi
quidem animum vehementer pro-
penſum eſſe ad propugnationem di-
gnitatis pontificiæ, cæterum Britan-
niæ regnū jam diuturna pace deſue-
viſſe bello, & rem fore cum rege po-
tentiſſimo, itaque non poſſe repent
fieri quod peteretur, ſed opus eſſ
temporis ſpatio ad tanti belli appara-
tum: ille magis incaute quam ſcele-
rate, cum nihil eſſet neceſſe quic-
quam addere, ſubjecit ſeſe eaden
prædicaſſe Iulio. Ea vox excepta mo
ſuſpicionē injecit magnatibus, quo
pontificis oratorem profeſſus, non
nihil faveret Gallo. Deinde cum ob-
ſervatus, deprehenderetur cum ora

tor

re Gallorum nocturnis horis mi-
ere colloquium, abductus eſt in
rcerem, omnibuſque fortunis exu-
s eſt, ne vita quidem incolumi, ſi
eniſſet in manus Iulii. Atque hic
nguæ lapſus effecit, ut rex qui forte
orogando negotio diſſidium com-
oſiturus erat, bellum acceleraret. In-
er omnia facinorum genera nullum
abetur ſceleratius aut inviſius, quam
roditio. Et tamen hæc multis cum
nfamia, multam felicitatem pepe-
t. Euthycrates enim ex Macedoni-
is trabibus, inſignem erexit do-
num. Philocrates magnam auri
im accepit, quam male partam, pe-
us luxu perdidit. Euphorbo & Phi-
gro per quos prodita eſt Eretria,
ex agros conceſſit, aliiſque quam
lurimis, ſi non bonam famam, cer-
e bonas divitias conciliavit prodi-
io. Garrulus idem facit, nulla gra-
ia, nulloque præmio, loquacitate
ua præmonet hoſtem allicitque,
rodit patriam, liberos, uxorem, ac
eipſum, denique nihilo minus inte-
im inviſus hoſtibus quam ſuis, pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

pterea quod non conſilio facit quo facit, ſed morbo. Etenim qui judi cio ducitur ad perpetrandum faci nus, obiectis commodis, aut oſten tatis periculis, vel avocari poteſt a inſtituto, vel retineri poſſit in offi cio. De garrulo nihil eſt quod tib pollicearis, cur illi quiſpiam debe fidere. Atque Aiaci quidem intem perantius maledico, non indignat apud Homerum Neſtor, quod lingu vitium bene gerendæ rei ſtrenuita penſaret. At naturæ vitio loquax aliorum virtuti obſtat, & ipſe uſqu adeo non præſtat virtute, ut nemo minus ad omnem honeſtam functio nem idoneus. Proinde poëtarum princeps Homerus quos ut egregio viros proponit, eoſdem facit & ſilen tii tenaces. Ulyſſes tot modis prov catus, conſtanter tamē diſſimulat qui eſſet. Quin & ipſe aſſidens uxori nec diu deſideratæ conſpectu, nec il lius lachrymis commovetur, ut ant tempus aperiat quis ſit. Verum

Θυμῷ μὲν γοόωσαν ἑὴν ἐλέαιρε γυναῖκα
Ὀφθαλμοὶ δ' ὡσεὶ κέρα ἕστασαν, ἠὲ σι-
δηρος

Ἀτρέμα

Ἀτρέμας ἐν βλεφάροισιν.
alem inducit & Telemachum fi-
ıım , & Penelopen , ac denique nu-
icem anum , cujus garrulitatem vel
xus , vel ætas excuſare poterat , ait
nim :

Ἕξω δ' ὡς ὅτε τοι στερεὴ λίθος ἠὲ σίδηρος.

Quin in mediis erroribus Ulyſſes fe-
e diſſimulat quis eſſet. Et apud Cy-
lopem οὖτιν ſe fingit eſſe , & ignota
pecie obviæ Palladi ficto commen-
o diſſimulat quis ſit. Eandem ſilen-
ii conſtantiam poëta tribuit & ſociis
jus , qui vivi devorari maluerunt ,
quam quicquam eorum effutire , quæ
ilenda erant. Nec alium inducit Æ-
ieam Virgilius,

Spem vultu ſimulat , premit altum
corde dolorem.

am cum res cominus gerenda ferro
eſt , apud Homerum Barbari magno
lamore ruunt ad prælia : Græci ta-
iti vim ſpirantes expectant hoſtem.
Si quid diſcriminis eſt , tutiores ac
formidabiliores nos hoſti reddit ſi-
entium. Et ſi quid lætæ rei obtigit,
actantia Nemeſin provocat , ſilen-

 tium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

tium ſervat, augetque quod partum
eſt. Quin & in Cupidinis militia,
Naſoni credimus,

Qui ſilet eſt firmus, qui dicit mult
puellis
Probra, ſatisfieri poſtulat ille ſib

Socrates in bello oculos undique cir-
cumferebat & inconniventer habe-
bat intentos, linguam habebat aſtri-
ctam. In conviviis diſputabat, ubi
nihil erat periculi. Sive captatur oc-
caſio componendæ diſcordiæ, ſilen-
tium præſtat, ut id fiat facilius, vide-
licet, non exacerbatis odiis loquaci-
tate. Sin decretum eſt hoſtem perde-
re, garrulitas præmonet hoſtem, u
ſibi caveat, nec ſinit inſidias latere.
Quin & hodie vulgus hominum cum
audit duos inter ſe magnis clamori-
bus debacchantes, ajunt rem abeſſe
à periculo fundendi ſanguinis. Ni-
mirum illud perſuaſum habet ſenſu
communis bellaces non eſſe, qui ſun
loquaces. Anſeres laborant infami
garrulitatis, ac Maroni dicuntur ob-
ſtrepere. Et tamen hi quoties è Ci-
licia demigrantes Taurum montem

aquili

uilis differtum tranſmiſſuri ſunt,
ıttur obturant hauſta arena, ore la-
idem geſtant, atque ita ſilentes no-
u tranſmittunt, ubi montis me-
ıum ſuperarunt dejiciunt lapidem,
bi jam in tuto ſunt, etiam arenam
gutture reddunt. Quanquam hæc
uæ Plinius narrat de gruibus, Plu-
ırchus ad anſeres transfert, certe
rues hyemis advenæ ſunt, quemad-
nodum æſtatis ciconiæ. Proinde
urpe fuerit, grues aut anſeres, qui u-
rique neſcio quamobrem laborant
nfamia ſtultitiæ, hi apud Britannos,
llæ apud Gallos, plus ſapere quam
omines. Qui ſponſam ambiunt,
itius ea potiuntur, ſi norint ſilere.
Qui formoſam habent ſponſam, tu-
ius habent ſi ſileant. Nam tacitus
paſci ſi poſſit corvus, haberet plus
dapis, & rixæ multo minus invidiæ-
que. Antalcidas Lacedæmoniorum
dux, cum Samothrace ſacris initia-
retur, admonitus eſt à ſacerdote, ut
ex more ſibi confiteretur, quod in
vita ſceleratiſſimum perpetraſſet.
Nam apparet hoc commentos impios

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

illos ſacrificos, quo magis haberent obnoxios, quos ad ſua flagitioſa myſteria admiſiſſent, ne facile reſilirent à cœptis, & offenſi turpitudine flagitiorum, efferrent in vulgus arcana. Quid opus, inquit? Nam ſi quid tale mihi perpetratũ eſt, ipſi dii ſciunt. Quanquam hanc hiſtoriam quidam ad Lyſandrum referunt, qui cum in Samothrace conſuleret oraculum, ac ſacerdos ceu religionis cauſa, juberet ipſum dicere, quid in vita teterrimum geſſiſſet: Utrum, inquit, tuo an deorum juſſu id fateri oportet? cum ille reſpondiſſet deorum: Tu igitur, inquit, hinc abſcede, & illis ſi percontentur dicam. Adeo ne ſuperſtitio quidem qua tenebatur prudenti viro perſuadere potuit, ut deorum interpreti committeret quicquam arcani. Hinc apparet & apud priſcos ethnicos occultorum criminum confeſſionem fuiſſe religionis partem, & fortaſſis inde fluxit, quod hodie Franciſcani, ſi quem ad inſtituti ſui myſteria recipiunt, exigunt totius anteactæ vitæ retectionem. Ve-

teres

res illi compendium quærentes, ex-
imabant unius omnium graviſſimi
iminis conſcientiam ſatis eſſe ad
ddendos obnoxios quos initiabant
puris myſteriis. Fortaſſis inter vir-
itis exempla referri non poteſt, ſed
men ad ſilentii commendationem
m primis accommodum eſt, quod
: Lacone puero quodam prodide-
nt. Is vivam vulpeculam, quam
dales furati fuerant, nam id certis
ebus permittebatur pubi Laconicæ,
b veſte celabat. Ea ſæviens cum
ieri latus uſque ad inteſtina lacera-
t, perpeſſus eſt, donec abiſſent, qui
ilpeculam quærebant. Cum autem
ieri dicerent ſatius fuiſſe vulpecu-
m prodere, quam ipſum ſic lacera-
: Imo præſtat, inquit, cruciatibus
mmori, quam furtum prodere per
naviam ac mortis metum. Quid
c dicent viri graves, ac dignitate
æditi, qui cum famæ vitæque ſuæ
riculo effutiunt, quicquid con-
editum eſt? Apud Lacedæmonios
inſtitutione Lycurgi mos erat, ut
atu maximus aſtans pro foribus cui-
que

que ingredientium ad publica convivia diceret, commonſtrato oſtio, per hanc, inquit, januam nullum egreditur verbum. Et Horatius idem refert inter leges convivii:

Ne fidos, inquit, *inter amicos*
Sit, qui dicta foras eliminet.

Nec infeſtiviter Martialis odiſſe ſe dicit memorem compotorem. An feliciter ceſſerit audax facinus Gygi neſcio, qui crudeli flagitio ſibi paravit regnum. Certe Caudaulem regẽ, & principatu & vita privavit, linguæ futilis incontinentia, qui apud ſatellitem effutierit uxoris pulchritudinem, ſi quid Herodoto credimus. Lacedæmonii non ferebant uxores ab hoſpitibus laudari, quod oporteret illas ſolis maritis eſſe notas. Multo minus decet maritos apud alios jactare formam conjugum ſuarum. Sed his quoque faciunt indecentius, qui quicquid in thalamo, quicquid in lecto cum uxore nugantur, deprædicant in conviviis & in colloquiis apud quoſlibet. Si turpe eſt efferre quod inter pocula dictum eſt, quanto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

rpius eſt ea non continere, quorum
oortebat ſolum cubile torumque
nſcium eſſe ? Quidam dum faceti
lunt eſſe, in ſcurrilitatis vitium in-
dunt. Quid autem turpius, quam
onachus, aut epiſcopus ſcurra? At-
ıe utinam pauciores eſſent iſtiuſ-
odi. Talibus non arbitror tuto
ommitti confeſſionum arcana: Nam
ui tacebit aliena mala, cum quiſquis
oc morbo tenetur, ne ſua quidem
ticere poſſit ? Aut quî conſulet a-
eno periculo, qui ſeipſum mavult
periculum conjicere, quam tace-
? Interim in mentem veniunt ſy-
ophantæ, de quibus mox dicam.
orum aliquis calumniabitur mihi
on probari confeſſionem. Non da-
nno confeſſionem ſyncophanta, ſed
æc admoneo, ne quem pœniteat
pprobatæ confeſſionis, niſi forte
edicinam damnat, qui periclitanti
onſulit, ne ſe malo credat medico?
t quoniam medici incidit mentio,
eferam obiter & illud, quod Hip-
ocrates jureiurando profundum
lentium exigit à medicis: Adeo ne
medi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

medicus quidem bonus eſſe poſſit, qui linguam habet incontinentem. Et tamen hic ſi proferat morbum, tantum pudefacit laborantem. Sacerdos ſi effutiat, etiam in capitis diſcrimen adducit multos. Multi levius eſſe ducunt ægrotare, quam medicum perpeti impendio loquacem. Sunt enim quidam quos nemo libenter adhibet convivio, quod nimirum & intempeſtiviter medici ſint, nihil habentes in ore, niſi paralyſes, apoplexias, epilepſias, totamque rationem anatomiæ inter pocula diſſerunt, lautiſſimum etiam convivium vertentes in nauſeam. Quanta ſolicitudine ſapiens Hebræus monet: ne regibus detur vinum: Noli regibus ô Lemuel, noli regibus dare vinum. Quid periculi, ſi bibant? Quia nullum, inquit, ſecretum ubi regnat ebrietas. Ergo ne regno quidem gerendo idoneus eſt, qui ſecretum continere non poteſt. Herodes inter pocula donavit ſaltatriculæ caput Ioannis Baptiſtæ. Temere juravit lingua jam effrenis vinolentia. Multi principes inter vina

voces

ces effundunt, quæ plurimis adfe-
nt exitium. Plutarchus tradit apud
gyptios nefas fuiſſe ſacerdotibus
ſtare vinum. Nunc pleroſque vi-
mus ebrios baptizare pueros, ebri-
audire confeſſiones, nec tum quic-
am minus peccare, quam cum ob-
rmiſcentes non audiunt quid di-
tur, niſi quod ſic quoque produnt
terdum quod audierunt. Ante annos
on ita multos accidit, quod dicam:
uidã confiteri exorſus apud huiuſ-
odi ſacerdotem, ubi ſenſit homi-
em altum dormire, ſurrexit atque
iit interrupto ſermone. Hoc di-
eſſo ſucceſſit alter. Cumque rurſus
bdormiſſet, excitavit hominem
nfitens, Non, inquit, audis quæ di-
o? Ille ſomno delirus, exiſtimans
ndem hunc eſſe, qui prius cœperat
nfiteri, Imo probe audio, inquit,
ixeras, te effregiſſe ſcrinium vicini
i, perge cætera dicere. Hoc memi-
erat ex confeſſione prioris, velut in-
gne, tametſi dormitans ac ſemiſo-
nis. At confeſſor ille incanduit,
egans ſe unquam ſcriniorum fuiſſe
perfoſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

perfoſſorem. Hoc caſu qui ſucceſſit, reſcivit ſuperioris arcanum. Itaque diſceſſit uterque vinctus ac pudefactus ob unius temulentiam. Non ſine cauſa laudata eſt Publii mimographi ſententia: Cum abſente loquitur, cum ebrio qui litigat. Ac ſtultius facit, qui ebrio prodit arcana. Nec enim ſolum perdit operam, verum etiam & ſeipſum & alios adducit in periculũ. Siquidem male conjectat, qui credit ſacerdotem hic fore continentem, qui quotidie conſpicitur indulgere vino, & in colloquiis effutire, quæ ipſius quoque retulerat obticuiſſe. Dixerit aliquis, in nugalibus nugatur, in ſacris temperans eſt. Hoc alius credat ſuo periculo, tu ne credideris. Ac recte quidem inſtitutum eſt à majoribus, ne quis niſi jeiunus peragat ſynaxin: ſed videtur majus operæ pretium futurum, ſi cautum fuiſſet, ne quis niſi jeiunus doceat euangelium, aut confitentem audiat. Quos habet epilepſię morbus, non cadunt ubi volunt, ſed ubicunque morbus eos corripuerit, etiam

ſi ſtent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ſſent in præcipitio : Ita quos habet
: linguæ morbus , æque labuntur
maximis atque in minimis , ſi in-
derit paroxyſmus , qui quamvis le-
de cauſa provocatur in talibus.
uinetiam in capitali cauſa ſoricum
emplo produnt ſeipſos , ſibiq; nul-
compulſi neceſſitate perniciem
cerſunt. Quod enim accidit Ibyci
ëtæ interfectoribus , etiam prover-
o celebratum eſt. Is dum occidere-
r in ſolitudine,grues forte ſupervo-
ntes teſtatus eſt , poſt multum tem-
oris cum ſederent in theatro qui fa-
nus hoc perpetrarant , & forte grues
pervolarent, in riſum ſoluti , inter
ſuſurros miſcuerunt,dicentes : Ec-
: grues Ibyci ultrices. Ea vox exce-
ta eſt à proxime aſſidentibus, & Iby-
us longo jam tempore deſideraba-
ur. Itaque ſuborta ſuſpicione ad ma-
iſtratus delatum eſt. Conjecti ſunt
n vincula, moxque non gruum indi-
o , ſed propriæ linguæ petulantia
roditi , dedere pœnas. Veteres di-
ebant eos qui patraſſent homicidiū,
ut aliud impium facinus , à diris
ultrici-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ultricibus agitari. At iſtis linguæ in
continentia furiarum vice fuit. Quod
dicam accidit apud Anglos Londinii
in ædibus in quibus tum agebam. Fu
quidam per tegulas irrepſerat in æde
venandi gratia. Nec ſucceſſit vena
tus: prodidit hominem ſtrepitus, or
tus eſt tumultus, etiam vicinis con
currentibus. Ille videns tumultum
miſcuit ſe turbæ, velut unus è nume
ro veſtigantium furem, atque ita fe
fellit. Cum putarent furem elapſum
deſitum eſt quærere. Fur quoniam
fruſtra tentaverat elabi per feneſtra
vicinis arcentibus, decrevit exire pe
oſtium, credens futurum ut illic fal
leret, quemadmodũ fefellerat in ve
natu. Et fefelliſſet, niſi tam parum
continentem habuiſſet linguam
quam habebat manus parum abſti
nentes. Offendit pro foribus com
plures de fure confabulantes. Et hic
male precatus eſt furi, cuius gratia
perdidiſſet pileum. Exciderat autem
fugitanti pileum, quod exceptum eſt
in hoc, ut eius indicio fur poſſet ali
quando deprehendi. Ex ea voce nat

eſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

t ſuſpicio. Captus eſt: confeſſus
t: & pependit. Huic non diſſimile
ſt, quod refert Plutarchus. Erat a-
ud Lacedæmonios delubrum Palla-
is æreum, unde & cognomen addi-
um Chalcœco. Id ſacrilegi quidam
poliarant, & reperta eſt in medio
empli lagena vacua. Facto igitur po-
uli concurſu, plerique diſputabant,
uid ſibi vellet ea lagena. Hic qui-
lam ex aſtantibus: Si vultis, inquit,
xponam, quid ego conjectem de
agena: Arbitror enim ſacrilegos,
um hoc facinus adornarent aconi-
um bibiſſe (tametſi quod Plutarchus
efert de aconito, cæteri ſcriptores
radunt eſſe peculiare cicutæ, cuius
is multo vino diluitur, nam aconi-
um arbitror eſſe immedicabile ma-
um) atque hoc conſilio vinum de-
uliſſe ſecum, ut ſi rem perficerent &
atere cõtingeret, mero epoto ac ve-
neni vi diluta diſcederent incolumes:
in minus, expedito genere mortis
quod doloris ſenſu vacaret, effuge-
rent quæſtionis tormenta. Hæc cum
ita narraret, non quaſi divinans, ſed
quaſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

quaſi rem compertam haberet, aliu
aliunde cœpit appellare hominem
Heus tu quis es? Quis te novit in ha
urbe? Unde iſta tam exacte ſcire po
tuiſti? Quid multis? deprehenſus e
miſer, & ſacrilegium confeſſus eſt
Verum hanc linguæ incontinentiam
aliquis fortaſſe tribuet ultori numini
nec admodum refragabor, modo
conveniat inter nos numen homini
vitio voluiſſe ad ultionem abuti. I
eo quod nunc referam, minus era
ſceleris, & tamen non minus atro
pœna. Seleucus rex cognomento Cal
limachus, infeliciter Martem expe
tus adverſus Gallos, cum lacerato ab
jectoque diademate, tribus, quatuor
ve duntaxat comitantibus, equo pe
invia fugeret, tandem labore fame
que deficiens ad villam quandam co
actus ſe recepit. Ejus dominum na
ctus, panem & aquam petiit. Ille ve
ro non hæc tantum, verũ etiam quic
quid ruſticana domus habebat ſum
ma cum comitate exhibuit. Intere
regem intuitus agnovit, & gaviſu
eſt quod illum fortuna ad ſuam caſan

potiſſi-

ɔtiſſimum detuliſſet. Quod gau-
ium ſi continere potuiſſet, retuliſſet
iquando magnificum hoſpitalitatis
æ præmium. At cum ad viam uſ-
ue regem eſſet comitatus, ne quid
mitteret officii, diſceſſurus ait: Sal-
e Rex Seleuce. Rex porrecta dextra
eluti reſalutaturus & oſculaturus
ominem ad ſe traxit, ſimulque cui-
am è comitibus innuit, ut cervicem
ladio recideret. Idq; factum eſt. Sed
nfinitum fuerit, exempla loquacita-
is omnia recenſere, quibus tot re-
na, tot populos, tot civitates fun-
litus everſas, & docent hiſtoriæ re-
um antiquarum, & quotidie vide-
nus. Sylla relicturus erat obſidio-
nem Athenarum, quod hinc urgeret
Mithridates, qui occuparat Aſiam,
hinc Mariana factio, quæ rurſus ur-
bem invaſerat, ſed dum ſeniculi qui-
dam in tonſtrina garrientes, inter cæ-
tera dixiſſent, quod heptachalcum
eſſet incuſtoditum, eoque periculum
eſſe ne ex ea parte urbs caperetur: ex-
ploratores qui tum forte aderant,
quod audierant in tonſtrina, Syllæ re-
tulerunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

tulerunt. Ille mox coactis copiis i
tempeſta nocte milites per cu
locum induxit in civitatem , mini
mumque abſuit , quin eam fundit
deleret , certe cæde & ſanguine com
plevit , adeo ut Ceramicum cruo
fluxerit. Tantum attulit calamita
reipub. vox non ſuo loco dicta , qu
ſi clam dicta fuiſſet apud magiſtrat
ingens præmium promerebatur. Sa
pe publicum malum cum privato c
junctum eſt , adeo funeſta res eſt li
gua intemperans. Sub Neronis tyra
nide diu gemuerat urbs Roma , v
orbis potius. Unica tantum reſtab
nox , qua præparatis omnibus occ
dendus erat tyrannus. Et erat liber
reſpub. ſi is qui necandum Nerone
ſuſceperat , tam habuiſſet contine
tem linguam , quam fortem animum
Is enim cum in theatrum proficiſcen
vidiſſet hominem duci , ut Neron
exhiberetur , deploranti fortuna
ſuam intempeſtiva miſericordia com
motus , dixit illi in aurem : Deos or
ô bone , ut hic dies prætereat. Nam
cras ſat ſcio mihi gratias ages. Qu

duce

cebatur ſuſpicionem ex huius ora-
one conceptam ad Neronem deru-
, malens ſuæ ſaluti, quam illius qui
dicarat, aut publico bono conſu-
re, præſertim cum incertum habe-
t, quis eſſet futurus coniurationis
itus. Protinus itaque conſolator il-
ſublimis raptus eſt, admoti ignes
verbera. Quod ultro nulla neceſſi-
te coactus effutiverat, diu inter
rmenta negavit, donec cruciatus
primeret veri confeſſionem. Infe-
x eadem opera, & ſibi peperit exi-
um, & publicam libertatem remo-
tus eſt. Qui coniurarant in necem
lii Cæſaris, M. Tullium tametſi vi-
m bonum ut dictum eſt, & tyranni-
is oſorem, excludebant ab huius fa-
inoris conſcientia, non quod diffi-
erent illius animo, ſed linguæ. At-
ue utinam tam feliciter oppreſſiſſet
ntonium armis, quam fortiter lin-
ua provocavit. At Zeno philoſo-
hus, ne coniurationis arcanum, cru-
iatu victus aliquando prodere co-
eretur, ſuam ipſius linguam mordi-
us exciſam, in tyrãni faciem expuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Nec immerito Leænæ mulierculæ admirandum ſilentii exemplum [illegible] nos habitus eſt. Ea erat meret[illegible] Harmodio Ariſtogitonique famil[illegible] ris. Erat his conjurationis conſci[illegible] Spem enim cum illis communem [illegible] bebat, utpote mulier, rem felici[illegible] ſucceſſuram. Biberat enim ex co[illegible] muni Cupidinis poculo, ac velut [illegible] dem orgiis initiata myſteriorum e[illegible] conſcia. Cæterum ubi non ſucceſ[illegible] & de illis ſumptum eſſet ſuppliciu[illegible] illa vocata ad quæſtiones, nullis t[illegible] mentis adigi potuit, ut reliquos e[illegible] conjurationis conſcios proderet. [illegible] thenienſes admirati tam inſign[illegible] mulieris conſtantiam, poſuerunt [illegible] leænam ex ære ſed elinguem, ac p[illegible] foribus arcis dedicavere, ut leo [illegible] clararet invictam animi fortitudin[illegible] cæterum quod linguam non haber[illegible] ſilentii fidem ſignificaret. At n[illegible] perinde gratus fuit populus Rom[illegible] nus, quanquam non minus admira[illegible] dum exemplum eſt in ſervo, quam [illegible] fœmina. Marcus Antonius orat[illegible] inceſti reus agebatur: accuſatores ſ[illegible]

m eius ad quæſtiones poſtulabant,
od is eunti ad ſtuprum domino la-
nam prætuliſſe diceretur. Servus
at etiamnum imberbis, & aſtabat
ram, & videbat rem ad ſuos cru-
tus pertinere. Ubi domum ven-
m eſt, videretque dominum ſuum
c de re vehementer ſolicitum, ultro
rtatus eſt, ut ſe judicibus torquen-
m traderet, affirmans nullum ver-
ex ore ſuo proditurum, quo cauſa
is læderetur, huiuſque promiſſi
lem inter varios ac ſæviſſimos cru-
atus mira patientia præſtitit. At C.
otius Plancus, cum ab hoſtibus ad
dem quæreretur, & ſervi diu torti
nſtanter negarent ſe ſcire ubi late-
t dominus, ultro prodiit, occidi
alens, quam tam fideles ſervos ſua
uſa diutius cruciari. Non potuit
us honoris habere ſilentio ſuorum.
geſilaus Lacedæmoniorum rex,
m quidam facinoroſus pertinaci
lentio duraret in tormentis, quan-
m, inquit, animi conſtantiam hic
ræſtat in re ſcelerata? Admiratus eſt
m animi, linguæque continentiam,

 & do-

& dolebat tam egregiam virtute
abſumi in re non præclara, videlic
ſummam habitura laudem ſi rec
fuiſſet collocata. Cum in tonſtri
ſermo verteretur de tollenda Dion
ſii tyrannide, quam quidam diceba
adamantinam eſſe & inſuperabile
tonſor intempeſtivo joco ridens
Quinam, inquit, inſuperabilem, cu
ego ſubinde novaculam admovea
illius gulæ? Delatum eſt hoc dictu
ad Dionyſium, & in crucem actus e
tonſor. Quin & complures ſemet
exitium conjiciunt aviditate nuntia
di res novas. Cladem quam Ath
nienſes in Sicilia maximam accep
rant, tonſor quidam à ſervo cuiu
dam ex ea clade elapſi cognovera
mox relicta tonſtrina, veluti time
ne quis primi nuntii gloriam præ
peret, quantum potuit ad urbem a
currit, totamque civitatem rumo
complevit. Orta perturbatione, co
lectoque populo, primum huius r
moris auctor inquirebatur, protr
hitur tonſor, jubetur rumoris auct
rem edere, cuius ille ne nomen qu
de

m tenebat. Ilico rotæ alligatur mi-
torquendus, ut triſtiſſimi rumo-
t confictor. Interea venere, qui
otum cladis acceptæ nuntium ad-
rent: iamque ad ſuas quiſque cala-
tates deplorandas domum abiit,
ricto, ut erat alligatus, tonſore. Tã-
m cum ſub noctem ſolveretur à
rnifice, etiam tum percontabatur
quid accepiſſet de Nicia, & quo-
odo fuiſſet interfectus, nam is dux
at exercitus. Tanta morbi vis erat,
eo quoque tempore prius habue-
t de malis alienis audire, quam
um deplorare malum, aut cavere
quid in poſterum tale accideret.
t autem, ut quemadmodum qui
oleſta maleque olentia pharmaca
berunt, etiam ad ipſos calices unde
auſerunt ſolent nauſeare, ſic & illos
derimus qui rem vehementer tri-
em nuntiant. Verum quid opus eſt
uius mali exempla è veteribus hi-
oriis petere, cum tota vita morta-
um undique talibus plena ſit? Simi-
morbo laborant, qui gaudent mala
tura prædicere, quo vates & aſtro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

logi videantur, aut chiromantes. H
ſæpenumero malunt vitam perder
quam divinationem. Quanquam
Anglorum rex Henricus ejus nomi
nis ſeptimus maluit hujuſmodi divi
natorem deridere quam tollere. Is e
aſtris prædixerat regem eo anno pe
riturum. Res eſt ad regem delat
Accerſivit hominem verbis honori
ficis, diſſimulans quod reſcierat. Re
inter cætera percontatur hominem
num ex aſtris certa prædici poſſent
ajebat: num ipſe eſſet ejus artis pe
ritus? annuebat, ſperans ſe tant
pluris habitum iri à rege. Tum rex
dic igitur mihi, ubi tu futurus es hi
feſtis natalitiis? inſtabat enim natali
Domini. Hęrebat. Cum urgente rege
negaret ſe poſſe certum prædicere
Ergo, inquit rex, ego ſum artis peri
tior quam tu, nam ſcio te futurum in
turri: ſic enim vocant locum muni
tum Londino imminentem, in quo
ſervantur, quos volunt eſſe in tuto
ſimulque innuit ut duceretur. Illi
ubi ſatis refrixerat divinandi calor
cum riſu dimiſſus eſt. Atqui ſatiu

a ab huiuſmodi divinationibus tē-
tare, quod periculum ſit, ne non
nper obtingat rex eadem civilitate
æditus. Ad hanc claſſem pertinent,
i conſiliis non in tempore datis,
m ſibi tū aliis accerſunt perniciem.
omiſerat ſibi à Phalaride tyranno
atiam Perillus ænei tauri repertor,
d ſuo malo docuit eſſe veriſſimum,
uod ſcripſit Heſiodus, & prover-
o celebratur :

Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη.

eferam fabulam quam audivi Lu-
tiæ cum illic agerem, an veram ne-
io, certę veriſimilem. Oſtenditur in
ro frumentario, ni fallor, os cloa-
e, in qua ſe ſepeliri juſſerit quidam
uem ſero pœnituit mali conſilii. Vi-
erat regem triſtem ac ſolicitum.
auſa mœroris erat, anguſtia rei pe-
uniariæ. Is quo regem ſublevaret,
aſit ut ex minutis etiam rebus quas
ſtici deferunt in urbem, unum aut
lterum æreum nummulum exige-
et, idque in biennium duntaxat. Ex
o cum viderent in urbe frequentiſſi-
na colligi pecunię vim non modicā,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

videlicet juxta ſententiam Heſiod
ex multis minutis, conflato ingen
acervo, non remiſſum eſt, quod ſem
cœptũ eſt dari. χαλεπὸν χορίων κύνα γεῦσ
Imo ad hoc exemplum plures ex
ctiones excogitatæ ſunt. Qui ded
rat conſilium, cum videret ſe n
idem auctoritatis habere in diſſu
dendo, quod habuerat in ſuadend
quo de ſeipſo pœnas ſumeret inco
ſulti conſilii, ſimulque moneret ali
ne ad eundem impingerent lapiden
teſtamento cavit, ut in ea cloaca ſ
peliretur, in quam totius illius fo
ſordes confluunt, in quo manet e
iamnum in hunc uſque diem exacti
nis executio. Quæ hactenus retu
mus de linguæ vitiis, fere ſunt ei
generis, ut ſtultitiæ, aut ſi quis
dioſius interpretetur, inſaniæ ſint a
finiora quam malitiæ. Quæ ſi ta
tam adferunt perniciem rebus mo
talium, quid ſentiendum de his, q
deſtinata malitia ſceleratiſſimum li
guæ organum nunquã non torque
ac vibrant in privatum ac publicu
humani generis exitium? Qui ſt
di

vulgant ficta prognoſtica, ut po-
los ac reges inter ſeſe committant,
m hoc futurum prædicunt quod
ri vellent, dum nunc huic, nunc
. victoriam aut cladem denuntiant,
i data opera falſa renuntiant, ut
rtrahant in exitium quos volunt,
ui mendaciis circumveniunt ac per-
unt innoxios, qui fœdis adulatio-
bus dementant animos principum,
ui verſutis conſiliis miſcent res hu-
anas, qui peierant, qui calumnian-
r, qui ſuſurris ac delationibus di-
munt amicitias, fœdera, coniugia,
ui ſeditiones concitant, qui fratris
imum conviciis exaſperant, qui
ocent hæreſes, qui blaſphemas e-
omunt in Deum & in ſanctos eius,
t leve iam videatur quod ſummis
rbis principibus non magis parcunt
uam lupis ut aiunt. Circunſpice
uicquid eſt in orbe funeſtarum tra-
œdiarum, comperies fere fontem
alorum omnium fuiſſe malam lin-
uam. Atque utinam hæc lues tan-
um in aulis principum regnaret, ac
on potiſſimum inter iſtos qui pieta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

tis Chriſtianæ columina videri vo
lunt, qui Chriſtianæ religionis &
integritatis exemplaria haberi poſtu
lant. At ne mihi nimium prolixa ſu
matur hæc oratio, de adulatoribus ni
hil dicam, quo genere bipedum, ni
hil eſſe poteſt ſceleratius, vel quo
alias à nobis in hos abunde dictu
eſt, vel quod ex elegantiſſimo Plu
tarchi libello, quem nos latinum fe
cimus, petere poſſunt, qui volun
De malitioſa vanitate dicentur pau
ca. Quod latet in hominis corde, ſ
lus Deus perſpicit. Cæterum in ho
eſt lingua data hominibus, ut hac in
ternuntia homo hominis mentem
animum cognoſcat. Decet autem
imago reſpondeat archetypo. Spec
la bona fide repræſentant imagine
rei objectæ. Nam quæ mendacia v
cantur, in hoc tantum adhibent
ut riſum moveant. Eoque Dei filiu
qui venit in terras, ut per eum cogn
ſceremus mentem Dei, ſermo patr
dici voluit, & idem veritas dici v
luit, quod turpiſſimum ſit linguam
animo diſſidere. Nunc inter Ch
ſtian

ſtnos etiam, Deum immortalem! am rara linguæ fides? Quam mulunt qui ſic aſſuevere mentiri, ut ſe ntiri neſciant? Quod in comœs ſervile judicatur, in noſtris moris vix ſacerdotibus ac monachis betur indecorum, in primoribus iam vocatur prudentia. Ne quid terim commemorem de his quom tota vita nihil aliud quam mencium eſt. Nec enim ſolum menntur oratione, ſemper habentes ore religionem, eccleſiam, & Chriim, fidem & euangelium, verum iam vultu ficto, veſte prodigioſa, bis, titulis, ac ceremoniis orbi entiuntur, non ſine gravi pernicie ligionis quam inſyncere profitenr. Tales erant apud Græcos philophi, barba, pallioque raram quanm ſapientiam pollicentes, ſemper abentes in ore virtutem, honeſtum, libertatem, cum illorum plerique oti madèrent vitiis pluſquam vulgabus, ac ventris gloriæque eſſent ancipia. Tales erant apud Iudæos harisæi, qui triſtitia vultus, latis phy-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

lacteriis aliiſque fucis apud imperi-
tam plebem venabantur opinionem
ſanctimoniæ. Quoniam autem utri-
que virtutem in lingua circumfere-
bant, ſimiliter audiunt utrique. Si-
quidem dux ille fortis magis quam
eloquens cum audiſſet philoſophos
in Academia de recte vivendo diſpu-
tãntes, peracta diatriba, rogatus
quid de his ſentiret: nihil, inquit, ſu-
pereſt, niſi ut quæ diſputatis, rebus
ipſis præſtetis. Significabat illos de
virtute per omnem vitam nihil aliud
quam diſputare. Quid autem audit à
Christo phariſæus? Recte reſpondi-
ſti, hoc fac & vives. Utinam autem
non eſſent inter Chriſtianos, qui &
philoſophorum fucos, & phariſæorum
ambitioſam hypocriſim ſuperarent.
Præterierunt umbræ, venit lux, non
decet filios lucis ullus fucus. In quos
acrius ſævit veritas Chriſtus, quam
in hypocritas? Aut quod nomen o-
lim fuit infamius, quam hiſtrionum?
Ethnicorum leges ſubmoverunt ab
honoribus, qui fabulam ſaltaſſent in
theatro, & hoc ſceleratiſſimum hi-
ſtrionum

cionum genus occupat omnes or-
s honores, nuſquam non exercens
ſtrionicam, in conjugiis, in fœde-
bus principum, in aulis regum ac
æſarum. In comœdiis exſibilatur il-
qui audit, Non pudet vanitatis? ac
ſpondet: Non, dum ob rem: dici-
r enim à lenone, & applauditur ei
uod mox ſequitur, ſterquilinium.
t in hominũ vita quam multi ſunt,
ui Dorionem ſuperãt vanitate, dum
rem, cum Platonum & Catonum
erſonam gerant? Pœnas dat legi-
us, qui natus vir, veſte mentitur
eminam, & ludus eſt quotidianus
b pallio philoſophico, ſub veſte ſa-
roſancta, agere ſcurram, ſycophan-
m, impoſtorem, quadruplatorem,
quid non? pudet enim me piget-
ue reliqua commemorare. Illis cri-
ini datur veſtitus mendax, etiam ſi
ullum alioqui crimen ſit admiſſum.
His in omni genere facinorum veſtis
ucus patrocinatur. Si ſemel recipitur
endacium, tolli fidem neceſſe eſt,
ua ſublata ſimul tollitur & omnis
umanæ vitæ ſocietas. Quis enim
velit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

velit paciſci cum eo, quem non pu
deat mendacii? Aut quis hunc ama
re poſſit, qui nihil dicat ex animo
Nec temere vulgo dictum eſt: Oſten
de mihi mendacem, ego tibi oſten
dam furem. Levius eſſet hoc malum
niſi mentientium vanitas faceret, u
nec vera loquentibus fides habeatur
non ipſis tantum, qui crebro men
tiendo ſibi merito fidem abrogarun
neminem enim miſeret plani, quem
nemo ſublevat fracto crure, quod to
ties illuſiſſet accurrentibus, cum ill
ſimularet crus eſſe fractum, verùm
etiam aliis qui loquuntur ex animo
Quemadmodum creditores frequen
ter decepti à malę fidei debitoribus
etiam his pernegant pecuniam, qu
ſunt illorum diſſimiles. Et tamen le
vius improbi ſunt, qui naturæ mo
bo quodam ac libidine mentiend
peccant, quam qui deſtinata maliti
Sunt enim qui ſtudio ſpargunt vat
cinia, quo concitent ſeditionem,
principes inter ipſos funeſto bell
committant. Nec deſunt qui in ho
ipſum confingunt oſtenta, ſomnia,

ſiones. Monachorum hic fere luſus eſt. Alii quos oderunt ſingulis annis ſemel atque iterum ſepeliunt, ſubito triſti rumore vel ad tempus diſcrucient amicos. Iam vero in conſuetudinem abit, fictis titulis edere libellos famoſos, & ipſius quem lædere volunt in hoc nomine abuti. Ad hæc tam execranda flagitia nunc cōnivent leges. Sed præſtat hæc interim miſſa facere, quo magis vacet ea perſequi, quæ propius ad præſens inſtitutum pertinent. Tantum illud addam, ne pudeat eos mendacii, quos non pudet parentis diaboli, quem auctorem mendacii pronuntiat divina ſcriptura: contemnant linguam veridicam, & ſtultam, ſi libet, appellent, qui volunt eſſe membra Chriſti. Veniam ad perjuros, quanquam omnis ſermo mendax juxta doctrinam euangelicam Chriſtianis perjurium eſt: imo omnis mala vita Chriſtianorum perjurium eſt. Atque hæc ipſa jusjurandi religio, in hoc reperta eſt, ne mendacio falleretur proximus, ne fraude crearetur magiſtratus aut princeps,

ceps, ne ſuſceptus magiſtratus inſyncere gereretur, ne ſecus quam ex fide dicerent teſtes, ne ſecus agerent actores & patroni, ne ſecus pronuntiarent judices. Nunc mihi quæſo revolve priſcorum annales, quando comperies tantum fuiſſe jurisjurandi, quantum nunc eſt inter Chriſtianos, & ubi plus perjuriorum? Iurandi nullus eſt finis. Iurat princeps inaugurandus: jurant magiſtratus: jurat populus: magnis ceremoniis res agitur. Excute juratos articulos, & videbis jusjurandum non minus eſſe ludicrum, quam eſt eorum qui ſuſcipiunt profeſſionem ſeptem artium liberalium, aut juris, aut theologiæ. Iurant qui magiſtratum ſuſcipiunt, & cum quidam ita gerunt; quaſi juraverint ſe perjuraturos. Quoties autem urant Cæſares priuſquam coronam ſacram accipiant? Quoties jurejurando coëunt principū fœdera, quoties perjuria reſcinduntur? Iterum atque iterum jurant epiſcopo, qui ſacris initiantur. Pontifici iurant notarii, & epiſcopi qui dicuntur à ſuffragiis,

giis. Quoties monachi jurant ſuis
patibus? Excute facta, comperies
iuriorum plena omnia. Nec inte-
m iuratur per Iovem lapidem, aut
r Herculem, ſed per Chriſti cru-
m, per ſacra Dei euangelia, per ſa-
em animæ: & quaſi hęc parum ſint,
nditur & diſtribuitur ſacroſanctus
: panis, quo ſymbolo nihil eſſe
teſt religioſius. At lingua dirum-
: hæc omnia vincula. Miramur in
tro quod ter dominum abnegarit,
em humano tantum affectu dili-
bat, cuius ſpiritum nondum ſen-
rat, quem nondum viderat ſurre-
ſſe, nondum viderat aſcendentem
cœlum: nobis ludus videtur pe-
rare, quaſi ſit aliud peierare per Dei
men, quam illum abiurare. Et in-
rim hodie quoque ſubmoventur è
ibunalibus ac magiſtratibus infeli-
ter periuri. At ſi quorundam ma-
atum vitam excutias, quantum re-
ries periuriorum examen? Iam ve-
plusquam periurium habetur, ſi
is pro cinericio pallio ſumat atrum,
t pro lineo veſte ſumat laneam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Nam apoſtaſiam vocant, quod cri-
men olim atrociſſimum erat illorum
qui abnegato Chriſti nomine defe-
ciſſent ad cultum dæmonum. Nunc
cum tota fere vita mortalium talis
ſit, quaſi baptiſmi ſacramentum lu-
dus ſit, nullus agnoſcit perjurium, ne-
minem pudet apoſtaſias tam impiæ.
Non hic patrocinor his qui temere
deſerunt honeſtum vitæ inſtitutum,
ſed indico præpoſterum vulgi judi-
cium. Veniam ad venena linguæ
quibus nulla vipera, nullum aconi-
tum, exitium habet præſentius. Da-
mnantur etiam ethnicorum legibus
qui ſegetem excantarint ex agris a-
lienis, aut qui luem incantarint, at
quanto nocentior eſt lingua, quæ di-
ctis impiis eximit pietatem: quæ tur-
piloquio depulſa pudicitia immittit
turpium voluptatum amorem, quæ
principi pro clementia inſibilat cru-
delitatem & avaritiam, ac publicum
fontem unde hauriunt omnes letali-
bus venenis inficit? Exuruntur ſagæ
quæ veneficiis vim admovent animis
hominum, aut noxam corporibus
qu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

æ manes evocant, quæ magicis
ris litant dæmonibus, quæ faſci-
lædunt, etiam ſi ne horum qui-
m quicquam geritur, abſque lin-
æ miniſterio, quemadmodum te-
tur Virgilius,

Pocula ſi quando ſævæ infecere no-
vercæ,
Miſcueruntque herbas, & non in-
noxia verba.

c rurſus:

Baccare frontem
Cingite, ne vati, inquit, *noceat*
mala lingua futuro.

tqui hæc omnia cum nocentes lin-
uæ perpetuo deſignent in vita mor-
lium, nemo miratur: adeo res in
onſuetudinem abiit. An nullum fa-
inum ſceleratius eſt, quam corru-
ta juvenum aut virginum inſtitutio?
uiſquis docet impia, nonne mi-
uit aconitum? Qui rudem ætatem
bſcœnis ſermonibus inficit, nonne
irus infudit immedicabile? Et ad-
erſus maleficorum artes traduntur
uædam remedia, adverſus linguæ
ocentis venenum quod remedium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

invenias? Sunt incantamenta quibus ſopitur anguis, nullum eſt incantamenti genus, quo linguam obtrectatoris cohibeas. Iam cum natura ſævæ novercæ ſimilior quam matri, ſingulis venenis, ſuum quoddam exitii genus attribuerit, atque hic crudeli varietate copiaque luſerit, uni linguæ tribuit omnia. Mala lingua quæ perſuaſit habendi ſitim, uſque ad fratrum circumventionem, uſque ad templorum ſpoliationem, uſque ad cædem ac veneficia, nonne plus noxæ dedit, quam ulla dipſas, cuius morſum ſequitur bibendi ſitis inexplèbilis, uſque ad venarum inciſionem? Seps minutum animalculum eſt, & tamen ea veneni vis eſt, ut quem attigerit ſic totus extabeſcat, ut ne oſſa quidem ſuperſint. At noxia lingua, quæ livoris virus inſtillavit in animum alterius, quo totus tum animo tum corpore contabeſcat miſer, nonne præſentius indidit venenum quam ſeps habet, cui hæc inter omnia ſerpentium genera palma tribuitur, quod cum cætera vitam

eripiant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

eripiant, ſolus hic ne cadaver qui-
rem faciat reliquum? Iam age lingua,
uæ peſtilenti ſermone venenum am-
itionis inſevit animo, aut adulatrix
ngua, quæ ſic dementat hominem,
t ſibi diis æqualis videatur, totuſ-
que turgeat inani faſtu, nonne plus
nali dedit quam ullus preſter, cuius
morſum ſequitur prodigioſus corpo-
ris tumor? Homuncio qui ſibi ſumit
divinos honores, & erigitur adverſus
omne quod dicitur aut colitur Deus:
nonne latius tumet ferali veneno,
quam ſi preſteris dente tactus eſſet,
cujus veneno tumeſcit icti corpus ul-
tra modum humanum, ſed non uſ-
que ad elephanti magnitudinem? At
animus elati tumeſcit uſque ad eius
celſitudinem, qui immenſus eſt, &
incomprehenſus. Habebat Alexan-
der magnus ſuos inſtigatores, qui ju-
venem ſuapte ſponte furentem ma-
gis incenderent ad bellum, pollicen-
tes neſcio quod totius orbis domi-
nium, ſubinde veluti novas faces ſug-
gerentes, Hæc regio tibi ſupereſt ar-
mis ſubigenda; hic populus te negli-
git.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

git. Interim miſer ille mox peritu-
rus, omnia cædibus ac ſanguine mi-
ſcebat, ne amiciſſimis quidem par-
cens, dum non ſuſtinet à quoquam
contemni. Is nonne peius venenum
ex ſceleratis linguis hauſerat, quam
quos hæmorrhois ſerpens momor-
dit, cui hinc nomen eſt apud Græcos,
quod is quem percuſſerit toto cor-
pore nihil aliud exudet quam ſangui-
nem? Rurſus nocens lingua, quæ re-
vocat à corrigenda in melius vita,
quæ incantat ſecuritatem, quæ ſua-
det molliter & abſque futuri ſolici-
tudine vivere, quæ dicit: Comeda-
mus & bibamus, cras enim morie-
mur: &, Non eſt Deo curæ quid a-
gant homines: aut, nihil habet mo-
menti noſtra ſollicitudo, quando
Deus velimus nolimus hoc de nobis
facturus eſt, quod ſemel ſtatuit: Lin-
gua inquam quæ hujuſmodi dicti-
lethalem ſocordiam inſtillavit in
mentem hominis, nonne vulnu-
inflixit aſpidis morſu nocentius,
quem profundus ſomnus ſecutu-
mortem adfert abſque ſenſu doloris

Si

& qui molliter vivunt, ducunt in
nis dies ſuos, & in puncto ad in-
os deſcendunt. Age delatrix lin-
a, quæ procurat apud potentem,
ſtultum principem innocentis ho-
nis proſcriptionem, qui velut ictus
mine, prius interiit quam ſenſit
gam, an minus nocuit, quam ſer-
ns, cui nomen jaculo, quod ſeſe
gittæ in morem vibret, impetuque
r hominis tempora effugiat, tanta
leritate, ut mors non ſit vulnere
rdior? Baſiliſcus & oculis noxius
, & morſu, cui tam præſentanea
neni vis, ut ni protinus amputes
embrum, nulla ſit vitæ ſpes. An
on invidus faſcinum habet in ocu-
, qui fraternis bonis quibus gra-
lari debebat non aliter ac ſuis, u-
tur, & morſum addit, oculis no-
ntiorem, arrodens & carpens,
æ rectiſſime geſta ſunt, interpre-
tione malitioſa depravans, quæ
ne dicta ſunt: ibi criminis hæreſim
tentans, ubi fuerat laudanda pie-
s: ibi proditionis inſimulans, ubi
erat approbandum ſalubre libe-
rumque

rumque conſilium. O baſiliſcum in
nocentem, ſi cum huiuſmodi lingu
conferatur. Præſens ac velox viru
eſt baſiliſco, quod ſubito per haſtan
tranſvolat ad dextram configentis
præſentius Narco piſci, qui vulnera
tus hamo, venenum per ferrum, pe
longum funiculum, per arundini
nodos, ad ipſam tenentis dextran
transfundit, ſed longius transfundi
ſuum virus mala lingua, cuius ſerm
ſerpit ut cancer, nec finem facit do
nec orbis bonam partem pervaſeri
Per uxorem inficit maritum, per di
ſcipulum parentes, per unum mag
ſtratum reliquos, donec veneni v
penetravit in aulas principum, atqu
hinc in orbem univerſum. Interim i
li Narci torpentes otio, nec alia
tuti quam veneno, depaſcuntur im
pune miſeros: nec enim illis alia r
magis expedit, quam ut nihil ſapia
fœminæ, ſtupeat vulgus, delire
principes. Inter ſerpentes negant u
lum venenum immedicabilius qua
aſpidis, quemadmodum inter he
bas nocendi palma defertur aconit

cr

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

in hoc convenit cum aſpide,
d ſomno necat, & tamen nullum
mnino tam peſtiferum venenum,
hominum induſtria invenerit
edium. Nam M. Varro tradit ef-
e eſſe remedium, ſi percuſſus ab
de, ſuam ipſius bibat urinam. Et
niti vim diluit ruta & erynge, in
eris jure decocta, ne quid alias
dicorum antidotos commemorẽ,
rum non eſt numerus. Sunt variæ
um ſpecies, quibus abiguntur &
entur noxiæ beſtiæ, veluti ebuli
bæ ſuffitus, quemadmodum &
bani, tamaricus, id eſt fruticis
nus ſterile. Eandem vim habet o-
r ac fumus coſti arboris, & herbæ
naceæ, centaurei, peucedami, tapſi,
rotani, laricis arboris. Fraxinus au-
n vim habet tam inimicam ſerpen-
us, ut non ſolum ſuccus ejus po-
s, aut ipſa vulneri admota opitu-
ur læſis veneno, verum etiam ne
atutinas quidem aut veſpertinas
jus arboris umbras, quamvis lon-
ſſimas ullus ſerpens attingat. Quod
ſic includas ſerpentem, ut fugere

non queat, niſi aut in ignem ea
in fraxinum, in ignem potius
Id Plinius tanquam experim
compertum narrat. Idem efficit a
ſtum cornu cervi. Qui & ipſu
nimal ſerpentibus natura infen
halitu eos extrahit è cavernis ac
cat. His itaque remediis legimus
ercitus inter venena fuiſſe tutos. N
& Pſyllorum genti peculiarem
indidit natura, ut non tantum
tuti ſint ab omnibus venenis, ver
etiam aliis à ſerpente percuſſis
minibus ſalivaque medicentur, at
ex ipſis etiam ulceribus ſuctu vi
educant ac revomant innocui.
omnes humanas artes ſuperat vi
lenta lingua. Inter omnes peſtes, n
la formidabilior mea quidem ſent
tia, quam ex morſu canis rabi
Nam aſpidis morſus ſomno nec
mitiſſimo mortis genere, neque c
quam nocet contagio, quandoq
dem carnem animantis ſic interfe
tradunt eſſe innoxiam. At canis m
ſus præter mortem crudelem, præt
animum rabie vitiatum, etiam cr
d

i contagio tranſvolat ad plures.
tamen huic quoque malo tot an-
otis occurſum eſt. Unius linguæ
us immedicabile eſt. Cicutæ potæ
m diluit ſumpta vini copia. Quæ-
m venena ſecum ferunt antidotũ.
orpius admotus vulneri, quod fe-
t, retrahit virus ſuum. Qui læſus
t à Cantharide, ſentit opem, ſi alas
ius detractas imponat vulneri. I-
em affirmant de pilis rabidi canis.
tinã vel ex contuſis maledicorum
nguis paſtilli fiant, quibus opitu-
ntur remedio quos læſerunt vene-
o. Sunt regiones in quibus nullum
mnino vivit venenum. Nec quod-
s venenum quibuſlibet reperias lo-
s. At in quem tandem orbis angu-
um fugies, ubi tutus ſis à mala lin-
ua, quæ nullum veneni genus in ſe
on complectuntur? Proditum eſt hi-
oriis, quoſdam ſic antidotis muni-
os fuiſſe adverſus hæc, ut nullo ve-
eni genere lædi potuerint: ſola lin-
ua malum habet inſuperabile. Hic
dde quod noxiæ beſtiæ non temere
uenquam lædunt niſi provocatæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

videlicet cum calcantur. Noxia li-
gua ultro profert virus ſuum, n
ullos gravius lædit, quam bene m
rentes. Familiaritas ac fiducia ſi
plex præbet anſam nocendi. Si ſco
pius amplectitur priuſquam infig
caudæ aculeum. Rurſus non omn
venenum cunctis venenum eſt. C
coniis ſerpentes innoxium cibu
præbent, homini letiferum: Hum
næ linguæ virus exitiale eſt omn
bus. Imo beſtiæ quædam quibuſda
regionibus innoxiæ ſunt. Nam dr
cones in ſola nocent Africa, ali
placidi atque innoxii: & Perſicu
pomum in Italiam tranſlatum tox
cum habere deſiit. Rurſus ſerpent
fere nocturno frigore torpēt innox
& aquæ quædam nocte nocent p
tæ, ſine noxa luce bibuntur. Ma
lingua nullo non loco, nullo non t
pore, paratum & expeditum hab
venenum. Atque inter venena præ
cipue formidantur, quæ fallaci ſp
cie blandiuntur, velut inter ſorba qu
pulcherrima ſunt, venenum haben
& fontes quidam, cum ſint lymp
diſſim

mi, potu mortem adferunt. Eſt &
lis genus, quod cæteris dulcius
icum habet. Sunt quæ hoc nocen-
ra ſunt, quod mutant colorem, ve-
chamæleon. Sunt quæ præter vi-
celeritate valent. At noxia lingua
id blandius? In quas ſpecies non
e transformat? Quid autem volu-
ius? Iam ex ipſis viperis & aconi-
plurima ſunt remedia adverſus
aviſſimos morbos, ut natura ma-
n abunde penſare videatur. At lin-
a mala, nihil aliud quam venenum
t. Sunt & hoc nomine mitiora ve-
na, quod ſcorpius non impetit
orpium, & vipera viperæ innoxia
t. Homo ſolus in hominem vene-
m habet. Et interim horreſcimus
beras, & colubros, hominem his
mnibus nocentiorem amplectimur?
embrum à baſiliſco percuſſum in-
ontanter amputamus, & hominis
aledici convictum non fugimus?
Quis tamdemens eſt, ut viperam in
inu foveat? Nos viperis omnibus
ocentiores nonnunquam & lecto
ovemus. Si Pythagoras vetuit, ne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

hirundinem recipiamus ſub tectum
cum hæc avis venenum neſciat, tan
tum garrulitate moleſta, nos viru
lentum hominem non excludimus
conſuetudine? Scorpium exhorr
ſcimus, qui nec ferit niſi impruden
tem, nec ſemper habet lethale ven
num, denique poſt ictum tuto vel pu
gno poteſt interfici, & admotus vu
neri facit, quod in fabulis fecit haſt
Pelias: at mala lingua ſimile quic
dam habet cum iſtis dæmoniacis
qui malis artibus immittunt malum
cui volunt, at iidem non poſſunt to
lere quod immiſere. Serpit enim v
rus vel invito eo unde profectum eſ
& ita natura comparatum eſt, ut læ
dere facillimum ſit, mederi difficill
mum. Multa ſunt inſtrumenta ſub
vertendæ vitæ mortalium, lapides
gladii, ſagittæ, tormenta, inſidiæ
bella, veneficæ artes, venena, in
curſus ferarum, ac noxiorum ani
mantium, peſtilentiæ, terræ concu
ſio, fulmina, inundatio, aliique ca
ſus innumerabiles, ex quibus univer
ſis non proficiſcitur tanta pernicie
humana

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

mano generi, quantam adfert ſola ua, cui debemus & illorum quæ lo commemoravi malorum parmaximam. Nullum calamitatis ns, gravius exitiorum diluvium hit quam bellum. Atqui nullum t bellum inter mortales, ſi nullæ nt malæ linguæ, quæ belli cauſas miniſtrarent. Quot hominum lia quotidie ſubvertit calumnia? ot adulatrix lingua? quot impion conſiliorum incantatrix? quot idiæ faſcino nocens? quot obtretrix? quot convitiorum ſpiculis lenta? Repete veterum monunta, relege quicquid eſt tragœdiam, quicquid unquam geſtum eſt à rannis crudeliter ac tragice, comries à mala lingua profectum inim. Tantum habet in ſe malorum embrum illud minutulum ac molulum, niſi adſit animus integer reor, ac moderator. Hic orationis eæ curſum fortaſſis aliquis non onino ſine cauſa interpellabit: Tanm, inquiens, vituperas linguam xiam, nos medicinam expecta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

mus. Et iſtud ſuo loco præſtabimus
Atque adeo in animi peſtibus bon
medicinæ pars eſt, penitus noſſe ma
li magnitudinem: eam ſi vobis è ſa
cris etiam literis demonſtraro, cona
bor & remedia commonſtrare. D
garrulitatis morbo videor mihi ſa
tis hactenus diſſeruiſſe, illud tantum
addam obiter, neminem nec bre
vius nec efficacius damnaſſe loqua
citatis vitium, quam ipſum Domi
num in euangelio, qui pronuntiav
de omni verbo otioſo reddendam
eſſe rationem in die judicii. Quo
autem eſt verbum otioſum? Omne
fabulæ, omnes joci, qui nihil con
ducunt ad ſalutem æternam. Qui
igitur iſti dicent in die judicii, qu
totos dies nugaciſſimas nugas gar
rientes, & ſuum & aliorum otium
pariter & negotium perdunt? Adhæ
ret ut dixi loquacitati futilitas ac va
nitas. Deus autem ut rariſſime loqu
tur, & compendio loquitur, ita lo
quitur veriſſima, ſimul & efficaciſ
ſima. Semel locutus eſt pater, & ſer
monem genuit æternum. Rurſus lo
cutu

ais eſt, & omnipotenti verbo con-
it univerſam hujus mundi machi-
n. Rurſum locutus eſt per ſuos
phetas, per quos nobis tradidit
os libros, ſub paucis ſimplicibuſ-
verbis, immenſum divinæ ſapi-
iæ theſaurum occultantes: poſtre-
miſſo filio, hoc eſt, verbo carne
tito, protulit ſermonem abbre-
tum ſuper terram, in uno velut e-
ogo contrahens omnia. Conjunxit
ntii fidem cum breviloquentia,
n utroque ſummam & efficacem
ritatem. Ubi ſilentii fides? Quia
leto chirographo mortis nulla jam
mentio præteritorum criminum.
bi breviloquentia? quia legem ac
ophetas duobus verbis complexus
, Confide & ama. Abolita eſt figu-
rum ac ceremoniarum, infinita ut
dicam, loquacitas, poſteaquã emi-
it ipſum corpus ac lux euangelica.
bi veritas? Quia quicquid tot ſecu-
s fuerat promiſſum, per filium præ-
itit. In libro Iob ſic loquitur He-
: Plenus ſum ſermonibus, & co-
tat me ſpiritus uteri mei, en venter

meus quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod laguncułas novas diſrumpit. Loquar & reſpirabo paululum. Audis hominem loquacem & impatientem ſilentii. At Deus ut idem ait, ſemel loquitur, & ſecundo idipſum non repetit. Linguam autem ad garriendum præcipitem, ſic cohibet Sirach ille ſapiens: Noli eſſe citus in lingua tua, & remiſſus in operibus tuis. Quam bene taxavit vulgatos hominum mores, qui cum lingua ſint præſtrenui, factis ſunt ignavi. Solomon autem idem nos docet: Qui moderatur, inquit, ſermones ſuos, doctus & prudens eſt, & pretioſi ſpiritus vir eruditus. Quam bene conjunxit ſermonis parſimoniam cũ prudentia: & animum ſilendi gnarum cum eruditione. Idem aliquanto poſt: Qui prius, inquit, reſpondet quam audiat, ſtultũ ſe eſſe demonſtrat, & confuſione dignum. Novit ſapiens Eccleſiaſtes tempus loquendi, novit & tacendi tempus. Novit & Amos propheta: Ideo, inquit, prudens in tempore illo tacebit, quia tempus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

mpus malum eſt. Porro quoniam rebus divinis periculoſa eſt garru-ias, recte admonet Zacharias: Si-at omnis caro à facie Domini, quia onſurrexit de habitaculo ſancto ſuo. ec aliud docet Pſal. 64. juxta veri-tem Hebraicam : Tibi ſilentium us Deus in Sion, & tibi reddetur otum. Rurſus utrem muſto pericli-antem quam belle depingit nobis irach : A facie, inquit, verbi partu-t fatuus, tanquam gemitus partus nfantis. Ibidem taxatur, imo doce-ur, qui ne ſua quidem arcana poteſt eticere. Amico & inimico noli nar-are ſenſum tuum, & ſi eſt tibi deli-tum, noli denudare. Audiet enim e, & cuſtodiet te. Audiſti verbum dverſus proximum tuum, commo-iatur in te, confidaſque, quod te on diſrumpet. Rurſus aliquanto nferius: Eſt, inquit, correptio men-dax & ira contumelioſi, eſt judicium, quod non probatur eſſe bonum, & ſt tacens, & ipſe eſt prudens. Iterum bidem: Eſt, inquit, tacens, qui nvenitur ſapiens, & eſt odibilis, qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

procax eſt ad loquendum. Eſt autem tacens & non habẽs ſenſum loquelæ. Et eſt tacens ſciens articulum apt temporis. Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus. Laſcivus autem & imprudens non ſervabit tempus. Qui multis utitur verbis, lædet animam ſuam. Ac mox: lapſus linguæ quaſi qui in pavimento cadit. Rurſum: Ex ore fatui, reprobabitur parabola, non enim dicit in tempore ſuo. Si bona ſententia non ſuo tempore dicta reprobatur, quid dicendum de his qui ſtulta garrulitate obtundunt aures omnium? Solomon item: Quomodo, inquit, ſi ſpina naſcatur in manu temulenti, ſic parabola in ore ſtultorum. Iam proba mulierum unicum ornamentum eſſe ſilentium docent & Græcorum ſententiæ. Nec tacuit Sirach noſter. Mulier, inquit, ſenſata & tacita, non eſt immutatio eruditæ animæ. Quod decet fœminam, decet & adoleſcentem apud natu majores. Audi, inquit, tacens, & pro reverentia accedet tibi bona gratia. Adoleſcens loquere in

cauſa

ſa tua, vix cum neceſſe fuerit. Si
interrogatus fueris, habeat ca-
reſponſum tuum. De futili vero
dit Solomon: Qui ambulat fraudu-
ter, revelat arcana: qui autem fi-
lis eſt, celat amici commiſſum. Ab
huiuſmodi cavendum eſſe, docet Si-
h: Ne ſuſtineas, inquit, ex æquo
qui cum illo, ne credas multis ver-
illius. Ex multa enim loquela ten-
bit te, & ſubridens interrogabit te
abſconditis tuis. Sic & Horatius:
rcontatorem fugito, quia garru-
; idem eſt. Iterũ docet nos Sirach:
piens in verbis ſeipſum amabilem
it, gratiæ autem fatuorum effun-
ntur. Idem rurſum: Cor, inquit,
ui quaſi vas confractũ, & omnem
pientiam non tenebit. Audis gar-
lum non ſolum eſſe ſtultum, ve-
metiam indocilem ſapientiæ. Nunc
di moleſtam garrulitatem. Narra-
, inquit, fatui, quaſi ſarcina in
. Nam in labiis ſenſati invenietur
atia. Ac mox: Labia imprudentium
ulta narrabunt, verba autem pru-
ntium ſtatera ponderabuntur. Di-
xit

xit idem ethnicus quidam: qualis vir
talis oratio. Et juxta Eſaiam : Fatuu
fatua loquitur. Atque iterum Sirach
de futili lingua : In ore fatuorum co
illorum, in corde autem ſapientum o
illorum. Quid eſt geſtare cor in lin
gua? prius effundere ſermonē, quan
cogitaris quid ſit dicendum. Qui
eſt habere linguam in corde? Eſt no
niſi præcogitata tecum & expenſa lo
qui. Atque iterum : Indiſciplinat
loquelæ ne aſſueſcat os tuum. Eſt e
nim in illa verbum peccati. Congrui
huic illud Solomonis : In multilo
quio non deerit peccatum : qui au
tem moderatur labia ſua, prudenti
ſimus eſt. Et aliquanto inferius : Qu
cuſtodit os ſuum, cuſtodit anima
ſuam, qui vero inconſideratus eſt a
loquendum, ſentiet mala. De tor
ſorum loquacitate crebro nobis d
ctum eſt. Nunc audiamus Sirach
Difficile, inquit, exuitur negotia
à negligentia, & non juſtificabit
caupo à peccatis labiorum. Nunc au
di Eccleſiaſten: Verba, inquit, or
ſapientis gratia, & labia inſipient
præci

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

[pr]ecipitabunt eum. Initium verbo-
[ru]m ejus ſtultitia, & noviſſimum o-
[ri]s illius, error peſſimus. Non hic
[in]terim repeto, quot locis Paulus in-
[ſe]ctatur ματαιολογίαν, quanta ſeverita-
[te c]oercohibet linguæ muliebris intem-
[pe]rantiam. Atque hæc quidem ha-
[be]ntur vitia linguæ leviſſima, ſtulta
[ga]rrulitas, incontinentia arcani. At
[le]via videri non debent, quæ tot lo-
[ci]s damnat ſcriptura divina, è quibus
[no]s paucula duntaxat excerpſimus.
[Ti]am his vitiis, ut dictum eſt, adhæret
[va]nitas. Quod in rebus divinis eſt
[pa]ter ex ſe progignens filium, hoc in
[n]obis eſt mens, fons cogitationum
[&] ſermonis: quod illic eſt filius na-
[ſc]ens à patre, hoc in nobis eſt ora-
[ti]o proficiſcens ab animo. Filius di-
[vin]us eſt imago patris, adeo ſimilis, ut
[q]ui alterutrum norit, utrumque no-
[ri]t. Et in nobis animi ſpeculum eſt
[o]ratio, unde celebratur illud à So-
[cr]ate dictum: Loquere ut te videam.
[A]dductus erat adoleſcens elegante
[f]orma, ut ex aſpectu colligeret indo-
[le]m. At ille non videbat adoleſcen-
tem

tem donec taceret, quod non tam in vultu quam in oratione reluceat animus. Medici non tantum è facie, verum etiam è lingua colligunt ſigna morbi. Certiſſima vero ſigna animi ſani aut ægri, ſunt in lingua, quæ mentis eſt facies. Ridentur mulierculæ quæ fucis pingunt faciem ſuam, ſed magis rideantur viri, ſi ſubinde ſumant aliam perſonam, & nunc ſenes, nunc juvenes, nunc rubicundi, nunc pallidi, nunc obeſi, nunc graciles, prodeant in forum. At iſtiuſmodi ſunt, quorum oratio diſſidet ab animo. Et hoc hiſtrionũ genus nemo miratur, nullus explodit. Si juxta proverbium ſimilitudo gignit amorem, diſſimilitudo odium, nihil inviſius Deo, quã mendacium, cum ſit ipſa veritas. Proinde lingua quæ mentitur, ſatanæ veneno infecta eſt, & hinc pernicies, quemadmodum à veritate ſalus. Lingua, inquit Solomon, fallax, non amat veritatem, & os lubricum operatur ruinas. Veritas lux eſt, mendacium tenebræ ſunt. Horret lucem, quiſquis alie-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

; eſt à veritate. Porro mentiendi
ſuetudo facit, ut frequenter &
prudens mentiaris, non ſine gra-
periculo, videlicet hoc eſt, quod
ecit: Et os lubricum operatur rui-
s. Videas autem quoſdam uſque
eo aſſuetos mendacio, ut ipſi ſibi
deantur vera dicere, etiam cum im-
dẽtiſſime mentiantur. Habet enim
in cæteris vitiis hoc malum aſſue-
tio, ut poſteaquam morbus uſu
lut in naturam tranſiit, non ſentia-
us malum noſtrum, jamque palam
ſine cautione peccemus. Atque
c ruinæ, non his tantum, qui men-
ntur, verum & aliis de quibus aut
ud quos mentiuntur. Periculoſum
alum eſt, ubi quis ex volubilitate
guæ proficit ad vanitatem: ſed
ge periculoſius, ubi quis ex auda-
a mentiendi, profecit ad vanam
rrulitatem. Proinde duo quædam
u præcipua mala deprecatur, ſive
lomon, ſive alius quiſquam ſa-
ens Hebræus, veluti felix futurus
ea conſequatur ante mortem, lin-
æ vanitatem, & opulentiam, aut
huic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

huic contrariam egeſtatem. Vanitatem, inquit, & verba mendacia longe fac à me. Quin & alterum malum non ob aliud horret, niſi quod ad mentiendum invitat. Sic enim habet locus: mendicitatẽ & divitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo neceſſaria, ne forte ſatiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis eſt Dominus: aut egeſtate compulſus furer, & peierem nomen Dei mei. Nullum autem ſceleratius mendacii genus, quam negare Deum, quod affirmabant Stoici, nec multum diſſentiunt Peripatetici, ſed hoc quoque ſceleratius eſt fateri, Deum eſſe nec illi curæ eſſe res mortalium, aut certe favere vitiis hominum. Id non ne ſentire videtur, quiſquis audet pe illius nomen peierare? Divitiæ quidem abunde ſunt infames, vel ipſa rerum experientia, quod doceant Dei neglectum, præſertim ſi quis vitam inſpiciat quorundam hujus orbis monarcharum, quos vulgus propemodum pro diis habet. Sed qua fronte tuentur ſeſe, qui mendicita-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

m accerſunt, & non ſolum id quod
bent, ſi quid habent, abjiciunt, ve-
m etiam otioſæ mendicitati ſemet
tringunt, cum ipſe Paulus noctur-
s operis pararit ſibi victum, & his
ii venabantur ex alieno vivere de-
ectantes laborem, præceperit, ut
anuum labore ſibi pararent non
lum unde poſſent ipſi vivere, non
ravatis aliis, verum etiam unde li-
eret aliis egeſtate gravatis opitulari.
ametſi non eſt diſſimulandum me-
ocritatem fortunæ, magis in ani-
io poſſidentis ſitam eſſe, quam in
odo facultatum. Talis erat ille
aulus vas electum Chriſto, literis
mnium prædicatus, ſed hic electus
Chriſto, laudatus à laudatiſſimis,
ullum invenit imitatorem. Verus
aſtor erat Chriſtus, verus imitator
hriſti fuit Paulus, quemadmodum
ſe non veretur dicere: Imitatores
nei eſtote, ſicut & ego Ieſu Chriſti.
taque mendaces apoſtolos, & Pauli
iſſimillimos, non poteſt non odiſſe
Deus, undiquaque verax. Etenim ſi
iſplicent illi, qui mentiendo pro-

ſunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ſunt hominibus, quanto magis qui mentiendo perniciem adferunt & corporum & animorum, qui mendacio redigunt illos in poteſtatem ſatanæ quos æterna veritas Chriſtus Ieſus à mendacio ſatanæ liberavit? Nam ille non ſtetit in veritate, ſed mendax ab initio fuit, & mēdacii pater. Nec venit incomitata peſtis hæc, ſed omnium virtutum ruinam ſecum trahit, & omnium ſcelerum ſentinam invehit. Declarat hoc Dominus ipſe loquens per os Oſeæ, comminans ultionem Iſraëlitico populo: Non eſt inquit, veritas, & non eſt miſericordia, & non eſt ſcientia Dei in terra: Maledictum & mendacium & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt, & ſanguis ſanguinem tetigit: propter hoc lugebit terra. Obſerva gradus exitii, ubi non eſt veritas Dei, ibi non eſt miſericordia. Veritas enim philoſophorū ac phariſæorum ſupercilium habet pro miſericordia. Ubi mendacium eſt, hoc eſt hypocriſis, ibi quantumvis abundent humanæ diſciplinæ, tamen non eſt

-tentia Dei, quæ ſapientia juxta Ia-
-bi doctrinam proficiſcitur è ſubli-
-, neſcia contentionis & amarulen-
-, ſed caſta, pacifica, modeſta,
-ctabilis, plena miſericordia & fru-
-bus bonis, nihil hæſitans, vacans
-nni fuco. Falſorum quidem non
- ſcientia, nec habet Dei ſcientiam,
-ſi qui credit ſacris literis: has nemo
-l intelligit vel credit, niſi quem af-
-verit ſpiritus ille cœleſtis. Abſque
-s per ſatanæ ſpiritum inundat ma-
-dictio: dum jurgiis & convitiis in-
-ſſimus errata proximorum, quæ
-anſueta fraternaque monitione
-nare debueramus. Ab hoc gradu
-venitur ad ſceleratius mendacium,
-m falſis etiam criminibus proxi-
-um vocamus in periculum. A ca-
-mnia properatur ad homicidium,
-rtum, & adulterium. Quam mul-
- vitam eripit calumnia? quam mul-
-s exuit avitis bonis delatio? Et
-rtum oritur ex mendacio, junctum
-micidio. Quid ſupereſt? adulteriū.
-raviſſimum eſt adulterare conju-
- alterius, ſed multo gravius adul-
terare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

terare famam proximi. Qui ferro necat hominem, uni tantum eripit vitam, & alioqui morituro: qui facultates alterius convertit in fiſcũ principis, eodem furto multos jugulat; uxorem, liberos, ac familiam, quos ad famem aut laqueum adigit. Verum his omnibus videtur ſceleratiu alienæ famæ conſtupratio. Tollitu vir bonus, ſed nomine proditoris au hæretici. Scimus quoſdam in carcer jugulatos, & miris technis perſuaſum eſt populo, quod ſibi morten conſciverint, & huius infamiæ hæreditas tranſmittitur ad uxorem ac liberos. O diluviũ infelix, quod nobi affundit mendaciũ, ſanguinẽ ſanguini miſcens, & impietatem ex impietate ſerens. Sic involvuntur quæcunque recedunt à ſynceritate Scripturæ divinæ. Rixantur, cum Paulus obſecret. Fucis agunt, & ceremoniis veram pietatem mentiuntur, quoque tueantur ſuam tyrannidem, nec al homicidio temperant. Nam occidi & qui falſa docet, venenum porrigens antidoti vice, dumque Dei glo-

riam

um ſibi vindicant, impium furtum
ommittunt, dumque ſimplices ani-
as, quas Chriſtus ſibi deſponſavit,
enant à Domino, ac ſatanæ tra-
ant illudendas ſceleratiſſimum per-
trant adulterium. Nam & hunc
nſum nobis tradit allegoria pro-
etici ſermonis. Hoc nimirum eſt
ud adulterium, quod toties in pro-
etarum libris deteſtatur, expro-
ans ingrato populo ſuam munifi-
ntiam, & ingerens ſub oculos à
a dignitate, quo turpitudinis ſe-
etipſum dejecerit. Quin & Hiere-
as mendacium adulterio jungit.
in prophetis Hieruſalem vidit ſi-
ilitudinem adulterantium & iter
endacii. Ubi mendacium? Dicunt
piis ac blaſphemis, pax erit vobis.
mnibus qui ambulant in pravitate
rdis ſui dixerunt: Non veniet ſu-
r vos malum. Ubi iam adulterium?
uoties populus corruptus falſis do-
atibus cauponantium & adulte-
ntium ſanctam Scripturam, recedit
Deo ſalutari ſuo, ſubducit ſeſe ab
cleſiæ conſortio. O miſerum ac de-

ploran-

plorandum divortium. Faſtidit hu
adulterum averſantem veritatem
adhærentem falſitati Dominus in e
angelio. Sponſus enim erat, & ſpo
ſam quærebat ſimplicem, caſtam
fidam, non habentem maculam, n
que rugam. O natio, inquit, prava
adultera quouſque vobiſcum er
quamdiu vos patiar? Talis & ho
videtur Iudæorum natio. Non agn
ſcit ſponſum, ſed quem abnegar
mendacio, ſubſtulit homicidio. N
ceſſat illi ſuffurari ſuas oves, quas r
demit ſuo ſanguine: nec deſinit illu
in ſuis ſynagogis inceſſere blaſph
miis, ad cujus nomen flectit gen
quicquid in cœlis, quicquid in terr
quicquid apud inferos. Quam det
ſtatur, quam abominatur hoc divo
tium Paulus, in his quos abductos
jugo diaboli deſponderat Chriſt
Deſpondi, inquit, vos uni viro,
virginem caſtam exhiberetis Chriſt
ſed vereor ne qua fiat, ut quema
modum ſerpens aſtutia ſua ſeduxit
vam, ita corrumpantur animi veſ
à ſimplicitate quæ eſt in Chriſto Ieſ

N

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ec diſſimulat unde metuat hoc a-
lterium, videlicet non aliunde,
uam ex corrupta doctrina. Nam i-
uſmodi, inquit, pſeudapoſtoli, ope-
rii doloſi ſunt, ſumpta perſona A-
oſtolorum Chriſti: Atque haud mi-
um, quandoquidem ipſe ſatanas
anſfigurat ſe in angelum lucis. Quis
itur fuit ille primus auctor adulte-
i? Serpens ille verſutus, qui dolo
rcumvenit Evam, abutens illius vir-
nea ſimplicitate. Et per Evam cor-
ipit virum, ut ſanguinem ſanguini
ngeret. Quomodo circumvenit?
Iendacio: Non moriemini, ſed eri-
s ſicut dii. Ipſe defecerat à veritate
bi mentiens, ero ſimilis altiſſimo:
oxque corruit, & invidit ſtantibus.
Quoque videretur eſſe verax, Deum
cit eſſe mendacem, qui dixerat:
Quacunque die guſtaveritis ex hac
rbore, morte moriemini. Quantam
tragem, quantam homicidiorum ef-
udit in orbem hoc funeſtũ menda-
ium? Sed hac de re nonnihil attin-
emus, cum ventum erit ad linguam
alumniatricem. Unde fit, ut quoties

Deus hominum impietate provoca-
tus parat ultionem, non alio magi
organo ſoleat uti, quam linguæ men-
dacis. Etenim, quemadmodum apu
Homerum Iupiter deſtinans Græ-
cos efficere magna clade, mittit a
Agamemnonem οὖλον ὄνειρον, qui ſpem
faceret Trojæ capiendæ, ita à Domi-
no in libris regnorum mittitur ſpiri-
tus mendax in ore prophetarum, qu
conjiciat regem in calamitatem, qu
illius impietas merebatur. Cæterun
vehementer metuo, ne Deus aliena-
tus à nobis ſceleribus noſtris frequen-
ter talem ſpiritum immittat in or
præſulum ac theologorũ noſtrorum
quo depravatis interpretationibu
cogant ipſam etiam divinam Scriptu-
ram mentiri, eam detorquentes no
ad correctionem principum aut po-
puli, ſed ad ipſorum compendium
Hinc ſtrages animarum, hinc miſe-
randa lues impiorum dogmatũ, quo
ſanctus Iob vocat architectos men-
daciorum, & cultores perverſoru
dogmatum, hinc incendia diſſidi
rum. Nullum autem mendacii genu

exiti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

itialius , quam ex Scriptura divini-
tus inſpirata , quæ fons eſt & regula
veritatis æternæ. Ex hac conteximus
mendaciorum centones. Hauſiſſe vi-
dentur hunc ſpiritum , & divini ven-
triloqui , arioli , aruſpices , augures,
& aſtrologi , qui ſæpenumero vanis
ſollicitationibus , ſtultos principes
& credulam plebem ad res novas
concitant , non ſine gravi generis hu-
mani calamitate. Quoque fallant
perniciosius ex aſtris & ex inſpectis
manibus , aliis pollicentur victorias,
aliis felix conjugium ac ſalubrem
vitam , aliis ſummos honores , aliis
opes Midæ. Nimirum hi ſunt de qui-
bus ſcribit Hieremias : Docuerunt,
inquit, linguam ſuam loqui menda-
cium , & ut inique facerent labora-
verunt. Ars eſt igitur illis mentiri , &
ſceleratam artem ſceleratior adjuvat
& confirmat exercitatio. Nihil inte-
rim dicam de ſophiſtis , qui præſti-
giis argutiarum imponunt incautis :
feſtinat enim oratio. Nec hic ſuſcita-
bo famoſam juxta ac perplexã quæ-
ſtionem , an alicubi liceat homini

Chriſtiano mentiri. Illud auſim pro-
nuntiare, quemadmodum frequen-
ter prudentia eſt, ſilere aut diſſimu-
lare quod verum eſt, ita decet, ut qui
ſemel veritatis ſpiritum hauſerunt,
eique dedere nomen qui veritas eſt,
ab omni mendaciorum genere tem-
perent. Quiſquis mētitur ſciens, per-
jurio proximus eſt: quiſquis autem
peierat ſciens, blaſphemiæ vicinus
eſt, quæ jam eſt extrema impietatis
linea. Quo ne perveniatur, domi-
nus Ieſus prohibuit in totum ne jura-
remus, neque per cœlum, neque per
terram, neque per caput alterius.
Nunc pro quamvis levi negotio ex-
gitur jusjurandum, nec minore le-
vitate peieratur. Apud ethnicos in-
famiæ notabantur qui per deos pro-
phanos, aut Iovem lapidem juraſ-
ſent, apud Chriſtianos per Dei no-
men peierare propemodū ludus eſt,
adeo, ut pleroſque non pudeat in-
pię conſuetudinis, per quam non
poſſunt decem verba dicere, niſi mi-
ſceant jusjurandum, non obteſtan-
tes anſerem, ſed mortem ac vulnera

Chri-

hriſti, ſed ventrem & calceos Dei,
iaque à quorum etiam commemo-
tione abhorreat religioſus animus.
n iſti metuant peierare, ſi qua ſoli-
tet utilitas, cum citra ullam neceſ-
tatem aut commodi ſpem quotidie
eierent? Exſibilatur in ethnicorum
neatris impia vox, ἡ γλῶττ' ὀμώμοχ', ἡ δ'
ὲ
ρὴν ἀνώμοτος, id eſt, Iurata lingua eſt,
nimus injuratus eſt. Quin potius
xploditur è vita Chriſtianorum? Ri-
etur in Plautinis fabulis leno per-
urus, linguam habens qui rem ſol-
eret omnibus, cur inter Chriſtianos
n pretio ſunt qui idem faciunt quod
eno? Olim in ludum vertebatur
Venereum juſiurandum, nunc fere
ro ludo ducitur omne juſiurandum
olenne, veluti quod jurat princeps
opulo, quod in ſcholis profeſſio-
em ſeptem artium liberalium ſuſci-
ientes, non ſatis liberaliter jurant
x more potius quam ex animo.
Quemadmodum in multiloquio dif-
icillimum eſt vitare linguæ lapſum,
ta qui crebro jurat, vix effugiet per-
urium. Apud priſcos obtinebat olim

religioſa conſuetudo , ut pueri qu
vellent jurare per Herculem , non ſi
nerentur id facere ſub tecto , ſed ju
bebãtur ire ſub dium , ut vel hac me
ra diſcerent jurare parcius ac circum
ſpectius. Sic enim publicum moren
interpretati ſunt viri ſapientes. Qu
dam addunt ipſum Herculem ad ju
jurandum fuiſſe religioſiſſimum a
verecundiſſimũ , adeo ut per omne
vitam , non niſi ſemel juraverit , i
que ſoli Phyleo Augeæ filio. Hoc ex
emplum , ut poſteris cõmendaretu
ajunt Pythiam hoc jurisjurandi ge
nus propoſuiſſe Lacedæmoniis , a
dens eſſe ſatius ſi citra jusjurandu
affirmarent. Nos vel ad aras juram
per Chriſtum , non modo ſub tect
per Herculem. Apud Romanos n
fas erat flamini Diali jurare. Hujuſ
religionis varias reddunt cauſas , v
quod oporteat ſacerdotis & corp
& animum inviolatum eſſe , cum ju
jurandum tormenti genus ſit , v
abſurdum ſit ei non habere fidem
rebus humanis , cui divina ſunt cr
dita , vel quod ſolennis jurisjuran
clauſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

[..]uſula ſit execratio: devoveo me, [..]eamque familiam, ſi quid ſciens [..]ellero. Cæterum omnem execra[..]onem quoniam triſtis ſit, & abomi[..]nda, non convenire flamini Diali, [..]i nec aliis malum imprecari ſolet: [..]nde non injuria laudata eſt illa ſa[..]rdos Athenis, à qua cum populus [..]gitaret ut Alcibiadem execraretur, [..]ſpondit ſeſe in hoc ſacerdotium ſuſ[..]piſſe, ut omnibus precaretur bo[..], non ut cuiquam imprecaretur [..]alum. Sunt qui hanc quoque con[..]etudinis cauſſam afferant, quod [..]am perjurus velut impius inviſus ſit [..]imini, & perjurii periculo vicinus [..]t, quiſquis jurat, ne ſi homo im[..]us quique deos habet iratos pro ci[..]tate vota ſuſcipiat, citius provocet [..]am numinum, quam favorem im[..]etret. Hic fortaſſis obſtrepet ali[..]uis: Quid nobis cum ethnicorum [..]ſtitutis aut exemplis? Imo talibus [..]xemplis velut efficaciſſimis, Domi[..]us Ieſus percellere ſolet ſuæ gentis [..]uritiam, ingerens illis Cananæam, [..]enturiones, publicanos, peccato-

res, reginam Sabæ, Ninivitas, Ty
rios ac Sidonios. Siquidem turpiſſi
mum fuerit Chriſtianis non audir
vocem Domini Dei ſui, qui ne quan
do per occaſionẽ incidamus in per
jurium tanta ſeveritate voluit nos i
totum non jurare, cum ethnici v
inſtinctu naturæ, vel ſuperſtitior
moti verius quam religione caveri
à jureiurando. Niſi forte putamu
quenquam Chriſti ſanguine conſ
cratum magis eſſe prophanum, qua
Romanis olim fuerit flamen Dial
Atqui nobis primum decalogi pr
ceptum eſt profiteri Deum eſſe, &
num eſſe omnibus communem, r
rum omnium conditorem ac mod
ratorem, in cuius bonitate tota n
bis ſalutis ſpes ſit collocanda. P
ximum huic eſt ne ſacroſancto illi
nomine abutamur ad fallendum pr
ximum. Deus enim non irridet
Solus Deus verax eſt, unde tuto
rat ille per ſemetipſum, cuius volu
ras eſt immutabilis, & cui in promp
eſt pręſtare quicquid promiſit. Om
autem homo mendax, cuius anim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

[m]utatur in horas, & ſi non mutetur [a]nimus, tamen frequenter non eſt [n]obis in manu præſtare quod recepi[m]us. An non igitur perjurii pericu[lo] ſemet exponit, qui jurat homo? [Pr]oinde Dominus jubet noſtrum ſer[m]onem conſiſtere, intra voces has, [es]t, eſt: non, non. At divus Iacobus [n]ec hoc quidem arbitratur ſatis tutum, [q]ui monet, ut quoties pollicemur nos [ali]quid facturos, addamus ſi vixeri[m]us: & ſi Deus voluerit. Has qui[de]m conditiones etiam ſi non expli[ce]ntur, tamē in omni ſermone Chri[ſti]anorum oportet eſſe comprehen[ſa]s. Ab hac pollicēdi religione quan[tu]m abeſt iſtorum lingua, qui non [ve]rentur dicere: Sanabo te invito [D]eo pariter ac Diabolo. Exhorreſci[ti]s manifeſtam blaſphemiam. Ne pla[ce]at igitur jurandi temeritas, unde [n]aſcitur blaſphemia. Si fructum abo[m]inamini veluti lethiferum, radicem [ex]cidite. Blaſphemia Græcis idem [ſo]nat, quod Latinis convitium, aut [m]aledictum. Eſt paraſitorum ac ſcur[ra]rum genus, quod ob conviciatri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

cem linguam formidatur à probis vi
ris. Atque utinam ipſa res tam eſſe
execrabilis mortalibus, quam invi
ſum eſt paraſiti ſcurræque vocabul
Tanta autem vis eſt hujus morbi, u
ne ab iis quidem laceſſendis temp
retur, quibus in manu eſt ſi veli
τῷ ξίφει ἀντιμυκτηρίσαι. Hujus ſunt gr
dus ac genera, & paulatim à levior
bus proficitur ad id, quod eſt omn
graviſſimum. Primum enim nob
permittimus, ut in ſervos aut anci
las conviciis debacchemur. Mox e
dem procacia utimur in uxorem, l
beros, aut amicos, hac aſſuetudi
tandem redditur lingua, quælibet
quemvis convitia dicere promp
quod de ſcurra prædicavit Flacc
Ab his initiis ſumpta audacia, ling
vibratur in principes ac ſacerdot
nec voces denique continet per
gulum redituras, cum recte mone
ſapiens Eccleſiaſtes: In mente tua
gi ne maledixeris, & in ſecreto cu
lis tui ne maledixeris diviti, quia v
lucres cœli auferent vocem tuam,
habens pennas annuntiabit verbu

Hab

abet & cor linguam ſuam, videli-
cogitationem, qua homo loqui-
ſibi. Qui tutus vult eſſe, hanc lin-
am in primis cohibeat, ne maledi-
m corde conceptum aliquo caſu,
l ira, vel vino, vel provocatione
fundatur in linguam, & redeat per
ulum. Apud Hieremiam indigna-
r dominus his qui convitia jacie-
nt in montes Iſrael: Audivi, in-
it, univerſa opprobria tua, quæ
cutus es de montibus Iſrael, dicẽs:
ſerti nobis dati ſunt ad devoran-
m, & inſurrexiſtis ſuper me ore
ſtro, & derogaſtis adverſum me,
rba veſtra ego audivi. Habet Iſraël,
c eſt, eccleſia montes ſuos, habet &
undus hic ſuos montes, illos eri-
t in cœlum rerum humilium con-
mptus, hos animi tumor extollit
pra omne quod dicitur aut colitur
eus. Sunt enim montes Gelboë
teſtabiles, ſuper quos nec ros nec
uvia gratiæ cœleſtis deſcendit. Sunt
rſum montes & colles, qui pro-
iſſæ ſalutis, ſpe alacres, exultant ut
ietes, & geſtiunt ut agni ovium.

laudantes Dominum de cœlis, nec
ſcientes cuiquam maledicere, ſed pro
maledictis referētes benedicta. Quo-
ties igitur auditis homines Platone,
Ariſtotele, & Averroë turgidos, Mo-
ſem appellare magum, prophetas
ſomniatores, Apoſtolos ruſticos &
idiotas, agnoſcite vocem impiorum
montium, blaſphemias ejaculantium
in montes Iſrael. Quicquid autem in
hos dicitur, qui ſpiritu Chriſti fue-
runt afflati, in Chriſtum ipſum dici-
tur. An, inquit Paulus, experimen-
tum quæritis, loquentis in me Chri-
ſti? Eoque ſubjicit apud prophetam:
Et inſurrexiſtis ſuper me ore veſtro.
Poſtremo quiſquis audet contemne-
re divinæ ſcripturæ auctoritatem, in
qua velut in altiſſimo monte nobis
relucet æterna veritas, & unde nobis
prorumpunt cœleſtium oraculorum
tonitrua: mons eſt execrabilis, qui
montibus Iſrael maledicit, eademque
opera maledicit Deo, qui tales
montes inhabitat. Eſt & illud tectum
blaſphemiæ genus, divinam ſcriptu-
ram, cum auctoritatem illius non au-

s refellere, ſubdola interpretatione
torquere ad tuos affectus. Non eſt
neganda venia, qui in exponendis
vinis literis errore ſimplici labitur:
æterum qui idem facit aſtuta ma-
tia, & malitioſa aſtutia, non abeſt
crimine blaſphemiæ. A ſacris eccle-
æ doctoribus, quorum auctorita-
em veneratur eccleſiæ conſenſus,
uorumque memoriam habet ſacro-
nctam, alicubi diſſentire, tam vi-
o dandum non eſt, quam impium
ſſet, ſi quis illorum auctoritatem
elit æquare canonicis voluminibus:
æterum in Chryſoſtomum, in Au-
uſtinum, in Hierónymum, proca-
iter inſultare, non multum abeſt à
laſphemia. Conſimiliter de conſti-
utionibus humanis addubitare mo-
leſte, tam impium non eſt, quam
mpium eſſet, hominum conſtitutio-
ies æquare præceptis Dei. Verum
omnes omnium hominum conſtitu-
iones pro ſua quemque libidine ri-
dere, conſpuere, deteſtari, non vi-
deo quantum abſit à blaſphemia. I-
dem arbitror ſentiendum de conci-
liorum

illorum decretis, præſertim ſi conſenſus populi Chriſtum profitentis acceſſerit. Iam ſi prophanis principibus maledicere tutum eſſet, tamen pium non eſſet, quod id quoque vetuerit Dominus. Quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt: & omnis publica poteſtas à Deo eſt. Hoc ordine luxato, quid ſequitur niſi rerum omnium confuſio? Dominus in Exodo præcipit: Diis non detrahes, & principi populi tui non maledices. Atque hoc præceptum agnoſcit Paulus in actis Apoſtolorum, ne quis cauſetur per euangelium abrogatum. Imo jubet ut uxor Chriſtiana morigera ſit viro ethnico, ſi modo ipſe non ſit auctor divortii: jubet ut ſervus Chriſtianus obſervet dominum idololatrã: jubet ut omnes ſubditi ſint præpoſitis ſuis non ſolum bonis ac mãſuetis, verum etiam aſperis ac moroſis: jubet publicis magiſtratibus pendi tributum, pendi vectigal, perſolvi honorem. Obſecrat ut offerant Deo vota, pro regibus ac præſidibus, ut ſub illis contingat tranquillus rerum ſtatus

A

.: qui hæc præcipit docetque, non
detur probaturus linguam proca-
m, quæ potentes non ſanat, ſed
rociorem exacerbat tyrannidem.
: qui tales vult eſſe Chriſtianos erga
æfectos idololatras, quid dicturus
: de nobis, ſi petulanter conviтiis
: ſeditioſis clamoribus debacche-
ur in principes Chriſtianos, atque
iam ſacerdotes? Qui ſi boni ſunt,
onorem promerentur non convi-
a: ſin mediocres adjuvandi ſunt ut
roficiant: ſin mali quidem ſunt, ſed
nabiles, moderatis admonitioni-
us, & ſecretis ac blandis horratibus
orrigendi ſunt: ſin intolerabiles ac
eplorati, aut tolerandi ſunt, donec
)eus exaudito populi ſui clamore,
io more puniat illos, aut civitatum
ɛ ſenatuum conſenſu, cohibenda eſt
lorum impotentia: ſed interim ca-
endum, ne remedia ſint graviora
norbo, & tyrannis vertatur in a-
archiam ac tumultum: perinde
uaſi lethargus pharmacis depulſus
ertatur in phreneſin, aut podagra,
liumve dolor vertatur in apoplexiã.
Eſt

Eſt interim & malis principibus ſuû
deferendus honos, ne populus aſſue
ſcat & bonis oppedere. Cæterû Chri
ſtianum non eſt malum malo propel
lere, etiamſi Deus nonnunquam im
pios punit per impios, malo nod
malum adhibens cuneum. Quin &
Petrus apoſtolici ſenatus princeps i
epiſtola poſteriore, vehementer con
damnat eos qui ſpernunt public
præditos auctoritate, quique viro
dignitate præcellentes non verentu
convitiis inceſſere. Nec à Petro diſſo
nat Iudas, quem ſic æmulatur no
ſolum ſententiis, verum etiam ipſ
dictionis filo, ut alter Petrus eſſe v
deatur. Nam & hic ſtomachatur i
eos, qui pro ſua libidine ſpernunt do
minos ſuos, & maledicta cõgerunt i
eos qui publica funguntur dignitat
Nec enim iſti ideo oderunt princip
ac magiſtratus, quod impii ſint, ſe
quod per illos non liceat cuivis face
re quod libet. Non enim ſine cau
gladium portant. Evenit igitur i
conditæ multitudini, quod eveni
ſolet equis præferocibus, qui poſte
 qua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

am excuſſerunt ſeſſorem, ſeipſos
nique in præcipitium aut in fo-
am agunt. Periculoſum eſt uni
nmam rerum concredere, & popu-
nihil aliud quam tumultuatur.
ſtiſſimum igitur eſt, ut quemad-
odum elementa ſeſe mutua libra-
ra coërcent continentque, ſic po-
ſtas regum, reverentia pontificum,
ctoritas conciliorum, ſenatuum,
primariarum civitatum, populi-
ue conſenſus, ita ſeſe viciſſim tem-
rent librentque, ut res nec in tu-
ultum exeat, nec in tyrannidem.
olet enim alterum malum ex altero
ſci, videlicet dum tyrannis verti-
r in anarchiam: & anarchia dum
ompeſcitur gignit tyrannidem. Ita-
ue qui maledicit poteſtati quam
eus ordinavit, Deo maledicit. Quē-
imodum qui præfectum Cæſaris
iolat, Cæſarem violat. Dicam am-
lius, quiſquis homini Chriſtiano
aledicit, Chriſto maledicit: ut enim
ie viſitur ac refocillatur in membris
uis, ita lęditur & ignominia afficitur
n membris ſuis. Qui ſacerdotem ex-

ecra-

execratur, non ob aliud niſi quod ſ
cerdos eſt, qui Epiſcopum aſpern
tur, non ob aliud niſi quod Epiſc
pus eſt, qui Chriſtianum deſpici
non ob aliud niſi quia Chriſtanus e
nonne palam Chriſtum afficit ign
minia? Ab his igitur blaſphemi
quæ latent, proficitur ad extremu
blaſphemiæ gradum. Fons autem
mnium idem eſt. Ut enim qui ſe
carnis affectibus manciparunt, id
deteſtantur principes ac magiſtratu
quod per eos nõ liceat impune qui
quid libet, ſic impii Deum oderun
quod ſit inevitabilis ultor malef
ctorum. Et ideo quo ſuis pravis cup
ditatibus utcunque blandiantur, a
negant eſſe ullum Deum, aut aliu
Deum ſibi fingũt: aut negãt Deo cur
eſſe res mortaliũ, ſed omnia vel fa
vel caſu ferri. Vis audire Stoicam a
Averroicam blaſphemiam? Auſcul
quid dicat Pſalmus: Dixit inſipiens
corde ſuo, non eſt Deus. Nunc m
hi vide blaſphemiæ fontem: Omn
abominabiles facti ſunt in ſtudi
ſuis, non eſt qui faciat bonum, nc

e

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

t uſque ad unum. Perſuadent ſibi mendacium, blandientes vitiis ſuis, quibus fruſtra pollicentur impunitatem, ſed mentitur iniquitas ſibi. Neque minus peccant qui negant Deum eſſe juſtum, quam qui negant eſſe Deum. Iuſtus autem non ſit, ſi nec piis rependat præmium, nec impios ulciſcatur. Talibus indignatur apud Malachiam: Dixiſtis, vanus eſt qui ſervit Deo: & quod emolumentum, quia cuſtodivimus præcepta ejus, & quia ambulavimus triſtes coram Domino exercituum? Ergo nunc beatos dicimus arrogantes, ſiquidem ædificati ſunt facientes impietatem, & tentaverunt Deum, & ſalvi facti ſunt. Audiamus nunc blaſphemiam omnium maxime execrabilem: cum populus Iſraëliticus abhorrens à legibus Dei, feciſſet ſibi vitulum conflatilem, acclamabant: Hi ſunt dii tui Iſraël, qui te eduxerunt è terra Ægypti. Quæ potuit eſſe major in Deum blaſphemia, quam qui potentia, magnitudine, ſapientia, bonitate, ſuperat omnem humanam & an-

gelicam

gelicam cogitationem, poſthabere
bruto animanti? Sed indignius etiam
quod mortuo ſimulacro. Gentes dæ-
monia malunt colere quam verum
Deum: quod hic deteſtatur omnem
turpitudinem, illi favent vitiis, & a-
lunt pravas cupiditates, nec offen-
duntur, cum in ludis ac fabulis tales
inducuntur, qualem nemo vir bonus
vellet eſſe ſuum filium, aut uxorem,
atque adeo ne famulum quidem. Ta-
les dii placent, quia ſub talibus licet,
ut putant, impune ſcortari, mœcha-
ri, fallere, furari, occupare tyran-
nidem, movere ſeditionem, quem-
admodum Iupiter exacto & exe-
patre, regnum occupaſſe fingitur,
quemadmodum reliqui dii, ſediti-
ne mota, Iovem cum ſuis fautorib
expulerunt. Fortaſſis hoc blaſphem
genus non temere nunc reperias i
ter Chriſtianos, quanquã hoc ipſu
prodigioſum eſt reperiri. Reperit
enim omnino, nec eam linguæ v
niam vel ſanare vel coërcere pote
tanta legum ſeveritas. Verum eſt
liud blaſphemiæ genus, aliquan
quidem

idem tectius, ſed haud ita multo
nus pernicioſam, quoties popu-
, adulans ſuis principibus defert
honores divinos, & principes
c honoris libenter amplectuntur.
que fit interdum ut princeps pro
ibus & conſiliariis habeat palpo-
s & irriſores, populus vice princi-
m habeat dementes tyrannos, &
rinque blaſphemia provocatur
eus. Eſt & aliud blaſphemiæ genus,
n hoc quidem multo tectius, ſed
eo vulgatum, ut non habeatur pro
aſphemia. Si blaſphemia eſt, qui
cit ſtatuæ Iovis: Serva me, non eſt
aſphemia, cum avarus dicit arcæ
ffertæ nummis, Serva me, alioqui
reo? Si blaſphemus eſt qui Iovi
ure gratias agit pro incolumitate,
o divitiis, pro regno, & blaſphe-
us non eſt, qui pecuniæ per fas ne-
ſque partæ felicitatem omnẽ ſuam
fert acceptam? qui pro ea multo
ertinacius depugnat, quam quiſ-
uam unquam depugnavit pro aris
focis? Ea perdita ſe clamitat infe-
cem, & fugit ad laqueum? Videatur
hoc

hoc impudenter à me dictum, niſi Paulus ſcribens Epheſiis, veritus non eſt avaritiã vocare idololatriam, hoc eſt, ſimulacrorum cultum: nihil enim refert rem impiam Gręce dicas an Latine, niſi quod Græca vox etiam apud Latinos magis eſt infamis, quã vernacula. Idem ſcribens Philippenſibus ſignificat eſſe quoſdam, qui ventrem habeant pro Deo. Et ipſe Dominus in Euangelio Mammonam opponit Deo, velut alterum Deum, cui ſerviunt ac ſacrificant ii, qui pluris faciunt pecuniam quam Deum. Rurſum Paulus ſcribens Corinthiis declarat non ventrem tantũ & Mammonam eſſe Deum quibuſdam, ſed alios multos eſſe Deos. Nam etſi ſunt, inquit, qui dicuntur dii, ſive in cœlo, ſive in terra, ſiquidem ſunt dii multi, nobis tamen unus eſt Deus pater, ex quo omnia, & nos in illo & unus Dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum. Quicquid igitur prætuleris Dei præceptis, hoc tibi Deum facis ac dominum. Scortator Venerem habet pro Deo

luxu-

ui gulæque ſerviens Comum ha-
pro Deo, ebrioſus Bacchum co-
pro Deo. Non mactat illis pecu-
m, ſed ſeipſum illis pecudem facit
ſacrificat. Non incendit illis thu-
, ſed obſcœnæ famæ ſuffitum ado-
gratiſſimum dæmonibus talium
pitudinum auctoribus. Qui glo-
tur in turpibus factis, hymnos ca-
Deo ſuo plenos blaſphemiæ in
um verum. Vos igitur appello
riſtiani, ſi exhorreſcitis, quoties
ditis aut legitis impiorũ blaſphe-
as in Deum, mementote vitam o-
nium qui gulæ, qui libidini, qui
ori, qui ambitioni, qui divitiis
viunt, plenam eſſe blaſphemiæ,
æ quidem hoc ipſo contumeliæ
us habet, quod ab his proficiſcitur,
i veri Dei nomen profitentur, quē-
modum expoſtulat apud Ezechie-
n Dominus, quod nomen ipſius
lluatur inter gentes ob impiam vi-
m populi nomen Dei titulo profi-
ntis, factis autem negantis, cum
citur, Populus Dei iſte eſt. Quam
ro non congruit, ut qui quotidiæ
dicunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

dicunt Deo : Sanctificetur nome
tuum , impie vivendo pollunt ſan
ctum nomen Domini. Iam inter co
viciatricem linguam & adulatricen
ſeu obtrectatricem aut calumniatr
cem, nihil intereſt , niſi quod intere
inter eum qui gladio palam adortu
iugulat, & eum qui per inſidias a
veneno tollit hominem. Clamat S
mei furens in David : Egredere egr
dere vir ſanguinum , & vir Belial, v
delicet hæc eſt linguæ rabies , de q
ſcribit Oſee: Cadent in gladio princ
pes eorum,à furore linguæ ſuæ. Qu
hac lingua crudelius , quæ calamit
tibus vallatum inceſſit dictis atroc
bus , perinde quaſi quis homine
collapſum , quem ſublevare debeba
ultro ſaxis impetat. Tales habeb
Iob conſolatores , qui pro lenime
tis dolorum , obiurgatione duplic
bant ægritudinem. Neque minim
malorum pars erat uxoris lingu
Adhuc permanes in ſimplicitate tu
Benedic Deo & morere. Nec pri
ſacer ille Tobias erupit in lachr
mas , quam ictus uxoris lingua : M

nifeſ

ſte vana facta eſt ſpes tua, & elec-
ſynæ tuæ modo apparuerũt. Quin
pſe Dominus princeps noſter, in
ce crudeliſſime confoſſus clavis
ſpinis, crudelius etiam confodi-
convitiis: Deſcendat nunc de
ce, Vah qui deſtruit templum Dei.
xit filius Dei ſum, liberet eum nunc
ult eum. Quæ ſpicula quamlibet
neno tincta poſſint eſſe graviora,
ã linguæ procacis jacula? Proinde
luti rara quædã felicitas promitti-
ſancto Iob: A flagello linguæ ab-
nderis, & non timebis calamita-
n cum venerit. Ab hoc vitio cum
mis vult epiſcopum abeſſe Paulus
m ait: Non percuſſorem, Græce
ήκτην. Multis enim abſque vulnere
rporis violenta lingua ſubitã mor-
m attulit. Nec deſunt, qui in hoc
rant linguas in fratrem, ut occi-
nt. Ad hanc claſſem pertinent,
i quãlibet levi de cauſa rixas mo-
nt, ac vel de lana caprina ſuſcitant
gœdias. Rixantur paſtores Gera-
adverſus paſtores Iſaac: Noſtra eſt
ua, unde & puteo nomen inditum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Calumnia. Quam plena puteis huiu
modi nunc eſt Chriſtianorum vita
Qui contractus eſt, quæ poſſeſſio
quod teſtamentum, quod ſacerdo
tium, quod munus publicum a
privatum, unde non ſcatent lites
jurgia? Totius contubernii jucund
tatem contaminat lingua rixoſa. M
lius eſt, inquit ſapiens, ſedere in a
gulo domatis, quam cum muliere
xoſa, & in domo communi. Ide
alibi dicit: Dolor patris filius ſtultu
& tecta jugiter perſtillantia litigio
mulier. Non omnibus adeſt rixo
mulier, ſed cavendum eſt, necu
adſit rixoſa moroſitas, quæ nihil
quam patitur eſſe ſuave, quam Gr
ci vocant dyſcoliam, aut micro
giam, quod difficile ſit cum illis
gere, quoniam de minutiſſimis eti
rebus odioſe diſceptēt. Imo inter
lumniam & convitium hoc inter
quod calumnia nonnunquam fuc
habet: frequenter enim clancul
agit, & ſi cogitur ſeſe proferre, ju
tiæ ſpeciem prætexit, crimen int
dens vel falſum, vel verum, ſed
anim

animo, ut falſo etiam crimine lædere cupiat ſi poſſit. Conviciator non ſemper obiicit crimen, ſed nonnunquam dedecus generis, aut calamitates maiorum, aut corporis vitium, quod is qui habet, nec ſibi conciliavit, nec corrigere poſſit ſi velit: veluti cum ſpurium appellant ſpurium, aut luſcum vocant luſcum, aut caſcum caſcum. Obtrectator hoc abeſt à calumniatore, quod vel clanculum, vel in abſentem vibrat linguam, ſerpenti ſimilior quam leoni, ſed utroque peſtilentior eſt adulator, qui complexu ſtrangulat, ac melle litis venenis occidit, perinde quaſi ſi quis Falerno vino miſceat aconitum. Execrabile malum, ſed quo vix aliud in hominum vita receptius. Conviciator inimicis ſæpe prodeſt, indicans quid ſit corrigendum. Et calumniatoris improbitas, nihil non reprehendens; reddit nos in gerendis rebus circumſpectiores, nonnunquam & illuſtrat famam noſtram, quam obſcurare nititur. Idem facit obtrectator, vel hoc ipſo profitens inferio-

rem eo cui detrahit, quod clancu-
lum agit ſuſurris, nec audet cominu
congredi. At aſſentator ex ſtulto red
dit inſanum, ex inſano inſanabilem.
Itaque Solomon pronuntiat adula-
torem publica dignum execratione.
Qui dicunt, inquit, impio, Iuſtus es
maledicent eis populi, & deteſta
buntur eos tribus. Clamat & per E
ſaiam Dominus: Popule meus, q
beatum te dicunt, ipſi te ſeducunt,
vim greſſuum tuorum diſſipan
Rurſus admonet Solomon: Si te l
ctaverint peccatores, ne acquieſc
illis. Rurſum alibi: Verba ſuſurron
quaſi ſimplicia, & ipſa perveniunt a
intima cordis. Cum ſubmiſerit v
cem, ne credideris ei, quoniam ſ
ptem nequitiæ ſunt in corde illi
Quoniam ut ait Eccleſiaſtes: Meli
eſt audire increpationem ſapienti
ſuper virum audientem carmen ſtu
torum. Habet, habet illa Siren bla
diſſimas cantiones, ſed pellicient
in amarum exitium. Hinc Sirach il
ſapiens: Qui ſophiſtice, inquit, l
quitur, odibilis eſt, in omni re d
fraud

[f]raudabitur. Hanc peſtem regibus [i]nfeſtiſſimam deprecatur ſanctus ille [p]ſaltes: Corripiet me juſtus in miſe[ri]cordia & increpabit me, oleum au[t]em peccatoris non impinguet caput [m]eum. Hoc hominum genus exe[c]ratur & Ezechiel propheta: Qui di[c]unt populo, pax, pax, cum non ſit [p]ax, qui linunt maceriam abſque tem[p]eramento, qui conſuunt blandos [p]ulvillos, ſub omni cubito manus, [&] faciunt cervicalia ſub capite uni[v]erſæ ætatis, ad capiendas animas. [N]iſi maximum malum eſſet adulatio, [n]on tanta ſolicitudine deprecaretur [D]avid: Domine libera animã meam [a] labiis iniquis, & à lingua doloſa. Quoque declararetur quam eſſet dif[f]icile huius mali remedium, audit à [D]omino propheta clamans: Quid [d]etur aut quid opponatur tibi ad lin[g]uam doloſam? Nec aliud remedium [o]ſtenditur, niſi ut opponamus ſagit[t]as potentis acutas, hoc eſt ſermo[n]em Dei, qui acutior eſt gladio an[c]ipiti pertingens uſque ad diviſionem [a]nimæ & ſpiritus, & carbones deſo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

latorios, ut ex his cognita noſtra in
felicitate, deſinamus nobis placere
ex falſis adulatorum laudibus, & ex
noſtrarum opum diffidentia, deſola
ti per Dei miſericordiam reſpiremus
ac reviviſcamus. Tales enim ſunt ſa
gittæ potentis ſcripturæ: occidunt
ſed occiſos vivificant. Tales ſunt
carbones pœnitentiæ, denigrant a
dejiciunt hominem, verum ubi re
canduerint, lætitiam adferunt ſo
lidam ac perpetuam. Cæterum adu
lationem miſſam faciemus; & a
calumniam tranſibimus, ſi pauca
dixerimus obiter de lingua pro
ditrice, deque lingua quæ ſugge
rit perniciosa conſilia. Talis er
lingua Ioab, qui ſub ſpecie blan
alloquii occidit Ammon. Talis er
lingua Dalilæ, quæ prodidit Samſ
nem: talis erat Iudæ: Ave rabbi. P
ſtilentis conſilii exemplum habes
libris Regum, de Ionadab, qui via
oſtendit Ammon, quà potiretur ſ
rore quam turpiter adamabat, atq
hinc gravis malorum inundati
2 Reg. 13. Quis non execratur in
pia

am Iezabelem, quæ ſuo conſilio
rtraxit animum regis ad impieta-
m? 3. Reg. 21. Iam juvenile conſi-
um nonne Roboam maxima parte
atrii regni ſpoliavit? 2. Paralip. 10.
orro non eſſe vanum quod Græco
roverbio dicitur: Malum conſilium
onſulenti peſſimũ eſſe, declarant il-
, qui dum ſubdolo conſilio hoc e-
iſſent apud Darium regem, ut Da-
ielem perderent, ipſi conjecti ſunt
ı lacum, & à leonibus diſcerpti:
)aniel. 6. juxta id quod ait ſapiens
le Sirach: facienti nequiſſimum
onſilium ſuper ipſum devolvetur, &
on agnoſcit unde venit illi. Idem
libi monet, ut à malis conſiliariis
ervemus animam noſtram. Ergo vi-
æ periculum eſt à malo conſultore,
i vallo te munias adverſus illum. Id
uibus rationibus oporteat fieri, pau-
o poſt differemus. Nunc conſidere-
nus quanta peſtis humanæ vitæ ſit
ingua calumniatrix, hoc eſt vere dia-
ɔolica. Quod enim Latini calumniam
licunt, Græci dicunt diabolen, &
ıinc potiſſimum habet nomen ille

communis humani generis hoſtis
atque idem Hebræis dicitur ſatan
quod nobis ſonat adverſarium. Deu
noſter dictus eſt Deus pacis, qui pe
filium reconciliavit mundum ipſi, de
leto chirographo peccati, quo tene
bamur rei mortis: & Chriſtus pro
phetæ dictus eſt conſiliarius paci
Huic ſemper adverſatur ſatan, qu
primus omnium ſevit inimicitia
inter Deum & hominem, Deum i
pſum apud hominem ſugillans men
dacii: Non moriemini, ſed eritis ſ
cut dii. Nec hodie deſinit reſcinde
ſartam per Ieſum gratiã, calumnia
nos apud Deum. Chriſtus abolev
vera crimina noſtra, donans nob
ſuam juſtitiam, diabolus etiam fa
ſis criminibus onerare ſtudet pios h
mines, quemadmodum calumni
tus eſt Iob: Niſi in faciem benedix
rit tibi. Nonne vocat virum ſanctum
in crimen blaſphemiæ? Chriſtus n
ſtram impietatem in ſe recepit, di
bolus ſuam impietatem nobis con
tur imponere. Chriſtus pro noſtr
delictis interpellat patrem, ut ſerv
mu

nur: diabolus interpellat, ut pereamus. Non ſemper hoc agit per ſemetipſum, habet organa pene ipſo ſceleratiora. Quænam, inquies? Linguas delatrices innocentium: imo non linguæ ſunt, ſed gladii veneno tincti: Lingua, inquit, eorum gladius acutus, & venenum aſpidum ſub labiis eorum. Unde quibus ſtudio fuit ſapientum apophthegmata colligere, referunt quiddam non infeſtivum de Theatida Lacedæmoniorum duce, qui rogatus num gladius, nam gladium acuebat, ſat eſſet acutus, Acutior, inquit, calumnia. Quam multos olim jugulavit hic gladius, quam multos hodie jugulat? Audiſtis ex Pſalmis: Lingua eorum gladius acutus. Et apud Hieremiam dicunt, qui linguam habent pro gladio: Venite percutiamus eum lingua. Videmus autem linguam gladii ſpeciem habere, colorem ignis. Etenim mala lingua gladius eſt utrinque incidens, cæſim ac punctim vulnerans, inſuper & veneno tinctus: & ut ait Iacobus, inflammatus igni gehennæ. Præter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

mittam exempla, quæ ſub Neroni-
bus, Caligulis, Claudiis, Syllis &
Mariis, Dionyſiis & Hieronibus,
quæque ſub Chriſtianis etiam prin-
cipibus nonnunquam produntur. Nu-
meroſiora ſunt, quam ut recenſer
poſſint, notiora quam ut debeant
Et malo referre, quæ nobis ſuppedi
tant ſacræ literæ. Hujus gladii vene
num ſenſiſti ſanctiſſime Ioſeph, pro
que fide erga dominum, proque con
tinentia erga uxorem domini, carce
rem & capitis periculum præmii lo
co retuliſti. Ingreſſus eſt ſervus He
bræus ut eluderet mihi, & ad clamo
rem meum relicto pallio quod tene
bam fugit foras. Quid te memorem
caſtitatis ac pietatis exemplar Suſan
na? perieras ſeniorum calumnia, ni
te Dominus per Danielem è lingua
rum impiarum gladiis eripuiſſet. O
crudele linguæ ſpiculum. Quid ſim
le poteſt ullus gladius, etiam ſi no
cens ferrum veneno reddatur nocen
tius? Vitam eripit, famam non po
teſt eripere. Plus aliquid poteſt a
nocendum ingenioſa calumnia, qu

mortc

ortem affert cum infamia. Peritus
at idem Ioſeph antea calumniis
atrum ſuorum, qui detulerant
um apud patrem de crimine ma-
. Sic enim habet tranſlatio ſeptua-
nta, ac mea ſententia magis qua-
at hæc figura Chriſto, quem Iudæi
ultis criminibus accuſarunt apud
ontificem & præſidē. Nec probabile
t Ioſeph adhuc puerū detuliſſe fra-
es ſuos apud patrem, cum eoſdem
eſſime de ſe meritos, poſtea non
riminatus ſit, ſed ſervarit. Quin &
ſe ſermonis cōtextus hic pro nobis
cit. Sequitur enim: Iſrael autem di-
gebat Ioſeph ſuper omnes filios, eo
uod in ſenectute genuiſſet eum. Id-
o nihil egit fratrum calumnia, quia
ater diligebat illum præ cæteris. Po-
remo Chryſoſtomus interpres, ſe-
uitur hunc ſenſum, quem adduxi-
nus. Nec Hieronymus meminit
uius loci correcti in traditionibus
Iebraicis, cum alia minutiora ven-
let agitetque. Qui locum mutarunt
identur offenſi, quod putarent non
onvenire Ioſeph innocētiæ, crimen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

peſſimum, & recte offenderentur niſi mentio fieret de invidis fratribus & falſo crimine. Alioqui magis offendi debebant, quod Dominus noſter longe Ioſeph innocentior, accuſatus fuerit blaſphemiæ. Moliebatur quidem exitium lingua diabolica, ſed Deus alienam malitiam ſuis vertit in bonum. Siquidem fratrum calumnia magis etiam provocavit charitatem Iacob erga Ioſeph, & reginæ criminatio præbuit occaſionem ut Ioſeph ad majores honores vocaretur à rege. Sic & Ioab apud David regem detulit Abner de rege bene meritum, ac regi quidem non perſuaſit, ſibi tamen perſuaſit ut per inſidias occideret innocentem. Quid dicam de Iezabele, quæ quo mederetur dolori mariti, finxit literas nomine Achab regis, eaſque ſignavit anulo regio: ſignatas miſit ad optimates ac cives Naboth. Literarum hæc erat ſententia: Indicite jejunium, & ſiſtite Naboth inter primores populi, ſimulque ſubmittite duos viros filios Belial, qui falſum teſtimonium ferant ad-

verſu-

rſus eum, dicentes: Benedixit Na-
bth Deum & regem, & educite &
bidate. Quid hic potiſſimũ admire-
ur, audaciam ſceleſtæ mulieris, an
imatum populique facilitatem im-
am, qui talibus literis paruerint, an
gis ſtultitiam, qui anulum ſuum
ediderit uxori? Similem obedien-
am David reperit in ſuis ducibus,
ım juberet Uriam occidi. Utinam
noſtri principes non haberent ſuos
l huiuſmodi facinora nimiũ prom-
os. Rex Britanniæ præſulis optimi
ede nobilis, cum audiſſet à ſancto
homa archiepiſcopo Cantuarienſi
athemati deditos, quicunque poſ-
derent ac tenerent res aut loca Ec-
eſiæ, vehementer commotus eſt,
uod epiſcopus auderet epiſcopum
gere. Hæc, inquit, excommunica-
o generalis me quoque complecti-
ır, qui quaſdam epiſcoporum do-
os ac proventus occupo. Et adie-
t: Non faceret hæc ille ſacrificus, ſi
mulos haberem quales oporteret.
d hanc vocem tres ex eius proceri-
us profecti ſunt Cantuariam, &

virum

virum ſanctiſſimum crudeliſſime ne-
carunt. Cum rex palam impia præci-
pit, proditor eſt qui obtemperat, a-
micus qui deficit ac reſiſtit. Siqui-
dem hic conſiderandum eſt non quid
placeat irato, ſed quid illi perpetuo
ſit placiturum. Proditores erant A-
lexandri magni, qui lanceam illi red-
diderunt, & vino & ira furenti, qua
Clytum amicum confodit. Nam mox
ſecuta eſt calidum facinus inutilis
ſeraque pœnitentia. Quem honorem
habuiſſet ſuis magnatibus, ſi conſtan-
ter exarmaſſent ipſum, donec rediſ-
ſet mentis ſanitas? Qui tum aderant
regi, aut pernegare debebant arma ci
commotæ mentis eſſet, aut non de-
bebāt eripere, cum de ſe ipſo parare
ſumere ſupplicium. Parendum qui-
dem eſt regibus, ſed donec reges a
gunt. Nunc præpoſtere facimus, mo
rem gerentes illorum cupiditatibus
ubi nequaquam oportet, non obtem
perantes ubi recta præcipiunt. Ho
autem obſequii genus, nihil aliu
præſtat, niſi ut pro regibus habeamu
tyrannos. Ipſa principum fortuna ſa
habe

per crudelitatis, etiamſi nullus rigator oleum addat camino. Syl- ſibi felicis nomen aſcivit, quod ulta feliciter geſſiſſe videretur. Ve- m inter omnes felicitates duabus tiſſimum ſibi placere ſolebat. Pri- um quod pium Metellum amicum beret: deinde, quod Athenas non ertiſſet, ſed urbi totius Græciæ ce- berrimæ peperciſſet. Nec dubium quin multi tum iratum huc inſti- rint, quorum vocibus ſi ſeſe cre- diſſet, non minus illi diſplicuiſſent llæ, ſubverſis Athenis, quam poſt ſe ſibi placuit, ſervatis. Conjunxi- us in diſſerendo proditorem, adu- torem, & malum conſultorem, od hæc inter ſe cognata ſint vitia. ulgo proditor dicitur, qui populi s defendens obſtat cupiditatibus onarchæ. At qui principem prò- t tyrannidi, cum bis ſit proditor. men vir bonus habetur ac fidelis. principes odiſſent vere proditores, nullos magis ſævire deberent quã adulatores, & infidos conſiliarios. um Pompeius magnus Cæſaris po-

tentiam

tentiam fugiens peteret Ægyptum, jamque non procul abeſſet à Peluſio, agitatum eſt inter regis adhuc pueri conſiliarios, utrum recipiendus eſſet Pompeius an excludendus. Variantibus ſententiis, inopia meliorum vocatus eſt in conſilium Theodotus quidam Chius. Is regi puero datus erat præceptor in arte rhetorica. Itaque rogatus ſententiã, cenſuit Pompeius nec recipiendum in regnum, nec repellendum, ſed receptum occidendum, addens malo conſilio, dictum illiberale, mortuos non mordere. Perſuaſit. Itaque vir tantus ex tot periculis incolumis, unius Græculi lingua periit. Verum conſultoribus illis ſuum conſilium, juxta vetus proverbium, peſſime ceſſit. Cæſar enim ingreſſus Ægyptum auctores necis Pompeii peſſime perdidit. Theodotus aliquamdiu profugus, ubi tandem in Bruti manus incidiſſet, mali conſilii pœnas dedit. Conſilium enim non eſt attemperandum ad præſentes principum cupiditates, ſed illorum cupiditates ad ea quæ per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

nt honeſta deflectendum eſt. Quæ rpiter ſuadentur tantiſper jucunda nt dum manet affectus : at rerum xitus facit, ut diu doleamus quod ad reve tempus delectavit, & execre- nur eos, qui nobis mali negotii ſuſ- ipiendi fuerunt auctores. Nam prin- ipes homines ſunt, eoſque variis di- tentos negotiis, nonnunquam & re- um imperitos multa fallunt. Hic bo- nus ac fidelis conſultor, plane homo omini quod ajunt, Deus eſt. M. An- onius cum obtineret Aſiam, quo- iam obſequens animo ſuo & aſſen- atorum vocibus immenſam pecuniæ im prodigebat, multos præter jus uis fortunis ſpoliabat, & provinciam non ferendis exactionibus onera- bat. Itaque cum imperaret Aſiaticis ltera vectigalia, nec dubium eſt, quin ea res ſubverſura fuiſſet Anto- nium, dexter aderat Hybreas, qui fideli conſilio ſimul & Aſiaticis & Antonio proſpexit. Exige, inquit, bis eodem anno vectigal Antoni, ſi potes efficere, ut eodem an- no bis æſtatem, ac geminum autu-

mnum

mnum habeamus. Mox ubi docuiſſet Antonium Aſiaticos ipſi pendiſſe ducenta millia ducatorum, adjecit: Si hæc tam ingens pecunia ad te delata non eſt, fac eam ab illis repoſcas, qui à nobis exegere. Rurſum ſi tanta vis auri ad te delata eſt & conſumpta, nulla ſpes reliqua eſt. Hæc oratio libera quidem ſed veritate efficax, flexit animum Antonii, ut à ſecundis vectigalibus exigendis deſiſteret. Peſſime ceſſit, ut dictum eſt, Roboam filio Solomonis juvenile conſilium: & apud Homerum Agamemnon nihil aliud optat ad rem feliciter gerendam, quam decem Neſtores. Naaman Syro ſaluti fuit ſervorum conſilium. Iam abibat indignans, lepræ malum impio murmure conduplicaturus. Revocatur à ſervis dominis ſapientioribus, & ſanatur. Sed ad calumniam redeamus, quæ potiſſimum impetit innocentes. Sic ſublatus eſt Socrates ac Phocion, ſic oſtraciſmo eiectus eſt Ariſtides, ſic periclitatus eſt Epaminondas ac Scipio. Quid hos commemoro? Sic ſublatus eſt

nis innocentiæ fons Ieſus Chri-
s. Tot mucronibus confoſſus eſt,
ariſæorum falſorumque teſtium,
nique totius populi: Tolle, cruci-
e eum. Quid criminum in eum
n intendit calumnia? Sicarii vo-
ntur qui ferro perimunt hominem,
i idem faciunt linguæ gladio, ſica-
non vocantur, ſed tamen ſunt o-
nibus ſicariis ſceleratiores: Venite,
quiunt, percutiamus eum lingua.
uid aufert percuſſor, niſi corporis
tam? Crudelius eſt bonam famam
ipere quam vitam. Et hoc molie-
atur quidem Iudæus calumniator,
e glorioſum Ieſu nomen in totum
oleretur. Cæterum impios calum-
iæ conatus, Deus vertit in diver-
m. Revixit Dominus, pro mortali
orpore recepto immortali, datum
li nomen, quod ſuperat omne no-
en, ſive in cœlis ſive in terris. Feli-
em eventum debemus omnipotenti
onitati Dei, nec ideo tamen excu-
atior eſt calumniatricis linguæ ma-
itia, ſi cum nihil intentatum reli-
querit, non aſſequitur quod vult. Per
Chri-

Chriſtum omnibus feliciter cedet calumnia malorum qui pro Chriſto calumniam patiuntur. Stephano blaſphemiæ crimen intentatum eſt, & damnatus periit: imo ſervatus eſt. Nunc quid illius nomine, vel gloriosius, vel gratioſius? Paulus dictus eſt ſubverſor legis, ac dux ſicariorū, & vicit calumnia ad tempus. Nunc quid illius memoria ſacroſanctius? Priſcis illis Chriſtum profitentibus, objiciebatur magia & infanticidium, quid profecit calumnia? Sibi pepererit infamiam, Chriſtiano nomini gloriam. Divum Chryſoſtomum in exidium egit calumnia, & illud conata ut nomen illius eraderetur ex epiſcoporum catalogo. Quid nunc illo celebrius? Quid non molitæ ſunt in ſanctiſſimum virum Hieronymum linguæ calumniatrices? Teſtantur hoc illius præfationes & apologiæ. At cuius nunc magis floret memoria? Et ſi fas eſt hic miſcere prophanorum exempla: Habuit Homerus ſuum Zoilum, Virgilius Peronem, Horatius Mevium, Ovidius Ibim,
quorum

orum nunc ne nomina quidem
tarent, niſi beneficio eorum qui-
s obtrectarunt, tranſiſſent ad po-
ros. Quemadmodum apud Ephe-
s nomen ſibi paravit Eroſtratus in-
nſo Dianæ templo, ita apud A-
enienſes hyperbolica maledicentia
bilitatus eſt Hyperbolus. Is tan-
m in hoc vacabat, ut ſingulorum
tia perveſtigaret evulgaretque, mul-
m ſcommatum materiam ſuppedi-
ns veteris comœdiæ ſcriptoribus.
em clam molitus eſt oſtraciſmum
cibiadi. Id erat damnationis ge-
us, quo traditis in comitiis teſtulis
ciebantur in exilium viri primates,
i potentia, opibus, & auctoritate,
ebis invidiam in ſeſe concitarant.
nſit Hyperboli conatus Alcibia-
s, & cum diverſæ factionis princi-
Nicia in gratiam rediit. Ita factum
t, ut oſtraciſmus in auctorem reci-
erit. Cujus rei tamen poſtea pœni-
ntia cepit populum Athenienſem.
am ex eo tempore ſublata eſt oſtra-
iſmi auctoritas, quod eo vir obſcu-
s & improbus nec alia re potens

quam

quam maledicendo, damnatus eſſe
qui grave ſupplicium commeruera
cum hactenus oſtraciſmus expelle
dis è civitate viris egregiis invidi
multitudinis ſolatium adferre co
ſueſſet. Huic ſimillimum eſt quo
ipſi vidimus, ſed à nominibus tem
perabitur. Erat mihi Romæ dom
ſtica conſuetudo cum quodam, q
malis artibus feſtinabat ad dignitat
& opes, nemini non invidens præc
denti. Reſignabat omnium liter
etiam à regibus miſſas, ut ex his ſtru
ret technas ſuas. In primis autem h
agebat, ut duos archiepiſcopos p
mæ apud ſuos auctoritatis inter ip
committeret, quod ſciret alioc
non admodum inter illos conveni
Subodoratus eſt hominis technas
ter. Nam is Romæ tum agebat, p
in cardinalium cœtum allectus.
igitur ultus eſt Hyperbolum. In
lius odium reconciliatus eſt alteri
chiepiſcopo, & oſtendit viam q
poſſent hominem ulciſci, ſi vellet
ſe fautor artificii. De compoſ
miſſum eſt diploma nomine prin

i, quo deferebatur ei dignitas epi-
opi in Hybernia. Noverant enim
minem hoc miſere ſitire, eaque
atia movere tot machinas. Ille cæ-
s cupiditate, nec ſentiens diplo-
a fucum eſſe, petit à Iulio confir-
ationem. Impetravit, numerata
ecunia, nullo pontificis periculo.
lox attonſa coma, raſus uſque ad
ıres vertex, ſumpta veſtis linea.
uid multis? Totus epiſcopus pro-
it in publicum. Diſſimulabant hu-
s technæ fabricatores. Ubi jam Ro-
æ nulli eſſet obſcurum quin ſe pro
piſcopo gereret, eaque de re iam ad
micos omnes perſcripſiſſet, & ab il-
s gratulatorias recepiſſet epiſtolas,
ıbornatus eſt, qui in frequenti con-
ivio proderet technam. Ab hoc ro-
atus eſt cuius loci eſſet Epiſcopus.
didit loci titulum. Rogatus eſt an
ertum haberet vacare ſedem. Affir-
navit. Rogatus eſt, unde ſciret eſſe
nortuum cui vellet ſuccedere. Mul-
a fortiter mentitus eſt hac de re. Tã-
lem ubi res cœpit ad iurgium tende-
e, paucis aperuit myſterium ſubor-
natus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

natus ille. Epiſcopus, inquit, ill
cuius locum tibi vindicas, vivit & va
let. Inquire rem, ſic eſſe comperies
Moxque rumor per totam urbem lo
quaciſſimam ſparſus eſt. Quid faceret
Hyperbolus epiſcopus nō epiſcopus
Totos dies domi ſe continuit. Pude
bat enim geſtare veſtem, quam ant
tempus induerat, rurſum pudeba
recepto priſtino cultu confiteri
fuiſſe deluſum, noctu tantum prod
bat. Interim paucis diebus dolor
contabuit. Apud ethnicos non aliu
nomen fuit execrabilius, quam del
torum, ſectorum, quadruplatorum
Notatus eſt M. Tullius oratoru
princeps, quod jocos affectarit im
modice: unde & audivit à Caton
Dii boni quam ridiculum habem
conſulem! ſed ejuſdem candor lau
datur, quod cum rex eſſet fori, t
men admirabilem illam eloquentia
omnem conſumpſerit in patrocini
reorum. Neminem enim reum pe
egit, præter unum Verrem, cujus a
cuſatio non tam accuſatio fuit, qua
provinciarum, quas ille oppreſſera
defenſi

...enſio. Catonis eximias laudes
...nihil obſcuravit, quod toties in
...ovocavit & vocatus eſt. Paulus Æ-
...ius in repudiatam uxorem nihil
...minis effutivit: tãtam oſtenſo cal-
... pulchro novoque, dixit ſe ſolum
...ire qua parte pedem urgeret.
...ntinentiam quam præſtitit Æmy-
... in colloquiis amicorum, C. Cæ-
...præſtitit etiam in judiciis: citatus
...is, ut aliquid diceret in uxorem,
...n qua fecerat divortium, negavit
...uicquam ſcire. Adeo viſa eſt illis
...s res ingeneroſa & humilis calu-
...ia, ut ne vera quidem crimina
...ent in eas edere, quas à convictu
... ſemoverant. Quin & gentium
...es calumniatorem ad talionis pœ-
...n vocant, non ſolum lex Moſaica.
...leratior eſt qui crimen falſum in-
...dit proximo, quam mendax te-
... : nam & hunc ille ſubornat. Et
...nen in Deuteronomio Deus te-
...m calumniæ convictum jubet eo-
...m affici ſupplicio, quo afficien-
... erat is qui delatus erat, ſi convin-
...potuiſſet: Non miſereberis, inquit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

cius, ſed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges. Unde hoc ſatanæ malum irrepſit in vitam mortalium? Minus autem mirandum, ſi apud gentes repertus eſt calumniator, quæ pro Deo colebant dæmonia. Neque perinde mirandum de populo Iudæorum, quos ſemper torſit invidia calumniæ patens. Illud mirandum, unde ſic inundarit in vitam Chriſtianorum, ut vitium omnium teterrimum ob aſſuetudinem pene vitium videri deſierit. Excuſarit fortaſſis quiſpian principum aulas, quæ peculiari qua dam natura ſua peſtes hujuſmod non ſecus ad ſeſe attrahunt, quan cæcias, ut aiunt, nubes: Sed an no omni lachrymarum genere deplo randum, quod hæc diabolica lues ſi graſſatur inter eruditos, ſic graſſatu inter ſacerdotes, ſic regnat inter mo nachos? Quodnam in orbe feraru genus reperias, quod ſimili veſan ſeſe mutuo mordet, lacerat, diſce pit? Quis nunc tutus eſſe poteſt à ſ

cophan

[illegible]phantarum linguis? Non parcitur
[illegible]ne meritis, non parcitur ſenectuti,
[illegible]i parcunt & hoſtes in bello, non
[illegible]rcitur dignitati principum, non
[illegible]rcitur epiſcopis, non ſummis pon-
[illegible]icibus. Et quaſi parum noxiæ ha-
[illegible]at diabolica lingua, adduntur in-
[illegible]matrices picturæ, ſparguntur fa-
[illegible]oſi libelli, & hic tam ſceleratus quę-
[illegible]ıs alit multos typographos. Qui
[illegible]tulit ruſticanum calceum pictum,
[illegible]embratim diſſecatur ut ſeditionis
[illegible]ctor. Nunc quid non loquuntur
[illegible]cturæ quæ paſſim evulgantur? O-
[illegible]n periclatabatur qui nomine ſuo
[illegible]odito libellum famoſum evulgaſ-
[illegible], nunc paſſim ludunt libellis ano-
[illegible]mis, aut fictos titulos præferenti-
[illegible]s, quibus ſic ab ſeſe depellunt pe-
[illegible]ulum, ut innoxios aſpergant infa-
[illegible]a. Deprehenſi quid adferunt? Un-
[illegible]cunque venor quæſtum, inquiunt:
[illegible]t mihi alenda familia. Si vis alere,
[illegible]ſinam facere quod facio. At quis
[illegible]diat furem aut latronem ſic agen-
[illegible]m cauſam ſuam? Sed furari tutum
[illegible]n eſt. Minus oportebat eſſe tutum

quod furto ſceleratius eſt, niſi fort
vilior eſt homini fama, quam pecu
nia. Quod ſi tuti potius quam hone
ſti habetur ratio, proſtituant uxo
rem, diſcantque ad calicem vigilan
ti ſtertere naſo. Id certe per leges tu
tum eſt. Nunc in re tam atroci dor
miunt leges, & impune licet cuivi
in cujuſvis debacchari vitam ac fa
mam. Nunc vulgaris eſt calumni
proximum appellare hæreticum, hæ
reſiarchum, ſchiſmaticum & falſa
rium. Et hoc inprimis faciunt, qu
jactant ſe mortuos mundo, qui pro
fitentur ſeſe eſſe de numero illorum
quibus Chriſtus præcepit: Diligit
inimicos veſtros, benefacite his qu
oderunt vos, & orate pro perſequen
tibus & calumniantibus vos, ut ſit
filii patris veſtri qui in cœlis eſt. A
hac forma, bone Deus, quantum ab
ſunt, qui calumniantur immerente
imo qui nocentibus linguis imp
tunt bene merentes? Quando pr
convitiis benedicta referent, qui p
ſalubri admonitione crimen hæreſe
impingunt? Hujuſmodi telis vene

tartareo tinctis armati ſunt iſti pauperes ſpiritu, qui nec peram, nec baculum circumferunt. Non habent baliſtas, ſed juxta Hieremiam: Sagitta vulnerans lingua eorum, & extendunt linguam ſuam quaſi arcum mendacii. Non circumferunt venenum in pyxide, quanquam & hoc faciunt nonnulli, ſed juxta pſalmographum: Os circumferunt plenum amaritudine, maledictione & dolo, linguam circumferunt ſub qua latet labor & dolor: Sedent in inſidiis cum divitibus in occultis, ut interficiant innocentem. Quibus technis hoc hominum genus ſeſe inſinuat principum aulis? Quæ venena quidam inſtillant in illorum aures? Et malitiam pluſquam diabolicam religionis fuco prætexunt: cumque diſcrucientur zelo livoris & odii, dicũt: Zelus domus tuæ comedit me. Nimirum, hoc eſt, quod ſequitur in Pſalmo: Sedent in inſidiis cum divitibus in occultis, ut interficiant innocentem. Oculi eorum in pauperem reſpiciunt, inſidiantur in abſcondito,

quaſi leo in ſpelunca ſua. Inſidiantur
ut rapiant pauperem : rapiunt paupe-
rem dum attrahunt eum. In laqueo
ſuo humiliabunt eum. O piſcatores
hominum ! Apoſtoli piſcabantur ma-
los ad ſalutem : iſti bonos piſcantur
in exitium : linguam calumniatricem
habent pro rete, qua quos volunt at-
trahunt, & attractos quocunque ge-
nere ſycophantiarum opprimunt: ip-
ſe judices faciunt, actores ac teſtes.
Quod ſi manifeſtior ſit calumnia
quam ut diſſimulari poſſit, allegant
odium criminis, & prærogativam re-
ligionis. Imo quo crimẽ eſt atrocius,
hoc gravius eſt puniendus qui per ca-
lumniam intendit. Et æquum eſt ſci-
licet ut innoxius extrema patiatur,
ne quis peius ſentiat de cucullo Fran-
ciſci, aut Dominici? Quin ipſi cu-
rant hoc, ne quis de eis male ſentiat
aut loquatur ? Tales eſſe ſtudeant
quales haberi volunt. Compendiaria
via eſt, ut quam plurimi fiant apud
omnes. At deſignare quicquid libet
& cogere mortales, ut quod vident
non videant, quod ſciunt neſciant
quo

[qu]od execratione dignum eſt laudẽt, [qu]a non pluſquam tyrannicum eſt? Et tibi digni videntur, quos mundus [a]lat ac veneretur otioſos, atque utinam otioſos! Hi ſunt qui vendunt ſua [b]enefacta, & quorum puris precibus [e]ſtinguitur incendium iræ divinæ! Quæſo ne quis rapiat in contumeliam [b]onorum, quod in malos jure dicitur, ut vel vitentur, vel corrigantur. Quanquam videmus nunc ubique [t]antam malorum inundationem, ut [p]ropemodum liceat illud è Pſalmo [u]ſurpare: Omnes declinaverunt ſimul, inutiles facti ſunt, non eſt qui [f]aciat bonum, non eſt uſque ad unum. Sepulchrum patens eſt guttur [e]orum, linguis ſuis doloſe agebant, [v]enenum aſpidum ſub labiis eorum. Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt, veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem. Si Turca depellendus eſt à cervicibus [p]opuli Chriſtiani, nec milites habent, [n]ec pecuniam, tum allegant quietem [r]eligionis, & monachos oportere [q]uam longiſſime abeſſe ab effuſione

ſanguinis: at calumnia jugulare fra-
trem, linguæ ſpiculo confodere pro-
ximum nulla religio eſt, quod & i
pſum attigit Pſalmus: Ibi trepidave
runt timore, ubi non erat timor. S
calceus ſit integer Franciſcano, pia
culum admiſſum eſt: ſi lingua ſit ho
micida, religio eſt. Quadruplatore
execramur, qui furti crimen inten
dunt, aut damni dati litem movent
quo lucri nonnihil ſibi concilient: &
non execramur iſtos, qui falſo inten
dunt crimen hæreſios, ut univerſa
hominis facultates diripiant, ſimu
que vitam auferant cum bona fama
Non geſtant tela militaria, tamen
non deſunt, qui ſicas occulunt ſub
ſacris palliis, ſed os iſtis pro armam
tario eſt, quemadmodum dicit Sa
lomon: Iaculum & gladius & ſagitta
acuta, homo qui loquitur contra pro
ximum ſuum falſum teſtimonium
Quantumvis imponant hominibu
fuco ſanctimoniæ, tamen divina
vindictam non effugient, etiamſi a
ſinum Dominici aut Franciſci con
fugiant. Hominem, inquit Solomo,
q

qui calumniatur animæ ſanguinem, qui uſque ad lacum fugerit, nemo ſuſtinet. Quoſdam à ſævitia legum tuentur aræ, ſepulchra, templa aut ſtatuæ principum: calumniatori nullũ eſt ſuffragium ab ira divina. Veteres dicebant eos qui occidiſſent hominem agitari diris ultricibus: nec iſtis deerunt ſuæ furiæ. Habebunt obvias ultrices deas citius quam credãt. Deplorat & hoc malum humanæ vitæ ſapiens Eccleſiaſtes: Vidi, inquit, univerſas calumnias quæ fiunt ſub ſole, & ecce lachrymæ eorum qui calumnias ſuſtinent, nec eſt qui conſoletur eos, & in manibus calumniantium eos fortitudo, & non eſt eis cõſolator: Et laudavi mortuos ſuper viventes, & melior ſuper utroſque qui nondum natus eſt, qui nondum vidit opus malum quod factum eſt ſub ſole. Eſtne igitur aliquod malum morte formidabilius? At ſapiens pronuntiat tale malum eſſe linguam calumniatoris. Ubi ſunt igitur, qui parricidium execrantur, & calumniam pro ludo ducunt? Quod affirmavit

Eccleſiaſtes, confirmat Eccleſiaſticus: A tribus, inquit, timuit cor meum, & in quarto facies mea metuit: Delaturam civitatis, & collectionem populi, & calumniam mendacem, ſuper mortem omnia gravia. Minitatur apud Oſee Dominus morti, quæ inter fratres dividat: Ero, inquit, mors tua ô mors, & morſus tuus inferne. Nihil amore fraterno conjunctius, nulla ſocietas arctior quam corporis & animæ, nullus charitatis nodus aſtrictior quam conjugii: hæc omnia vincula diſrumpit amara mors. & tamen hæc nos tranſmittit in vitam feliciorem. Calumnia nocentior eſt, quæ cum crudelior deſignet quam mors, tamen nullo commodo ſua damna penſat. Mortem hoc moderatius ferimus, quod omnium ſit ex æquo cõmunis, quod neceſſitatis, non voluntatis, quod quamvis acerba ſit naturæ, neminem tamen reddit impium. Nihil autem eſt malorum, quod non ſemel invehat calumnia. Longum eſt omnia perſequi. Circumferat quiſque ſuos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

culos per domus privatas, per col-
gia, per monaſteria, per aulas prin-
pum, per civitates, per regna; &
mpendio diſcet, quantam ubique
ſtem ingerat lingua calumniatrix.
calumniæ copulem adulationem,
rtaſſe videbor tale jugum induce-
, quale ſit, ſi quis draconem jun-
at ſimiæ. Et tamen res tam diverſæ
ter ſe cohærent. Quemadmodum
nim reges dum volunt unum læde-
, multis adulentur neceſſe eſt:
umque ſtudent unum in ſervitutem
digere, prius ipſi multis etiam ab-
ctiſſimis ſerviant oportet: ita ca-
mniator cum huic ſtruit falſam ca-
mniam, cogitur multis palpari fal-
; laudibus. Sic equus ut opprime-
t cervum, ſeſſorem in tergum, &
enum in os recipit. Iam in obtre-
ationis vitio, quam impudenter
obis ignoſcimus, imo quam nobis
andimur, & feſtivi nobis videmur,
um arrodimus famam proximi?
eus qui prohibuit furtum in Levi-
co, eodem in loco prohibuit calu-
niam & obtrectationem: Non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

mentiémini, inquit, nec decipiet u-
nuſquiſque proximum ſuum: non
eris criminator, nec ſuſurro in po-
pulis, non ſtabis contra ſanguinem
proximi tui. Quam enim deteſtabil-
malum ſit detractio, docet Solomon
Cogitatio, inquit, ſtulti peccatum
eſt, & abominatio hominum detra-
ctor. Qui male cogitat de proximo
linguam interim cohibens, non e-
quidem immunis à peccato, ſed apu-
Deum duntaxat nocens eſt. Verum
qui paſſim vibrat virulentā linguam
in proximum abſentem, is etiam a-
pud probos homines abominabil-
eſt & execrabilis. Metuit enim ſib-
quiſque à veneno ſcorpii, & odit he-
minē tali morbo obnoxium, etiam
vera prædicet. Nam quandoquide-
morbo id facit, non judicio; & fal-
prædicaturus ſit, ſi veniat in ment-
Quotuſquiſque eſt hominum,
quem non aliquid vere dici poſſi-
Quod ſi quis ſit alienus ab omni v-
tio, tamen falſam etiam infamia-
metuunt probi. Atque ab inſul-
conviciatricis linguæ cavere licet:
ſuſu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ſurronis lingua qui caveris tibi?
anculum & ex inſidiis impetit ho-
inem, coram blandus & amicus: &
quid expoſtules, abjurat ſe dixiſſe,
od apud multos non tacuit. Sed pe-
lentiores ſunt, qui fucum addunt
orbo, præfati laudem ac benevo-
ntiam figurato morſu lædunt. Eſt
r bonus & mihi paternus amicus,
oque gratulor illi quod feliciter il-
d effugerit: vir eſt apprime doctus,
d utinam haberet tantum fidei,
antum habet ingenii. Amicus ille,
d magis illo amica veritas. Hic ni-
er ſuccus loliginis, hæc eſt ærugo
era. Sunt enim qui linguæ inconti-
entia, aut alioqui per occaſionem
rmonum provocati effutiunt quæ
bem aſpergunt proximo, cum ta-
ien non adſit perverſus animus. Hi
ere ſicarii ſunt, tegentes telum quo
erimunt, hi vere ſcorpii ſunt, prius
mplectentes quam infigant aculeum,
i veneficis omnibus ſceleratiores,
ui letale venenum melle prælinunt.
t has artes callent, quibus rhetori-
am diſcere religio eſt. Imo qui da-
mnant

mnant diſciplinas omneis liberales
nec patiuntur quicquam diſci præte
novum ac vetus teſtamentum, ab ha
arte non abhorrent. Obtrectato
quoniam odio duci videtur, fere ca
ret fide. Itaque reperta eſt illis ars
qua diſſimulent odium, ac fidem ſib
arrogent, quo certius lædant. Vitium
hoc maxime ſolet videri familiar
fæminis, nunc etiam ad viros demi
gravit, irrepſit in aulas principum, i
ſcholas eruditorum, in collegia ſa
cerdotum, in ſodalitates monacho
rum. Nec opinor ullum fuiſſe ſecu
lum, quo latius regnarit hæc lues
quam hodie regnat per univerſam di
tionem Chriſtianam. Dicitur divu
Auguſtinus hoc diſtichon affixiſſ
menſæ ſuæ:

Quiſquis amat dictis abſentum ro
dere vitam,
Hanc menſam vetitam noveri
eſſe ſibi.

Atque hæc lex ſolet antehac etiam i
publicis aſſcribi diverſoriis, & obſtre-
pebatur à reliquis convivis, ſi qui
orſus fuiſſet ſermonem obtrectato
rium

m. Idem ſi contigiſſet in conviviis
ncipum, jus erat olim caduceato-
quem nunc Galli heraldem vocãt,
nem impoſitum invertere, aut
ſſo menſæ linteo declarare ſermo-
m eſſe parum dignum menſa prin-
ois. Nuncquid aliud auditur in o-
nibus conviviis, niſi, Ille pluſquam
ereticus eſt, ille colludit cum Lu-
ero, ille nihil ſcit rei theologicæ:
le cum habeatur pro bono viro, ta-
flagitium olim deſignavit, ille pu-
endis parentibus natus eſt, ille ſuum
enus dehoneſtavit, ille decoxit.
Iujuſmodi deliciis nunc laici ſacer-
otes, ac monachi, condiunt ſua
onvivia. Quam vero parum con-
ruunt hujus fabulæ partes? Invo-
atione numinis conſecratur men-
a. A ſacra lectione fit auſpicium
onvivii. Mox ad obtrectatrices fa-
ulas. Rurſus gratiarum actio. Dein-
le reditur ad intermiſſas obtrectatio-
nes. Talibus fabulis tranſmittunt
empus, è quorum ore Dominus ve-
uit ullum verbum otioſum excide-
e. Vehementer indecorum ſit in
menſa

menſa vomere. At quis indecentiu
menſam convomit, quam qui bilem
qui odium, qui peſtilens animi pu
effundit in convivio? Nec ulli pec
cant hic impudentius, quam hi quo
potiſſimum oportebat ſermone ſalu
tifero condire ſtultitiam aliorum
Qui theologi dicuntur, & hoc co
gnomine gloriantur, quod de rebu
divinis loquantur, qua fronte nun
facti ſunt maleficentiæ magiſtri? No
inceſſo ordinem, ſed admiror in ta
ordine reperiri qui ſuo ordini ta
non reſpondeant. Qui ſe prædicato
res appellant, pro ſacris literis præd
cant aliena mala, imo falſa crimin
Qui dicuntur obſervantes, cur h
non obſervant linguam? quæ ſi ſit i
frenis, vana eſt omnis illorum re
gio. Horum ſodalitates in hoc v
lent, ut unius linguæ plus quam
ciſſime ſerpat ad omnes. Quod un
aliquis Franciſcanus dixerit inter p
cula, per veredarios, quos illi nu
quam non habent, ſpargitur int
menſem per univerſum ordinem. N
conviviis ſolum ac menſæ reveren
abutu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

[illegible]ttuntur ad hoc malum, verum et-
[illegible]n in prælectionibus ſacris, in con-
[illegible]onibus euangelicis, in ſecretis con-
[illegible]ſſionibus obtrectant proximo, &
[illegible] diſcit populus artem diabolicam,
[illegible]i conveniebat diſcere diſciplinam
[illegible]angelicam. Adoleſcentes à paren-
[illegible]bus mittuntur ad ſcholas publicas,
[illegible] ibi diſcant artes liberales, atqui il-
[illegible] diſcunt à præceptoribus artem o-
[illegible]nium illiberaliſſimam, videlicet ob-
[illegible]ectãdi proximo. Et ars eſt quę facil-
[illegible]me diſcitur, difficillime dediſcitur.
[illegible]uin & hymnos quibus Deum lau-
[illegible]ant inficiunt hoc tartareo veneno.
[illegible]remus Deum, inquiunt, ut tales ac
[illegible]les liberet ab hæreſi Lutherana.
[illegible]uin & ipſas ſacras literas torquent
[illegible]d maledicentiam, depravant euan-
[illegible]elium, depravant Mariæ canticum
[illegible]d virulentam ac mendacem ob-
[illegible]ectationem. Et hæc eſt religio quo-
[illegible]undam, qui negant eccleſiam poſſe
[illegible]onſiſtere, niſi ipſorum pietate ful-
[illegible]iretur. Hi ſunt illi cœlibes, qui di-
[illegible]inam ultionem, jam vibrantem ul-
[illegible]orem gladium, orbi vertunt in mi-
ſericor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ſericordiam. Atque interim ſibi mi
re blandiuntur : quod dignis maled
citur, inquiunt, benedictio eſt, no
maledictio. Sed illi dignitatem han
æſtimant ex leviſſimis nugis. Et qui
piam qui parum reverenter locutu
eſt de hoc aut illo Franciſcano, cu
quotidie tot flagitia vulgus etiam de
prehendat, neſcio quanto ipſoru
pudore, certe magno dolore noſtr
protinus exiſtimant cauſam eſſe ju
ſtiſſimam, cur ille ſexies mille Fra
ciſcanorum linguis per univerſu
orbem infametur. De me decrevera
nihil meminiſſe, attamen unum qui
dam referam, mihi compertiſſimu
ſed ejus generis, ut ridendum ſit m
gis quam execrandum. Franciſcanu
quidam legerat paraphraſin meam
Iohannem Euangeliſtam : probab
omnia. Ventum eſt ad appendice
quam adjeceram non ob aliud, n
ne vacaret charta. Et hæc placeba
donec ventum ad imum calcem,
quo taxo quoſdam, imo moneo cu
ctos, ut ſi velint cum bona fiduc
exire ex hac vita, ne figant ancora

ſp

i ſuæ in quibus non oportet. Hu-
modi dum diſſero, hæc verba ſub-
io: Quod genus, ubi moriturus
tutum credit, ſi ſepeliatur amictus
ſte Franciſcani, aut Dominicani.
i repente meus applauſor verſus in
trectatorem, damnavit omnia, et-
m quæ prius approbaverat. Nec
c contentus, inſtigavit ſodales
os, ut ſenatus conſulto edicerent,
: quis Franciſcanus legeret libros
raſmi. Si dixiſſem in veſte Domi-
cani, & omiſiſſem Franciſcani,
iſſem illi Chriſtianus. Nunc unica
ocula factus ſum illi hæreticus. At-
ui quod illic obiter moneo, debe-
ent ipſi in publicis concionibus do-
ere populum, ſi modo cuperent
ſſe, quod haberi ſtudent. Neque
nim id aſſequentur maledicendo, ſed
ntegre ſanctequc vivendo conſe-
uentur, ut ſint bonus odor Deo in
mni loco. Expedit, inquiunt, ut po-
ulus bene ſentiat de noſtro ordine.
ed magis expedit, ut vulgus bene
entiat de ſacerdotum ordine, quem
ine controverſia Chriſtus inſtituit.

At

At rurſus expedit ut ſacerdotes qu
vivunt impie, quive docent non pia
vel corrigantur admoniti, vel reco
gantur, ne ſeducant incautos. Et ta
men in hunc ordinem iſti ſolent ſe
ditioſa licentia velut è plauſtro
quod ajunt, debacchari, nec abbat
bus nec epiſcopis parcentes, ac r
Romano quidem pontifici, quoti
ipſis viſum eſt commodum. Qui b
ni ſunt, non offenduntur, ſi quid d
catur in malos. Qui mali ſunt, ſ
ſanabiles, admonitos ſeſe judicabun
non attactos, cum nullius nomen
datur. Qui ſunt inſanabiles, haru
malitiam oportet detegi, ne ſimp
cibus imponant falſa ſpecie ſanctim
niæ. Cur ipſi declamant è ſuggeſt
in omne genus mortalium? Nim
rum dicent ut corrigantur vitia. It
ne ſuorum vitia corrigi nolunt, qu
nolunt argui? Monarchæ ferunt
quis animis admoneri libris edit
atque adeo reprehendi libere, mo
abſit ſeditioſa petulantia: & Franc
canus qui manſuetudinem euange
çam profitetur, verbulo tactus ext

molitur: & prolevi convitio, ſi
men hoc convitium eſt, regerit
men hæreſeos. Si quis detrahat
eſtati cucullæ, tot linguarum ſpi-
s confoditur. An hoc expedit po-
o, ut credat, neminem damnari
ſepeliatur in veſte Franciſcana?
expedit ipſis, qui vivunt, imo
iviunt ex publico. Verum interim
charitas illa, quam profitentur,
ſtolica, quæ non quærit quæ ſua
t, ſed quæ Ieſu Chriſti? Non de-
et eos liberalitas populi ſi bene vi-
int. Et ſi defecerit, habent ſuffu-
m, quod Paulus apoſtolus non
um indicavit verbis, ſed factis ex-
ſſit. Ille vir tantus, non veritus
conſuere coria nocturnis operis:
n tot millibus, quorum bona pars
otio vivit, nullus eſt qui dignetur
ra manuaria victum quærere, ſi
geat neceſſitas? Quis autem coë-
illos abjicere ſua, ut viverent de
enis? An pluris faciunt hominum
nſtitutiunculas quam Pauli doctri-
m? Iam illud vide quam non ſit
uum: ſi cuipiam illorum benefa-
cias,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

cias, non habetur niſi ab uno gratia: ſi quem unum læſeris, univerſus or- do concitatur. Nec minus iniquum & illud, quod pro levi joco dicto in cucullum, regerunt crimina pluſquam capitalia. Etiam atque etiam rogo, ne quis hæc in contumeliam bonorum dicta putet. Amamus pietatem, ſub quocunque pallio, ſub quocunque titulo. Nec iſta dicuntur proprie i iſtos, ſed in univerſos, quibus opu eſt hac medicina. Denique & mih ipſi hæc dico, ipſe mihi monitor ſum ut vobiſcum dediſcam obtrectatio nem, ſicubi ſum obnoxius: quis au tem non eſt alicubi obnoxius? Si no ſum obnoxius, ut caveam ne quan do incidam in eam foveam. Eſt & a liud obtrectandi genus, figuratum quod committitur per apoſiopeſin aut ſignificationem. Congeſſit in m falſa crimina: ego ſcio vera; ſed mal meminiſſe quod me deceat. Illu quidam magni faciunt: At ſi ſciren quæ ſcio: nihil addam. Et; abſit ut ne verear ea loqui, quæ ipſe non ver tus eſt facere. Homines cætera pro

ſ

...άμενοι, hic tenent ſchemata rhe-
...um. Illud ridiculum, quod cum
...quam non effutiant animi pus,
...en apud ſingulos dejerant ſe nul-
...ræterea dixiſſe, aut dicturos eſſe,
... ſingulis ſtipulantur ſilentii ſacra-
...ntum, cum ipſi ne confeſſionis
...dem, quam ut ſacramenti partem
...ntur, fidem habeant in religione.
...reti ſigillum vocant quod rumor
...; & ſecreti fides non alio proficit,
...m ad impunitatem, & fidem ſy-
...hantiæ. Si mordeat, inquit Ec-
...ſiaſtes, coluber in ſilentio, nihil
...nus eo habet qui occulte detra-
... Nonnunquam & bonis viris in
...n peſſimam abutuntur, præſertim
...uos noverint linguæ futilioris. A-
...d hos clam deplorant vitam huius
...t illius, ut non obtrectare ſed me-
...ri velle videantur. Ille non intel-
...ens fucum ſycophantiæ, quod ſim-
...citer accipit, perſuadet aliis, & il-
...rurſus aliis: ita traducitur inno-
...us artificio ſceleratæ linguæ, atque
...iter inficiuntur audientium aures,
...e ab aliis ad alios proſerpente. Si
flagi-

flagitium eſt in proximum cum opus
non eſt evomere probra vera, quan-
to turpius eſt incerta pro comperti
affirmare? Sed longe turpiſſimum eſt
malitioſe confingere crimina, quibu
jugules proximum, quia gladio no
licet. Charitas benigne interpreta-
tur & mala, ſuſurro etiam bene fact
dictaque depravat. Et hoc ſceleratio
eſt ſuſurro, quam calumniator, quo
ex palam intentato crimine, mone-
tur is qui calumnia petitur ut ſe co
rigat, ſi ſibi male conſcius eſt, & mo
netur quidem ab inimico inimice, ſe
beneficium cum eſt opus unde lib
accipere gratum eſt: ab inimico ſa
melius accipitur hoc nomine, quo
qui accipit liber eſt ab onere referen
dæ gratiæ. Cæterũ obtrectator cla
cularius hoc pro viribus agit, ut pr
brum alterius ſciant omnes, ſol
ipſe neſciat quem unum refereb
ſcire. Inter homicidas minus ex
crabilis eſt, qui palam ferro ado
tur hominem, propterea quod id f
ciat ſuo quoque periculo: ita min
eſt deteſtabilis calumniator, qu

alit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

in impetit non ſine periculo re-
ræ ad ipſum talionis. Cum ob-
atore ſi velis agere, quando de-
endas auctorem ſycophantiæ,
per centeſimum vix ad te perve-
& qui primus dixit, dixit uni, di-
ipulatus ſilentii fidem, dixit præ-
o verbo, Benedicite: licebit o-
bus inficiari. Quod ſi totum cri-
inficiari non licet, negat ſe ſic
ſſe, quemadmodum delatum eſt,
ngunt novam orationis formam.
mendacio patrocinatur vulgo
um humanæ memoriæ lubricum.
autem pudeat iſtos hoc inficiari,
d uni clam, aut in convivio pau-
lixerunt, cum paſſim inficientur
d in publicis prælectionibus, aut
m concionibus, deprædicarunt?
od tamen nulli faciunt impunius
m iſti, quibus cuculla clypei lo-
ſt. Volitant ſurſum deorſum toto
arum orbe: quocunque ſe confe-
t, domi ſunt. Habent enim non
m ſodales ejuſdem cultus, verum
m domos habent ac mulierculas
ratas peccatis ac fautrices ordi-

nis, quas in hoc lactant & captant
Itaque quoties viſum eſt iſtis inſigni
ter è ſuggeſto debacchari in quem
piam, ſubornant ſcurram ad quod
vis facinus promptum: locus dicen
di datur cucullæ, non homini. Na
co delapſa eſt religio Chriſtiana. Il
deblaterat digna atque indigna, ſc
leratam peragens fabulam. Quo
ſubſiſtit, loco debet & populi mod
ſtiæ. Atqui loci religio non ſubver
illis, qui in ipſo loco facinus admit
runt, veluti non eſt homicida tut
in loco ſacro, qui illic occidit hon
nem. Age cum ſycophanta, at ille j
alio demigravit, aut certe demigr
ſe dicitur. Age cum priore, reſpo
det: Non eſt hujus collegii, nec
ſpicabar illum talia dicturum. Ut j
maxime teneas auctorem calumn
quo trahes illum in jus? A profa
judicibus & epiſcopis ſexcētis dip
matibus exempti ſunt: quidam eti
à jure ſui ordinis. Quærendus ig
provincialis, aut vicarius, aut gene
lis, ut ipſi vocant. Horū alius in ali
rejicit cauſam, ſuæ quibuſque cucu
fav

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ventibus, etiamſi factum non poſ-
ſint defendere. O religionem profa-
nam, ô columnas eccleſiæ, ô terræ
ſalem. Non hæc, inquam, dicuntur in
omnes. Nam hoc mihi crebro repe-
tendum eſt. Sed inter hos boni qui
ſunt, cur muſſant ad hæc facinora?
Quin tales vel ejiciunt, vel coërcent?
Sed plures ſunt mali: & inter illos
peſſimi quique rem gerunt. Expen-
dendum igitur, num ob paucos bo-
nos quidem ſed oppreſſos expediat
tot agmina malorum alere, qui bo-
norum etiam pietate bonaque fa-
ma abutuntur ad ſuam malitiam.
Quid fingi poteſt magis indecorum?
Cinericia veſte profitentur euangeli-
cam ſimplicitatem, & in lingua cir-
cumferunt diabolicã verſutiam. Ba-
ſiliſcus omnibus venenis formidini
eſt. Iſtorum technas metuunt etiam
aulici, metuunt & principes homines
innocuos & inermes, niſi quod lin-
guam circumferunt. Oſtentat ſe ve-
ſte candida, & in lingua deferunt ſuc-
cum loliginis ac ſepiæ. Alii pullis ve-
ſtibus profitentur ſeſe mortuos mun-

M 2 do,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

do, cum mortui fraternæ charita
vivant calumniç & obtrectationi. Vē
dunt ſua jejunia, ſed interim non je
junant à mendaciis ac maledicti
Venter rugit ob inediam, lingua t
mulenta eſt. Abſtinent ab eſu ca
nium, at interim non verentur arro
dere carnes proximi ſui. Continen
dentes à morſu pecudum, & denten
viperinum infigunt proximo. Parcun
bubus & ovibus, & non parcunt fra
tri pro quo mortuus eſt Chriſtus.
pharisaicam ac præpoſteram religio
nem. Religio eſt curare ægrotum i
ſabbato, nec eſt religio per calumni
moliri necem innocenti ſabbato
Quorſum mihi jactas ventrem legu
minibus & piſcibus alitum, ſi linguai
habes carnivoram? Non mordes ga
linam, & mordes fratrem? Non vul
neras ovem, & vulneras proximum
Non comedis viſcera pecudis, & cō
edis viſcera fratris? Mordet enim o
mnino, mordet, vulnerat, & com
dit fratrem quiſquis obtrectat fratr
Sic enim Paulus ſcribit Galatis
Quod ſi invicem mordetis & com
dit

litis, videte ne mutuis morſibus conſumamini. Quid prodeſt carnem fugere, ſi ipſe totus es caro? Ex fructibus, inquit, eorum cognoſcetis eos. Atqui detrectatio inter opera carnis vel principatum obtinet. Nihil enim magis adverſatur charitati ſpiritus, quam invidere fratri, odiſſe, obtrectare, infamare. Quorſum attinet verbis profiteri Chriſtum, cum re diabolum agas? Abhorres à diaboli nomine, & crucem imprimis fronti, atque hoc ipſum es quod execraris. At fortaſſis hic locum habet quod ſcripſit ſapiens Hebræus: Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipſe animam ſuam. Obedis homini præſcribenti ne cœnes, & non obedis Deo toties vetanti ne obtrectes proximo? Quoties enim præcipit proximi dilectionem, toties prohibet obtrectationem. Quid refert te cella anguſta claudi, ſi virulenta lingua, ſi libellis ſycophanticis per orbem volites? Iactas pſalmos & hymnos, quo Deo canis, ſed eadem lingua canis cantionem diabolo gra-

tiſſimam, obtrectans proximo, ſe
eadem lingua qua Deo verborenu
benedicis, Dei membris maledici
Obſervas ſilentium quod indicit ho
mo, atqui in hoc indixit homo, u
dediſceres obtrectationem. In ho
indixit ſermonis jejunium, non u
avidius temet ingurgitares inept
ſermonibus, ſed ut conſueſceres c
rebus etiam honeſtis moderatius a
circumſpectius dicere. Rides ac da
mnas iſtorum jejunium, qui ined
provocata orexi, bibunt eduntqu
intemperantius. At tale tuum eſt j
junium linguę. Rogarit hic quiſpiam
Quid igitur? damnas cultum, ſol
tudinem, jejunia, & obedientia
monachorum? Ego vero laudo v
luti pædagogen imbecillium, don
proficiant ad provectiora: superſt
tionem vel hypocriſim potius iſto
damno, qui quam ſunt in rebus e
ternis religioſi, tam ſunt irreligio
in his, quæ ſunt veræ pietatis. E
inquam damno, qui conſtitution
bus ad inſtituendam infirmorum i
fantiam repertis, abutuntur ad pr
textu

xtum ſuæ malitiæ. Pie jejunat, qui
r jejunium diſcit temperare, cum
eteris membris, tum præcipue lin-
uæ. Pie obedit præceptis humanis,
ui per hoc diſcit parere legibus di-
inis. Utiliter geſtat veſtem candi-
am, qui per hanc admonetur præ-
tare candidos mores. Pie canit hy-
nnos Deo, qui per hoc aſſueſcit non
ibrare linguam maledicam in proxi-
num, ſed benedicere Deo in proxi-
no, & proximo benedicere propter
Deum. Utiliter ſe condit in cella, qui
per ſolitudinem diſcit animi cogita-
iones ab hujus mundi ſtrepitu ad
implicitatem colligere. Recte ſervat
ilentium ab hominibus indictum,
qui per hoc diſcit nunquam laxare
inguam, niſi cum aut urget neceſſi-
tas, aut invitat magna quædam uti-
litas proximi. Ut enim nemo recte
imperat, niſi prius imperatis parere
didicerit: ita nemo recte loquitur, ni-
ſi prius didicerit ſilere. Nam apud o-
ratores fortaſſe verum eſt quod di-
cunt, dicendo fieri ut bene dicamus.
Apud pios cōtra ex ſilēdo fit, ut bene-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

dicamus. Verum quale cor eſt, ta
eſt lingua: ſiquidem ex corde pro
ciſcitur oratio. Proinde qui cor h
bent inſtructum pudicitia, modeſti
charitate erga Deum & proximum
ex hoc velut ex aromatorio vaſcu
exhalat gratiſſimus ac ſaluberrim
odor caſti benignique ſermoni
Contra qui cor habent plenum od
livoris, arrogantiæ, ac malevole
tiæ, quoties aperiunt os, halitum
flant tetrum ac peſtilentem. Sepu
chrum, inquit, patens eſt guttur e
rum, linguis ſuis doloſe agebant, v
nenum aſpidum ſub labiis eoru
Itaque qui ritibus, cultibus, & ce
moniis profitentur abſolutam pie
tem, cum linguam habeant petula
tem ac maledicam: quid aliud ſu
quam ſepulchra dealbata, ſed ap
ta? Obturas nares ad exhalation
cloacæ, aut ſepulchri, & non ob
ras aures ad longe peſtilentiorem
halationem obtrectatoris? Nemo
benter habet ſedem juxta palude
aut cloacam publicam, ne ex vici
contrahat luem corporis: & cum
trec

ectatore libenter habes conſuetudi-
m? Nemo libenter audit cominus
quentes qui ex corruptis viſceribus
imam exhalant gravem, quod me-
ci prædicent, corrupti ſpiritus con-
gium nocere vicinis: & tu te tutum
itas aſſidue verſans cum homine
aledico? Eſt obtrectandi genus,
um noſtram culpam in alios trans-
rimus. Didicerat hoc Adam à dia-
olo: Mulier quam dediſti mihi, ſe-
uxit: Et mulier, Decepit, inquit,
ne ſerpẽs. Imo ſic obtrectamus Deo,
t in opificem optimum, malorum
oſtrorum cauſas rejicimus. Dede-
at mulierem, ſed ut tu illi dux eſſes
d pietatem, non ut illi comes eſſes
d impietatem. Finxerat ſerpentem,
on ut illi plus fideres quam Deo, ſed
t in omni genere animantium admi-
areris opificis ſapientiam. Phariſæus
le euangelicus etiam inter preces &
ratiarum actionem obtrectat publi-
ano cæteriſque mortalibus, & ob-
rectat apud Deum: Non ſum ſicut
æteri homines, raptores, injuſti, ad-
lteri, velut etiam hic publicanus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Imitantur hoc genus & noſtri phari-
ſæi, ſed ſceleratius. Phariſæus enim
tantum peccat arrogantia, iſti Phon
miana malitia: Oremus, inquiunt
pro omnibus qui benefaciunt nobi
ut Deus ſervet ab hæreſi tali. Et o
randum eſt, ut Deus quemadmo
dum convertit Paulum, ita convert
omnes qui amant Græcas literas a
mentem ſaniorem, ex quibus naſcun
tur hæreſes. Atque interim ſibi face
quoque videntur cucullati ſcurra
Nec pudet cum hujuſmodi factis fr
quenter accedere ad menſam Dom
nicam, ac linguis putidis conti
gere ſacroſanctum Domini corpu
Sed ſibi perſuadent eos eſſe digni
in quos talia dicunt. Hoc illis odiu
perſuadet, quod cæcum eſt, & jud
cio caret. Ita ſibi blandiuntur & l
trones: hic abbas plus ſatis habet,
ad luxum abutitur quod habet, c
gnus eſt qui ſpolietur. Ita freque
ter monachos quoſdam in vehicu
aut è ſuggeſto loquentes audire e
Homines ſumus. Oritur nonnu
quam inter nos murmur & obtrect

ti

p: non eſt hoc vitium tam grave
uam quidam exiſtimant: Humanus
t lapſus. Hæc ita prædicant, quo
opulo perſuadeant nullum aliud in-
r ipſos vitium inveniri, quam vul-
arem obtrectationem. quod utinam
ere prædicarent. Sed qui ſic exag-
erant aliorum errata, qua fronte
um extenuant malum? Invertant
anticam, ſi vere religioſi volunt ha-
eri. Excuſet elevetque Chriſtiana
haritas proximi malum, in ſua vitia
nt cenſores rigidi. Quam ſeditioſe
ebacchantur in concubinarios ſa-
erdotes: hic tenent omnes amplifi-
andi formas quas docent rhetores,
ec verentur apud populum aſſevera-
:, mulierem quæ dormit cum ſacri-
co, gravius peccare quam ſi coiret
um animante bruto. Non hæc à me
nguntur. Vox iſta audita eſt in pu-
licis concionibus. Ubi ventum eſt
d ipſorum flagitia, quæ manifeſtio-
a ſunt, quam ut inficiandi ſit locus,
um quod in aliis expiabilis erat im-
ietas, ſit lapſus humanus, ſit imbe-
illitas humanæ naturæ, ſit erratum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

aliis pluribus benefactis condonan-
dum, & ob honorem ordinis ſuppri-
mendum. Cum fraudatus eſt credi-
tor, aut mercenarius, cum interve-
ſum eſt depoſitum, aut interceptu
teſtamentum, allegatur favor religio-
nis, reſpondetur Deum non eſſe ſu
portione fraudandum. Cum d
tum eſt venenum, aut intentata c
lumnia capitalis, allegatur zelus,
hoſtis eccleſiæ proſcribitur, quiſqu
parum favet his, qui nutantem e
cleſiam humeris ſuis fulciunt. Et h
bent arcana dogmata, quæ non co
municant niſi myſteriis iiſdem in
tiatis. In his eſt, ut ajunt, fas piun
que eſſe veneno clam dato toller
qui peſtem moliatur eccleſiæ. Ce
tiſſimam autem eſſe peſtem eccleſi
ſi quid decidatur ipſorum comm
dis vel auctoritati. At Paulus in ge
tibus elevat idololatriam cum te
illa criminum abominabilium ler
allegans tempora ignorantiæ, quib
Deus iſta quodammodo diſſimu
vit. Petrus impium facinus Iudæ
rum, quo Dominum gloriæ damn
tu

m in crucem egerant, excuſat, im-
tans ignorantiæ quod acciderat.
ulus obſtinatam Iudæorum mali-
am quoniam excuſare non poteſt,
atione mitigat, appellans excæca-
nē ex parte & ad tēpus, quo ſuſti-
rentur ab aliis donec reſipiſcerent.
t in ſui ordinis homines quomodo
nat ac fulminat? Ubi non deſtoma-
atur in pſeudapoſtolos? Appellat il-
s ventris mancipia, inimicos cru-
s, canes, ac malos operarios. Si
aulus Apoſtolus recte vociferatur
pſeudapoſtolos, ne falleretur il-
rum technis ſimplex Chriſtiano-
m populus, non oportuit vere mo-
achos in ullos magis ſævire lingua,
uam in pſeudomonachos. & hic
agis erat habenda ratio publicæ
nceritatis, quam privatæ ſaturi-
tis. Verum ne longius recedamus
linguæ vitiis, calumnia, & obtre-
tatione. Laqueo ſtrangulatur, qui
urto minuit rem alienam: & obtre-
tator qui deſtinata malitia, omni ge-
ere calumniarum, manifeſtis men-
daciis debacchatur in famam proxi-
mi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

mi, nec à libellis famoſis & anony-
mis temperans, quo latius dimanet
venenum, ut purus accedit ad men-
ſam Dominicam, & laudatur zelus
Dei. Atque rem chariorem eripit, qu
famam eripit, quam qui pecuniam.
Olim fur reddebat quadruplum, u
expediret fuiſſe compilatum. Quic
reſtituet calumniatrix ac maledica
lingua? Aut qua penſatione damnum
datum ſarciet? Iam ſi impium eſt, ma-
lefactis, hoc eſt, damnis illatis, au
pulſatione contriſtare fraternum a-
nimum; qui generoſæ ſunt mentis
magis commoventur maledictis qu
malefactis, & citius reconciliantu
iis, qui compilarint ſcrinium, au
vulnus inflixerint corpori, quam qu
famæ labem aſperſerunt. Nemo fe
adulteratam uxorem aut filiam: ſe
gravius eſt adulteraſſe famam. Lege
ſæviunt in eos qui dederint toxicum
at nocentius venenum dat obtrecta-
tor. Animus eſt idẽ dantis venenu
& calamniantis, uterque molitur ex
tium: ſed ſæpius occidit calumnia-
trix lingua, quam veneficium. Na

vene

venum ſæpenumero vertitur in remedium. Iam ut occidat venenum, non occidit niſi cui datum eſt: linguæ virus ad quamplurimos dimanat, nec eſt in manu illi qui dedit cohibere curſum mali longe lateque vagantis, nihilo magis quam his qui fontem publicum infecerunt. Et qui nihil aliud agunt in vita, quam ut proximo cuique ſuum virus afflent, blandiuntur tam exitiabili flagitio, nec animadvertunt quantopere deteſtati ſint hunc morbum egregii viri, quorum pietas eſt nobis ſacrarum literarum teſtimonio commendata. Ne declines, inquit David, cor meum in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis. Si vere religioſi videri volumus, audiamus Solomonem ſalubriter admonentem: Remove à te os pravum, & labia detrahentia ſint procul à te. Ne blandientes nobis ipſis, arbitremur vitam noſtram eſſe acceptam Deo, qui Deus eſt pacis & charitatis, ſi linguam habeamus fraternæ charitatis diremtricem, odiorum ac malevolentiæ

tiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

tiæ architectricem. Sex ſunt, inquit
Solomon, quæ odit Dominus, & ſe-
ptimum deteſtatur anima ejus: ocu-
los ſublimes, linguam mendacem,
manus effundentes innoxium ſangui-
nem, cor machinans cogitationes
peſſimas, pedes ad currendum in ma-
lum, proferentem mendacia, teſtem
fallacem, & eum qui ſeminat inte
fratres diſcordias. Vides ut obtrecta-
torem conjunxit cum homicidis, &
velut omnium ſceleratiſſimum extre
mo loco commemoravit. Sunt viti
quæ Deo quidem nos reddunt invi
ſos, cum benevolentiam concilien
apud homines. quod genus eſt pro
fuſio, & in conviviis ſplendor & lu
xus. Cæterum obtrectatio etiam ma
lis hominibus inviſa eſt. Docet ho
Sirach ille, non minor inter ſapien
tes Hebræorum, quam Thales inte
Græcorum: Suſurro, inquit, coinqui
nabit animam ſuam, & in omnibu
odio habebitur, & qui permanſerit
odioſus erit: tacitus & ſenſatus ho
norabitur. Quanquam hic locus a
pud Græcos aliter legitur: Suſurro

inqui

uinat ſuam ipſius animam, & in
inia odio habebitur. Vetus eſt
verbium, πῆμα κακὸς γείτων, Peſſi-
m autem vicinum habet qui ha-
ſuſurronē. Suſurro enim, ut idem
it alibi, & bilinguis, maledictus:
ltos enim turbat pacem habentes.
eſilaus Lacedæmoniorum rex, ſo-
s eſt dicere: ſi quando contingat
dire hominem laudantem aut vi-
perantem quempiam, non minus
e ſpectandos mores eorū qui dicūt,
am de quibus dicitur. Etenim qui
idat improbos aut improbe facta,
clarat ſeſe aut ſtultū eſſe aut impro-
.E diverſo qui vituperāt bonos aut
nefacta, non ſolum retegit illos de
ibus prædicat, verum etiam ſuos
ſius mores prodit. Obtrectator au-
nulli cordato non eſt inviſus, dum
i quiſque metuit, ſic cogitans, ſimi-
de me diceres, ſi abeſſem. Anti-
onus abuſus perfidia cujuſdam ad
odendum hoſtem, admirantibus
micis, quod potitus iis quæ voluit,
ullam gratiam referret, reſpondit:
ibi proditores eſſe tantiſper charos,
dum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

dum produnt, ubi prodiderunt, inviſos eſſe. Octavius item Cæſar ſimile dictum jecit in Thracem quendam Rhumitalcum, proditionem ſibi placere, proditorem nequaquam. Porro quod Tatius Sabinorum dux in Tarpeiam virginem, quæ Tarpeiam arcem prodidit, ſtipulata præmium, quod Sabini geſtarent in lævo brachio, conjectis armillis & ſcutis puellam obruit, fortaſſe convenit priſcis illis moribus. Certe probabile non eſt ullum prudentē ac bonum virum ex animo bene velle proditori. Verum quemadmodum qui felle aut venenis beſtiarum ad remedium opus habent, tantiſper illis delectantur dum indigent; ubi deſierunt egere, oderunt horrentque: Ita nemo diligit proditorem, niſi dum illius abutitur vitio. Ubi contigit quod per illum petebat, odit ac deteſtatur ſceleroſum, nec audet illi fidere, cujus perfidiam expertus ſit in eos quibus cum primis erat præſtanda fides. Sic opinor optimū quenque affectum eſſe in calumniatores & obtrectato-

p, quibus nemo vere favet, niſi vel
agniter ſtultus, vel egregie malus.
ter Solonis leges illa præcipue lau-
ta eſt à prudentibus viris, qua ve-
at ne quis maledictum jaceret in
unctos: propterea quod pium eſſe
icaret, eos pro ſacris ducere, qui
migraſſent è vitæ contubernio, &
tum, ab his temperare, qui jam eſ-
deſiſſent, denique humanum ac ci-
e, tandem inimicitiarum modum
tuere, nec pati ſimultatē in immē-
m progredi. Quapropter ethni-
etiam execrabile viſum eſt, mor-
te mortuos, & cum larvis luctari.
his temporibus cui parcit lingua
trectatrix? non ſexui, non ætati,
on cognationi, non contubernio,
on meritis, non dignitati. Obtre-
mus juvenes ſenibus, quibus de-
batur reverentia: non parcimus
ginibus aut matronis, oblatramus
gnatis ac fratribus, male loquimur
bene meritis, obmurmuramus
æfectis, principibus & epiſcopis
ſtris. Ferendum, ſi ethnicus obtre-
et Chriſtiano. Cæterum Paulus in-
digne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

digne fert inter Chriſtianos hanc i
veniri peſtem. Sic enim ſcribit C
rinthiis. Timeo ne forte cũ vener
non quales volo inveniam vos, &
go inveniar à vobis qualem non v
tis, ne forte contentiones, æmul
tiones, animoſitates, diſſenſione
detractiones, ſuſurrationes, inflati
nes, ſeditiones ſint inter vos: ne it
rum cum venero, humiliet me De
apud vos. Videtis in quo comita
incedat detrectatio, videtis quam h
malum non ut vulgare ac leve neg
gat. Paulus Apoſtolus ex præcep
Domini non vult Chriſtianos idol
latris maledicere, ſed potius pro m
ledictis referre benedicta. Sic eni
ſcribit Romanis: Benedicite per
quentibus vos; benedicite, & nol
maledicere. At quid diceres, ô Pau
ſi videres nunc Chriſtianos à Ch
ſtianis, cõturbernales à cõtuberna
bus, theologos à theologis, ſac
dotes à ſacerdotibus, monacho
monachis, deniq; defunctos à viv
rabie canina, allatrari, morderi,
lacerari? Si obſurduimus ad leg

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ſiſti, ſi contemnimus tanti Apo-
monita, ſaltem audiamus leges
onis. Cavit defunctis, cavit &
ntibus. Si quis in loco ſacro, ſi
; in judicio, ſi quis apud magi-
tum, aut in conventu populi ad
lica certamina congregati con-
um dixiſſet in quēpiam, cogeba-
ei quem attigiſſet convitio, tres
chmas, ærario duas pendere. Quis
us, quod tempus nobis tam ſa-
m eſt, ut religio ſit in proximum
ledicta congerere? Olim nefas e-
ab aris detrahere nocentem. Nunc
ipſis aris linguæ telo proximum
petimus. O membrum anceps,
de tanta ſcatet peſtis vitæ morta-
m, unde rurſus tanta manet utili-
, ſi quis ut oportet moderetur.
bum, inquit ſapiens noſter, ma-
n immutabit cor. ex quo partes
atuor oriuntur, bonum & malum,
a & mors, & dominatrix illorum
aſſidua lingua. Ad utrumque pari-
principatum habet lingua, ſive
vare velis, ſive perdere. Sed hanc
itentiã æmulatus eſt ex Solomone,
qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

qui ſcribit: Mors & vita in manibu linguæ: qui diligunt eam, comedun fructus ejus. Mundus malorum e mala lingua. ſed è diverſo,

Γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος
Φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἰούσης.

Ate eſt lingua, ſi careat gubernator Copiæ cornu eſt, ſi recte utaris. E eſt, jurgiorum excitatrix, ſed eade eſt gratia benevolentiæ conciliatri Erinnys eſt, omnium malorum inv ctrix, ſed eadem tranquillat omni Venenum aſpidis eſt, ſi adſit ma animus, panacea eſt, ſi bona me illam moderetur: bellorum ac ſe tionum fons eſt, ſed eadem pacis concordiæ parens eſt. Subvertit ci tates & regna, verum eadem c dit & ſtabilit. poſtremo mortis eſt chitectrix, ſed eadem vitæ largit eſt. Vena vitæ, inquit Solomon, juſti. Non ſine cauſa Paulo plac ille comicus verſiculus:

Mores bonos colloquia corrump mala.

Sed idem non improbaſſet hunc v ſiculum: Ægroto animo medicus

ora

itio. Vehemens animi morbus eſt
: At ſermo mollis frangit iram.
gua Nabal provocarat animum
vid ad facinus immane, ſed lingua
igail reſtinxit excitatum incendiū.
c diſſimulavit David, quantum de-
erit hujus mulieris linguæ: Bene-
ctus, inquit, Dominus Deus Iſ-
l, qui miſit te hodie in occurſum
eum, & benedictum eloquium
um, & benedicta tu quæ prohibui-
me hodie ne irem ad ſanguinem,
ulciſcerer me manu mea. Quid hic
bis referam Græcorū proverbium:
ngua quo vadis? Subverſura civi-
tem, & erectura civitatem. Quid
præclarius quā, extructa civitate,
mines, ferarū ritu viventes, in le-
um, mœnium, religionis ac fortu-
rum ſocietatem redigere, & ex ho-
bus reddere cives? Hoc quoniam
on alia re magis præſtatur quam
acida lingua, veteres fingunt à
ercurio conditas civitates: ſed ea-
em lingua demolitur quod extru-
t, ſi ſeſe verterit ad nocendum. Di-
at igitur hoc ſuæ quiſque linguæ,
quoties

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

quoties rapitur ad loquendum, quo
ties titillatur ad calumniandum, a
obtrectandum, ad obſcœniloquium
Lingua quo vadis? utrum prodeſſ
paras, an lædere? Sed quid opus ha
ex gentium monumentis repeter
cum divus Iacobus tam graphi
tamque copioſe, vim ancipitem li
guæ depinxerit? Primum igitur e
hoc diſcamus, quantum adferat util
tatis linguæ moderatio. Si quis, i
quit, verbo non offendit, hic pe
fectus eſt vir. Poteſt etiam freno ci
cumducere totum corpus. Si aute
equis frenum in ora mittimus, a
conſentiendum nobis, totum corp
illorum circumferimus. Et ecce n
ves magnæ cum ſint, & à ventis val
dis agantur, circumferuntur modic
gubernaculo quocunque dirigent
impetus voluerit. Amove nauclerū
peritum à clavo, periclitantur omn
qui navi vehuntur: ſubmove ratio
nem à lingua, periclitatur tota do
mus aut civitas: exime frenum ex o
equi, periclitatur & equus & ſeſſo
permitte linguam ſuæ libidini, nu
nc

[no]n adfert perniciem. Nunc audi [q]uantam adferat rebus calamitatem [m]ala lingua. Ita & lingua, inquit, [pu]ſillum quidem membrum eſt, ſed [m]agna jactat. Ecce quantulus ignis, [qu]am magnam ſylvam incendit? Et [lin]gua ignis eſt, univerſitas iniquita[ti]s. Sic lingua conſtituitur in mem[br]is noſtris, quæ maculat totum cor[pu]s, & inflammat rotam nativitatis [n]oſtræ, inflammata à gehenna. O[m]nis enim natura beſtiarum & volu[cr]um & ſerpentum domantur, & do[m]itæ ſunt à natura humana: linguam [a]utem nullus hominum domare po[te]ſt. Inquietum malum, plena vene[n]o mortifero. Ea laudamus Deum & [P]atrem, & eadem vituperamus ho[m]ines, qui ad imaginem & ſimilitu[di]nem Dei facti ſunt. Ex eodem pro[c]edit benedictio & maledictio. Non [o]portet, fratres mei, hæc ita fieri. [N]unquid fons ex eodem foramine [p]rofert amaram, & dulcem aquam? [N]unquid poteſt, fratres mei, ficus uvas [fa]cere, aut vitis ficus? Sic nec fons [d]ulcem ac ſalſam poteſt edere aquam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Et nos nobis videmur pulchre reli
gioſi pharſaicis quibuſdam fucis
cum ignem gehennæ circumferamu
in lingua, cum aliud ſtantes, aliu
ſedentes loquamur, cum lingua
ſubinde vertamus in plures ſpecie
quam ullus ſe vertat polypus? Un
autem hæc inconſtantia? Quia n
habemus cor ſimplex. Nec mirum
eſſe bilingues, eos qui non unum h
bent cor. In corde, inquit, & co
locuti ſunt. At quoſdam nunc n
bilingues ſed centilingues eſſe dic
quos oportet totidem habere cor
cum interim nullum habeant c
Quiſquis baptiſmum accepit, r
gionem profeſſus eſt: audiat ig
omnis quidem Chriſtianus; ſed
primis qui peculiaris cujuſdam r
gionis profeſſione gloriatur. Si q
inquit, putat ſe religioſum eſſe,
refrenans linguam, ſed ſeducens
ſuum, huius vana eſt religio. A
charſis cum cœnaſſet apud Solon
hoc geſtu repertus eſt dormiens
dextram admotam haberet ori,
ſtram pudendis, videlicet ipſa re

ans, duo membra maxime eſſe re-
[illegible]llia : linguam ac pudenda. Factum
[illegible]t hoc à philoſopho Scytha, ethnico
[illegible] barbaro, probatum eſt ab ethni-
[illegible]s philoſophis, & nos nobis pluſ-
[illegible]iam philoſophi videmur, ſi veſte
[illegible]ntum differamus à planis, ſcurris,
[illegible] ſycophantis. Plura ſunt quæ de
[illegible]ala lingua dici poterant: ſed peri-
[illegible]ilum eſt, ne, quemadmodum Dio-
[illegible]enes, calcans culcitram Platonis,
[illegible]m addidiſſet, Calco faſtum Plato-
[illegible]s, audivit: Calcas tu quidem, ſed a-
[illegible] faſtu: ita mihi dicat aliquis: De-
[illegible]ccharis tu quidem in linguam ma-
[illegible]dicam, ſed alia maledicentia. Fa-
[illegible]or enim & in malis inſectandis mo-
[illegible]um eſſe debere, niſi quod huius
[illegible]ali nullus eſt modus, hiſce præſer-
[illegible]n temporibus. Nunc igitur indica-
[illegible]mus uſum bonæ linguæ, ſimul &
[illegible]lverſus malam linguam remedia
[illegible]mmonſtrabimus: quanquam hu-
[illegible]s quidem promiſſi, bona pars mi-
[illegible] jamdudum præſtita eſt, ſi, quam
[illegible]erniciosa res ſit mala lingua, ſatis
[illegible]xplicuimus. Si perſuaſimus quan-

tus ſit fructus ex moderata lingua,
quanta pernicies ex effreni, puto vos
veſtra ſponte diligenter auſcultatu-
ros, quibus rationibus tantam utili-
tatem conſequi liceat, tantumque
vitare malorum. Iam igitur quem
admodum medicis prior eſt cura tue
ri corpus à morbis, quam vegetare
aut ſi morbus occupavit, exhaurien
dis noxiis humoribus inanire, quam
ea miniſtrare, quæ ſuccum inſtau
rent: ita nos prius conabimur indi
care quibus rationibus vitari poſſi
ne mali contagium ad nos ſerpat
liunde: & ſi qua obrepſit, quo pac
poſſit propelli, ac dediſci. Geminu
autem hic periculum eſt, unum
contagio, alterũ ex noxa mali qua
infert mala lingua his quos impet
Ut enim qui cum balbis aſſidue viv
diſcit & ipſe balbutire: & qui cu
lippis habet aſſiduam conſuetu
nem, afficitur mali contagio: &
proverbiis credimus, qui vicinus
claudis, diſcit & ipſe claudicare,
qui familiaritatem habet cum l
guacibus ac maledicis, redditur il
ri

m ſimilis. Nullum enim vitium ci-
tranſvolat ad alium, quam hoc.
erum medendi quoque cura fue-
luplex. Non enim hoc ſolum a-
dum eſt, ut medeamur noſtro
o, quod contraximus, verum et-
ſi fieri poſſit alieno. Quod ſi de-
ratum videbitur, fuga fuerit tu-
ma, quæ non hic tantum lauda-
in remediis, cum ubique valeat
rimum. Igitur ut hinc auſpicemur
dendi rationem, quoties ſenſeri-
s hominem lingua temulenta, aut
rectationis ac virulentiæ morbo
noxium, ſi malum videbitur inve-
atum & immedicabile, quampri-
m ſubducamus nos ab illius con-
tio, non aliter quam fugimus
minem lepra ſordidum, aut peſti-
tia comprehenſum. Primum enim
i cum talibus habet conſuetudi-
m, non ſine famæ ſuæ periculo id
it: quandoquidem talis quiſque
et haberi, cum qualibus agit fa-
liaritatem. Nec raro fit ut pericu-
involvantur, qui proferentem au-
ere, quæ reticere fuerat tutius. Fre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

quenter & afflantur malo qui conſue-
ſcunt audire garrulos ac futiles. Vi-
tium enim quod prius diſplicebat
primum aſſuetudine minus ac minu
offendit, mox etiam dulceſcit & i
voluptatem abit ob innatum homin
livorem, & curioſitatem aliena co
gnoſcendi mala. Hic ſi vere Chriſtia
ni ſimus, audiendus eſt Paulus Apo
ſtolus, qui Corinthios ac per illo
omnes nos ſalubriter admonet, d
cens: Si is qui frater nominatur, int
vos eſt ſcortator, aut avarus, aut ſi
mulacrorum cultor, aut maledicu
aut ebrioſus, aut rapax, cum huju
modi nec cibum ſumite. Iam mi
conſiderate quanta ſit peſtis male
centia, quæ, auctore Paulo, tan
pacis ac mutuæ benevolentiæ præc
ne, dirimat inter Chriſtianos etia
menſæ conſortium: cum idem ux
rem Chriſtianam nolit ab idolola
viro divertere: nec ſervum Chriſti
num ab impio Domino diſcede
Deinde ſignandum & illud, in cuju
modi catalogo recenſeat linguã m
ledicam, inter prædones, & idolo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Et fortaſſis ab idololatra mi-
periculi fuerit convictori, quam
aledico. Annotandum & hoc,
d maledicũ & ebrioſum, eodem
copulat, vel quod ex temulen-
naſcatur linguæ petulantia, vel
d intemperantia linguæ, temu-
ia quædam ſit, quemadmodum
a dictum eſt. Paulus non vetat,
minus uxor Chriſtum profeſſa,
m ſumat cum marito pagano,
ideo prohibet ne lecto commu-
ungatur: at Chriſtiano cum ma-
co Chriſtiano non vult menſam
communẽ. Inſanus habetur qui
vitat ignem, & ſanus videtur qui
n maledicis habet familiaritatem?
m obortum eſt incendium, & po-
ricis & claudis ad fugam adeſt ce-
tas. Atqui ex Iacobo didicimus,
am linguam non eſſe linguam,
ignem, unde conflagratio profi-
itur, non unis jam ædibus, ſed
entibus regnis; & hinc ignem fo-
nus in ſinu, nec de fuga cogita-
s? Vir, inquit Solomon, inſipiens
lit malum, & labiis ejus ignis ar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

deſcit. Homo perverſus ſuſcitat l
tes, & verboſus ſeparat principes. I
interim liber ac facetus vocatur, q
revera incendiarius eſt. Si quan
ſerpẽtis ſibilus percuſſit aures, qua
velox fuga? & ſecurus audis ſibila v
rulentæ linguæ? Referunt autem v
terum epigrammata, quendam mu
tis annis podagræ vinculis affixu
grabbato, cum adrepens vipera ſ
ris eſſet complexa tibiam, ſubi
morbi veteris oblitum exiliſſe, n
poſtea ſenſiſſe malum. Tantus e
veneni metus: & nos ſecuri vivim
cum homine linguæ procacis ac vi
lentæ? Atqui docet nos pſalmog
phus, nullum virus eſſe præſenti
Venenum, inquit, aſpidum ſub
biis eorum. Neque mitius loqui
Deuteronomii cãticum: Uva eoru
uva fellis, & botrus amariſſimus.
draconum vinum eorum, & vene
aſpidum inſanabile. Si quis tibi p
rigat cyathum felle draconum,
aſpidum veneno temperatum, n
exhorreſceres? At nocentius ve
num tibi porrigit obtrectator, c
vi

iciator, ſycophanta, aut adulator; tqui hoc auribus avidis bibimus. unt ſpeluncæ, quæ letale virus exalant. Ab his obturatis etiam naribus fugimus: & verbis maledici præentis efflantis venenum inhiamus aidi? Sunt paludes quæ mephitim xhalant, etiam avibus forte ſupervolantibus mortiferam: at nocentius ſt virus quod efflat ſpecus oris maleici. Audiſtis: Sepulchrum patens ſt guttur eorum. Nec diſſentit Soomon: Fovea, inquit, profunda os lienæ; cui iratus eſt dominus, incilet. Hanc ſummam recinit capite roximo: Fovea profunda eſt meretrix, & puteus anguſtus aliena. Scorũ fovea eſt, quæ nunquam dicit Sufficit, unde dicas plurimum eſſe periuli viris. Habet & manus furaces, abet ventrem devorantem latifunlia. ſed nullum habet membrum linua nocentius: hac blanditur, hac xagitat animum amantis: hac conitat rixas ac cædes, ſerit inimicitias nter uxorem & maritum, inter fiium ac parentes. O ſpecum peſtilen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

tem! in hunc incidit, cui Dominu
iraſcitur. Quibus autẽ iraſcitur D
minus? Nimirum iis, qui magis a
ſcultant fictis blanditiis putidi ſcor
quam præceptis Dei, qui citius o
temperant pellicenti in exitiũ, qua
parentibus ad honeſta vocantibu
Quemcunque videris intemperan
lingua, hunc putato tibi ſcortum
ſe, ab hac fovea te ſubducito, ne, qu
alibi ſcriptura monet, amans pe
culum, pereas in illo. Quanta ſoli
tudine excutimus, ſi quando ob
pſit ſcorpius, priuſquam comple
infligat aculeum: & tu juxta dict
Ezechielis cum ſcorpionibus ha
tans, venenum habentem ultro co
plecteris? Paulus in inſula Me
viperam, quæ prorepſerat, hærent
manui; protinus excuſſit in igne
& nihil ſenſit noxæ; Tu homin
inſtillantem hæreſeos venena len
foves ac retines, donec totus in
meſcas & incendaris, & conci
malo jam immedicabili. Catonis
ercitus fugiens per Libycas are
invenit remedia adverſus indige
beſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ſtias, quandoquidem vitare non
uit: & nos inter tot venena ſecuri
rmimus? Nec enim ulla Africæ
rs nocentiores habet beſtias, quam
nis vita mortalium, quocunque
geris. Ambulamus uſque ad mor-
n in hac ſolitudine magna atque
rribili, in qua ſerpentes ſunt flatu
urentes, ſcorpiones ac dipſades, &
o formidabiliores ſint, nullæ o-
nino aquæ. Ab his tantis malis quis
tus eſſe poſſit, niſi ductorem ha-
at Deum, qui ſalutarem laticem
cuit de petra duriſſima? Si veri ſu-
us Iſraelitæ, hoc eſt, ſi Dei præce-
is obtemperantes, omnem fidu-
am collocamus in illo, nullum ve-
ni genus nobis nocebit. Hoc enim
omittit in Pſalmo 90. Super aſpi-
m & baſiliſcum ambulabis, & con-
lcabis leonem & draconem: Quo-
am in me ſperavit, liberabo eum,
otegam eum, quoniam cognovit
omen meum. Quod promittit Pſal.
us, confirmat ipſe Chriſtus, qui in
ſalmo loquebatur: Signa autem,
quit, eos qui reddiderint, hæc ſe-

quentur: In nomine meo dæmoni
ejicient, linguis loquentur novis
ſerpentes tollent: & ſi quid mortife
rum biberint, non eis nocebit. Qui
quis non receſſit à præceptis Dei, di
ceſſit à venenis linguarum. Caro no
ſtra meretrix eſt, quæ non deſinit no
ad exitiales voluptates ſolicitare
blandiens, minitans, territans, de
nique nullum non movens lapidem
Itaque cum omnes malas linguas e
fugerimus, hæc poſtrema erit nob
fugienda. Habet caro linguam ſuam
habet ſpiritus linguam longe dive
ſam. Caro veteri lingua loquitu
ſpiritus novam habet linguam, ſed
illa longe diverſam. Si auſculta
linguæ ſpiritus, effugiſti lingua
carnis. Si quid obſtrepit eminus,
tra noxam obſtrepit. Audi ſapien
conſilium, indicātis quid hic fugie
dum, quid ſequendum: Fili mi,
quit, attende ad ſapientiam meam
& prudentiæ meæ inclina aurē tua
ut cuſtodias cogitationes, & diſcip
nam labia tua conſervent. Prove
5. Ne intenderis fallaciæ mulier
Fav

vus enim diſtillans labia meretri-
, & nitidius oleo guttur ejus. No-
ſima autem illius amara, velut ab-
thium, & lingua ejus acuta ſicut
adius anceps. Pedes ejus deſcen-
nt in mortem, & ad inferos greſ-
; ejus penetrant, per ſemitam vitæ
on ambulant: vagi ſunt greſſus ejus,
investigabiles. Nunc ergo fili mi
di me, & ne recedas à verbis oris
ei, longe fac ab ea viam tuam, &
appropinques foribus domus ejus.
on verebor hic & ex apologis ali-
uid admiſcere, quod cum ſacris li-
ris conſentiat. Credidit antiquitas
ſe ſatyros quoſdam in nemoribus,
mihomines, & ſemicapros, alio-
ui dicaces. Ex his narrant quendam
actum, hyemis rigore, contuliſſe
ſe in caſam hominis ruſtici. Rece-
tus eſt ad focum, & ut eſt hoc genus
naxime curioſum, animadvertit ho-
pitem inflare in manus. Rogavit cur
d faceret: Reſpondit: ut calefaciam,
nquit, manus meas. Cum accubuiſ-
ent, rurſus hoſpes in polentam plus
atis fervidam inflavit: Satyrus admi-
rans,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

rans, rogavit cur id faceret. Ut refrigerem, inquit, polentam plus ſatis calidam. Tum Satyrus, quid ego audio? inquit, idem ex eodem ore calidum efflas & frigidum? Cum tali animanti mihi non eſt animus habere domeſticam conſuetudinem. Surrexit, ac rediit in ſuam ſolitudinem, potius habens illic algere, quam apud talem hoſpitem refocillari. Quoque minus mirum videatur, hoc admiratum fuiſſe Satyrum, torſit ea res philoſophorum ingenia, quî fiat, ut univerſus halitus ore diducto ſimul emiſſus tepefaciat, contracto per anguſtum efflatus refrigeret. Nos certe monere debet hic apologi non inutilis jocus, ut ab bilinguium commercio nos abducamus, qui dicunt bonum malum, & malum bonum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. Ridentur in comœdiis vulgaribus Iani, qui faciem unam oſtendunt à fronte, & alteram ferunt longe diſſimilem à tergo: Aſt animi facies eſt oratio. Quid autem

prodi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

digioſius quam hanc eſſe tam va-
m? Apud Solomonem divina ſa-
ntia deteſtatur os bilingue. Dete-
tur & Eccleſiaſticus bilingues, tur-
s judicans hoc crimen quam fur-
n. Super furem, inquit, eſt con-
io & pœnitentia, & denotatio peſ-
ha ſuper bilinguem. Nec Paulus
t in epiſcoporum famulitio bilin-
es. Quoniam autem vix fieri poteſt
in turba verſans, non incidat ali-
oties in homines linguaces: vide-
us laudatiſſimos viros relictis ur-
bus in vaſtiſſimas ſolitudines de-
igraſſe, ſic exiſtimantes innocen-
m inter feras tutiorem eſſe quam
ter homines. Quod ſi vitari non
teſt, quin tibi res ſit cum multis,
ter quos & linguaces ſunt, duplex
ra ſupereſt. Primum ut hominis
tio medearis, ſi licet: ſin minus, ne
daris. Nec enim fruſtra dictum à
pientiſſimis viris: Neminem lædi
oſſe, niſi à ſemet ipſo. Primum ita-
ue fuerit in conciliabulis, in quibus
dmixti ſunt homines pravæ loqua-
itatis, occupare ſermones qui ſa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

piunt pietatem, ne quam anſam arri-
piat intemperans garriendi quæ non
oportet. Excludit ſtultas & infrugi-
feras fabulas ſacra lectio, aut pro-
blema ex eruditorum libris prola-
tum, quod non exeat in contentio-
nem. Quod ſi cœperit imprudente
ingerere ſuas fabulas garrulus, ad-
monitione coercendus, aut ſalſo di-
cto perſtringendus. Salſiſſime M. Tul-
lius tetigit quendam Catoni junior
obtrectantem quod totas noctes po-
taret, At non addis, inquit, quod to-
tos dies ludit aleam. Nam Cato cum
totum diem dediſſet civilibus nego-
tiis, ſolitus eſt nonnunquam cum a-
micis in multam noctem proferr
convivium, quod his interdiu vaca-
re non liceret. Aſt obtrectator quo
eſt mali excerpit, atque etiam depra-
vat, quod ineſt boni diſſimulat. La-
cedæmonius quidam garrulo cu-
dam percontanti quiddam quod no
ignorabat, cum nominis morbu
ſenſiſſet, prudens reſpondit dive-
ſum à vero. Cum vero percontato
ſubjeciſſet, Mentiris. An non igitu
inqui

ait, ipſe inſigniter ſtultus es, qui
conteris quod ſciebas? Rex qui-
. Britanniæ, quodam è proceri-
in convivio multa garriente in
atem quendam prædivitem, &
mmemorante quot genera cibo-
, quot miſſus ad unius menſam
rrentur, finxit ſe mirari abbatis
uviem. Ille vero quo magis de-
aret regem hac fabula, quam exi-
nabat eſſe perfacetam, ſtudio ex-
erabat omnia, non parum etiam,
it, affingens veris. Iam ubi tem-
eſſet interpellandi blateronem,
abat illum rex, abbas ille num
as eſſet aut cyclops: Reſpõdit, eſ-
nediocri ſtatura. Ventrem igitur,
uit, habet prævaſtum. Ait, hac
te non multum præcellere cæte-
Quonam igitur, inquit, recon-
tantum ciborum? Mihi non fit
iſimile quod narras. Hic fabulæ
nſtrictus: Non ſolus, inquit, hæc
medit, ô rex, habet convivas mul-
& familiam numeroſam. Phy, in-
it rex, quid igitur novi narras, ſi
ltos habet cibos qui multos alit?
Alio-

Alioqui quicquid tibi dictum eſt in abbatem, poſſis & in me dicere. Hac arte rex caſtigavit inepti cōvivæ ſtultam loquacitatem. Id ſi fieri non poſſit, aut ſi fruſtra facturus videare, cavendum eſt ne reſpondendo velut alas augeaſque hominis intemperantiam. Sic enim tandem res exit in rabiem, ſive probes quod dicitur, ſive repugnes. Quidam tametſi tacent, tamen arridendo nutuque fovent ineptientem. Citius deſinet ſi triſtis audias quod non recte dicitur, aut ſi ſic audias quaſi non audias, moxque dato ſpatio ſermonem alium injicias, qui male cœptum extundat. Incivile quidem eſt interrumpere ſermonem hominis cordate loquentis, at pium eſt interrumpere fabulas, quæ peſtem afferunt animis auditorum. Novi quendam qui prudenti vafricie deluſit hominem periculoſe loquacem. Cum multa dixiſſet, quæ nec audire ſatis erat tutum: hic interim ceu cogitabundus intendebat codici, quem vel hunc in uſum circumferre ſolitus erat: Cumque rogaretur, qualia vi-

derentu

rentur ea quæ dixiſſet, ille velut
perrectus è profundo ſomno: Da-
s, inquit, veniam, ne verbum qui-
m accepi omnium quæ dicta ſunt.
am interea totus eram Brugis. Huc
im deſtinatus erat orator principis
i nomine. Siquidem ubi fabula fa-
lam excipit, ac lebetibus invicem
ſe contingentibus loquacitas in or-
em obambulat, nihil expectandum
æter inſanam linguæ temulentiam.
ſuccinis, Admodum recte, pulchre,
pide: quid audio? quid narras? ſi-
iliaque: pergit ille garrire. ſi refers
milem fabulam, ille pro una rege-
t duas. ſi repugnes, incrudeſcit pu-
na. Aut igitur frugiferis ſermoni-
us ſeu lectionibus excludenda eſt
epta loquacitas, aut admonitione
oercenda, aut vultus triſtitia corri-
enda, aut ſermonibus melioribus
terpoſitis interpellenda, aut ſi ni-
il aliud licet, certe ſilentio, & auri-
us alio intentis eſt pudefacienda.
Quod ſi ne id quidem datur ut ob-
iceſcas, & aliquid reſpondere coge-
is, optimum fuerit, aliquid ἀπεγνωσμένον

ſuo reſpondere, quo vel non animadvertere vel non intelligere quæ dicuntur videaris. Nullus enim ſurdo libenter canit longam fabulam. Profuerit aliquoties & ſomnum ſimulare, ſi alia via non datur elabi. Vehementer autem irritant linguæ petulantiam, qui inter loquendum ad bibendum invitant. Nam hoc prorſus eſt oleum camino addere. Nec enim feliciter ceſſit apud Lucianum Ariſtæneto, quod Alcidamanti Cynico craterem ingentem mero plenum porrigi juſſerit, exiſtimans futurum, ut occupatus deſineret eſſe moleſtus convivis. Siquidem breve ſilentium quod impetrarat vinum, ingens tumultus eſt conſecutus, non aliter, quam qui injecta materia conantur ignem extinguere, reſtinguunt quidem ad tempus flammam, cæterum eadem mox victrix majus incendium movet, & omnia corripit. Porro, ſi qui ſunt in quos nobis eſt auctoritas, in his linguæ vitium vel objurgatione, vel admonitione, vel inſtitutione diligenter corrigendum, velut in

liberis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

tris, diſcipulis, uxoribus: ac fa-
lis. Vulgus enim in liberis verbe-
us caſtigat reſignatam ſeriam; &
gligit eoſdem quidvis effutientes.
rtum punit; mendacium impune
it. A teneris igitur unguiculis do-
ndi ſunt, quam indecora, quamque
ſtifera res ſit lingua effrenis. Men-
cium quidam puniunt, garrulita-
m riſu excipiunt in ſuis. Atqui gar-
litas præludium eſt vanitatis, va-
tas perjurii, perjurium blaſphemiæ.
beros ac ſervos fere tales habemus
ales inſtitutione fingimus. Cato
enſorius multos bello captos eme-
conſuevit, ſed ætatis teneræ, quo
cilius illos ad ſuos mores formare
oſſet. Hos ſic inſtituerat, ut nun-
uam alienas ædes ingrederentur,
iſi juſſu ipſius aut uxoris. Percon-
ntibus quid ageret Cato, nihil a-
ud reſpondere ſolent, quam ſe ne-
ire. Amicis huic affinibus morbo
ivilius fuerit ſecreta admonitione
nederi. Aut ſi non videbuntur ad-
nonitionis pharmacum laturi, pro-
uerit illis præſentibus filium aut fa-
mulum

mulum acriter verbis aut etiam verberibus caſtigare ob linguæ vitium. Hac arte pueri regno deſtinati, quoniam hos objurgare aut cædere fortaſſe nec tutum ſit nec utile, diſcunt in aliis cæſis aut objurgatis, quid ipſi commereantur, eadem committentes, ob quæ de illis pœna ſumitur. Licebit & hac arte conſulere pudori amici, quem verearis admonere, ſi velut per occaſionem invitetur ad lectionem operis, in quo graviter reprehenditur intemperantia linguæ. Cæterum apud diſcipulos, liberos, & uxorem ac famulos, illud in primis erit cavendum, ne hoc ipſum quod in illis caſtigamus diſcant à nobis. Objurgatio noſtra caret pondere, ſi quod in aliis deteſtamur, ipſi moribus doceamus. Audit Chremes apud Comicum: Adeon' hoc indignum tibi videtur, filius homo adoleſcens ſi habet unam amicam, tu uxores duas? Nihil pudere, quo ore illum objurgabis? reſponde mihi. Et in alia fabula Clitipho contemnit patris admonitionem, quod illum audiſſe

ter pocula jactantem eadem adoleſcentiæ ſuæ facinora, à quibus ſobrius deterrebat filium. Is mihi, ubi adbibit plus paulo, ſua quæ narrat facinora? Nunc ait, periculum ex aliis facito, tibi quod ex uſu ſiet. Iam apud Plautum, ſenex Demænetus accubans amicæ filii, quam non decore loquitur? Decet verecundum eſſe adoleſcentem, Argyrippe: ſevera vero graviſque admonitio, proficiſcens à ſene, qui ſe tam inverecunde gerebat in oculis filii. Quanquam hoc exemplum quod inducit Plautus incivilius eſt, quam ut conveniat comœdiæ. At tamen quod in fabula non ferimus, videmus in vita Chriſtianorum. Quas ineptias, quas obſcœnitates nonnulli præceptores ac parentes efficiunt præſentibus diſcipulis ac liberis? Recte monuit Satyricus ille:

Maxima debetur puero reverentia, ſi quid
Turpe paras, ne tu pueri contempſeris annos.

Imo ſi quando libet nugari lingua, ne tu pueri contempſeris annos, ſed

ablega

ablega quopiam ætatem quamlibet teneram: etiamſi tutiſſimum eſt, talem eſſe perpetuo, qualis haberi cupias tuis. Quam male conſulunt pudicitiæ virginum ſuarum, qui præſentibus illis effutiunt parum verecundas fabulas. Memoratur & illud inter eximias laudes Catonis ſenioris, quod ipſe ſumma cura liberos ſuos erudierit atque inſtituerit, nulli pædagogo ſatis fidens. Apud hos non aliter vitabat obſcœnum verbum effutire, quam ſi cum virginibus Veſtalibus colloquium habuiſſet. Idem Cenſor ſenatu movit T. Manlium, quod uxorem oborto tonitru pavidam in convivio complexus fuiſſet præſente filia. Sapiens ille Sirach non permittit patri, ut vultu parum ſevero filias ſuas intueatur, adeo tenera fragiliſque res eſt virginitas: Filiæ, inquit, tibi ſunt; ſerva corpus illarũ, & non oſtendas faciem hilarem ad illas. Olim apud Romanos ſoceri cum generis non ingrediebantur balneum. Nunc cum uxoribus & ſororibus balneum intramus, quaſi ſtudeamus eas

proſti-

Proſtituere, ac liberis arbitris quid
non dicimus ac facimus cum uxori-
bus, ne dicam ſcortis, quos quidam
etiam in lectum communem reci-
piunt, conſcium voluptatum con-
nubialium. Et poſtea mirantur ſi pa-
rum caſtos habent liberos, quos ſic
a teneris inſtituunt. Natura garru-
lum eſt ſervorum ac mulierum genus.
Ab his qua fronte exiges linguę con-
tinentiam, ſi te ſubinde viderint ni-
hil non effutientem? Et miramur
nos habere famulos parum morige-
ros, ſi quid recte præcipimus, cum
hos nugarum noſtrarum habere gau-
deamus non conſcios modo, ſed &
miniſtros? Proinde non ſolum ca-
ſtigandi ſunt, ſi prodiderint arcanum,
ſi mentiantur, ſi calumnientur, ſi ſu-
gillent alterius famam, ſi quid ſpurce
dixerint, verum etiam ſi nugentur o-
tioſa, ſi non interrogati reſponde-
rint, ſi rogatis pluribus reſponſionem
occuparit natu minor, aut ſi præceps
ad reſpondendum fuerit, non ſatis
intellecta ſententia percontantis, ut
mox audiat illud è proverbiis ἄμας

ἀπήπουν, aut ſi circumſpectius reſpon derit, aut ſi pluribus quam res poſtu labat. Non abs re fuerit hic referr quod de Piſone narrat Plutarchu qui cum ob cerebri, opinor, debil tatem, non ferret ſervorum loquaci tatem, præcepit illis ne quando lo querentur, niſi ab ipſo interrogati nec amplius reſponderent, quam d quo rogarentur. Evenit deinde, u Clodium honoris gratia vocaret a convivium: & curarat apparatum ta li magnate dignum. Itaque cum jan veniſſet cœnandi tempus, aderan quidem reliqui convivæ, ſolus Clo dius cujus gratia cæteros invitara expectabatur. Interim ſubinde ſe vum nomenclatorem emittebat, ex ploratum num veniret. Ubi ver jam emineret nox, nec ſpes eſſet ven turum Clodium. Tandem ad ſer vum converſus Piſo: Nonne, inqui vocaſti Clodium? Vocavi, inqui Cur igitur non venit? Quia excuſa vit. Quamobrem iſtuc non ſtatim d cebas? Quoniam, inquit, hoc no percontabaris. Ridetur caſus, ſed ta

me

men laudatur ſervi continentia. Quamquam huiuſmodi non arbitror temere reperiri, qui peccent in nam partem. Proinde multo commodioribus utemur amicis, uxoribus, liberis, famulis, ac diſcipulis, ſi hiſce rationibus illos inſtituerimus ad linguæ frugalitatem. Id facilius præſtabimus, ſi qui malis alienis mederi paramus, ipſi morbo vacemus. Qua de re jam dudum interpellat tempus, ut aliquid dicamus. Linguæ morbus in hominibus, aut eſt à natura inſitus, aut ex aſſuetudine acceſſit, aut naturæ vitium corruptus convictus & garriendi aſſuetudo confirmavit. Exiſtimant enim medici, & illud ad medendi rationem pertinere, ſi morbi cauſam & originem perveſtigarint. Plurimum refert utrum pituita nata ſit ex humore calido, an frigido, & utrum febris orta ſit ex immodica potatione, an ex ſanguine corrupto. Sunt morbi quidam veluti naturales à parentibus traditi, qualis eſt in nonnullis paralyſis, aut morbus comitialis, aut dolor dentium. Rurſum ſunt

aliæ nationes ad alios morbos pro-cliviores. Itidem Græcus natura lo-quacior eſt Romano. Et hodie Gal-lus Germano. Et inter Græcos Atti-cus eſt Lacone loquacior, Aſianus u-troque. Iam habet ſexus & ætas pe-culiares morbos. Fœminæ propen-ſiores ſunt ad loquacitatis vitium quam mares: ſit hoc in genere di-ctum. Et adoleſcentes pariter ac ſe-nes loquaciores fere ſunt, quam qu vigent ætate, ſive id accidat ob ra-tionis inopiam, ſive quia natura lin-guæ promptitudine penſat, quod vi-ribus detractum eſt. Parce ſodes, u poſſis cum illa, audit apud Comi cum Nauſiſtrata. Et Neſtorem lo-quaciorem facit Homerus, qualem & Catonem ſeniorem fuiſſe accepi-mus. Hæc fere naturam homin ſpectant. Verum ſi circumſpicias cau-ſas, unde præter naturam accida hoc mali, deprehendas fere ab hi fontibus proficiſci, ex otio, ex con victu morbidorum, & curioſitate, e incogitantia, ſtultitiaque, & ex in-temperantia victus. Unde tonſore

ja

[...]n olim laborant infamia loquaci-[...]s ut ante dictum eſt: quod in il-[...]um officinis deſideant otioſi, qui-[...] nihil eſt quod agant domi. Ibi [...]oniam audiunt nautas jactantes [...] naufragia, militem de ſuis victo-[...] gloriantem, alium item aliis de [...]gis blaterantem, velut ex conta-[...] redduntur & ipſi tales, quan-[...]am otioſi non ſunt. Idem accidit [...]neatoribus, aurigis, nautis & cau-[...]nibus. Vectores enim quoniam [...]n eſt aliud quod agant, fabulis [...]udent fallere tempus. Iam eadem [...]era de contagio dictum eſt. Curio-[...]atem autem eſſe nutricem garru-[...]atis ſuperius opinor ſatis oſtendi-[...]us, quanquam utraque nutrit alte-[...]m. Porro quantum ſaturitas & e-[...]ietas habent momenti ad linguæ [...]entiam, ſi non aliunde liqueret [...]rſpicuum eſt ex conviviis vulgari-[...]us, quæ cum initio quieta ſint ac ta-[...]ta, in quos vocum tumultus non-[...]nquam exeunt? Dicas eſſe pelagi [...]agorem. Apud Plautum fœmina-[...]um vox eſt: cum probe ſaburratæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ſumus, largiloquæ ſumus, ſed res vi-
ris cum fœminis eſt communis, niſi
quod illas vincimus, nobis ipſis Suf-
feni, illis Catones. Iam ſunt huius
vitii cauſæ quædam magis etiam pe-
culiares. Sunt enim quædam argu-
menta de quibus affectu peculiari
juvat hunc aut illum verba facere:
veluti proverbio dicitur: Iucundam
eſſe malorum actorum commemo-
rationem, ſi modo ejus generis ſint,
ut cum probro conjuncta non ſint.
Gaudent enim veterani milites, qu
crebris præliis Martem experti ſunt
apud alios deprædicare ſuas pugnas
Gaudent nautæ referre ſua pericula
gaudent hi qui varias ac longinqua
regiones adierunt, memorare qui
ibi viderint aut paſſi ſint. Similite
eorum memoriam, quæ volupta
fuerunt, ſi modo voluptas cum ho
neſtate conjuncta fuit, juvat refrica
re commemoratione. Veluti fœm
nis fere jucundum eſt referre, quo
modo primum adamatæ ſint à ſpo
ſis ſuis, & quibus muneribus quibu
ve blanditiis ambitæ. Denique qui

v. vehementer nobis eſt cordi, ſive
ndũ ſit, ſive moleſtum, de eo li-
ter verba facimus. Proverbium
et: Ubi quis dolet, ibi & manum
et: At nihilo ſecius verum eſt, ubi
d vel dolet, vel delectat, ibi quiſ-
linguam habet. Qui vehemen-
amat quempiam, libenter illius
minit: rurſum qui vehementer
citur aut odit, ægre ſilet, quod ex-
ciat animum. Ad hæc qui mul-
n operæ poſuerũt in arte quapiam,
n ea præcellunt cæteris, libenter
monem injiciunt, de his de qui-
s arbitrantur ſeſe cum aliorum ad-
ratione poſſe dicere. Tales vide-
s medicæ rei peritos, aſtrologos,
hymiſtas, & in hiſtoriis diligenter
ſatos. Dicet aliquis, quorſum
c tam multa repetis? Nimirum
o cognitis omnibus rei circum-
ntiis facilius vitemus intempe-
ntiæ periculum. Primum enim fa-
le vitabimus nugacitatem linguæ,
ſemper ſimus ſeriæ cuipiam hone-
æque rei intenti, præſertim ubi nos
mpeſtas in garrulorum cœtum de-

 pulit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

pulit. In curru, in navi, legere lice
aliquid ex bonis auctoribus, nequ
quicquam idem vetat facere, ſi diu
tius commorari cogeris in tonſtri
nis, aut in balneis. Cato ne in ſena
tu quidem abſtinebat à lectione d
nec coirent patres. Plinius & in bal
neis & in conviviis auſcultabat lecto
rem. Socrates moleſte ferebat collo
quii muſicam à cantoribus interrum
pi. Malebat enim audire confabu
lantes de juſtitia modeſtiaque, quan
Phrygios aut Lydios occinentes mo
dos. Et tamen arbitror à priſcis i
hoc adhibitam muſicam, ut ſermo
nes indignos convivio diſcuterent
In quem uſum video nonnullos ac
cerſere moriones. Cajus Cæſar etia
ex equo dictabat epiſtolas binis no
nunquam aut ternis notariis. Epam
nondas Thebanorum ductor, cu
audiſſet quendam è ducibus in c
ſtris morbo periiſſe, dicebat ſe mir
ri, quod in exercitu vacaſſet illi a
grotare. Iuſtius autem miretur al
quis, ſi qui multis magniſque neg
tiis diſtinentur, otium habeant ad a
diend

lædas inanes fabulas. Cum toto
ge genere diſſideant aulici ac mo-
chi, tamen fere in linguæ intempe-
ntia conſentiunt, non ob aliud niſi
uod utrique pariter vivunt in ocio.
um uſu venit apud eas nationes,
ui receptum eſt uſu, ut quibus res
t lautior, honoris gratia plures a-
nt famulos otioſos, quod malum
unam apud ſolos Anglos comperi-
tur. At Heliogabalus Cæſar, ſoli-
us eſt ſuis libertis ac ſervis mandare,
uædam in ſpeciem ridicula, videli-
et, ut convocarent ad balneum o-
mnes hernioſos: aut ad convivium,
cto calvos, octo luſcos, octo poda-
roſos, octo ſurdos, octo inſigniter
gros, octo inſigniter longos, & o-
o notabiliter obeſos, octo naſutos,
eluti Græcorum proverbium exhi-
ens, Ἅπαντ᾽ ὀκτώ. Mandabatque iiſ-
em propoſito præmio, ut ad ſe def-
rrent millena pondo aranearum, &
ollecta dicuntur decem millia pon-
o aranearum. Admirantibus cur
d faceret, reſpondebat: ex hoc col-
gi magnitudinem urbis Romæ. Ve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

rum ille judicabat eſſe ſatius ſervos ac libertos aulæ ſuæ, vel talibus nugis occupari, quam facere per otium quod apud alios imperatores facere ſolent deferentes, calumniantes vendentes fumos. Idem Heliogabalus in colle Quirinali ſenatum muliebrem inſtituit, quem ſenatulum appellavit, ubi per Symiamiram Auguſtam prodita ſunt ſenatuſconſulta ridicula de legibus matronalibus, quibus quo veſtitu fas eſſet incedere, quibus cedere deberent, quæ ad cujus oſculum venirent, quæ pilento quæ equo ſaginario, quæ aſino veherentur, quæ carpento mulari, quæ boum, quæ ſella veherentur, quæ oſſea, eborata, aut argentata, quæ aurum aut gemmas in calciamentis haberent. Hujuſmodi nugis matrem cum matronis quotidie voluit occupari, ne quod ſolent in otio viventes publicis ac principalibus negotiis obſtreperent. Simili commento Alcibiades eluſit populi maledicētiam. Cum enim nullus eſſet modus aut finis popularium convitiorum, caner

insolita

inſolitæ magnitudinis, ſeptuaginta
minis emptum, amputata cauda di-
miſit in civitatem. Is cum paſſim ob-
ambularet, & omnibus innotuiſſet
eſſe canē Alcibiadis, miras omnium
fabulas excitavit, cum ea res omni-
bus inepta, ſtultaque videretur. Tā-
dem amicis hac de re privatim ad-
monentibus ac ſermones qui de eo
jactarentur deferētibus, riſit Alcibia-
des, Plane inquit, ceſſit ut volebam.
Nam hoc agebam, ut Athenienſem
populum ad hujuſmodi ſermones a-
verterem, deſinerentque his occu-
pati pejora de me prædicare. Eſt ali-
quid fateor, à gravioribus malis ad
leviora devocaſſe: nobis tamen illud
potius conandum eſt, ut à turpibus
ad honeſta revocemus, aut ad ea cer-
te, quæ cum turpitudine conjuncta
non ſunt, quemadmodum ipſe ſo-
leo famulis aliquid deſcribendum,
aut evolvendum tradere, non quod
id mea referret; ſed ne illi otio cor-
rumperentur. Habet hoc inter cæte-
ras dotes unicus ille ſtudiorum altor
Guilhelmus Archiepiſcopus Cantua-

rienſis, ut nec ipſe ſuſtineat unquam
eſſe otioſus, nec ſuorum quenquam
patiatur otio torpere. Quod exem
plum utinam omnes imitarētur Mo
narchæ, aut certe Epiſcopi, aut pa
tres matreſq; familias. Quod autem
miraculi eſt, ſi hodie inter ſacerdote
tam multos videmus otioſe loqua
ces? Ubi demurmurarint illas ſtata
preces, ſi tamen has quoque pendūt
quoniam ne operam exercent ma
nuariam, nec ſacrarum literarum ſtu
dio capiuntur, mox ad forum,ad po
pinas, ad compotatiunculas, ab hi
ad hemicyclia ſeſe conferunt, ibi mu
tuis fabulis, & curioſis oculis alun
linguæ morbum. Et ab aſſuetis hui
vitæ quid expectes, niſi meras næ
nias? Atque interim ubi ſacerdos il
le quem nobis deſcripſit Malachias
Lex veritatis in ore ejus, & iniquita
non eſt inventa in labiis ejus: In pa
ce & æquitate ambulavit mecum, &
multos avertit ab iniqnitate: Labi
enim ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam
& legem requirent ex ore ejus, qui
Angelus Domini exercituum eſt:ub

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

terræ, quo condiri oportuit popu-
ſtultitiam? Nos pro ſale venenum
lingua circumferimus. Itaque mul-
s videmus in quos competat id
uod apud eundem prophetam mox
quitur: Vos autem receſſiſtis de
a, & ſcandalizaſtis plurimos in le-
: Irritum feciſtis pactum Levi, di-
t Dominus exercituum: Propter
uod & ego dedi vos contemptibiles
humiles omnibus populis, ſicut
on ſervaſtis vias meas, & accepiſtis
ciem in lege. Hæc non eo dicun-
ır, ut animos addam his qui nunc
ſpernantur & infeſtant ſacerdotes
onos pariter ac malos, ſed ut omnes
xhorter ad vitam ſacerdotio dignã.
Mutatam vitam, ſequetur populi fa-
or. Narrant Eugenium pontificem
ale reſponſum dediſſe Divo Bern-
ardo, deteſtanti ſimoniam in Ro-
nana curia regnantem, Ubi tu ſuſtu-
eris murmura è monaſteriis: ego tol-
am ſimoniam è curia mea. Atqui
non erit difficile tollere linguæ ma-
um è monaſteriis, ſi delectentur ſi-
entio, ſi vitent luxum ac temulen-
tiam.

tiam, ſi ſacrarum literarum amore
teneantur, ſi fugiant otium: ſi viciſ-
ſitudine precandi, legendi, ſcriben-
di, atque etiam manibus laborandi,
fallant otii tædium. Quid enim illis
infelicius monachis, qui tædio con-
tabeſcunt, ni compotationibus, ve-
natu, chartis, alea, & ſcurrilibus
fabulis diem fallant, cum vere mona-
chis omnis dies brevis ſit? Proinde
qui ſe ſenſerint natura propenſiores
ad linguæ intemperantiam, aut alio-
qui contraxiſſe alicunde huius mali
nonnihil, totos ſe tradant honeſtis
occupationibus quæ dulceſcunt et-
iam, ſi aſſueveris. Proximum erit
ut aut ſecum vivant, aut cum his a-
gant conſuetudinem, quorum con-
victu dediſcant ſeu naturæ, ſeu con-
ſuetudinis vitium, vitentque quo-
in ipſis eſt loquacium familiaritatem.
Quis, inquit Eccleſiaſticus, miſere-
bitur incantatoris à ſerpente percuſ-
ſi? & omnium qui appropinquan-
beſtiis? Sic & qui comitatur cum vi-
ro iniquo, & obvolutus eſt in pecca-
tis ejus. Quoque magis fugias, na-
tur

ta notas quaſdam addidit, unde
gnoſcas linguæ morbum, plectri
ſitantiam, Battologiam quæ ſyl-
bas aut voces eaſdem iterat, balbu-
m aut blæſitatem, os inſigniter an-
ſtum. Hæc ſigna tametſi non o-
nino certa ſunt, tamen frequenter
guunt naturæ vitium, vanitatem,
arrulitatem, ac futilitatem. Sed u-
nam ſolos haberet linguæ morbus,
uos hæ notæ reddunt ſuſpectos. Ut-
unque deprehenſum fuerit malum,
igitanda eſt talium conſuetudo. Si
edici præcipiunt, ut qui velint con-
ulere bonæ valetudini corporum,
ivant inter homines ſalubri corpore
æditos, ſucculentos, juvenes, &
ilares, fugiantque convictum eo-
um, quos infelix corporis tempera-
ura reddit graciles, pallidos, iracū-
los, moroſos, aut febriculoſos, aut
comitialibus morbis obnoxios, quā-
to diligentius hoc curandum eſt no-
bis, ut ex bonorum familiaritate red-
damur meliores, caventes ne ex aſſi-
dua malorum conſuetudine, morbi
contagium acceſſamus. Multo enim
citius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

citius tranſiliunt animorum vitia, quam corporum. Iam quemadmodum tutior eſt morbo comitiali, qui ſyncopes & capitis vertigines excludit pharmacis: ita minus erit periculi à linguæ morbo, ſi malum huic cognatum & antiſtrophon, ut ita dicã, curioſitatem vitent, quod & ipſum ex otio plerunque ducit originem, ut non injuria dixeris, curioſitati garrulitatem eſſe germanam. Siquidem utrumque otium habet patrem, ſtultitiam matrem ac nutricem. Quid enim ſtultius quam quod apud veteres fingebatur Morychus, propriis negotiis neglectis, aliena ſcrutari, quales & apud Martialem ridentur Ollus & Afer, aut quid ineptius, quã de rebus alienis garrire, nulla cum utilitate tua, ſed multo cum detrimento gravique periculo, tum rei, tum famæ, tum vitæ, nec ſine tædio audientium, certe nullo cum fructu. Sed quoniam hac de re Plutarchus elegantem edidit libellum, nos brevitati conſulemus. Stultitiæ ſimillima eſt incogitantia. Stultus enim ju-
dici

icio fallitur: incogitans hoc pec-
at, quod non advertit animum, cum
es attentionem poſtulat. Stultitiæ
ſt quod fere videmus ac ridemus
dem fieri in dicendo, quod in can-
u aut ſaltatione. Qui minimum te-
net artis cantionem aut ſaltationem
primus incipit: Stultitiam effugie-
mus ſi prius animum orationis fon-
tem, cognitione veri, & honeſtis o-
pinionibus imbuerimus antequam
proſiliamus ad dicendum. Deinde ne
quando laxemus linguam ad dicen-
dum, niſi morula interpoſita, quæ
duo præſtabit commoda. Primum
ne reſpondeamus ad non intellecta,
præterea ne præcipitanres orationem
reſpondeamus aliquid cujus mox pu-
deat. Ea contatio cum omnem æ-
tatem decet, tum præcipue adoleſ-
centiam. Neque enim ſimpliciter
verum eſt quod dicit Seneca, nulli
rei prodeſſe moram niſi iracundiæ.
Profuit & in bellis Fabii contatio: ac
mea quidem ſententia nuſquam non
habet locum illud: Sat cito, ſi ſat be-
ne. Quin ipſa conſultatio, contatio
quædam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

quædam eſt, quam adhibere jubemur, non ut celeriter agamus quod opus eſt facto, ſed mature: Alioqui fit frequenter, ut, quod ait Plato: Qui initio celerior fuerit quam oportuit, ſerius ad finem perveniat. Hæc autem cautio magis adhibenda videtur in dicendo, quam in rebus gerendis, propterea quod cum in dicendo lapſus ſit facillimus, nihilo minus tamen periculi eſt. Cum videmus aliquem facinus calidum, ut ajunt, aggredi, præmonemus illum, Vide quid agas. Quin ipſi nobis hoc dicimus, quoties ſentimus prurientem linguam: Expende quid dicas. Quoties igitur verbum aliquod procurrit in linguam, antequam illi laxemus clauſtra dentium, ſic cogitemus nobiſcum, Quis hic eſt ſermo, qui ſic urget linguam ac vi conatur erumpere? Aut quo nunc ſe appellit lingua? Quid commodi fuerit ſi dixero, aut quid incommodi ſi reticuero? Neque enim quemadmodum deponimus onus, ita deponenda eſt & oratio. Qui deponit ſarcinam, exo-
neratur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ratur, qui deponit orationem ma-
s etiam gravatur. Neque enim un-
uam promendus eſt ſermo, niſi
m aut nobis eſt neceſſarius, aut
quid utilitatis aut voluptatis ho-
ſtæ allaturus videtur auditori-
is, ut hoc efficiat in hominum con-
etudine quod ſal efficit in cibis,
ui parce, nec niſi cum opus eſt ſolet
dmiſceri, alioqui gratiam non ha-
et ſed vitiat edulia. Quod ſi nec di-
enti futurum ſit utile quod verſatur
a lingua, nec audientibus neceſſa-
ium, nec voluptatem ullam aut ju-
unditatem allaturum aliis, quorſum
ttinet proferre? Si paras iter, tecum
ogitas, quid commodi ſi proficiſcar
o? Si vides ex itinere nihil commo-
li, etiamſi nihil ſit incommodi, mu-
as ſententiam, dicens: Quid opus
ſt incaſſum & fruſtra hoc facere? At-
qui hæ voces, fruſtra & incaſſum, non
tam locum habent in gerendis nego-
tiis, quam in proferendis verbis. Nunc
cum, ut ante diximus, ex leviſſima re
plerunque graviſſima mala naſcãtur,
quanto diligentius expendendum eſt,
utrum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

utrum magis expediat ſilere an loqui. Vidi ego quoſdam, qui ex conſuetudine tuſſiebant, ructabant, ac ſingultiebant. Quod ſi huc proficit hominum cura, quæ juxta ſapientum dictum; in omni re valet plurimum ne dicam omnia, ut tuſſim ac ſingultum ex cauſis neceſſariis naſcentem, ægre quidem ſed tamen expellant ac vincant, quod negotii fuerit linguæ præcipitantiam dediſcere? Quod initio videtur impoſſibile, poſt menſtruam exercitationem erit facillimum: mox abibit in naturam, quod habitu confirmatum fuerit. Occupare ſalutationem fortaſſe comitatis erit, cæterum in conſeſſu multorum qui primus occupat ſermonem, niſi vel auctoritas id poſtulat vel functio, ſuam ipſius prodit intemperantiam. Proinde non ſine cauſa laudatus eſt à laudatis viris hic Sophoclis ſenarius:

Οὐ γάρ τι βουλῆς τ᾽ αὐτὸ καὶ δρόμου τέλος.

Quo ſignificatum eſt non eſſe finem eundem conſilii, qui curſus eſt. Laudatur enim & palmam fert quiſquis ante-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ntevertit in curſu , & ridetur qui
ardior eſt : In conſiliis frequenter
ontra venit uſu. Etenim ſi qui pri-
nus dixit , quod ſatis eſt ad propoſi-
am conſultationem attulit, non de-
et qui rogatur poſterior , ideo vel
iſſentire , vel addere ſupervacanea,
e nihil ferat laudis , quemadmo-
ũ apud Terentium faciunt tres ad-
ocati , quorum unus ait reſcindi
oſſe, alter negat, tertius deliberan-
um amplius cenſet , atque utinam
anc ambitionem in comœdiis tan-
um rideremus , ac non etiam in
rincipum conſiliis deprehenderetur
oc malum , nec quotidie fieret à
medicis, quorum vix quiſquam eſt,
qui citra exceptionem comprobet
pharmacum ab alio præſcriptum, aut
i candidior eſt, ne parum medicus
videatur, adjicit aliquid his quæ fe-
re nimis multa ſunt, imo ſatis feret
laudis , ſi bonam ſententiam candi-
de laudando & comprobando, homi-
nis ſynceri, minimeque fucati lucri-
faciat opinionem. Sunt enim qui-
dam vel tam invidi, vel tam gloria-
rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

rum avidi, ut non ferant in alienam ſententiam iri pedibus, ac jurgiis diem eximunt, potius quam ſubſcribant bono conſilio, cujus ipſi non fuerunt auctores. Quod ſi quid deerit reſponſioni priorum, licebit citra arrogantiam docere ſi quid illos fugit: aut citra invidiam impartire, ſi quid deerat. Hoc quoniam nũquam non eſt tempeſtivum, ſæpe plurimum habet laudis, qui poſtremus omnium dixit. Ridetur in comœdiis, ſed ſæpius in vita communi, quoties altereſpondet, priuſquam is qui loquitur finierit ſermonem. Itaque conſultum fuerit interroganti cum iam dicendi finem fecerit, aliquod præbere temporis ſpatium, ſi quid hquæ dixit velit addere, aut ſi quicorrigere. Interim & ipſe perpendiquid aut quomodo conveniat reſpondere. Neque raro riſui ſunt, qceleritate reſpondendi, quia non itelligunt quod proponitur, aliud palio reſpondent. Id ridiculum eſt ſurdaſtris aut imperitis linguæ, inliis ſæpenumero cum periculo cojunctu

nctum eſt. Dominus noſter in eu-
angelio nonnunquam reſpondet ta-
citis Phariſæorum cogitationibus,
priuſquam illi prodidiſſent quid vel-
lent. Hæc celeritas convenit his
quos afflavit divinus ſpiritus: nobis
prius loquentis mens diſcenda eſt,
quam reſpondeamus , ſi volumus
apte reſpondere. Iam non incivile
tantum , ſed arrogans eſt , ſi cum
quæſtio propoſita ſit alteri , alius re-
ſponſionem præripiat. Is enim præ-
terquam quod ſibi multum tribuere
videtur , etiam in alterum contume-
lioſus eſt, quaſi judicans illum , pa-
rum idoneum, qui ad propoſita re-
ſpondeat. Etenim qui hoc facit, non-
ne videtur dicere : Quid attinet ab
hoc petere , qui nihil novit ? Aut
quid opus quicquam ab alio petere
me præſente ? Si quid rogatur pa-
rum erudite reſpondeat , veniam me-
retur , qui provocatus ut potuit re-
ſpondit : At quantum riſum meretur
occupator ille , qui rogatum loco de-
pulit, ſi minus ut oporteat reſponde-
rit ? Quod ſi maxime ſatisfecerit in-

terro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

terrogationi, tamen incivilis & ineptus habetur. Audivit olim Themiſtocles ab Eurybiade, cum juvenis ultro ſe ingereret ad dicendum, etiam opportuna dicturus: O Themiſtocles, in certaminibus, qui ante tempus aſſurgunt, alapis cædi ſolent. Et in conviviis turpiſſimum eſt non expectare dicendi vices. Admirati ſumus olim Franciſcani cujuſdam confidentiam, qui præter Scotum nihil legerat. Agitabatur in menſa Archiepiſcopi Cantuarienſis inter eruditos neſcio quid quæſtiunculæ. Id ubi ſenſit ille, nec ſatis è longinquo percipere potuiſſet quid ageretur, erectus clamavit, quid eſt, quid eſt iſtuc quod agitis? Eo ſane vultu, quaſi diceret: Vos fruſtra agitis, niſi ego nodum explicuero (& erant inter hos aliquot Epiſcopi docti) quicquid autem eſt difficultatis à me poterit expediri, qui nihil neſcio. Similis eſt iſtorum arrogantia, qui poſita cathedra profitentur ſeſe ad omnem quæſtionem undecunq; propoſitam ex tempore reſponſuros. At fortaſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

e periculum eſt, rideri tantum.
ovi quendam magni principis ora-
rem, qui ob ſuſpicionem quod
ntra mandata moliretur aliquid,
ctus erat in carcerem, id factum
ſub noctem. Poſtridie rex cognito
od erat factum, miſit è procerum
mero duos, qui docerent, id non
e factum regis juſſu, ſed à ſatelliti-
s erratum eſſe in perſona. Vix præ-
i fuerant ſe venire juſſu regis, cum
ſermonem interrumpens, incipit
ſecrare ſupplex & abjectus, ut rex
um clementer ageret. At illi fue-
nt hominem cum excuſatione re-
s dimiſſuri liberum: Verum ex ora-
one tam miſerabili tamque abjecta
njectantes eum ſibi male conſcium
e, ſuppreſſo quod habebant in
andatis, ad principem ſuum re-
unt, exponunt rem. Ille miſer ad
tremam calamitatem deductus eſt.
uanto malo fuit illi non meminiſſe
uod docuit Iacobus Apoſtolus: Sit
tem omnis homo velox ad audien-
um, tardus autem ad loquendum.
i continuiſſet linguam ſuam, donec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

illi quod habebant in mandatis per-
oraſſent, & tum reſpondiſſet con-
ſtanti vultu, & ſuam ipſius innocen-
tiam, & regiam æquitatem ſibi no-
tiorem eſſe, quam ut hoc ſuſpicari
poſſet regis juſſu factum eſſe, quod
autem à ſatellitibus eſſet admiſſum,
non in ipſum admiſſum eſſe, ſed in
eum cui ſe putabant manus injicere:
primum calamitatem eam effugiſſet:
deinde priſtinam apud regem gra-
tiam auxiſſet etiam, ſive vere factum
erat inſcio rege, ſive rex ſuſpicans nō
nihil decreverat ea pœna contentu
eſſe, ſi ſic monuiſſet ne pergeret no
cturnis colloquiis cum hoſtis orato
re congredi. Proinde probabile e
morem, quem & hodie videmus i
Sorbonicis diſputationibus, vel
prudentibus viris profectum fuiſſ
vel ab ipſa neceſſitate inductum
Nulli fas eſt interrumpere diſpu
tionem proponentis ac reſpondent
niſi ſi quis ad hoc fuerit delegatu
Nec is qui dato ſilentio ſucced
proponit, niſi præfatus omnium
niam ac pacem. Ubi propoſuit, n
reſpo-

reſpondet quicquam in hoc productus, niſi repetat quod propoſitum eſt, idque ſemel atque iterum, interim licet proponenti mutare, corrigere, & addere ſi quid velit. Hæc mora mutantis ac repetentis, nonnunquam tædio eſt auditoribus, ſed tamen neceſſarium habet remedium adverſus tumultuoſam vocum confuſionem. Poſteaquam incaluit contentio, dicendi finem imponit cœtus conſidentium aut circumſtantium, ut & aliis ſit dicendi locus. Hic fateor nonnunquam ſilere jubetur, qui maxime erat audiendus, ſed præſtat quædam non audiri, quam nihil audiri. Congruit autem hoc remedium peculiariter nationi Gallicæ, quæ cum ſit humaniſſima, tamen præter linguæ facilitatem, habet in diſputando quiddam calidius ac vehementius. In univerſum vero quiſquis dicit, fruſtra dicit, ſi deſit fides & attentio. Sed utrumque ſibi conciliat ſuſpendens expectationem contatiuncula, quod ipſum etiam proditum eſt ab his qui diligentius de rhe-

torica conſcripſere. Quiſquis enim ſic incipit, caret ſuſpicione fuci, quod inibi ex re nata cogitare videatur quid ſit dicendum, non ſecum attuliſſe commentum, quo falleret. Et in conſiliis præſertim quiddam minimeque vulgare dicturus videtur, qui prius meditatur quid dicat. Itaque qui docent eſſe caput artis artem diſſimulare, ſimulant hanc contationem, quo magis attentos magiſque credulos habeant auditores. Talem Homerus inducit Ulyſſem. Itaque non ſolum expendendum erit, quid proponatur, ſed quo animo proponatur. Nec enim ſemper ideo percontamur, quod nobis reſponſione ſit opus, ſed nonnunquam amicos verecundiores blandis percontatiun-culis ad colloquendi viciſſitudinem provocamus. Hic qui reſponſioni locum alteri præripit animumque & aures alio converſas, ad ſe trahit, nihilo facit civilius, quam ſi quis ab alio volentem oſculo excipi, præveniens oſculetur ultro: aut ſi quis oculos in alium conjicientis, in ſe
deto-

detorqueat obtutum. Si Octavio rogIanti adoleſcentem, qui ipſum oris liniamentis referre dicebatur, num mater illius aliquando fuiſſet in aula Cæſaris, ſimpliciter reſponſum fuiſſet, cum ille non ſimpliciter interrogaret, periiſſet jocus. Nam cum adoleſcens ex vultu rogitans deprehenſo cavillo reſpondiſſet, matrem quidem illic nunquam fuiſſe, ſed patrem ſæpe, dictum in Cæſaris cognatas retorſit, non ſine ingenii laude. Nec hodie pauci ſunt qui fictis quæſtiunculis excitant quorundam loquacitatem, ut rideant. Præſidebat in convivio negociatorum Dominicanus quidam, adhibiti ſunt de induſtria, qui hominem promptum & confidentem rogatiunculis exagitarent. Ille incontanter ad omnia, & quidem ſerio. Tandem inter quæſtiones ad negociationẽ pertinentes hanc propoſuit quidam: Num recte faceret, qui pactus lactis ovili duo dolia, lac redderet gallinaceum? ille nihil cõtatus diſtinxit: Si lac, inquit, gallinaceũ utilius ſit illi cui redditur quam

ovillũ, ſatis reddidit. Riſus omnium conſecutus eſt. Civilior erit hæc conſecutus eſt. Civilior erit hæc ratio, ſi qui rogatur excuſans ſuam imperitiam reſpondendi partes aliis deferat, ut magis ad explicandum quæſtionis nodum idoneis, quemadmodum faciunt, qui poculum porrectum, urbanitatis gratia deferunt ipſi qui porrigit, & acceptum ad alios velut honoratiores, deferunt. Nec pudeat interim ingenue fateri, nihil in promptu eſſe, quod auditu dignum judicet, conſultis libris, reque perpenſa, ſi quid occurrat, communicaturum. Ea modeſtia ſæpenumero plus laudis conciliat, quam ſi bene reſpondeas. Proinde non probantur viris ſapientibus hi, qui ſtudioſius affectant laudem ex tempore dicendi, quam bene dicendi. Nec ulli magis abhorruerunt ab extemporaria dictione, quam ii qui cæteris dicendi facultate præſtiterunt. Demoſthenem fere de ſcripto dicere ſolitum tradunt, adeo ut ne populi quidem flagitationibus adduci potuerit, ut ex tempore dicturus aſſurgeret.

Marcus Tullius ſemel duntaxat hoc, quod ſciam, feciſſe legitur. Sed idem cum ad diem præfinitum acturus eſſet cauſam apud centumviros, Erotem ſervum libertate donavit, non ob aliud officium, niſi quod nunciarat, cognitionem in poſterum diem eſſe dilatam. Tam admirabili, tam exercitato dicendi artifici, qui potuiſſet etiam extemporali dictione cæterorum omnium curam vincere, tanta erat ſolicitudo, ne quid per incuriam ſecus diceret quam oportebat. Nimirum illos ad dicendum pigros & contabundos reddebat prudentia, in nobis inſcitia confidentiam parit. Itaque graviter admonet Sirach Hebræus, quod alibi referre cœpimus: Audi tacens, & pro reverentia accedet bona tibi gratia. Adoleſcens loquere in tua cauſa vix, cum neceſſe fuerit: ſi bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum. In multis eſto quaſi inſcius, & audi tacens ſimul & quærens. In medio magnatum loqui ne præſumas, & ubi ſunt ſenes ne multum loquaris. Non pla-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

cet huic ſapienti λόγος ἀκέφαλος. Sed ineptior eſt quorundam oratio, quæ nec caput habet, nec pedes. Talis eſt eorum, qui cum ſtulte reſpondeant, tamen nullum dicendi finem facere poſſunt. Satis erat ad id quod quærebatur reſpondere, quod apud Platonem, ab Euthydemo diſcit Socrates. Veluti ſi quis rogetur: Eſtne pater domi, ſatis eſt ſi reſpondeat: domi non eſt. Nam ſi plus ſcire cupiet, qui percontatur, addet, ubi igitur illum conveniam? Quod ſi noto benignius voles reſponſum dare, ſatis eſt dixiſſe, nondum rediit è ſenatu. Supervacaneum autem & ineptæ loquacitatis fuerit, ſi rogatus an pater ſit domi, dicat nudius tertius clanculum profectum juſſu ſenatus ad Cæſarem totamque legationis hiſtoriam enar[...]ret. Nec facile dijudicari poſſit, ute[...] faciat ineptius, qui vicino rogan[...] commodato patellam, offerat mo[...]tarium, an qui roganti infundibulū totam obtrudat ſupellectilem. Simi[...]lis eſt iſtorum error qui rogati de r[...]quapiam, veluti nacti garriendi cam[...]

um, altius rem repetunt quam o- portet. Notatur ab Horatio, qui Trojanum bellum gemino exorditur ab ovo: ſed gravius etiam peccant, qui reſpondent, οὔτε γῆς οὔτε οὐρανοῦ ἀπτό- μενα, altero mulgente hircum, alte- ro ſubjiciente cribrum, ut ait Demo- nactes. Adeo placet illis ἀξίωμα, τὸ αἰσχρὸν σιωπᾶν. In cauſis forenſibus te- ſtis loquacitas, non raro perdit reum, vel quia plus reſpondens quam opor- tet, imprudens effutiat quæ lædunt, vel quia difficillimum in multiloquio ſibi conſtare, ac meminiſſe quæ di- xeris, cum hinc maxime coarguan- tur teſtimonia. De victus intempe- rantia jam non ſemel à nobis dictum eſt. Veniamus igitur ad cauſas ma- gis peculiares, ubi videtur illud in ge- nere præcipiendum, neminem poſ- ſe temperare linguam, niſi qui mo- tus animi conſuefecerit obtemperare rationi. Videmus enim hoc uſu veni- re his, qui bilem habent immodera- tam, ut cum certo ſtatuerint aut ob- ticeſcere, aut moderatiſſime reſpon- dere, tamen ira ceu turbo quidam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

inſurgens excuſſo clavo rapiat linguam in omne convitiorum genus. Idem efficit impotens gaudium, aut dolor, aut metus, aut ſpes. Porro qui diligenti meditatione ſic conſuefecit animum ſuum, ut nihil magnopere neque miretur, neque oderit, neque metuat, neque ſperet, eadem opera moderabitur linguæ qua moderatus eſt animo. Quemadmodum enim fruſtra moneas phreneticum: Sic incede, ſic compone veſtem, ſic moderare vultum, niſi prius pharmacis expurgaris bilem, & aliam corporis habitum induxeris: ſic in vanum moneas cui dominatur ambitio, ira, ſuperbia, avaritia, libido, zelotypia, amor, odium, quem ex cruciat ſpes, aut metus præcipui humanæ vitæ tyranni: Sic loquere, ſic moderare linguam, niſi prius perſuaſeris, ut rebelles animi motus rationis freno coërceat. Eſt autem illi præcipua adhibenda cautio, qua no ſentimus maxime propenſos ad la pſum, quam ad rem plurimum adju vabit, ſi tibi quiſque, juxta Pythium

oracu

aculum notus fuerit. Non ſine cau- laudatur à multis Socratis patien- , qui præter naturam omnes affe- us multa vi multaque conſuetudine domuerat ac cicuraverat, ut pror- s ἀπαθὴς videri poſſet. Ex animi to- rantia parem corporis adverſus o- nia, quamvis dura, patientiã com- araverat. Non inficiantur philoſo- hi longe difficilius eſſe ferre ſitim uam famem, cum utrumque ſit dif- cillimum. Socrates autem hac ex- citatione ſitim expellere conſuevit: oſteaquam ex more veterum, ac va- tudinis gratia corpus exercuerat, uo tempore maxime ſolet appeti po- us, non ſibi permittebat bibere, niſi rimo cado jam aliis effuſo: non quod ericulum metueret ſi cum cæteris ibiſſet, verum ut irrationabilem ap- etitum doceret expectare rationis mperium. Eadem arte duraverat orpus ad vigiliæ, ſtationis, caloris, rigoris, ac laboris incredibilem to- erantiam. Qui ſic habet domitas na- turæ violentas cupiditates, is poterit & linguam prurientem cohibere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Qui vehementer ſitiens imperare ſi-
bi poteſt, ut in totum abſtineat à po-
tu, facile temperabit ſibi ne plus ſa-
tis bibat. Itidem qui cum eſt oblata
dicendi occaſio, & linguam ſentit ve-
luti ſitire, ut ſeſe effundat in argu-
mento in quo libenter verſatur, ſib
poteſt imperare, ut in totum ſileat
donec neceſſitas aut utilitas exigat o
rationem: idem facile ſibi tempera
bit, ne dicere exorſus ſemet mult
nugacitate ingurgitet atque inebriet
Ea dicendi moderatio non eſt peten
da ab affectu dicentis, ſed auditori
bus: id fiet ſi conſideres, non qui
tibi jucundum ſit dicere, ſed quid a
lios juvet, aut expediat audire. S
nauta aut miles non prius deſinet nu
gari de ſuis periculis ac victoriis, qu
ipſe ſatietur referendo, quamlibet
liadem ſuperabit narratio. Verum
cogitet quid hæc ad iſtos qui audiũ
judicabit eſſe ſatius eos adhuc inh
antes ac ſuſpenſos dimittere, qua
nauſeantes ac vomiturientes præ ſ
turitate. In fine comœdiarum ſole
ne eſt addere, Valete & plaudite: ſ
eni

nim deſinunt ut ſpectatorem adhuc melicum dimittant. At nugacium rrationibus plerunque pro plauſu atur oſcitatio, pro laude accinitur ne. Quiſquis igitur in his argumen-s, in quibus libenter verſatur ob af-ctum naturalem, ſeſe dicturientem ohibuerit, facile temperabit in cæ-ris. Athenodorus philoſophus cum b ingraveſcentem ætatem dimitti etiiſſet ab Auguſto, diſceſſurus ad-nonuit illud, ne quid iratus faceret, iceretve, niſi prius Græcorum lite-as ordine recenſuiſſet, velut in his harmacum quoddam ineſſet adver-us iracundiam, ac philoſophus in-icabat moram interponendam eſſe. Cæſar delectatus eo dicto, complexus hominem, Adhuc, inquit, te mihi ſt opus, & annum etiamnum apud e detinuit, ut eo magiſtro diſceret ilentium. Cur & nos non demus tan-tum ſpatii linguæ ad garriendum e-rumpere geſtienti, quanto literarum numerum liceat percurrere? In co-mœdia Laches ſenex cum meretrice Bacchide colloquuturus, ſic apud ſe loqui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

loquitur: Videndum ne minus propter iram hanc impetrem quam poſſim, aut ne quid faciam plus, quod poſt me non feciſſe ſatius ſit. Perſuaſum habebat ſenex Bacchidem obſtare, quo minus Pamphilus revocari pateretur uxorem. Id ſi verum fuiſſet, erat juſta ſtomachandi cauſa. Quod ſi ſuo animo, ut tum erat affectus, morem geſſiſſet, non habuiſſet lætum exitum fabula. Nunc civiliter expoſtulanti, civiliter reſponſum eſt, cognovit errorem, impetravit quæ voluit, totus comœdiæ tumultus jucunda cataſtropha ſolutus eſt. Si hoc faciunt homines idiotæ in comœdiis, quid decet facere ſacerdotes, & monachos Chriſtianos in concionibus, præſertim autem in edendis libris? Quod apud Homerum Pallas facit Achilli, hoc in nobis debet præſtare ratio. Tametſi Pallas illa tantum à pugna revocat, ſat habens ſi ſtomachetur intra convitia: At noſtra Pallas ne id quidem permittit, ut convitiis in quenquam debacchemur, etiamſi temperetur manibu

dinibus. Imo ſi velimus auſcultare
ritui Chriſti , quoties nobis au-
n vellicat, pro maledictis referen-
ſunt benedicta. Eſt quidem impo-
s affectus ira : ſed magnam habet
nulentiam & voluptatẽ. Dulce eſt
anti ſine fine garrire de ſuis amo-
us , at non eſt eadem voluptas iis,
i vacant amore. Amantes enim
impotentiam affectus quo tenen-
non ſolum exiſtimant , omnibus
minibus eſſe curæ quod agunt, ve-
m etiam res inanimas perinde qua-
ſentiant alloquuntur : velut apud
autum adoleſcens cum peſſulis &
tio litigat , ſic cum lectulo volu-
atis conſcio, ſic cum lucernula cõ-
ia , ſic cum violis ac ſtrophiis &
nulis ab amica miſſis, aut ad ami-
m ituris , prolixas miſcet fabulas.
idem & in Bucolicis argumentis
aſtores imaginantur, & pecori, &
ontibus, & ſylvis , & fluminibus
os affectus eſſe curæ. Dulce eſt in
oſtem lingua debacchari, ſed apud
os qui nec amant, nec oderunt, ac
ortaſſe ne norunt quidem , friget
huiuſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

hujuſmodi narratio. Novi quendam
qui nuper cœperat diſcere Græcas li-
teras, eas quoniam adamabat, quem-
cunque nanciſci potuit, eum Græce
ſalutabat, cum eo Græce multa con-
fabulabatur, etiamſi is nihil Græce
ſciret. Tanta erat oſtentandi libido.
At interim moleſtus ac ridiculus erat
etiam iis, qui Græce noſſent, quod
illis promptior eſſet lingua Latina
Refert Plutarchus de quodam, qu
cum caſu duos treſve libros Ephor
legiſſet, nullum mortalium non ob-
tundebat recenſendis quæ legerat
nec ullum convivium patiebatur eſſ
jucundum, identidem repetens Leu
ctricam pugnam uſque ad omniu
nauſeam. Unde vulgi jocus illi co
gnomen addidit Epaminondæ, quo
inſolentius jactaret ejus ducis geſt
quam ipſe ſolet qui geſſerat. Huic v
tio fere ſunt affines, qui recens ex
cademiis domum redeunt in aliqu
doctrinæ genere titulum ac laurea
aſſecuti. Verum eam oſtentandi
bidinem, quam ipſum tempus poſt
mitigat & corrigit, præſtiterat ip
ratio

atione cohibere. Ut igitur qui me-
tuunt inundationem , diligentius
muniunt ripas, qua major eſſe ſolet
fluminis impetus , ita convenit ille
diligentius advigilare rationem mo-
deratricem , qua voluptas quædam
impenſius prolicit ad dicendum. So-
crates negabat ſibi placere potum,
aut cibos, qui non ſitientes aut eſu-
rientes illecebra quadam provocarēt
ad bibendum atque edendum , quod
genus ſunt, mulſum, aromatites, pla-
centæ, & Attica bellaria, quod ab his
præcipue periculum ſit intemperan-
tiæ. Ab his igitur potiſſimum erit ca-
vendum ſermonibus, qui nos dulce-
dine quapiam rapiunt, & efferūt lon-
gius quam oportet. Conſultum igi-
tur fuerit priuſquam linguæ ſolvas
repagula, circumſtantias omnes ex-
pendere , qui ſis qui dicere paras,
quale ſit de quo loqui cogitas, quales
apud quos dicturus es, quid tempus
aut locus poſtulet. Denique quid bo-
ni malive ex oratione tua queat pro-
ficiſci, vel tibi vel aliis. In his erunt
quæ dicendi titillationem temperent,
aut

aut ſilentium ſuadeant. Sunt & illæ partes pulſandæ, unde juxta rhetorum præcepta ducuntur argumenta ſuaſorii generis: Num rectũ ſit, num honeſtum aut decorum, num utile, num tutum, num jucundum, num facile, num neceſſarium. Harum rerum cõſideratio gignet in nobis cautionem in dicendo. Unde fit, ut quẽadmodum attigimus, legamus eloquentiſſimos homines ęgre ad dicendum aſſurgere ſolitos, & in orationis initio trepidos fuiſſe. Nimirum & hic prudentia timiditatem, inſcitia confidentiam parit. Pericles qui ob admirationem eloquentiæ dictus eſt tonare ac fulgurare, ſuggeſtum aſcenſurus, diis vota facere conſuevit, ne quod verbum excideret imprudenti, quod minus ad rem pertineret. Et apud Romanos ſolenne erat dicturum pro concione, verſiculis aliquot precari Deos, ut quod dicturus eſſet, felix ac fauſtum eſſe vellent reipubl. Ac decorum quidem ſæpe pro loci, temporis, ac perſonarum ratione mutatur: cæterum futilitas, obtre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

tio, ac maledicentia & obſcœni-
quium nuſquam nõ eſt indecorũ.
quanquam in nonnullis aliquod vi-
m tolerabilius eſt, quam in aliis.
eminem quidem decet ſermonis
ſcœnitas quam Græci dicunt αἰσχρο-
ίαν, verum ea deteſtabilior eſt in
ne quam in juvene, in ſacerdote
am in milite. Rurſus apud adole-
ntes quam apud viros, apud libe-
s tuos quam apud alienos. Hic igi-
r quiſque ſibi diſertus ſit malum o-
nibus circumſtantiis exaggerans.
uid execrabilius quam canos, ſenes
pene decrepitos turpitudinem ex-
cere lingua, quam per corporis im-
cillitatem exercere jamdiu deſie-
nt? Manus alligavit paralyſis, pe-
s occupavit podagra, trahuntur
ia, nutat tremulum caput, delirat
imus, ſola lingua laſcivit obſcœnis
bulis. Qui vultus erant convivarũ,
æ cogitationes, cum hæc fieri vi-
remus? Vidimus enim non ſemel.
ui poſt in illum jam digreſſum ſer-
ones? Referam quos ipſe vidi in
talia, ſed ita ne quem attingam aut
aſper-

aſpergam ſuſpicione. Aderam tribus Græcis, quorum unus erat monachus, alter eruditus mediocriter, tertius puer tredecim ferme natus annos. Monachus oblivione prætermiſerat horam prandii. Itaque curatum eſt à nobis, ut cibi nonnihil adferretur. Ille contentus erat duobus ovis, nec paſſus eſt adferri plus eduliorum, bibit item quam parciſſime. Ipſe mihi ſemper viſus eſt vir modeſtus ac bonus, nec incurius ſacrarum litterarum, tametſi præter vulgatam Græcorum linguam nihil noverat. Cultus erat tam vilis, tam horridus & ſqualidus, ut exiſtimem hilariorem illum cultius amictum fuiſſe. Hactenus omnia digna monacho. At no[...] reſpondebant hujus convivii bella[...] ria. Amoto cibo, reditum eſt ad fa[...] bulas. Doctus ille protulit libellu[...] Græce ſcriptum quo referebantu[...] miracula. Ferunt autem apud Græco[...] hunc eſſe morem, ut ſacerdos à ſacr[...] recitet apud populum, ſi quod al[...] cubi miraculum accidit. Hoc qu[...] dam ſatanæ diſcipulus fuerat imit[...]
tu[...]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

… ſic ut eadem eſſet præfatiuncu-
… qua ſacerdos ſolet excitare plebis
… ntionem, rurſus eadem clauſula,
… populus audito miraculo con-
… vit accinere gratias & gloriam
… . In medio erant obſcœnitates,
… les apud nos vix ullum ſcortum
… eret in balneis proloqui. Ad ha-
… recitationem meus monachus
… quam ad rem mire feſtivam mire
… it hilareſcere, geſtire, ſolvi in
… hinnos, & ad ſingulas obſcœnita-
… , accinebat clauſulam ſolennem.
… er accumbebat in medio, cujus æ-
… conveniebant fabulæ magis pu-
… æ. Equidem in monacho deſide-
… am rectam inſtitutionem potius
… m bonam mentem. Tales nimi-
… n evadunt, qui nihil aliud diſcunt
… am ceremonias. Oblatæ fuerant
… nes, & erat dies quo fas erat aliis
… ci. Ille magna religione recuſabat.
… c paſſurus erat veſtem mutari. Et
… ea re, quæ pertinebat ad veram
… tatem, tam erat irreligioſus. Sal-
… m adoleſcentuli reverentia debebat
… minem à tam obſcœnis jocis revo-
care.

care. Paulus non præſcripſit cilicium
aut ſordidam veſtem. Linguæ caſti-
moniam non uno in loco præcipit,
velut ad Epheſios: Omnis ſermo ma-
lus ex ore veſtro non procedat, ſed ſi
quis bonus ad ædificationem fidei, ut
det gratiam audientibus. Rurſum ca-
pite proximo: Fornicatio autem &
omnis immunditia aut avaritia, nec
nominetur in vobis, ſicut decet ſan-
ctos, aut turpitudo, aut ſtultiloquiũ,
aut ſcurrilitas quæ ad rem non perti-
nent, ſed magis gratiarum actio. Va-
nitatem inibi deteſtatur, dicens: Pro-
pterea, inquit, deponentes menda-
cium, loquimini veritatem unuſquiſ-
que cum proximo ſuo, quoniam ſu-
mus invicem membra. Quanta ſoli-
citudine deterret Timotheum ab in-
anibus verbis, quas ille κενοφωνίας ap-
pellat, quanto ſtomacho deteſtatur
inania & infrugifera loquentes, quos
ματαιολόγους appellat. Et Timotheo
ſcribens non fert otioſas & curioſas
viduas, quæ per alienas domos va-
gantur loquentes quæ non oportet.
Eidem ſcribens deteſtatur inutiles
conten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ntentiones, quæ ſub eruditionis co gignunt diſſidia, eas ſignifican- verbo vocat λογομαχίας. Iam futili- s, maledicentia & obtrectatio, præ- rquam quod eſt indecora Chriſtia- , ſæpe nec utilis eſt nec tuta. For- iſſis habet nonnullam voluptatis titillationem, ſed inhoneſtam, ſed quæ ultam doloris uſuram ſecum tra- at. Effutiſti quod erat reticendum, ox ſequitur pœnitentia, perpetua- ue ſolicitudo, ne quod garriendi te- ulentia provectus ſic credidiſti a- enis auribus ut revocare non poſſis lii viciſſim apud alios effutiant, do- ec res permanet ad eos, quos mini- ne tutum ſit offendiſſe. Itidem bre- is illa maledicendi voluptas magno erpetuoque dolore retaliatur, dum uxta proverbium: Ubi dixeris quæ velis, audire cogeris quæ nolis. Et quemadmodum ſcripſit Heſiodus: Ubi dixeris male, peius audis. Proinde qui paratus eſt in alium dicere, ſeipſum examinet, num vacet omni crimine. Turpiſſimum autem fuerit, ſi qui calumniatur, deprehendatur

in co-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

in eodem eſſe crimine, quod intendit alteri, veluti in convitio luſcus appellet luſcum. Turpius etiam ſi furti crimen impingat in alterum, qui commiſit ipſe ſacrilegium: aut ſi inceſto contaminatus alteri de ſcorto calumniam ſtruat. Nimirum iſtuc eſt diſpicere feſtucam in oculo fratris, cum trabem in oculo tuo circumferas. Omnino fieri non poterit, quin minus præcipites ſimus futuri ad male loquendum de aliis, ſi manticarum fiat inverſio, & quod à tergo pendet revocetur in pectus. Hic itaque quem honeſti ratio non cohibet à maledicendo, mali metus poterit coërcere, & linguæ pruritum periculi conſideratio, veluti clavus clavum propellet. Profuerit & illud, animo recolere plurimorum hominum exempla, quibus incontinentia linguæ magno malo fuit, maxime ſi quid incommodorum nobis ipſis hinc accidit. Prius itaque ſibi quiſque loquatur: Tantam calamitatem mihi peperit unicus linguæ lapſus, non committam ut iterum ad eundem impin-

impingam lapidem. Conducit & hoc, ſi dum à ſe quiſque rationem exigit acti diei, non minus diligenter ad calculum vocet, ſi quid verbis peccatum ſit, quam factis, & ſi quid deprehenderit elapſum quod præſtiterat continuiſſe, verberet ſeipſum flagello Homerico:

Ποῖον σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων.

Hac exercitione facile paratur in dicendo frugalitas quædam ac ſobrietas, & circumſpectio cum prudentia conjuncta. Indicat & alterum remedium ille ſapiens Eccleſiaſtes, ne facile commoveamur hominum maledictis. Id tale eſt, ut attacti convitio recolamus, quod ipſi non raro maledixerimus aliis. Ea res faciet, ut moderatius feramus illatã injuriam, & ſi nobis ignoſci poſtulamus, æquum erit & aliis ignoſcere. Eccleſiæ verba ſic habent: Et quidem in omnes ſermones quos loquentur impii ne dederis cor tuum, ut non audias ſervum tuum maledicentem tibi. Etenim frequenter ſcit cor tuum, quod & male-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

dixiſti aliis. Ad quædam hominum maledicta connivendum eſt, ſic ut audientes non audiamus. Alioqui ſi venemur auribus quid quiſque de nobis loquatur, famulorum ſermonibus frequenter commovebimur. Diximus quemadmodum & aliorum petulantiæ medendum ſit, & nobis ab eo morbo cavendum; aut quomodo corrigendum malum quod collectum eſt: nunc locus monet ut paucis attingamus quo pacto fieri poſſit, ut quam minimum lædamur alienæ linguæ virulentia ſeu futilitate. Hic nullum eſt remedium efficacius, quam ut homo ſic moderetur omnem vitam ſuam, ne quid habeat maledici lingua, quod jure meritoque in ipſum jaculari poſſit. Eſt quidem & mendax calumnia, nec veretur innocentes impetere, verum vix unquã de nihilo movet tragœdiam, ſed vel exaggerat, quod erat exiguum, vel depravat quod ex ſe quidem ſyncerum, nonnullam tamen ſpeciem habet mali. Vertit in venenum, quicquid

quid exſuxerit araneus, ſed non adre-
pit ad quamvis herbam. Non enim
ttingit abſinthium, & ſunt materiæ
quibus abſtinet in perpetuum. In
Ariſtidem nulla orta eſt calumnia,
anta erat morum integritas. Quod
i quid mali rumoris oriatur adverſus
nnocentem, quoniam radicem non
nabet unde alatur, mox evaneſcit, &
quod de nihilo natum eſt, in nihi-
um diſperit: nonnunquam & in glo-
iã vertitur ejus qui præter meritum
ſperſus eſt. Paulus Apoſtolus, non
gnarus quãta ſit ſycophantarum ma-
itia, monet ut non ſolum abſtinea-
mus ab omni malo, verum etiam ab
omni ſpecie mali. Fatetur idolum &
dolothytum nihil eſſe, & tamen ob
impias hominum ſuſpiciones jubet
abſtinere ab idolothytis, ſi quis ex
accumbentibus monuerit, carnem
eſſe immolatitiam. Fatetur eſſe fas
ut qui altari ſervit, de immolatis vi-
vat, & tamen hac poteſtate non uſus
eſt apud Corinthios, quia non expe-
diebat euangelio. Iulius Cæſar Pom-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

peciam uxorem repudiavit, quod rumor eſſet illam à Clodio vitiatam, poſt cum Clodius inceſti reus ageretur, ac Cæſar citatus cum teſtimonium dicere juberetur, negavit ſe quicquam tale ſuſpicatum de uxore. Mox cum accuſator ſubjeciſſet, cur igitur illam repudiaſti? Quoniam, inquit, decet Cæſaris uxorem etiam rumore ſiniſtro calumniaque vacare. Graviter quidem Cæſar, ſed majorem laudem tuliſſet, ſi hoc in ſeipſo præſtitiſſet, quod exigebat ab uxore. Cæterum quod ille non præſtitit, nobis certe pro virili præſtandum eſt, ut cum Paulo omnia ſuſtineamus citius, quam nullum offendiculum demus euangelio, hoc eſt, profeſſioni nominis Chriſtiani. Paulus in tantum vult epiſcopum omni vacare crimine, ut non exiſtimet illum dignum eo munere, niſi probatus ſit etiam illorum teſtimonio qui foris ſunt. Sic enim ille vocat eos qui nondum amplexi ſunt euangelicam profeſſionem. Nec eſt quod metuamus calumniam,

ſi Chri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Chriſto pręſtiterimus ſynceram cō-
ientiam , quemadmodum elegan-
r docet Petrus Apoſtolus in epiſto-
priore. Et quis eſt,inquit, qui vo-
is noceat, ſi boni æmulatores fue-
tis? Sed & ſi quid patimini propter
ſtitiam , beati. Timorem autem
orum ne timueritis, ut non contur-
emini. Dominum autem Chriſtum
nctificate in cordibus veſtris, pa-
ati ſemper ad ſatisfactionem omni
oſcenti vos rationem de ea quæ in
obis eſt ſpe, ſed cum modeſtia & ti-
nore , conſcientiam habentes bo-
am, ut in eo quod detrahunt de vo-
is confundantur, qui calumniantur
eſtram bonam in Chriſto converſa-
ionem. Melius eſt enim ut benefa-
ientes ſi voluntas Dei velit pati, quā
malefacientes. Verum quoniam dif-
icillimum eſt præſtare vitam ſic un-
dique inculpatam , ut nihil inveniat
calumniator, quod vel arrodat, vel
depravet, quærenda eſt ratio qua fiat,
ut quam minimum noxæ nobis ad-
ferat maledica lingua. Ad id primum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

conducit, ſi nobis bene conſcii non commoveamur maledictis, nec attacti convitio regeramus convitium, ſed aut obticeſcamus, aut placido ſermone ſatisfaciamus calumnianti. Ita citius conquieſcet exortum diſſidium ſi nullus irritet repugnando: alioqui reciproca convitiorum viciſſitudo ſemper in deterius gliſcens, tandem exit in manifeſtam rabiem. Nec pigeat hoc facere Chriſtianum humilem, nec omnino culpa vacantem, quod pro nobis paſſus eſt omnium Dominus: qui cum convitiis inceſſeretur, non regerebat convitia; cum pateretur innocuus, non comminabatur, ſed omnem ultionem tradebat patri juſte judicanti. Imo quod eſt eximiæ cujuſdam charitatis, pro crucifigentibus, pro ſubſannantibus & inſultantibus oravit. Quod exemplum primus omnium retulit Stephanus, & poſt hunc magnus ille Paulus: Convitiis, inquit, afficimur, & benedicimus: perſecutionem patientes ſuſtinemus, maledi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

tis inceſſimur, & obſecramus. Douit quod præſtitit, & præſtitit quod ocuit. Benedicite, inquit, perſequentibus vos, benedicite & nolite naledicere. Si fieri, inquit, poteſt, uod in vobis eſt, cum omnibus honinibus pacem habentes, non voſnetipſos ulciſcentes chariſſimi, ſed late locum iræ. Nec nos moveat ille Naſonis verſiculus.

Quæ venit indigne pœna, dolenda venit,

Imo, *quæ venit ex merito pœna, dolenda venit.*

Cum Phocion vir apud Athenienſes optimus, bibiturus eſſet venenum, & uxor muliebri more plorans, diceret: Mi vir innocens morieris? Quid, inquit uxor, an malles me nocentem mori? Idem rogatus, quid moriturus mandaret filiis: Ne quid, inquit, ob huius rei memoriam, iniquiores ſint Athenienſium populo. Ariſtides cum oſtraciſmo dānatus iret in exilium, amicis percontantibus, quid imprecaretur Athenienſium populo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

tam ingrato, qui virum integerrimũ, ac de re publica bene meritum ejiceret: Precor, inquit, illis tam perpetuam felicitatem, ut ne unquam illis Ariſtides veniat in mentem. Socrates per calumniam oppreſſus nihil unquam atrociter dixiſſe legitur in Anytum ac Melitum, tantum jocans ſuo more quod reſederat in poculo poſt epotum venenum in terram effudit, dicens ſe hoc propinare Anyto ac Melito. Idem colapho percuſſus à quodam, admiranti cuidam quod eam contumeliam ferret tacitus, quid faciam inquit? Tum alter, trahe hominem in jus. Hic ille ridens, quid audio? Si aſinus mihi calcem impegiſſet vocarem eum in jus? Quidam ipſi ſibi convitium exaſperant, in pejorem partem interpretantes omnia. Quanto conſultius elevare contumeliam, dixit ſubito calore percitus, dixit non ex animo, ſed ex vino, dixit ab aliis inſtigatus, dixit ignarus veri, nec in me dixit, ſed in eum quem me eſſe putabat. Tam multa

ſunt

ant ethnicorum exempla, qui moderatiſſime tulerunt hominum maledicentiam, & nos qui Chriſtiani dicimur, pro levi convitio, imo pro verbulo parum reverenter emiſſo, quas blaſphemias, quæ verbera regerimus? Cleomenes Lacedæmoniorum rex maledicum quendam, qui non ceſſabat ipſum convitiis apud omnes lacerare, ſat habuit faceto dicto caſtigare: An ideo, inquit, male loqueris de omnibus, ne nobis viciſſim ſit otium de tua malitia loquendi? Demarato regi Orontes aſperius ac petulantius fuerat locutus: eo digreſſo, cum ab amicis quidam diceret: Acerbius ſe geſſit apud te, quam decet, Orontes: Imo, inquit, in me nihil peccavit. Nocent enim nobis qui ad gratiam loquuntur blandientes, non qui cum odio & aſperius. Similem moderationē præſtitit Leotychidas Ariſtonis filius. Cum enim illi quidam renuntiaſſet, Demarati filios de ipſo male loqui, ille contemptim, Per Deos, inquit, nihil mi-

ror, neque enim quiſquam illorum
poſſet benedicere. Vir prudens con-
tumeliam ipſi illatam in naturæ mor-
bum rejecit. Nullus enim indigna-
tur porco quod grunnit, aut cani
quod latrat, aut anſeri quod obſtre-
pit, aut camelo quod blaterat. Ly-
ſander item, cum quidam in ipſum
convitiis debaccharetur, nihil com-
motus, Age, inquit, hoſpes, age dic
in me frequenter ac ſtrenue, ne quid
omittas, ſi forte ſic animum tuum
iſtis malis, quibus plenus videtur, ex-
onerare valeas. Ejuſdem moderatio-
nis eſt, non perturbari convitio, cu-
jus eſt non commoveri laudibus. Pli-
ſtarchus Leonidæ filius, cum acce-
piſſet ceu rem novam ipſum ab ho-
mine maledico laudari, Demiror, in-
quit, niſi ſi quis illi perſuaſit me eſſe
mortuum, nã ille quidem viventem
laudare poſſet neminem. Sunt qui
tradant Periclẽ ingenio fuiſſe feroci:
Et tamen viris præter naturam hanc
præſtitit moderationem, prudentiam
adhibens in conſilium. In hunc cum

iperitus quidam linguæque impo-
ntis conviciis debaccharetur, ver-
um illi non reſpondit, ſed nihil con-
otus ingreſſus eſt porticum, inde
b veſperam cœpit redire domum.
untem ſecutus eſt maledicus, ma-
is ac magis inardeſcens, quod ne-
ligeretur. Ubi tandem ventum eſt
d januam. Iamque nox eſſet, Peri-
les è famulis uni mandavit, ut ac-
epto lumine maledicum domum de-
luceret. Si fas eſt ulciſci maledicen-
iam, hoc eſt, pulcherrimum vindi-
ctæ genus. Civilius eſt quod fecit
Pericles, ſed non minus excelſi ani-
mi quod Plato. Hunc cum eſſet di-
miſſurus Dionyſius, non ſemper ha-
bitum ſatis humaniter, dixiſſe fer-
tur: Plato cum redieris ad amicos
tuos & ſtudiorum ſodales, multa
mala illis de me prædicabis. ad quæ
Plato ſubridens, Imo, inquit, rex,
fieri non poteſt, ut illic meis ſodali-
bus à diſciplinis tantum ocii contin-
gat, ut cuiquam vacet tui meminiſſe.
Declarat animum vere regium & ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

celſum, quod celebratur ab Alberto rege Poloniæ dictum, hujus fratre qui nunc regnum illud feliciſſimis auſpiciis moderatur ac nuper ingenti victoria ex Turcis relata, non mediocriter & locupletavit & conſtabilivit. Cum enim ad Albertum delatum eſſet, quendam apud omnes de ipſo male loqui, nihil commotus, Malo, inquit, unum apud omnes de me male loqui, quam omnes apud unum. Similem animi celſitudinem ſapit quod reſpondiſſe fertur Antiſthenes Cynicus, iis qui deferebant Platonem de ipſo male loqui, Regium eſt, inquit, male audire cum bene feceris. Quod dictũ Plutarchus transfert ad Alexandrum magnum, nihil enim ſummo regi ſimilius, quam Cynicus. Volumnius & Sacculio, quorum alter erat mimus, alter hiſtrio, cum eſſent in caſtris captivi, ne tum quidem temperabant à convitiis in Brutum ducem jaciendis. Ac Brutus frequenter interpellatus de coërcenda hominum petulantia, ne-
glexit

exit. Tandem cum nec illi finem
cerent maledicendi, & Caſca vehe-
enter urgeret, permiſit ut facerent
illos quod ipſis videretur. In uno
cto geminum exemplũ nobis pro-
tum eſt: alterum quod effrenis lin-
æ vectigal ſit calamitas, alterum,
celſis animis negligendum eſſe ma-
dicentiam eorum qui non judicio
d morbo de ipſis male loquuntur,
ec tales impatientius eſſe ferendos,
am ferimus eos, qui per febrim
t phreneſim nobis maledicunt.
ortaſſe non hic conveniebat admi-
ere mentionem ſacri Lindii, ſive
uia fabuloſum eſt quod narrant, ſi-
e quia factum, ſi modo factum eſt,
agis militarem ac barbaricam im-
anitatem quam celſitudinem ani-
i generoſi ſapit. Hercules cum eſu-
iret, & offenderet Lindium quen-
am jugo boum arantem, rogavit ut
lterum boum ſibi daret placando
omacho. Non enim eſuriebat vir
ortis cepas aut legumen, aut ova,
ed ſolidos boves. Cum ruſticus ex-
cuſaret,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

cuſaret, omnes facultates ſuas totam-
que familiam niti jugo boum: jure
commotus Hercules, utrumque bo-
vem eripuit, mactavit & comedit,
Interea ruſticus ſenex, quoniam ni-
hil aliud potuit, multa convitia di-
xit in Herculem: quibus ille adeo
commotus non eſt, ut negaret ſibi
unquam accidiſſe convivium jucun-
dius, quod ipſi ruſticus morionis eſ-
ſet loco. Hoc exemplum ſi conferas
ad ea quæ ſuperius retuli, plane bar-
baricum eſt ac militare; ſin ad iſta
quæ quotidie deſignant noſtri mili-
tes inter agricolas, miræ cujuſdam
civilitatis videri poteſt, qui non con-
tenti placaſſe cibis latrantem ſtoma-
chum, quidquid ubique belliſſimum
reperiunt, devorant, & quod nec de-
vorare nec auferre poſſunt, perdun
aut exurunt ne cui ſit uſui. Interin
miſeris adeo non licet animi dolo
rem ulciſci convitiis, ut in conſtu
pratis filiabus & uxoribus indign
paſſi, cogantur eſſe ſupplices, & age
re gratias, quod ipſis vitam reliquai
ef

e voluerint. Sit barbaricum & im-
ane quod fame coactus fecit Her-
les vir de genere mortalium, uti
adunt, bene meritus, modo do-
atur quo nomine dignum eſt, quod
riſtiani milites qui cõducti, non-
nquam & conducendi properant
l bellum, aut à bello redeunt, fa-
unt non ſtimulante fame, ſed invi-
nte ad maleficium licentia, idque
on in hoſtes ſed in ſuos. Ac tales
bi domum redierint habentur ho-
eſti, & quicquid interea deſigna-
um eſt, bello imputatur cum alio-
ui leges in prædones, fures, incen-
iarios, & raptores atrocibus ſæ-
iant exemplis. Sed redeamus ad id
quod agebatur, quo pacto fieri que-
t, ut quam minimum mali capia-
mus ex aliena maledicentia. Cæte-
um conſultius eſt etiam maledico-
rum vitium in noſtram utilitatem
vertere. Monent quid ſit corrigen-
dum, indicant à quibus ſit caven-
dum, & omnino ſocordiam nobis &
oſcitantiam excutiunt. Philippus
Mace-

Macedonum rex, cum ab Athenien-
ſium primoribus multis conviciis la-
pidaretur, ajebat ſe illis magnam ha-
bere gratiam, per quos ipſe tum fa-
ctis, tum dictis quotidie redderetur
melior, dum illos, inquit, & rebus &
verbis vanitatis coarguere ſtudeo. I-
dem adhortantibus amicis ut hōmi-
nem maledicum expelleret. Non fa-
ciam, inquit; & admirantibus cu
ita ſentiret: Ne obambulans, inquit
inter plures de me male loquatur
Cum Smicythus ad eum detuliſſet
quod Nicanor continenter de ipſ
male loqueretur, amicis ſuadētibus
ut hominē accerſitum puniret. Imo
inquit, Nicanor non eſt Macedonum
peſſimus. Videndum igitur nunc ub
ſit illi à nobis facta injuria. Itaque
cum animadvertiſſet Nicanorem e
geſtate preſſum, velut in hoc non me
miniſſet officii ſui, quod virum no
inſtrenuum neglexiſſet, juſſit illi mu
nus quamprimum dari. Hoc facto
cum Smicythus retuliſſet, Nican
rem jam alium, paſſim honorifice

PHI

Philippo prædicare : Ergo videtis, inquit, in nobis eſſe ſitum, ut vel bene vel male de nobis loquantur homines. Cum Telecro Lacedæmoniorum principi quidã renũtiaſſet quod frater de ipſo male loqueretur. Nunquam, inquit, iſta dixiſſet, niſi cauſam haberet cur diceret. Hujus frater cum quereretur quod iiſdem ortus parentibus, non ſimiliter in pretio haberetur à civibus. Id fit, inquit, quod tu neſcis æque ferre injurias atque ego. Hujuſmodi moderationem legimus præter alios & in Tiberio Cæſare fuiſſe, ad quem cum deferrentur, quæ plurima vulgus in ipſum petulanter jaciebat, noluit ulciſci, ſed reſpondit, in libera civitate & mentem & linguam oportere liberam eſſe. Rurſum cum ſenatus cenſeret his de rebus inſtituendam eſſe cognitionem, quo pœnis hominum petulantia coërceretur, reſpondit ſe occupatiorem eſſe, quam ut talibus negotiis intendere vacaret, quorum actio ſi ſemel ſuſcepta fuiſſet, nullum

unquam

unquam otium futurum aliis rebus tractandis. Claudius Cæſar cum Græcus quidam inter dicendum incaleſcens, dixiſſet: Σὺ ϗ μωρὸς εἶ ϗ γέρων, diſſimulavit convitium. Similis lenitas fertur Veſpaſiani. Referam exemplum unum aut alterum. Cum Cynicus quidam petulanter in eum latraſſet, & illum poſt caſu habuiſſet obvium, nec ille vel aſſurgere vel ſalutare Cæſarem dignaretur, ſed oblatraret etiamnum, neſcio quid: ſatis habuit appellaſſe canem. Salvius cum patrocinaretur reo diviti, auſus eſt dicere: Quid ad Cæſarem, ſi Hipparchus (nam id erat reo nomen) habet ſeſtertium millies? Ea vox ad Cæſarem delata eſt, quæ illum figurato morſu petebat, quaſi Hipparcho per calumniam faceſſeretur negotium, quo damnati facultates accreſcerent fiſco Cæſaris. At Veſpaſianus cum non ignoraret, quo animo dictum eſſet hoc à cauſidico, tamen laudavit etiam, videlicet detorquens ad ſuæ ſynceritatis argumentum,

um, quod ille in Cæſaris invidiam
ffuderat. Hoc fecit ethnicus, qui
Chriſtum non noverat, qui non le-
gerat euangelicas literas, cui in ma-
nu erat ulciſci ſi libuiſſet, & nos
Chriſti philoſophiam profeſſi, vix eti-
am amicam ac blandam admonitio-
nem pati poſſumus, etiam illa depra-
vantes quæ ſimpliciter & amanter
dicta ſunt. Cum lis eſſet inter ſena-
torem & equeſtris ordinis hominem
de jurgio, ita pronuntiavit Cæſar:
non oportere quidem maledici ſena-
tori, cæterum remaledici, civile faſ-
que eſſe. Hac ſententia ſublevavit
inferiorem, & deterruit majores ne
freti auctoritate, potentiaque ſua;
convitio laceſſerent inferiorem, ni
vellent audire paria. At noſter impe-
rator Ieſus Chriſtus nec remaledi-
cendi jus facit. Archelaus aqua re-
ſperſus, cum ab amicis incitaretur ad
vindictam, Non me, inquit, reſper-
ſit, ſed quem me eſſe putabat. Et nos
ſi quid admonendi gratia dictum eſt
in genere, rapimus ad privatam con-
meliam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

meliam. Quo philoſophos quoſdam perduxit humana ratio, quo principes multos humana prudentia, eo nos non perducit vel doctrina cœleſtis, vel tot exempla capitis noſtri. Iuvabit & illud, ſi cum in nos immerentes rabioſa petulantia debacchatur maledica lingua, ſic noſtro cum animo loquamur: Quid ſi Deus hoc voluit, ut per hunc dem pœnas, olim male devoratarum laudum adulatorem, & avide devoratæ gloriæ, quam ſpretam oportuit? Dicamus igitur & nos cum David: Sine maledicat, ſi forte Dominus propiciatus miſereatur mei. Perlongum eſſet hic tractare quæſtionem quando & quatenus ſit reſpondendum maledicis. Legimus, qui negligit famam crudelis eſt: & legimus, Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam. Et Dominus noſter ad quædam maledicta obticuit, ad quædam diligenter reſpōdit. Audivit Samaritanus es, & diſſimulavit: audivit, dæmonem habes, ac accurate refellit calumniam. Sunt probra qua
nobis

bis non eſt in manu corrigere, ve-
li ſi quis apud Scythas, aut ex pu-
ndo genere, aut pauper natus eſ-
. Ea ſilentio melius ſopiuntur, ni-
quod hoc boni licet ex hominis
aledici vitio decerpere, ut admoni-
convitio, benefactis ac virtutum
ninentia fortunæ maculam abolea-
us. Sin quod objicitur vitium eſt,
noſtra culpa admiſſum eſt, male-
lentiam inimici nobis vertamus in
ficium amici. Siquidem acrius cal-
r habet ad vitæ correctionem ho-
is exprobratio, quam amici mode-
ta monitio: Sin falſum eſt quod
bjicitur, circumſpicere conveniet,
um quam occaſionem dederimus ei
alumniæ. Mox amputabimus unde
eprehenderimus hoc maledictum
ullulaſſe, & in reliquis cautiores
rimus. Poſtremo ſatis reſpondit,
ui factis dictiſque declarat apud o-
nnes convitium in ſeſe non compe-
ere. Ita fit, ut infamia recidat in ca-
umniatorem. Nec famam negligit,
qui modis omnibus cavit, ne quid in
meren-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

merentem male dici poſſit. Eſt tamen
ubi tempus, ac res poſtulat oratio-
nem, quoties noſtra infamia cum
multorum periculo conjuncta eſt. Si
Chriſtus ſilens agnoviſſet probrum,
quod in Beelzebub ejiceret dęmonia,
periclitabatur omnium ſalus. Et Pau-
lus Apoſtolus ſtrenue tuetur aucto-
ritatem ſuam adverſus pſeudapoſto-
los, quod id omnium referret. Epi-
ſcopum falſo traductum fœdi crimi-
nis infamia, non oportet diſſimula-
re, ne populus exemplum ad ſe tra-
hat, aut epiſcopi doctrinam conte-
mnat. Verum aliud eſt depellere cri-
men, aliud eſt recriminari. Eſt ubi
conveniat reſpōdere ſtulto juxta ſtul-
titiam ſuam, ne ſibi videatur ſapiens;
Proverb. 26. Eſt ubi non expediat re-
ſpondere ſtulto juxta ſtultitiam ſuam
ne reddaris illi ſimilis. Reſpondit
Dominus captantibus Phariſæis: Ba-
ptiſmus Iohannis utrum ex Deo eſt
an ex hominibus: & comprehenſi
ſunt in aſtutia ſua. Similiter reſpon-
ſum eſt de cenſu dando Cæſari, de ſa-

[...]ando homine in ſabbato. Non re-
[...]ponſum eſt ſtultis juxta ſtultitiam
[...]uam, cum diceretur filius fabri, &
[...]ini potator. Reſpondit & Paulus
[...]ulto juxta ſtultitiam ſuam Elymæ
[...]ago, O plene omni dolo & omni
[...]llacia, inimice omnis juſtitiæ, non
[...]eſinis ſubvertere vias Domini rectas,
[...]t nunc ecce manus Domini ſuper te,
[...]t eris cæcus & non videns uſque ad
[...]empus. Actor. 13. Reſpondit & Pe-
[...]rus Ananiæ juxta ſtultitiam ſuam. Id
[...]aro factum eſt ab Apoſtolis, qui po-
[...]erant dicere: An experimentum quę-
[...]itis habitantis in me Chriſti? Actor.
[...]. Nobis homunculis magis conve-
[...]it ſilentium, aut brevis moderata-
[...]que reſponſio, niſi res alio compel-
[...]at. Oſtendimus quomodo meden-
[...]dum ſit alienæ linguæ morbo, com-
monſtravimus qua ratione noſtrum
morbum, vel evitare, vel tollere
liceat. Indicavimus antidotum, ad-
verſus malæ linguæ non impetentis
venena, quid ſupereſt, niſi ut exhor-
temur Chriſtianos omnes ad Chri-
ſtianæ

ſtianæ linguæ ſtudium ? Inter ſigna
quæ comitarentur eos qui crederent
Chriſto , nominatim commemora-
tur & illud : Linguis loquentur no-
vis , quemadmodum ante diximus
additum eſt , & ſerpentes tollent.
Hactenus promiſcuæ multitudini lo-
cutus ſum , nunc procul abſint profa-
ni , Chriſtianus appello Chriſtianos
Si ſumus quod dicimur , agnoſcimu
promiſſa ducis noſtri. Is aſcenſuru
in cœlum , his noviſſimis verbis con
firmavit animos ſuorum : Qui credi
derit & baptizatus fuerit , ſalvus erit
Signa autem eos qui crediderunt
hæc ſequentur : In nomine meo dæ
monia ejicient , linguis loquentu
novis , ſerpentes tollent : & ſi morti
ferum quid biberint , non eis noce
bit, ſuper ægros manus imponent , &
bene habebunt. Hæc poteſtas ſic e
tradita primis illis euangelii præco
nibus , ut quod erat viſibile manere
ad tempus , quod ſpirituale, ſempe
in omnibus remaneret. Habebant &
gentes baptiſmos ſuos , quibus ſe

pur

ırificari credebant, habebant &
ofeſſiones ſuas, pro delubris & a-
s & occidebantur & occidebant.
habebant & peculiares initiationes
as, ac ſuæ quiſque religionis cere-
onias, ac ritus ſuperſtitione ſerva-
ınt. Qui Baccho initiabantur, no-
erant ſua myſteria, qui Cybeli aut
ereri, noverant ſuæ religionis arca-
ı. Habebant ſuos afflatus, habebant
ıos exorciſmos, habebant & novas
nguas quas ante nunquam didice-
ınt, id quod energumenis accidere
ubium non eſt, medici putant citra
niraculum accidere morbi vi. Ad-
erſus ſerpentem habebant Marſos
ıcantatores, habebant Pſyllos qui
nnocui non ſolum attrectarent ve-
ena, verum etiam ex aliis venenum
xugerent. Dabat hoc illis nativitas.
Habebant verba & voces, habebant
Apollinis & Æſculapii facta, habe-
bant annulos in morborum reme-
lia. Hæc omnia oportet in nobis eſſe
perfectiſſima niſi vel feſellit nos Do-
minus, vel nos falſo titulo gloria-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

mur. Nullus eſt ex vobis quin ſi per-
conter an credat Euangelio, incon-
tanter reſponſurus ſit, credo; an bapti-
zatus ſit, maxime. Audio conſtan-
tem profeſſionem, & video præter
communem illam profeſſionem, mul-
tos peculiariter initiatos non Bac-
cho, non Cereri, non Oſiridi aut I-
ſidi, ſed probatiſſimis Divis Domini-
co, Franciſco, Benedicto, Bernardo,
Auguſtino, Brunoni, Brigidæ. Et in-
terim tamen Chriſti profeſſio com-
munis eſt omnium, cui etiamſi nihil
accederet, ſufficiebat tamen ad exi-
genda ſigna. Exigamus igitur invi-
cem à nobis, ubi ſigna profeſſionis?
Quiſquis vere credens baptizatur,
naſcitur cœlitus, non jam Marſus aut
Pſyllus, ſed homo cœleſtis. Verum
ubi vis tollendi venena? Diſcipuli ab
ethnicis tollebant venena, nos ipſi
venena miſcemus & ethnicis & Chri-
ſtianis. Belligeramur, occidimus, &
ſicis & venenis. An non hoc eſt ſer-
pentes immittere? Venenis ac no-
xiis beſtiis plena ſunt omnia, ſed ubi
Pſyll-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

pſylli euangelici, qui incantamentis eruditæ linguæ propellant ſerpentes, qui ſuctu fraternæ conſolationis & admonitionis eximant virus è viſceribus hominum? Energumenorum ubique plena ſunt omnia, niſi forte credimus eos, qui afflati livore, odio, ira, ambitione, avaritia, ſic inſanis tumultibus concutiunt orbem, ac incendiis, rapinis ac cædibus miſcent omnia, non agitari ſpiritu ſatanæ: ſed ubi euangelici exorciſtæ? Video qui in apoſtolorum locum ſuccedant, ſed ubi ſunt qui in nomine Ieſu profligant dæmonia? Num elanguit vis divini ſpiritus? num interiit vigor illius omnipotentis nominis? num diluta eſt potentia fidei? Qui fit igitur ut ſic impune regnent impii ſpiritus? Quanta morborum vis in populo Chriſtiano? quanta turba capitalibus malis decumbentium? Sed ubi ſunt illæ medicæ manus, quæ ſacro contactu propellant morbos? Ubi nova lingua quæ præſtat hæc omnia quæ diximus? Ea profligat dæmones,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ea tollit ſerpentes, ea quos contige-rit ſanitati reſtituit. Hauſerant vene-num Romani ſeducti per pſeudapo-ſtolos in Iudaiſmum. Quod ibi genus incantamenti non adhibet Paulus? Ægrotabant Galatæ: nam & his pſeudapoſtoli, ſalutiferam Pauli do-ctrinam admixtis venenis infecerant. Quid non facit hic mirabilis ille Pſyl-lus, ut letiferum virus ex animis il-lorum educat? nunc leniter palpans, nunc objurgans & exprobrans, nunc docens & coarguens? Vellem, inquit, eſſe apud vos modo & mutare vo-cem meam, quoniam confundor in vobis. Qui magicis artibus utuntur, ſolent fere requirere loci dolentis contactum. Et Paulus ut ſapiens in-cantator adeſſe cupit, ut mutet vo-cem ſuam, videlicet pro varietate perſonarum ac mali. Hoc non pote-rat epiſtola. Corinthiorum autem ul-cera, quanta ſolicitudine tractat ut medeatur, quomodo ſeſe dimittit ad ſuctum uſque, nihil quamvis humi-le refugiens, modo venenum edu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

at? Unum incantatorem, unum Marſum, unum Pſyllum vobis oſtendi. Superſunt & hodie præſertim apud Italos, qui genus ſuum ad Paulum auctorem referunt. Hic preciis quibuſdam ac magicis remediis accurrunt vulneratis à beſtiis aut ſagittis. Verum ubi ſunt viri Pauli nepotes, qui ſacris incantamentis medeantur animis mortalium? Baptiſmum videmus in omnibus, fidei profeſſionem audimus, quanquam ipſa baptiſmi vis videri non poteſt, quemadmodum nec fides audiri, ſignis tantum colligitur. Nec enim eſt otioſa, ſi latet, vim tamen exerit ſuam. Certiſſima vero indicia ſunt in lingua. Proinde ſi vere Chriſtum induimus, ſi vere in baptiſmo exuimus veterem hominem cum actibus ſuis, ac novum induimus, qui ſecundum Deum creatus eſt, unde in nobis adhuc vetus illa lingua? Illa, inquam, futilis, garrula, præceps, mendax, amarulenta, rixatrix, convitiatrix, dilatrix, obtrectatrix, impudica, peie-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ratrix, maleſuada, impia ac blaſphe-
ma? Si vere Chriſti ſpiritum hauſi-
mus, aut ſi vere ſumus membra Chri-
ſti, cum ſpiritus ſcientiam habeat vo-
cis, quin auditur in nobis lingua ſo-
bria, parca, modeſta, pudica, cir-
cumſpecta, veridica, manſueta, pa-
cifica, benedica, ſimplex, obſecra-
trix, conſolatrix, exhortatrix, confi-
tens, & gratiarum actrix? Legimus in
ſacris literis varias linguas, linguam
ſerpentis ac diaboli, linguam canũ,
linguam hominum & angelorum, lin-
guam terrenam ac cœleſtem, linguam
parvulorum, ac linguam Dei. Quiſ-
quis mentitur, peierat, fallit, docet
impia, perſuadet iniqua, ſerit diſſi-
dium inter fratres: quiſquis conten-
dit, jurgatur, calumniatur, lingua
diaboli loquitur. Si vere renuntiavi-
mus diabolo, noſque Chriſto addi-
ximus, cur adhuc auditur in nobi
lingua ſerpentis? Si vere ſumus fili
Dei, cur in nobis adhuc auditur lin
gua hominum? qui de terra eſt, terre
nus eſt & ex terra loquitur. Tales ad
hu

[N]unc erant Apoſtoli cum dicerent: [D]omine quando regnum Iſraël? poſt [a]fflicti cœleſtes, jam cœli enarrant gloriam Dei. De lingua canis meminit [P]ſalmographus: Canes erant qui cla[m]abant; Tolle tolle, crucifige crucifige. Canes erant, qui oblatrabant [p]endenti in cruce: Vah qui deſtruit [t]emplum Dei. Canes erant qui cla[m]abant: Non eſt ſpes ſalutis, niſi ju[x]ta Moyſi legem circumcidamini. [H]os canes vitari jubet Paulus. Quan[q]uam ſunt & boni canes, qui excu[b]ias agunt pro domo Dei, qui lin[g]uam habent medicam, & lingunt [u]lcera pauperis Lazari. Et ſunt canes [c]uſtodes gregis, qui adverſus lupos [m]uti ſunt, adverſus oves vocem ha[b]ent & dentes. Nocentiſſimi canes [ſ]unt, qui non patiuntur audiri vo[c]em euangelicam. Reprehenduntur [I]udæi, qui cor habebant incircumciſum. Utinam non eſſent inter Chriſtianos, qui linguam haberent incircumciſam. Qui nihil aliud crepat, quam de ædificando, de agricolan-

do, de elocandis liberis, hominum
lingua loquitur, & adhuc nihil aliud
quam hominem ſe eſſe declarat. Qui
loquitur inter perfectos ſapientiam
in myſterio abſconſam, fortaſſe lin-
guis Angelorum loquitur. Sic enim
Paulus ſcribens Corinthiis: Si lin-
guis hominum loquar & Angelorum.
At idem cum ſimpliciter erraret in
Iudaiſmo, depugnaret pro lege pa-
tria, nec agnoſceret Chriſtum legis
finem, infantili lingua loquebatur:
Cum eſſem parvulus, loquebar ut
parvulus, cogitabam ut parvulus.
Quanquam eſt & aliud parvulorum
genus, qui malitia parvuli ſunt, ſen-
ſu perfecti, ex ore quorum Deus per-
fecit laudem ſuam. Eſt autem & lin-
gua Dei. Sic enim legis apud prophe-
tas: Os Domini locutum eſt. Et in
Iob: Utinam loqueretur Deus te-
cum, & aperiret labia ſua tibi, & o-
ſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ: Ad
hanc linguam obmuteſcit omnis ho-
minum & Angelorum lingua. Quod
enim ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt
homi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ominibus. Hãc, opinor, linguam au-
erit Paulus raptus in tertium cœlũ,
d hujus arcanum humana lingua
ofari non potuit. Cæterum tempe-
vit Deus linguæ cœleſtis ſublimi-
tem, & locutus eſt nobis modera-
ora per filium ſuum Ieſum, ut hunc
udientes & imitantes ſalutem æter-
am conſequamur. Obſerva te quæſo
Chriſtiane, qualis fuerit Chriſti prin-
ipis tui lingua. Num garriit aniles
abulas? num jactavit ſuas laudes?
um quem detulit? num quem occi-
lit? num quem fefellit? Audierunt
liſcipuli hanc linguam, & dicunt:
Domine quo ibimus, verba vitæ ha-
bes? Prædicabat gloriam Dei, do-
cebat errantes, corripiebat delin-
quentes, exhortabatur ceſſantes com-
ſolabatur afflictos, benedicebat in-
fantibus, ſanabat ægrotos, profliga-
bat impios dæmones, purificabat le-
proſos, ſedabat tempeſtates, excita-
bat mortuos, remittebat peccata,
orabat pro impiis ut reſipiſcerent,
gratias agebat patri. Ad regenda

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

convitia linguam non habebat , ad
interpellandum patrem pro ſuæ ne-
cis auctoribus vocalis erat. Cur hanc
linguam pro viribus non imitamur?
Linguam modeſtam , linguam medi-
cam , manſuetam , conciliatricem
omnium quæ in cœlis & quæ in ter-
ris. Sed nemo Chriſti linguam imi-
tari poteſt , niſi Chriſti ſpiritum hau-
ſerit. Nec enim Apoſtoli novis lin-
guis loqui cœperunt , niſi poſt acce-
ptum cœlitus ſpiritum. Cum diſci-
puli dicerent: Domine vis ut jubea-
mus ignem venire è cœlo qui conſu-
mat hanc civitatem? hominis lingua
loquebantur. Rurſum cum Apoſtoli
inter ſe diſceptarent , quis eſſet ma-
jor in regno cœlorum , humana lin-
gua loquebantur. Cum aſcendentem
in cœlum rogabant: Domine num
hoc in tempore præſentaberis , &
quando regnum Iſrael? adhuc huma-
na lingua loquebantur. Sed acceptis
linguis igneis quid loquebantur? Non
primatus , non præſidentias , non la-
tifundia , non uxores , non ædificia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Quid igitur? Loquebantur magnalia Dei, & loquebantur variis linguis, ſed conſentientibus, erat enim illis cor unum, & anima una, quia ſpiritus unus impleverat omnes. Hodie vero cum videmus tot opinionibus diſſidere philoſophorum ſcholas, tot dogmatibus tamque diverſis digladiari Chriſtianos omnes, nonne referimus ſtructuram turris Babel? Inter elatos quî poteſt conſtare concordia, ubi nemo concedit alteri? Hoc non ignorans Paulus, ſcribit Philippenſibus: Si qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſcera miſerationis, implete gaudium meum, ut idem ſapiatis, eandem charitatem habentes, idipſum ſentientes: nihil per contentionem, neque per inanem gloriam. Unde igitur inter nos tanta linguarum & animorum confuſio, niſi ex arrogantia? Cur non potius in una ſtirpe, ut ſumus ejuſdẽ vitis palmites, & unum ſumus inter nos, quemadmodum Chriſto jungimur?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

mur? Cur non audimus Chriſtum nobis ore Pauli loquentem? Fidelis Deus per quem vocati eſtis in ſocietatem filii ejus Ieſu Chriſti Domini noſtri. Obſecro autem vos fratres per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut id ipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata, ſitis autem perfecti, ſitis integri, in eodem ſenſu, & in eadem ſententia. Si membrum à membro divulſum eſt, ubi corpus? Si corpus à capite diſtractum, ubi vita corporis? Hoc nimirum eſt quod dicit Paulus nos vocatos in ſocietatem filii Dei, quod per fidem inſiti ſumus illius corpori, quod eſt eccleſia: eccleſia vero congregationem ſonat, non diviſionem. Quoniam autem non poſſumus adhærere capiti, niſi inter nos conſentiamus, mutuaque charitate conglutinemur, ideo dicit: Sitis autem perfecti, hoc eſt, integrum corpus, neque mutilum, neque convulſum, ſed ſolidum & coagmentatum in Chriſto, vinculo ſpiritus ejus. Male habet Paulum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

aulum quod apud Corinthios au-
irentur hæ diſſidii voces: Ego ſum
auli, ego Apollinis, ego Cephæ, ego
Chriſti. Quid diceret, ſi hoc ſeculo
udiret confuſas hominum linguas,
Ego ſum Theologus tranſalpinus,
ego ciſalpinus, ego Scotiſta, ego
Thomiſta, ego Occamiſta, ego rea-
is, ego nominalis, ego Pariſienſis, ego
Colonienſis, ego Lutheranus, ego Ca-
rolſtadianus, ego euangelicus, ego
papiſta. Pudet me referre cætera. O
domus quam diſſipata es! ô civitas
quam diſſecta es! O corpus, ubi nunc
illa felix ἑνὰς, extra quam quiſquis eſt,
in Chriſto non eſt? Quin deſinimus
extruere turrim Babel, turrim ſuper-
biæ ac diſſenſionis, & incipimus in-
ſtaurare Hieroſolymam, ac templum
Domini collapſum. Unde nobis exo-
rietur Eſdras aliquis, qui hanc lin-
guarum confuſionem redigat ad lin-
guam Iudaicam, hoc eſt, linguam pro-
fitentem veritatem euangelicam? Vi-
derat enim Eſdras Iudæos ducentes
in matrimonium mulieres Azotidas,
Amno-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Amnonitidas, & Moabitidas, & horum filii, videlicet hybridæ, ut erant genere mixto, ita mixtam habebant linguam, ſemijudaice loquentes, & ſemiazotice. Si unicus eſt populus Chriſtianus, cur neſcit linguam ſuam, cur peregrina lingua corrumpit linguam euangelicam? Uxores in cauſa ſunt, uxores alienigenæ, quas non novit Eccleſia. Quot ſectæ ſunt, quibus nos addicimus, tot uxores ducimus barbaras. Hæ ſubverterunt & Solomonem, ne quis ſibi fidat commercium habens cum alienigenis. Quod igitur commutandæ linguę remedium? Redeamus ad exordium euangelii: Pœnitentiam, inquit, agite, appropinquat regnum Dei. Agnoſcat ſuum quiſque peccatum, vertat vitam in melius, & propiciabitur nobis Dominus, cujus ira meritò ſævit in nos. A planta pedis uſque ad verticem, non eſt in nobis ſanitas. Qualis populus, talis ſacerdos, & quales principes, tales magiſtratus ac præfecti. Omnes quæ ſua ſunt quę-

runt,

unt, non quæ Ieſu Chriſti. Qualis præceptor, tales diſcipuli, qualis pater, tales liberi, qualis paterfamilias, talis familia. Omnes alii aliorum vitam ac doctrinam inceſſimus, nemo ſua ſtudet corrigere. In aliis etiam quæ recta ſunt calumniâmur, in nobis nihil non excuſamus. Ergo à lingua confitente proficiſcatur exordium inſtaurandæ concordiæ. Deſinamus eſſe filii veteris Adæ & Evæ, quorum ille peccatum rejecit in uxorem, hæc in ſerpentem. Deſinamus eſſe progenies Cain, diſſimulantis parricidium. Ne nobis placeat exemplum Ananiæ, & Sapphiræ, ut mentiamur Spiritui ſancto, confiteamur Deo, quod illum non latet, etiam ſi non confiteamur. Sit hic primum labium omnium unum. Imitemur linguam David, quæ placavit iram Dei, eumque quodammodo compulit reſcindere ſententiam. Imploremus cum Iſaia miſericordiam Domini, dicentes: Rugiemus quaſi urſi omnes, & quaſi columbæ meditantes geme-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

gememus. Expectavimus judicium,
& non erat; ſalutem, & elongata eſt
à nobis. Multiplicatæ ſunt iniquita-
tes noſtræ coram te, & peccata no-
ſtra reſponderunt nobis, quia ſcele-
ra noſtra nobiſcum, & iniquitates
noſtras cognovimus. Peccare & men-
tiri contra Dominum, & averſi ſumus
ne iremus poſt tergum Domini no-
ſtri, ut loqueremur calumniam, &
tranſgreſſionem concepimus, & lo-
cuti ſumus de corde verba menda-
cii, reliquaque quæ inibi ſequuntur.
Aſſumamus planctum hortante Ie-
remia. Oremus cum illo: Recordare
Domine, & cætera. Rurſum cum Da-
niele: Obſecro Deus magne & ter-
ribilis, & cætera. Non pigeat quen-
quam noſtrum iiſdem verbis implo-
rare Domini miſericordiam, quibus
implorarunt ſanctiſſimi prophetæ.
Nunquam erit bellandi finis, ſi mali-
tiam alienam noſtra malitia ſuperare
conabimur, ſi errorem errori adde-
mus, ſi quod prave geſtum eſt, pra-
ve defendemus, quod inconſiderate
dictum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

ctum eſt, pervicaciter tuebimur. ſint principes veri principes, ſint Epiſcopi, ſint ſacerdotes, monachi, ac theologi jure quod dicuntur: Oves vere ſint oves Chriſti. Qui lapſus eſt lingua, benedicendo corrigat, quod maledicendo peccatum eſt, imitans exemplum beati Iob, dicentis: Qui leviter locutus ſum, reſpondere quod poſſum? Manum meam ponam ſuper os meum. Unum locutus ſum quod utinam non dixiſſem, & alterum quibus ultra non addam. Superbus exigit humilitatem à ſuperbo, & ſuperbus ſuperbo repugnat, & avarus avarum ſpoliat, & hæreticus hæreticum vocat: nec ullus pugnandi, prædandi, rixandi modus. Diruatur hæc turris, & ceſſabit animorum linguarumque confuſio. Rebus undique perturbatis clamant, quid conſilii? Quem potius cõſultorem audiamus, quam Petrum Eccleſiæ principem? Humiliamini, inquit, ſub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore viſitationis, omnem ſolicitudinem

veſtram

veſtram projicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de nobis. Valde ſuperbus eſt qui ſe recuſat ſubmittere Deo. Si principum & Epiſcoporum dignitas non patitur, ut ſe ſubmittant hominibus, tamen non pigeat illos ſeſe præbere humiles in conſpectu Dei, cujus potentiæ velint nolint ſubditi ſunt. Sic demum erunt vere magni. Populus item obediat præceptis divinis, & ſubjectus ſit omni creaturę propter Deum. Sic erit vere liber, ſi nulli ſerviat peccato. Fugiamus multiloquium, in quo non poteſt deeſſe peccatum, cum Dominus battologiam damnet etiam in orando. Amemus ſilentium, diu diſcentes, quod doceamus, veloces ad audiendum, tardi ad loquendum. Ne laxemus linguæ plectrum in ſermones ſupervacaneos, cogitantes quod juxta Domini denuntiationem, de quolibet verbo otioſo reddituri ſumus rationem in die judicii: ac Paulum ſubinde monentem audientes, vitemus ματαιολογίαν, hoc eſt, omnem

nnem ſermonem, qui non conducit
ad negotium ſalutis æternæ. Sinamus
fatuos fatua loqui, nos ambiamus ut
de nobis dici poſſit: Os juſti medita-
bitur ſapientiam, & lingua ejus lo-
quetur judicium: & juxta Pauli do-
ctrinam, Sermo noſter ſit ſemper ſa-
le conditus in gratia, ut ſciamus quo-
modo oporteat nos unicuiq; reſpon-
dere. Nullus ſermo malus proficiſca-
tur ex ore noſtro, conſentiat lingua
cum animo. Si veritatem diligimus,
abſit mendacium ab ore noſtro. Si
Paulo auſcultantes, quæcunque ſunt
vera, quæcunque pudica, quæcun-
que juſta, quæcunque amabilia, quæ-
cunque bonæ famæ, ſi quæcunque
virtutis ſunt, & ad laudem diſcipli-
næ pertinent, cogitamus ac medita-
mur, eadem & lingua noſtra ſonet.
Dices, quod autem præmium Apo-
ſtole? Audi maximum: Et Deus, in-
quit, pacis erit vobiſcum. Si cor a-
mat Ieſum, de Ieſu ſit noſtra confa-
bulatio, & ille dignabitur eſſe in me-
dio noſtri. Pro ſcurrilibus facetiis, au-
diatur

diatur ſermo bonus, qui confert ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Omnis amaritudo, ira, & clamor & blaſphemia tollatur à nobis, cum omni malitia. Omnis autem ſcortatio, immunditia & avaritia, nec nominetur inter nos, ſed magis gratiarum actio, quod ab his malis nos liberavit divina miſericordia. Abſit ebrietas inſulſæ loquacitatis mater, ſed alacritas gaudiumque noſtrum naſcatur è Spiritu ſancto, quo pleni loquamur inter nos quoties convenimus in pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus noſtris Domino, gratias agentes ſemper omnibus in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Deo & Patri. Pro veneno calumniæ, tribuat lingua noſtra fraternam correptionem: pro cõvitiis conſolationem: pro devotionibus, preces ad Deum: pro obtrectatione, blandam ac ſynceram admonitionẽ: pro ſeminario diſſidiorum, ſermonem pacificum: pro veneno cancri, ſanam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

nam doctrinam : pro murmure, ſalmos & hymnos: pro jurgiis, can-ca ſpiritualia: pro ſtultis fabulis, ſer-monem ſcientiæ, pro criminatione roximi, propriorum malorum con-eſſionem, pro lapſuum alienorum a-marulenta inſectatione, medendi tudium. Quāta cura fovemus mem-rum imbecille, quanto ſtudio ſuc-currimus membro vitiato aut vulne-ato, quanta arte luxatum in ſuum ocum reponimus? Quā ægre, quam detrectantes ad extrema remedia de-ſcendimus, ut ſectionem, aut uſtu-ram adhibeamus? Poſtremo fruſtra tentatis omnibus, quam dolētes am-putamus, cujus ſanandi ſpes non eſt? Cur non eandem charitatem ac manſuetudinem in ſanando proximo præſtamus? Quanta amarulentia la-pſus humanos inſectamur. Quanta interim indulgentia, ne dicam im-prudentia, blandimur noſtris ulceri-bus? Quantum in aliis admonendis ſupercilium? Rurſum quæ tragœdia, ſi quis nos viciſſim vel leviter admo-

neat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

neat errati? Adeo non adeſt nobis in corripiendo fratre, ſimplex illa charitas, quæ nec ſuſpicatur nec cogitat malum, ut etiam illa lædendi ſtudio depravemus, quæ recte dicta ſunt, dum ſtudemus in alienis libris eſſe ingenioſi, & ex aliena infamia nobis parare gloriam eruditionis. Livorem & odium, quo toti mademus, quæſtum & arrogantiam, qua toti turgemus, prætextimus zeli titulo. Et ſic in aliena vitia debacchamur, quaſi non oderimus ſed invideamus. Eſt quidem, fateor, Epiſcoporum arguere peccantes, ſed ea debet eſſe in arguendo moderatio, ut qui arguitur intelligat ſibi rem eſſe cum medico, non cum carnifice. Sic Paulus ſuum Timotheum obteſtatur, ut prędicet ſermonem euangelicum, ut inſtet opportune, importune, ut arguat, obſecret, increpet. Verum hæc præcipit illi qui jam præſtabat Epiſcopũ ἀνέγκλητον, in quem nihil criminis impingi poterat. Nec dixit ſimpliciter argue, increpa, ſed primo loco poſuit,

it, Prædica verbum. Primum eſt
ocere. Deinde inter argue & incre-
, poſuit Obſecra, nec hoc conten-
s adjecit: Cum omni lenitate & do-
rina. Nos ſimpliciter errantem pro-
mum cogimus tantum, nec digna-
ur docere. Quando revocabimus
atrem ab errore, ſi viderit ſibi rem
ſe cum inimicis? Odio cæci præci-
itamus judicium, nec hic manife-
os lapſus noſtros corrigimus, ne
uid decedat auctoritati noſtræ. At-
ue his rebus potiſſimum elevatur
heologorum auctoritas. Oblatra-
nus ignotis omnibus, damnantes
uicquid non intelligimus. Oremus
gitur Dominum, ut effundat ſpiri-
um ſuum in epiſcopos ac doctores
ccleſiæ, detque eis linguam erudi-
am, quam ſibi datam gratulatur
ſaias: Dominus dedit mihi linguam
eruditam, ut ſciam ſuſtentare eum
qui lapſus eſt verbo. Nimirum hæc
eſt lingua boni paſtoris, quæ novit
quod confractum eſt alligare, quod
infirmum eſt ſolidare, quæ clamoſa
non

non eſt, ſed efficax, non extinguens
linum fumigans, nec baculum fra
ctum comminuens, utque largiatu
illis os Hieremiæ, quod ſuo conta
ctu purgare dignetur, ſuiſque verbi
inſtruere, dicatque ſingulis illorum
Ecce dedi verba mea in ore tuo, ecc
conſtitui te hodie ſuper gentes, &
ſuper regna, ut evellas & deſtruas, &
diſperdas, & diſſipes, & ædifices, &
plantes. Quantum malæ ſuppellectili
circumfert, qui malam circumfer
linguam, gladium veneno tinctam
ſicam, ſagittam, incantamentum
faſcinum, aconitum, & quicquid eſ
uſquam veneni letalis. Contra ſacer
dos qui linguam habet ipſo dignam
quot in uno membro circumfert in
ſtrumenta? Pharmacum habet ad
verſus omnes animi morbos, anti
dotum præſentem adverſus omni
venena, gladium ſpiritus, quo reſe
cat omnia noxia. Sic enim loquitu
Iſaias: Poſuit os meum quaſi gladium
acutum. Habet ſagittam qua feria
animos ad compunctionem & pœ
nitudi

nitudinem vitæ ſuperioris. Sequitur enim & hoc apud Iſaiam: Et poſuit me ſicut ſagittam electam. Habet tubam qua altum dormientes expergefaciat ad vigilantiam ac ſobrietatem, mortuos excitet ad vitam, virgam ac ſceptrum habet, quo regibus & regnis imperet, runcinam habet qua noxios affectus & impias opiniones revellat è pectoribus hominum, vectem habet, qua demoliatur omnem ſubſtructionem erigentem ſeſe adverſus Eccleſiam Dei, ſarculum habet, quo diſperdat radicitus ac diſſipet omnem plantationem, quæ non eſt ex Deo, vomerem habet quo repurgatum novalem præparet euangelicæ ſementi, habet trullam cementariam, qua quod dirutum eſt inſtauret, habet ligionem, quo novellas plantas inſerat. Tam potentem ac felicem linguam precemur epiſcopis noſtris, precemur principibus, magiſtratibus & populo cor docile, cor tractabile, cor carneum, cor auritum, & alatum, nec elingue:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

auritum, ut paſtoribus ad meliora vocantibus libenter auſcultent, alacriter ſequantur, nec deſit lingua, qua plebs imperita ad Epiſcoporum benedictionem clare reſpondeat, Amen. Ita fiet ut ſi omnes ſynceris animis converſi fuerimus ad Dominum, ille viciſſim factus propitius avertat hanc miſerandam tempeſtatem à nobis, & reddita ſerenitate pariter omnes in Domino gaudebimus. Sermonis curſus deduxit nos ad linguam Angelicam quæ ſacerdotum eſt & epiſcoporum, de qua quod Dominus dederit proſequemur in libris de ratione concionandi, quos nunc aggredimur eodem opitulante, cui debetur omnis gloria in ævum.

LINGUÆ FINIS.

Index
RERVM SCITV DIGNISSIMARUM IN
LINGUAM ERASMI.
A.

Abbas quidam prædives, & in eum loquacitas. 305
Achilles. 38
Adulatio. 312
Adulator peior convitiatore. 219
Æneas. 129
Aër utilis, & pernicioſus. 19
Africa. 19,172
Agaſicles. 55
Ageſilaus. 55,147,281
Agis Archidami filius. 54
Aiax. 128
Alexander. 21,165
Alcibiades. 21
Alcidamas Cynicus. 308
Amantes, quales ſint. 351

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Amaſis. 17
Anacharſis. 90
Animi contagio. 327
Anſerum natura. 130
Antalcidas. 13
Antigonus. 281
Arrhabius tibicen. 6
Arcanum, nulli credendum. 114
Arcanum, quomodo accipiendum. 118
Ariſtoteles. 51,52,7
Ariſtophanes deſcribit loquacem. 4
Archilochus. 70
Attica, & Attici. 19,20
Aures, cur patulæ? 3
Aurium ſenſus faſtidioſus. 7

B.

B*Aſiliſcus.* 26
Battologia. 4
Balneatores, cur loquaces? 46,4
Bellaces, non ſunt loquaces. 120 130
Bello, valet ſermo brevis. 9
Bilioſi, quales? 34

Blaſphemia. 210, 211, 212, 213, 214, 215.

C.

Calumnia. 216, 234, 235, 264, 278, 367. & ſeqq.
Calumniæ maledicæ utilitas. 375
Calumnia cum adulatione. 251
Calumniatores bonis viris abutuntur. 263
Canum lingua. 390, 391
Cerebrum, & cor, cur in medio teneant linguam?
Cerebrum, an cor, ſit mentis ſedes? 26
Cicero. 36, 38, 72, 145, 240, 304, 343.
Confeſſio. 135
Conſultores inconſulti. 223, 232
Continens lingua. 112
Contumelia. 215
Curioſitas garrulitati iuncta. 67
Cura duplex adverſus loquaces. 303

D.

DEmoſthenes minus probatus quam eius oratio. 73
Delatrix lingua. 167
Defunctis non maledicendum. 283
Deos habemus tacendi magiſtros: 79
Deus falſus. 214
Dicere apte, vide Tacere.
Dicendi genus Atticum. 49
Dictio prudentum qualis. 100
Dicteriis ubi ludendum. 101
Dicturo circumſtantiæ expendendæ. 100
Divinatores. 149
Diaboli lingua quis loquatur. 307
Diogens. 29
Dodonæi lebetes. 64
Dominicanus quidam confidens. 34

E.

EBrius minus moleſtus quam garrulus. 60, 6
Ebrietas laudatur à Platone. 5

Ellebo

[E]lleborum. 20
[E]ffrenis lingua. 40
[E]paminondas. 320
[E]picharmus. 42
[E]pilepticis ſimiles loquaces. 138
[E]ugenius Pontifex. 325
[E]xtemporanea locutio. 342

F.

Fabula de Hercule & Lindio. 373
Fœminæ loquaces. 110
Famæ domus. 65
Famæ iactura à lingua. 41
Fama vilior pecunia. 244
Famoſi libelli. 278
Familiaritas loquacis vitanda. 293, 327
Fari ſerius incipientes quales. 85
Fatuitas. 181, 182
Fides ſilentii uxoria. 107
Franciſcani. 132, 259, 336
Fratrum diſcordia. 280
Frenanda lingua. 288
Futilitas. 176, 181, 182

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

G.

GArrulitas infelix & odioſa. 66, 67
Similis ebrietati. 58
Immedicabilis. 78
Damnatur in ſacris. 176,179
Eius incommoda. 76,100
Garrulus araneo ſimilis. 65
Nulla meretur fidem. 82
Nec in ſomnis quieſcit. 62
Genii cuivis homini duo. 20
Gentium idola. 211,212
Ceremoniæ. 384
Gonorrhœa ſteriles facit. 85
Guilelmus, archiep. Cantuar. 324

H.

HEliogabalus. 321
Hercules cur cultus Lacedæmoniis. 53
Vetitus laudari ab Antalcida. ibid.
Heroica ingenia aut ſummo bono ſunt aut

aut ſummo malo Reipubl. 20
[H]ominis pars peſſima & optima quæ. 17
[H]omo cur erecto corpore. 23
Cur nudus. ibid.
Ænigma de illo. 31
[H]omicidio peior calumnia. 250
[H]umana cura multum valet. 21
[H]umani corporis ſtructura. 24, 25
[H]yperboli cuiuſdam hiſtoria. 237

I.

[I]Actura pecuniæ, famæ, animæ ex lingua. 41
[I]byci poëtæ hiſtoria. 139
[I]gnominia. 120
[I]eiunium linguæ. 270
[I]mmodicum ſcribendi ſtudium. 69
[I]mmodica taciturnitas tolerabilis. 66, 79
Imprecatio. 199
Incendium lingua mala. 295
Invidia faſcinum. 167
Iocus intempeſtivus. 148
Iocus nimis affectare non decet. 240

Iratus & ebrius furioſo ſimilis. 5
Iuriſiurandi relligio. 159,20

L.

LAcedamoniis inviſa loquacita 49,50,90,91
Laconiſmi exempla. 9
Leoſthenes. 5
Legato nocet lingua intemperans. 5
Leæna. 14
Lingua à ligando, Varroni.
Cur homini data. 1
Cur una tantum.
Cur abditum ſortita locum?
Habet venenum & pharmacum ſe. 1
Eſt pars hominis optima & peſſim 17
Eſt pyxis Pandoræ. ib.
Sonorum varietatem diſcernit. 3 31
Sapores innumeros diſcernit.
Linguæ blandiſſimum venenum. 17
Intemperantia. 320,321,3
Linguæ vis peculiaris tactus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Sedes cur in altiſſima hominis parte. 26
Vſus diverſus. 29
Fabrica & ſtructura. 23, 27, & ſeqq.
Morbus eſt loquacitas. 34
Morbus ille unde. 315
[L]ingua hominis omnes alias imitatur. 30
[L]ingua libidinoſa. 40
Infrenis. ibid.
Convitiatrix. 216
Proditrix. 133, & ſeqq.
Nova. 384. 394
Vetus. 388
Corrupta. 398
Confitens. 399
Babel. 397
Canina. 390, 391
Carnis & ſpiritus. 300
Dei. 392
Chriſti. 394
Sacerdotis ſive Angelica. 409
Lingua membrum rebelle. 291
Nocens. 170, 297
Præceps. 337
Venalis. 35, 78

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Qualis theſaurus. 34,76
Linguæ variæ. 390
Linguarum & animorum confuſio. 395
Loquacium deſcriptio. 43
Notæ. 327
Epitheta & tituli. 44
Loquaces applauſum captant. 7
Non ſunt bellaces. 120,13
Circumforaneis ſimiles. 3
Proverbiis taxantur. 4
Loquaciores qui ſint, qui minus? 7
Loquacitas quomodo corrigenda? 182 305
Quomodo vitanda. 7
Malitioſa. 15
Loquacitas ſibi exitioſa. 18,13
Publico quoque funeſta. 14
Immedicabilis. 7
Loquela in defectu peccans & tutior e & honeſtior. 7
Loquendi homines, tacendi dii mag ſtri. ibi

Maled

M.

Maledicis quando reſpondendum. 379
Maledicendum non eſt mortuis. 283
Malitioſa loquacitas. 152
Membrorum corporis uſus & abuſus. 40
Mentis ſedes ſitne cor an crebrum. 26
Mendicitas voluntaria. 186
Medicum ſilentium decet. 135
Mendacium. 157,184,188
Mentiri an liceat Chriſtiano. 195
Midæ fabula quid doceat. 47
Miniſterium linguæ poſtremum. 27
Mithridates Rex. 31
Militum impietas. 374
Montes Iſrael. 203
Modeſtia in reſpondendo. 342
Monachi. 265,321,356
Mors & vita in lingua. 286
Mora conſiliis & ſermoni neceſſaria. 329,333
Mores incorrupti, ubi ſermo parcus. 81

Multiloquium non eſt abſque peccato. 402
Mutos etiam efficit ebrietas. 59
Muſica. 31, 81

N.

NAturalia eadem utilia, & pernicioſa. 19
Natura pugnantia conciliat. 57
Naturales affectus cohibendi. 349
Nocentiſſimæ etiam beſtiæ remedia præbent. 21
Nocentius membrum nullum quam lingua. 297
Notæ loquacium. 327
Nova nunciandi aviditas exitioſa. 148, 149, 150
Novarum rerum nuncii odioſi. 149

O.

OBiurgatio. 340
Obtrectatio in conviviis. 254 255
Obtrectandi genus tranſlatio culpæ. 273

Obtre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Obtrectatores quomodo coërcendi. 304
Oratio animi ſpeculum. 183
Animi facies. 302
Oratio ſuperflua nocet. 50, 51
Cupreſſis ſimilis eſt. 53
Oratio bona, ſi prolixior, vitioſa. 72
Orationis modus optimus. 79
Oratorum legatorum incontinens lingua. 126, 337
Os effrene. 40
Oſtentandi libido. 352
Oſtraciſmus quid. 234
Otium garrulitatis fons. 316
Otioſis negotia procuranda. 320

P.

PArtium corporis concinnitas. 24
Pandoræ pyxis eſt lingua. 17
Parſimonia loquendi. 72, 81, 90, 91
Parcus ſermo ſemini ſimilis. 86
Papyrius prætextatus. 105
Paſſi indigna per calumniam. 367
Parricidio peior calumnia. 250
Paupertas voluntaria. 186, 187
Paulus Æmilius. 241

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Penelope. 129
Pericles quomodo ſit ultus convitiantem. 370
Periurium. 197
Pernicies vitæ præcipua eſt lingua 157
Philoxenus. 70
Phocion. 52.98
Plinius. 170,320
Plato ebrietatem laudat. 59
Plutarchus. 141,352
Plectrum linguæ effingit omnes voces. 31
Piſces cur muti. 30
Pittacus. 17
Porticus heptaphonon dicta. 64
Pompeius unius graculi lingua periit. 232
Proditio. 127,222
Præpoſtera linguæ laxatio. 27

Q.

QVales deceat obiurgatio. 310
Quando tacendum. 86
Quomodo audiendi loquaces. 306

Quomodo

[Q]uomodo re loqui quis poſſit. 87, *& ſeqq.*

R.

RAtio regat linguam. 346
Ratio in cerebro. 27
[R]aritas commendat voluptatem. 82
[R]emedium linguæ doloſæ. 221
[R]emoræ piſcis natura. 32
[R]e ipſa, non verbis qui ſint loquuti. 87. *& ſeqq.*
[R]egibus quatenus ſit parendum. 229. 230
[R]eſpondendi modeſtia. 342
[R]hetoribus ſerus honos à Romanis. 49
Rhetorica male audit ob linguæ futilitatem. 50
[R]ecriminatio an conceſſa. 378, 379, 381
Reverentia debetur puero. 311
Rideri infœlicius eſt quam odio haberi. 77
Rixandi ſtudium. 217

Sapien-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

S.

Sapientia loquax quando orta. 17
Minus eſt ſincera. 81
Sapientia & infelicibus ingeniis fere excolitur. 81
Sagittarii boni. 87
Sapientum dicta. 79
Satyrus; de eo apologus. 301
Scylarus. 87
Seleucus. 142
Secretum vere quale ſit. 113
Sertorius. 88
Silentii commendatio. 78,79,105,133, 146
Silentii uxorii fides. 107
Silentium ſapientiæ ſpecimen habet. 82
Silentii impatiens. 177
Silere iudicio qui poteſt, poteſt etiam iudicio loqui. 8
Sophiſtarum loquacitas. 45,50,55
Sorbonicæ diſputationes. 33
Socrates ἀπαθὴς. 347
Sophiſtæ, inviſi Athenis. 5
Sycophantæ bonis viris abutuntur. 26

Syll.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

..lla. 231
..ſurro ſceleratior calumniatore. 264

T.

TAcere apte, & apte dicere, eiuſdem artis. 84
Taciturnitas. 78,86
Taciturnitas in bello prodeſt. 118
Tarpeia. 282
Tarquinius. 89
Telemachus. 129
Temulentia. 138
Terra venenorum & medicamentorum ferax. 19
Therſites loquax. 37. & ſeqq.
Themiſtocles. 20, 336
D. Thoma mors. 229
Tranſlatio culpæ obtrectandi genus. 273
Turris Babel. 397

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

V.

VArro. 169
Verborum ſuperfluitas. 51
Parſimonia. 96
Veritas ſimplex efficax. 92,96,97
Vicinus bonus. 68
Malus. 281
Virgilius. 71,86
Virus linguæ quale. 162,168,241
Vlyſſes. 38
Voces omnium animalium ſolus imitatur homo, 30
Vocalis muſica. 31
Voluptates commendat rarior uſus. 82
Vtilitas fere cum pernicie iuncta. 19

Z.

ZEno. 145
Zeno ſenex inter pocula ſilens. 84

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 16 [1]